

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kokou ADALESSOSI

BANKALARIN KARLILIK VE SERMAYE YETERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ: BATI AFRİKA EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİ
BANKACILIK SEKTÖRÜ UYGULAMASI

İşletme Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kokou ADALESSOSI

BANKALARIN KARLILIK VE SERMAYE YETERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ: BATI AFRİKA EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİ
BANKACILIK SEKTÖRÜ UYGULAMASI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Eda ORUÇ ERDOĞAN

İşletme Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kokou ADALESSOSSI 'nın bu çalışması, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mehmet ŞEN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Eda ORUÇ ERDOĞAN (İmza)

Üye : Doç. Dr. Nuri ÖMÜRBEK (İmza)

Üye : Doç. Dr. Feride H. BAŞTÜRK (İmza)

Üye : Doç. Dr. M. Koray ÇETİN (İmza)

Tez Başlığı: Bankaların Karlılık ve Sermaye Yeterliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği Bankacılık Sektörü Uygulaması

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 06/12/2017

Mezuniyet Tarihi : 21/12/2017

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Bankaların Karlılık ve Sermaye Yeterliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği Bankacılık Sektörü Uygulaması” Adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Kokou ADALESSOSI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMALARININ ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Kokou ADALESSOSS
Öğrenci Numarası	20128604106
Enstitü Ana Bilim Dalı	İktisat
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (*) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Eda ORUÇ ERDOĞAN
Tez Başlığı	Bankaların Karlılık ve Sermaye Yeterliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğini Bankacılık Sektörüne Uygulaması
Turnitin Ödev Numarası	894049964

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ...233... sayfalık kısmına ilişkin olarak, 11/12/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışmaları Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 13'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(*) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylıyorum.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeleri sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğunu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

İ Ç İ N D E K İ L E R

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	x
SUMMARY.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

2006-2014 DÖNEMLERİ ARASINDA BATI AFRİKA EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİNDEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN ÖZELLİKLERİ VE GELİŞİMİ

1.1. Giriş.....	11
1.2. 2006-2014 Döneminde WAEMU'nun Makroekonomik Durumu.....	11
1.2.1. Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğinin Tanıtımı.....	11
1.2.2. WAEMU Bölgesi'nin Makroekonomik Göstergesi.....	16
1.2.2.1. WAEMU'daki Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Reel Sektör Eğilimleri.....	17
1.2.2.2. Fiyat Eğilimleri.....	17
1.2.2.3. Devellet Finansal ve Dış Borç Durumu.....	18
1.2.2.3.1. Devellet Finansal İşlemlerindeki Eğilimler.....	18
1.2.2.3.2. Kaynak Hareketleri ve Dış Borç Durumu.....	19
1.2.2.3.3. WAEMU Üye Devletlerin Ödemeler Dengesi	21
1.2.2.4. WAEMU'da Para Politikasının Uygulanması.....	21
1.2.2.4.1. Parasal Yardımı.....	22
1.2.2.5. Parasal Büyüklüklerdeki Eğilimler	23
1.3. WAEMU Bölgesinde Finansal Sektör.....	26
1.3.1. Bölgedeki Finansal Kurumlar.....	26
1.3.2. WAEMU Finansal Piyasa.....	29
1.3.2.1. Borsa (BRVM).....	29
1.3.2.1.1. 2006-2014 Yılları Arasında Bölgesel Borsa Faaliyetlerinde Eğilimler	30
1.3.2.2. Kamu Borçlanma Senetleri Piyasası.....	33

1.3.2.3. WAEMU'nun Bankacılık Sistemi. Yapısal Gelişimi, Düzenleyici Çerçeve ve Elde Edilen Performansı	33
1.3.2.3.1 Bankacılık Sisteminin Gelişimi bir Ağ Yoğunluğu ve Düşük Bankalaşma / Penetrasyon ile Gösterim.....	33
1.3.2.3.2. Bankacılık Penetrasyonu.....	39
1.3.2.3.3. Düzenleyici Çerçeve.....	40
1.3.2.3.4 WAEMU Bölgesinde Bankaların Performansı.	42
1.3.2.3.5 WAEMU Bankacılık Standantları.....	45
1.3.2.3.6. Bankacılık Gözetim Komisyonu.....	48
1.4. Sonuç.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA KÂRLILIĞI VE SERMAYE YETERLİLİĞİ ORANINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

2.1. Giriş.....	52
2.2. Banka Kârlılığı, Kavramsal Çerçeve; Tahmin Yöntemleri ve Alan Yazın Taraması.....	52
2.2.1. Kavramsal Çerçeve.....	52
2.2.1.1. Kârın Kavramsal Çerçevesi.....	54
2.2.1.2. Banka Kârının Hesaplanması.....	55
2.2.2. Banka Kârlılığını Tahmin Yöntemleri.....	57
2.2.2.1. Parametrik Yöntem: Maliyet- Etkinlik Teorisi veya Yöntemi.....	58
2.2.2.1.1. Kârlılık İşlevini Sağlayan Maliyet-Etkinlik Modeli	58
2.2.2.2. Parametrik Olmayan Yöntem: Oran Analizi.....	60
2.2.3. Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörler Üzerine Alan Yazın İncelemesi	61
2.2.3.1. Gelişmiş Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar	71
2.2.3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar.....	72
2.2.3.3. WAEMU Bölgesinde Yürütülen Çalışmalar.....	73
2.2.3.4. Belirli Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar.....	73
2.2.3.5. Grup Ülkelerinde ya da Bölgesinde Yürütülen Çalışmalar	74
2.3. Banka Sermaye Yeterliliği. Kavramsal Çerçeve; Tahmin Yöntemleri ve Alan Yazın Taraması.....	75

2.3.1. Kavramsal Çerçeve.....	75
2.3.1.1. Sermaye Yeterliliğinin Kavramsal Çerçevesi.....	76
2.3.1.2. Sermaye Yeterlilik Oranının Ölçüsü.....	77
2.3.1.2.1. Sermaye.....	77
2.3.1.2.2. Kredi Riskeleri (Maruziyetleri).....	78
2.3.1.3. Basel I, II, III'un Özellikleri ve Farkları.....	79
2.3.1.3.1. Basel I Anlaşmaları.....	79
2.3.1.3.2. Basel II Anlaşması.....	80
2.3.1.3.3. Basel III Anlaşması.....	81
2.3.1.3.4. Basel I, II, III Farkları.....	81
2.3.1.4. Basel I Ve Basel II'nin WAEMU Bankacılık Sektöründe Uygulanması.....	82
2.3.2. Sermaye Yeterliliği Teorisi ve Yöntemi.....	83
2.3.2.1. Mevduat Sigorta Teorisi.....	83
2.3.2.2. Harcama Teorisi.....	84
2.3.2.3. Sermaye Yeterliliğinin Tampon Teorisi.....	85
2.3.2.4. Sermaye Yeterliliğinin Portföy Teorisi.....	86
2.3.3. Sermaye Yeterliliği Faktörlerinin Alan Yazın Taraması.....	87
2.3.3.1. Sermaye Yeterliliği ve Mevduat Sigortası.....	87
2.3.3.2. Sermaye Yeterlilik Oranı, Banka Değişkenleri Ve Finansal Oranlar ...	88
2.3.3.3. Sermaye Yeterliliği, Bankalar Portföyü.....	92
2.3.3.4. Gelişmiş Ülkeler Üzerinde Yapılan Araştırmalar.....	93
2.3.3.5. Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerinde Yapılan Araştırmalar.....	95
2.3.3.6. WAEMU Bankacılık Sektöründe Yapılan Araştırmalar.....	96
2.4. Banka Kârlılığı ve Sermaye Yeterliliği Arasındaki İlişki.....	97
2.5. Sonuç.....	98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2006-2014 DÖNEMİ ARASINDAKİ BANKA KÂRLILIK FAKTÖRLERİ, SERMAYE YETERLİLİĞİ FAKTÖRLERİ AMPİRİK BİR UYGULAMASI VERİLER; METODOLOJİ

3.1. Giriş.....	100
-----------------	-----

3.2. Veriler ve Araştırma Metodolojisi.....	100
3.2.1. Veriler.....	101
3.2.2. Araştırma Metodolojisi.....	102
3.2.2.1. Bağımlı Değişkenler.....	102
3.2.2.2. Bağımsız Değişkenler.....	103
3.3. Araştırma Araçları ve Teknikleri.....	110
3.3.1. Ekonometrik Model.....	110
3.3.1.1. Panel Veri Analizi.....	111
3.3.1.2 Panel Statik Yöntemi.....	112
3.31.2.1. Pooled OLS Yöntemi.....	112
3.3.1.2.2. Sabit Etki Modeli.....	112
3.3.1.2.3. Tesadüfi Etki Modeli.....	113
3.3.1.3. GMM Dinamik Panel Yöntemi.....	116
3.3.1.4. Panel Birim Kök Testi.....	118
3.3.2. Tahmin Modelleri.....	120
3.3.2.1. Banka Kârlılığına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesine İlişkin Değerlendirmeler.....	120
3.3.2.2. Banka Sermaye Yeterlilik Oranını Etkileyen Faktörlerinin Analizi	124
3.4. Araştırma Sonuçları ve Bulgular.....	126
3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	127
3.4.2. Ekonometrik Deneysel Sonuç Analizi.....	129
3.4.2.1. Banka Karlılığına Etki Eden Faktörlerin Analizi.....	129
3.4.2.2. Sermaye Yeterliliği Oranına (CAR) Etki eden Faktörlerinin Analizi.....	145
SONUÇ.....	157
KAYNAKÇA.....	162
EK 1- Banka Karlılık Belirleyicileri İlişkin Literatür Özeti.....	184
EK 2- Örnekte Yer Alan Bankalar.....	189
EK 3- Toplam Sermaye Yeterliliği Oranı ve Risk Ağırlıklı Pozlama Hesaplanması İçin Kılavuz.....	191
EK 4- Açıklayıcı İstatistik.....	193

EK 5-	Aktif Kârlılığı ile Banka Karlılığı Belirleyicileri Arasındaki Korelasyon...	194
EK 6-	Getiri Sermaye ile Banka Karlılık Belirleyicileri Arasındaki Korelasyon...	195
EK 7-	Net Faiz Marjı ile Banka Karlılık Belirleyicileri Arasındaki Korelasyon...	196
EK 8-	Banka Oranlar ile Sermaye Yeterlilik Oranı Arasındaki Korelasyon.....	197
EK 9-	Panel Birim Kök Testleri.....	198
EK 10-	Çalışmada Gerçekleştirilen tüm Hausman Testleri.....	200
EK 11-	Modellerinin (1, 2, 3 Ve 5 + 7 + 9 Ve 13, 14 + 15) Ayrıntı Sonuçları.....	206
EK 12-	Dinamik Modeller İçin Sargan / Johansen Testi ve Arellano Ve Bond Seri Korelasyon Testi Sonuçları	212
ÖZGEÇMİŞ.....		213

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 2006-2014 Yılları Arasında WAEMU’da Makroekonomik Göstergenin Eğilimi.....	19
Şekil 1.2 Parasal Büyüklüklerdeki Eğilimler.....	23
Şekil 1.3 WAEMU’ da Ekonomiye Kredi Eğilim.....	25
Şekil 1.4 2007’den 2014’e Kadar Piyasa Değeri Eğilimi.....	33
Şekil 1.5 WAEMU Üye Ülkelerinin Bankacılık Sektörünün Eğilimi.....	35
Şekil 1.6 WAEMU Bank Sektöründe 2006-2014 Eğilimi.....	36
Şekil 1.7 Bankalaşma Oranı	40
Şekil 1.8 Bankacılık Sistemi Kullandığı Kredileri Sektörleri İtibarıyla Dağılımı.....	43
Şekil 1.9 WAEMU Banka Oranları Eğilimine.....	45
Şekil 1.10 WAEMU’da İhtiyatlı Düzenleme Uymaları Bankalar.....	46
Şekil 3.1 Panel Veri Analizi Adımları.....	114
Şekil 3.2 Araştırmada Kullanılan Ekonometrik Modeller.....	118

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1	Batı Afrika İçin Makroekonomik Yakınsama Programı.....	14
Tablo 1.2	Grup Banka Göstergeler.....	38
Tablo 3.1	Karlılık Açısından İncelenen Banka Finansal Değişkenleri Listesi.....	104
Tablo 3.2	Sermaye Yeterliliği Modelleri İçin İncelenen Banka Finansal Değişkenleri Listesi.....	108
Tablo 3.3	Model 1'in (ROA), Model 2'nin (ROE) ve Model 3'ün Sonuçları.....	132
Tablo 3.4	Küçük , Orta ve Büyük Bankaların İçine Örneklemenin Dağılımı.....	134
Tablo 3.5	Tablo 3.9: Model 4, 6, 8'in Sonuçları: Kârlılık Üzerindeki Büyük Bankanın Büyüklüğü Etkisi (ROA, ROE, NIM.....	135
Tablo 3.6	Model 5, 7, 9 Sonuçları: Küçük ve Orta Ölçekli Bankaların Kârlılık Üzerindeki Büyüklüğü Etkisi.....	136
Tablo 3.7	10 Ve 11 Ve 12 Modelleri için Zaman Etkileri için Yapılan Testlerin Sonuçları.....	143
Tablo 3.8	Model 10, 11, 12'nin Sonuçları (Dinamik Panel GMM İlk Fark).....	144
Tablo 3.9	Model 13, 14, 15'in Sonuçları (Büyük ve Küçük Bank Büyüklüğü Etkisi)...	147
Tablo 3.10	Model 16 için Zaman Etkileri için Test Sonuçları.....	154
Tablo 3.11	Model 16'nın Sonuçları (Dinamik GMM Paneli İlk Fark).....	155
Tablo 3.12	Kârlılık Ve Sermaye Yeterliliği Oranının Ortak Önemli Faktörleri.....	155

KISALTMALAR LISTESİ

ADF	: Augmented Dicker Fuller Testi
BCEAO	: Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BIS	: Uluslararası İskan Bankası
BOAD	: Batı Afrika Kalkınma Bankası
BRVM	: Waemu Bölgesel Hisse Senetleri Piyasası
CET	: Ortak Harici Tarife
CEMAC	: Orta Afrika Ekonomik Ve Parasal Topluluğu
CFA	: Afrika Finansal Topluluğu
CIMA	: İnter - Sigorta Piyasalarının Afrika Konferansı
CREPMF	: Kamu Tasarrufları ve Finansal Piyasalar için Bölgesel Konsey
FEM	: Sabit Etki Modeli
HIPC	: Ağır Yüklenilen Yoksul Ülkeler
IRVM	: Impôt Sur Le Revenue Des Valeurs Mobilières
ECOWAS.	: Batı Afrika Ekonomik Topluluğu
ETLS	: Ticaret Serbestisi Programı
FGD-UMOA	: WAMU Mevduat Garanti Fonu
GMM	: Momentlerin Genelleştirilmiş Yöntemi
IADI	: Uluslararası Mevduat Sigortacılar Birliği
IMF	: Uluslararası Para Fonu
INS	: Ulusal Enstitü Enstitüsü
IPS	: Im, Pesaran, Shin Panel Birimi Kök Testi
LLC	: Levin-Lin ve Chu Panel Birimi Kök Testi
MDRI	: Çok Taraflı Borç Kurtarma Girişim
MWALD	: Modifiye Edilmiş Wald Testi
OHBLA	: Afrika'da İş Hukukunun Uyumlaştırılması Örgütü
ONRI	: Bölgesel Entegrasyon ve Ticaret Daire Başkanlığı
POLS	: Havuzlanmış (En Küçük Kareler) Regresyon Modeli
PARMEC	: Müttefikasyonlar ve Tasarımlar (Crédit, Mutuelles d'Epargne)
PCSE	: Standart Hatalar Düzeltilmiş Panel
PP	: Phillips-Perron Panel Birimi Kökü
REM	: Rassal Etki Modeli
SICA-UEMOA	: Waemu Otomatik Bankalararası Takas Sistemi
SSA	: Sahra-Altı Afrika
WAEMU	: Batı Afrika Ekonomik Ve Parasal Birlik

WAMU :Batı Afrika ve Para Birliği
WAMZ :Batı Afrika Para Bölgesi

ÖZET

Bankalar, en önemli mali araçlar olarak ülke ekonomisinde hayati bir rol oynarlar. Bu çalışma, banka karlılığı, banka sermaye yeterlilik oranı (CAR) etkileyen faktörleri incelemektedir. Çalışmada, statik ve dinamik panel veri teknikleri kullanılarak, 2006-2014 dönemleri üzerinden Batı Afrika Ekonomi ve parasal Birliği'ni oluşturan sekiz ülkede faaliyette bulunan 86 bankanın örneklemeinden faydalanılmıştır. Statik çerçevede karlılık ve CAR modellerinin belirleyenleri için büyüklük etkisi araştırılırken, dinamik çerçeveye zaman etkisi dâhil edilmiştir.

Banka kârlılığını etkileyen faktörlere ilişkin sonuçlara bakıldığında, bankaya özgü faktörlerin yanı sıra banka endüstrisinin (sektörünü) ve makroekonomik faktörlerin WAEMU'daki kârlılık üzerindeki belirgin etkileri olduğu görülürken, bankaya özgü faktörlerden Likit Aktif/Toplam Medvuat oranı, Takipteki krediler oranı hariç diğerleri anlamsızdır. Aynı zamanda, bankacılık sektöründe daha az rekabet nedeniyle, sonuçlar yıldan yıla önemli bir kâr kalıcılığını göstermektedir. Banka büyüklüğü etkisinin analizi bankacılık sektörü ölçek ekonomileri ve olumsuz ölçek ekonomilerini teyit etmektedir. Dinamik model statik modele göre daha tutarlı anlamlılığı olan ve güçlü etkiye sahip değişkenleri göstermektedir.

Banka sermaye yeterlilik oranının belirleyicileri ile ilgili sonuçlar, özsemaye kârlılığı, net faiz marjı ve risk ağırlıklı varlık oranları haricinde anlamsız iken, karlılık, sermaye, likidite, etkinlik ve varlık kalitesi değişkenlerinin CAR üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, WAEMU'da yıldan yıla banka sermayesinin önemli derecede sürekli olduğuna dair kanıtlar vardır. CAR üzerindeki büyüklük etkisinin analizi, ölçek ekonomilerini anlamsız gösterirken olumsuz ölçek ekonomilerinin tutarlılığını ve anlamlılığını ortaya koymaktadır. Statik model sonuçları dinamik modellerle hemen hemen aynıdır, ancak ikincisi en güçlü katsayı büyüklüklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Karlılık, Sermaye Yeterliliği, Statik ve Dinamik Panel Veri Teknikleri, Banka, WAEMU.

SUMMARY

**ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCING BANK PROFITABILITY AND BANK
CAPITAL ADEQUACY RATIO: EVIDENCE FROM THE WEST AFRICAN
ECONOMIC AND MONETARY UNION BANKING SECTOR**

Banks as the most important financial intermediary play a vital role in a country's economy. This dissertation investigates the factors that influence bank profitability, bank capital adequacy ratios (CAR). Using static and dynamic panel data techniques, a sample of 86 banks from eight countries that compose the West African Economic and Monetary Union (WAEMU) over the period 2006-2014 is utilized. In the static framework, the size effect is investigated for both determinants of profitability and CAR models, while the time effect is incorporated in the dynamic framework.

In regards to the determinants of bank profitability, the results show evidence of significant effects of bank-specific factors, as well as bank-industry and macroeconomic factors on profitability in WAEMU except two bank-specific factors (ratios of liquid asset to total deposit and nonperforming asset), which are insignificant. Also, due to less competition in the banking sector, the results point to a significant persistence of profit from year to year. Furthermore, the analysis of the bank size effect confirms evidence of significant economies and diseconomies of scale in the banking sector. The dynamic model shows more consistent, significant variables, and strong effect than the static model.

Concerning the determinants of bank capital adequacy ratio, the results present evidence of statistically significant effects of profitability, capital, liquidity, efficiency, and quality of asset variables on bank capital except the return on equity, net interest margin, and risk-weighted asset ratios, which are insignificant. Also, there is evidence of significant persistence of bank capital from year to year in WAEMU. The analysis of size effect on CAR reveals the consistency and significance of the diseconomies of scale, while the economies of scale remain insignificant. The static model results are almost the same as the dynamic model's, but the latter shows the strongest magnitudes.

Keywords: Profitability, Capital Adequacy, Static and Dynamic Panel Data Techniques, Bank, WAEMU.

ÖNSÖZ

Son dört yılda, bu tezin başarıyla tamamlanmasında ilahi koruması ve yönlendirmesi için Yüce Tanrı'ya şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca, Akdeniz Üniversitesi'ndeki lisansüstü eğitimim boyunca mükemmel rehberliği, teşvik ediciliği ve sabrından dolayı tez danışmanım Yrd Doç. Dr. Eda Oruç Erdoğan'a teşekkürü borç bilirim. Uzmanlığı lisansüstü deneyimime önemli katkı sağlayan diğer danışmanım Prof. Dr. Mehmet Sen'e minnettarım. Bu tezin tamamlanması, onun paha biçilmez yardımı olmadan mümkün olmazdı. Önemli yorumları ve tavsiyeleri için diğer jüri üyelerine teşekkür ediyorum. Ayrıca, ağabeyim olan ve Jacksonville Üniversitesi, Davis İşletme Fakültesi, Jacksonville, Florida, A.B.D.'de işletme doktora öğrencisi olan Komi Adjonke'ye tezim boyunca vermiş olduğu yararlı tavsiyeleri ve teknik destekleri için teşekkür ederim.

Özellikle Türk hükümeti ve YTB'nin yanı sıra, finansal desteği için Togo Cumhuriyeti başkanı Faure Gnassingbe'ye en derin şükranlarımı sunuyorum. Onlar olmaksızın, bu yüce güne ulaşamazdım. Aramızdaki uzaklığa rağmen her zaman dualarıyla ve tavsiyeleriyle destek veren anne ve babam Fouyevi Akakpo ve Yao Adalessossi'ye ve ailem Kafui, Gracia ve Giovanni'ye en içten dileklerle, sonsuz sabırları, sevgisi ve ölçülemez destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, yakında ya da uzakta bu tezin başarısına katkıda bulunan bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Son olarak, bu tezi sevgili babam Yao ADALESSOSI'ye adıyorum. Seni sevgiyle anıyorum ve çok özledim.

Kokou ADALESSOSI

Antalya, 2017

GİRİŞ

i -Çalışmanın Arka Planı

Bankalar ile kredi alanlar arasında aracılık görevini üstlenmek finansal sistemin işlevlerinden birisidir. Böylece her iki taraf için bilgi ve işlem maliyetleri düşürülebilmektedir. Finansal araçlar kazançlı yatırımlar sağladığı ve bu şekilde yatırımları artırdığı için gelişmiş finansal sistemler, işletmelerdeki bilgiyi ve ekonomik koşulları geliştirerek, yatırımcılara sermaye sağlayarak ve yatırımcı risklerini en aza indirgeyerek ekonomik büyümeyi etkileyebilmektedir.

Finansal sistem her biri ekonomide temel rol oynayan fon fazlası olanlar ile fon açığı olanlar, finansal araçlar, finansal piyasalar, finansal araçlar ve merkez bankası olmak üzere beş unsurdan meydana gelmektedir (Hubbard, 2002, Eakins, 2004). Finansal araçlar olarak bilinen finansal kurumlar, aracılık ve varlık dönüşüm işlevlerini gerçekleştirmektedir. Aracılık rollerinde, finansal piyasalara erişim sağlamakta; varlık dönüşümü rollerinde ise işlem ve bilgi maliyetlerini düşüren ve riskleri taraflar arasında aktarmak ve azaltmak için yardım ederek dolaylı finansman sağlamaktadır. Finansal kurumlar olarak bankalar ekonomiye katkı yapmakta ve ekonomideki en belirgin rolü üstlenmektedir. Bankacılık, finansal kurumların ödünç para vermelerine ve para almalarına izin veren, ve aracılık becerileri etkin olan işletmelerdir. Banka fon fazlası ve fon eksiği ekonomik birimleri birbirine bağladığı için ekonomideki en önemli finansal araçtır.

Bankaların olmadığı bir finansal sistemde, ekonomik birimler arasında borçlanma, birikim ve kredi sağlama işlemleri etkin bir şekilde gerçekleşmeyeceği için ekonomik gelişmeye katkı sağlanamayacaktır. Bankalar, ticareti kolaylaştırarak ekonomik gelişmeye önemli derecede katkı sağlaması sebebiyle toplumdaki hayati kuruluşlardır. Bankalar aynı zamanda birikim planlarının gelişmesine olanak sağlamakta ve hükümetin diğer devletler arasındaki parasal strateji aracı olarak görev yapmaktadır. Buna ek olarak bankalar kredi kanalları aracılığıyla kredi ve likidite provizyonlarına olanak sağlamakta, şirketlerini ve çalışanlarını beklenmedik nakit ihtiyacına karşı korumakta; tarım, endüstri ve ticaret gibi farklı ekonomi sektörlerini finanse ederek hızlı ekonomik gelişmeyi mümkün kılmakta ve özel sektörün ekonomik büyümeye etkili bir şekilde katılmasına ön ayak olan girişimcilerin teşvikine yardım etmektedir. Dolayısıyla bankalar yeterli sermayeye ve karlılığa sahip değillerse, bu önemli rolü üstlenemezler

Karlı bir bankacılık sektörü, olumsuz şoklara karşı daha dayanıklı olurken finansal sistemin istikrarına daha fazla katkıda bulunabilir (Jiang ve ark. 2003). Mevcut piyasa ekonomisinde, kârlar ve uygun maliyetli faaliyetlerin sağlanması herhangi bir ticari kuruluşun varlığı açısından çok önemlidir. Kâr, ekonomideki tüm aktörler için önemlidir ve banka işlemlerinde alınan ve ödenen faiz, faiz dışı gelirin payı, cari harcamalar, varlıkların ve yükümlülüklerin yapısı (Myktybekovich, 2013) gibi faktörlere bağlıdır. Yüksek kazançlı bankacılık sistemi, yüksek kazanç elde ederek geliri üst düzeye çıkarmak; (faiz ve faiz oranlarındaki değişimlere uyarlanmış esnek varlık yapısını desteklemek gibi) maliyetleri asgariye indirmek (borçların yapısını optimize ederek); batık kredilerden kaynaklanan kayıpları azaltmak ve genel giderleri sıkı bir şekilde kontrol etmek ve doğru ve etkili yönetim gibi üç ana aşamanın gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda karlılık, finansal yönetim ve finansal analizin stratejik hedefleri arasındadır ve bankanın en önemli amaçlarından birisidir. Ekonomik kazançlar bankanın gelir ve giderleri arasındaki farkı temsil etmektedir. Bu nedenle, karlılık analizinin ana amacı banka performansının merkezini ortaya çıkarmak ve bankanın karlardaki ve bankanın karlılığındaki artışı gelir ve giderlerin etkili yönetimine bağlı olarak etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaktır.

Bankaların sermaye yeterlilik oranı finans literatüründe ilgi gören konulardan birisidir. Sermaye yeterliliği bankaların riske maruz kalma ölçüsü olarak tanımlanabilir. Bankaların riski; kredi riski, piyasa riski, faiz riski ve kur riski gibi sınıflanmaktadır ve bütün bu risk türlerinden sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında faydalanılmaktadır. Buna göre düzenleyici otoriteler, sermayeyi kayıpların önlenebilmesinde tampon olarak gördükleri için banka ve mevduat kurumlarının güvenilirliğini ve sağlığını değerlendirmede önemli bir gösterge olarak sermaye yeterlilik oranını (CAR) kullanmaktadır (Abdel-Karim, 1996). Bankalar kayıpları önlemek ve maliyetleri çıkışlardan kaçınmak için ideal kaynağa sahiptir (Abdallah, 2013). Bankaların elde tutacakları sermaye miktarına ilişkin kararları, sadece türüne değil aynı zamanda ilerideki dalgalanmalardan planladığı kazanç elde etme beklentisine bağlıdır (Cao ve Chollete, 2014).

Sermaye yeterlilik oranları bankacılık teorisi ve politikası kapsamında önemli düzenleyici araçlardan biri olarak ayrı ayrı incelenmiştir. Bu oran bankaların risk alma güdüsünü etkileyen bir orandır. Sermaye oranları dikkate alındığında daha fazla sermayeye sahip olmak bankaların maddi risk alma durumunu artırmaktadır ve bu da bankaların yatırım kararlarında daha ihtiyatlı davranmalarına yol açmaktadır.

"Sermaye, bankanın finansal durumunun önemli bir göstergesi" olmasına rağmen gelir olmadan istikrarlı bir sermaye seviyesinin devam ettirilmesi uzun dönemli mümkün

değildir. Gelir ve özsermaye karşılıklı olarak takviye edici görev üstlenirler. Kârın değerinin artırılması, bankanın sermaye tabanını doldurmak için net gelirin tamamının kullanılması veya hissedarlara temettü ödemek için bu gelirin bir kısmının kullanılması sermayenin kârlılığını artırabilir.

Güçlü finansal piyasaya sahip olmayan ya da zayıf finansal sisteme sahip ülkelerde ekonomik büyümenin anahtarı bankacılık sektörüdür. Diğer bir deyişle zayıf finansal piyasaya sahip gelişmekte olan ülkelerdeki bankalar, ülke ekonomisi için ilk ve temel umut kaynağıdır. Aynı zamanda, sermaye yeterlilik oranı banka varlığının sürdürülebilir olması için önemli rol üstlenir ve ileride herhangi bir kayıpla karşılaşmamak ve faaliyetlerin sürekliliğini sağlamak için bankalar asgari sermaye yeterlilik oranını takip etmelidir. Bu doğrultuda, bir ülkenin hayati rol üstlenen ekonomik sektörlerindeki kaynakları yönlendirebilmek için bankalar iyi yapılandırılmalıdır.

ii Bankacılık Sektörün Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'ndeki Durum Değerlendirmesi

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) bankaların finansal sistemin yapıtaşını oluşturduğu Benin, Burkina Faso, Fildişi Sahili Gine Bissau, Mali, Nijer, Senegal ve Togo gibi sekiz ülkeden oluşmaktadır. Bölgesel finansal piyasanın (BRVM) varlığına rağmen, bu sistem zayıftır ve sistem sadece bankaların elindedir. Bu nedenle, bu bankalar ekonomik büyümeyi yönlendirecek başlıca sektörleri finanse ederek birliğin ekonomisinde önemli rolleri üstlenmektedir. Bunun için de bankaların iyi yapılandırılmış ve etkili olması gerekmektedir.

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği 'ülkelerindeki bankalar ve diğer çoğu ülkede, faaliyetlerini finanse etmek için kamuoyundan sermaye çekmek zorunda olan özel işletmelerdir. Bankaların kârlılığının yetersiz olması veya riskin aşırı olması, sermaye edinmede daha büyük güçlüklerle karşılaşmasına neden olmakta ve finansman maliyetleri karlılıklarında azalmayı artırmaktadır. Düzenleyici otoriteyi temsil eden banka hissedarları, mevduat sahipleri ve banka denetçileri banka performansının kalitesi ile ilgilidir. Hissedarlar öncelikle kârlılık ile ilgili olup, banka stokunun toplam getirisini belirlemede anahtar bir faktör olarak görülmektedir. Mevduat sahipleri (özellikle büyük kurumsal mevduat sahipleri) ve denetçiler ise genellikle banka riskine maruz kalmaya odaklanmaktadır. Genel olarak, düzenleyici aktörler, bankaların ekonomide oynadığı role ve ülkenin ekonomisinin büyümesine nasıl etki ettiğine odaklanmaktadır.

iii- Problem Durumu

Finansal aracilar olarak bankalar, finansal sistemde yer alan önemli unsurlardan biridir ve ekonomide önemli rol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi gelişmiş ülkelerde de bankaların performansı güçlü finansal sistemlerle bağlantılıdır; genellikle ülkenin ekonomisinin büyümesine katkı sağlamakta ve ekonomiyi olumlu yönde etkilemektedir.

Zayıf finansal sisteme sahip gelişmemiş ülkelerdeki bankaların durumu nasıldır?

WAEMU ülkeleri gelişmemiş ülkelerdir. Bunun yanı sıra, birlik bankalar tarafından yönetilen zayıf bir finansal sisteme sahiptir. Aslında, bazı bankaların, çoğunlukla holding bankalarının, kısmi performansı ile bankacılık sektörü bölgesel ekonominin büyümesini nasıl etkilediği sorusu sorulmaktadır. WAEMU bankacılık sektörünün 1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca finansal ayağında yapılan geniş reformlara ve son yıllarda bazı reformlar aracılığıyla bankacılık sektöründeki gelişimine (İmam ve Kolerus; 2013) ve özel kuruluşlar finansal hizmetlere erişimi iyileştirmesine rağmen finansal derinlik çok düşük kalmıştır.

Bankanın performansı (çoğunlukla ticari banka), diğerleri arasında özel kredilerin ekonomik finansmanının düşük seviyede olmasından (2012 yılında GPD'nin % 20'sini temsil etmektedir), yüksek büyüme potansiyeli sektörü (endüstri), yüksek faiz marjlarından, takipteki kredilerin yüksek seviyesinden, kötü varlık kalitesinden ve operasyonel yetersizlikten etkilenecek şekilde şekillenir (Panayiotis ve Ark, 2005; İmam ve Kolerus, 2013). Bu gözlemler Bonaccorsi ve Hardy (2005), Berger ve diğerleri (2005) tarafından da vurgulanmaktadır.

Ayrıca Dünya Bankası (2006), finansal sektör ve kamu kuruluşu reformuyla ortaya çıkan çok az sayıda sürdürülebilir ilerleme göstergesi olduğunu kabul etmiştir. Bu rapor bankacılık sektöründe daha yüksek yeterliliğe ulaşmak için finansal sektörde daha kapsamlı reformlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Birçok ülkede ticari bankaların büyüme ve verimliliği ekonominin farklı bölümlerinde istenen ekonomik büyümeyi finanse etmek için önemli bir kaynak olacaktır. Bankacılık sisteminin ortalama likidesine ve iyi sermayeleşmesine rağmen (toplu enformasyon ile birlikte), bu durum bankalar ve ülkeler arasında önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Bankalar, iş modelleri, büyüklük, coğrafi kapsam, karlılık ve güvenlik açılarından çok heterojendir. Bu yüzden, toplu enformasyon bu çeşitliliği gizlemekte ve bu nedenle daha granüler bir yaklaşımla tamamlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca, daha önce bazı bilim adamları tarafından Afrika bankacılık sektöründe genel olarak ve WAEMU bankacılık sektörü özelinde enformasyon yetersizliği olduğu gösterilmiştir.

Bu nedenle, ticari bankacılığın etkili bir şekilde uygulanması için yeterli enformasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, WAEMU bankacılık sektörü ile ilgili birkaç çalışmanın sadece bir ülkede olduğu ve ülkeler arasında karşılaştırmalı bilgi sağlanmadığını da belirtmek gerekir. WAEMU bankacılık sektörü üzerinde yapılan önceki çalışmaların sonuçları, zaman ve sektörün gelişmesi nedeniyle günümüze kadar güncel kalamamıştır.

WAEMU bankacılık sektöründeki kapsamlı bilgi boşluğu nedeniyle, bu tez banka karlılığı ve sermaye yeterlilik oranlarını etkileyen faktörlerin tespitine odaklanmaktadır.

iv- Araştırmanın Amacı

Bu tezin temel amacı, yukarıda belirtilen problemler doğrultusunda Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği bankacılık sektörünün performansını etkileyen faktörleri araştırmaktır.

Çalışma, özellikle, 2006-2014 dönemi arasında, bankaların kârlılığını etkileyen faktörleri ve bankaların sermaye yeterliliği oranının faktörlerinin altını çizmektedir. Bu özgün amaç aşağıdaki şekilde tamamlanmıştır:

1. WAEMU bankacılık sektörünün kârlılığını etkileyen faktörlerin tespit edilmesi ve bu faktörlerin analizi. Buradaki temel amaç, banka karlılığının temel belirleyicilerini ortaya çıkarmak ve bu üç tür faktörün (banka kaynaklı, bankacılık sektörü kaynaklı ve makroekonomik faktörler) WAEMU bölgesindeki banka karlılığını etkileyip etkilemediğini tespit etmektedir. Temel faktörleri tanımlama bankacılık sektörünün karlılığın hızlı artış politikaları oluşturabilir.
2. Sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörlerinin ortaya çıkarılması ve bunların ölçülmesi. Bu olası etki, Basel I, II ve III olarak bilinen Uluslararası Denkleştirme Bankası (BIS) evrensel düzenlemelerinde derin ve köklü bir yere sahiptir. Bu düzenlemeler, banka aktif kalitesi, sermaye yeterliliği, kredi riski, likidite ve karlılık için tasnif edilmiş kılavuz kullanarak banka sermayesini korumada evrensel bir amaca sahiptir.
3. Banka kârlılığını etkileyen faktörler ile banka sermayesi yeterlilik oranını etkileyen faktörler arasındaki bağlantının bulunması

Aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulduğunda bu tez alandaki benzer çalışmalardan çeşitli şartlar bakımından farklılık göstermektedir:

- ❖ Araştırmacı banka karlılığı ve sermaye yeterlilik oranı belirleyicilerini etkisini incelemektedir. Bu durum banka karlılığından ziyade yalnızca banka yeterliliğini inceleyen diğer çalışmaların tersi bir durumdur. Aynı zamanda, WAEMU

bölgesinde banka karlılığı üzerinde yapılan çok az çalışma sermaye yeterlilik oranı belirleyicilerinde ayrı yapılmıştır.

- ❖ Araştırmacı, bir yandan alt bölgesel bankacılık sektöründe banka karlılık oranlarını en çok etkileyen üç ortak faktörü ve diğer yandan da karlılık ve sermaye yeterlilik oranı arasındaki ortak belirleyicileri bulmayı amaçlamaktadır.
- ❖ Araştırmacı zaman yayılımı, banka sayısı, bölgeden elde edilen toplam veri ve her ülkenin banka verilerini detaylandırması bakımından kapsamlı bir örneklem grubuyla çalışmaktadır.
- ❖ Araştırmacı WAEMU bölgesindeki bankacılık sektörünü etkileyen belirleyici faktörlerle bu üç banka karlılık oranlarının hangisinin bağlantılı olduğunu araştıran başka herhangi bir çalışma olmaması nedeniyle, alana katkı getirmektedir.
- ❖ WAEMU bölgesindeki diğer çalışmalar aynı alan çalışmaları sürdürmüş olmasına rağmen, araştırmacı tezin belirtilen amacına ulaşmak için finansal ve ekonomik teorileri bir araya getirmektedir.

v- Araştırma Soruları

Bu tez aşağıdaki araştırma sorularına cevap aramaktadır:

1. 2006-2014 periyodu arasında Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği bankacılık sektörünün karlılığını etkileyen faktörler nelerdir?
2. 2006-2014 periyodunda bankalar WAEMU bankacılık sistemindeki asgari sermaye oranını takip etmekte ve bu orana uymakta mıdır?
3. 2006-2014 periyodundaki bankacılık performansı (oranları) nasıldır ve bölgedeki sermaye yeterlilik oranını hangi faktörler etkilemektedir?
4. Banka karlılık faktörleri banka sermaye yeterlilik oranı faktörleriyle ilişkili midir?

Yukarıdaki sorular bu çalışmaya uygun cevap bulma ve bankaların önemini ortaya çıkarma konusunda ya da son yıllarda WAEMU bölgesinde rollerini anlama konusunda yol gösterecektir

vi- Hipotez Testi

H1: Banka kaynaklı, endüstri ve makroekonomik değişkenler ve banka karlılık oranı (ROA: Aktif (Varlık) Karlılığı, ROE: Öz sermaye Karlılığı, NIM: Net Faiz Marjı) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H2: Banka finansal oranları ile Sermaye Yeterlilik Oranı (CAR) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

vii- Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu tez, karlılığını ve sermaye yeterliliğini etkileyen faktörlere bağlı olarak WAEMU bankacılık sektörünü ele almaktadır. Çalışmanın sınırlarından biri araştırmacının bölgesel sektördeki tüm bankaları analize dâhil edilmemesidir. Bunun nedeni, bazı bankaların verilerine çalışmanın dönemi (2006-2014) içinde ulaşamamıştır ve bölgedeki bazı bankalar yeni kurulmuştur. Bu nedenle bu bankalara ait herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca çalışma döneminde bazı bankaların verilerine, başka bankalarla birleşmiş olması ya da iflas etmiş olması nedeniyle ulaşamamıştır.

Viii- Araştırmanın Önemi

Ampirik çalışmalar WAEMU bankacılık sektöründe odaklanan çalışmaların hala yetersiz ve sınırlı olduğunu göstermektedir. Yapılan birkaç çalışma bile, son yirmi yıldaki reformlara rağmen alt-bölgedeki bankaların (çoğunlukla ticari bankalar) göreceli olarak düşük performans göstermelerine neden olan faktörlerin daha fazla araştırılmasına ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. Gelişmiş ülkeler üzerinde yapılan ampirik çalışmaların çoğu büyük ölçüde gelişmiş ekonomik çevrelere odaklanmaktadır ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar Afrika ya da WAEMU bankacılık gelişmelerinde kullanılamamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde yapılan ampirik çalışmaların çoğu ve Afrika ve diğer gelişmekte olan ülkelerde finansal sistemlerin performansına ilişkin yapılan birkaç araştırma, WAEMU bankacılık sisteminde ticari bankacılıkta etkili politika uygulamasında yeterli bilgiyi sağlayabilmek için yeterli veri ve sağlam yöntemleri kullanan daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Aradan geçen zaman ve sektördeki değişimden dolayı WAEMU bankacılık sektöründe yapılan bazı geçmiş çalışmaların sonuçları bile güncel kalamamıştır.

Bu tezin geçmiş çalışmalara kıyasla mevcut olan özgünlüğü teorik plan ve metodolojik plan olmak üzere iki bölümde incelenmiştir:

1980-1990 yıllarındaki sektör düzenlemesinden sonra, bankacılık sektörü büyümeye devam etmiş olmasına rağmen sektörde yapılan çalışmalar güncel değildir. Buna ek olarak, WAEMU bankacılık sektörü üzerinde yapılan çalışmalar, WAEMU finansal sistemini

bankacılık sektörü altında temsil ettiği için bu tezde olduğu gibi banka kârlılığı ve sermaye yeterlilik oranı faktörlerine odaklanmamıştır. Teorik planda, araştırmacı karlılık için uygun maliyet teorisine odaklanmaktadır. Araştırmacı, sermaye yeterliliği için çalışmada mevduat sigortası teorisi, harcama teorisi, tampon teorisi ve portfolyo teorisine dikkatini vermektedir.

Aynı zamanda, bankacılık sektörü bağlamında yapılan uluslararası düzeydeki bazı araştırmalar incelendiğinde, bazı tezlerin banka karlılığını belirlemede banka sermaye yeterliliği belirleyicileri faktörü ayrı tutularak yapıldığı görülmüştür. Ancak, bu çalışma bu iki faktör arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için her iki temayı da kapsamaktadır.

Metodolojik planda bölgesel bankacılık sektöründe yapılan bir kaç çalışma incelendiğinde sağlam ekonometrik model neredeyse bulunmamaktadır. Bu çalışmada, araştırmacı panel statik modeller (birleştirilmiş sıradan en küçük kareler modeli, panel sabit etki modeli, tesadüfi etki modeli) ve dinamik panel modeli (İlk Farklılaşmış GMM modelleri) gibi sağlam ekonometrik modelleri kullanmaktadır. Ayrıca, WAEMU’da gerçekleştirilen çoğu çalışma sonuçları WAEMU bankacılık sisteminin politikası hakkında güvenilir sonuçlar sunmayan ve sadece tek bir ülke örneklemeden elde edilen verileri kullanmıştır.

Buna ek olarak, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde karlılık modelini kullanarak gerçekleştirilen birçok araştırma ya Aktif Karlılığını (ROA) ya da Özsermaye Karlılığını (ROE) temel alarak yürütülmüştür (Alrashdan,2002; Khrawish,2011;Flamini ve diğerleri, 2009; Al Nimer, 2013; Oladele ve diğerleri,2012; Saeed, 2014; Alkhazaleh ve Almsafir ,2014). Ancak, literatür bölümünde de belirtildiği gibi, bu araştırma üç karlılık modeli (ROA,ROE ve NIM(Net Faiz Marjı) arasında WAEMU banka karlılık vurgulayan farklı ve ortak faktörleri bulmak için, ortalama açısından ROA, ROE ve NIM [Net Faiz Marjı] gibi üç karlılık modeline odaklanmıştır. Bu modellerde de araştırmacı yeni bankaya özgü değişkenler ve yeni makroekonomik değişkenler kullanmış ve WAEMU bankacılık sektöründe daha önceki çalışmalarda göz önünde bulundurulmamış bankacılık sektörü değişkenlerini modele eklemiştir.

Sermaye yeterliliği açısından WAEMU bankacılık sektöründe çok az çalışma bulunmakta ve bunların çoğu konuyla ilgili makaleler. Araştırmacı, diğer tezlerle karşılaştırıldığında banka oranları gibi yeni değişkenler ekleyerek sermaye yeterlilik oranı modelinde üç karlılık değişkenini (ROA, ROE ve NIM) kullanarak farklı bir yorum getirmeye çalışmıştır.

Başlıca başarı faktörlerinin belirlenmesi bankacılık sektöründeki karlılığın hızlı artışına yönelik politikaları oluşturabilir. Bu tez bankaların kar elde etme konusundaki güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesini sağlayabilir. Gelecekte, belirlenen bu yönler bankacılık

yapısında ve ekonomide bütünsel olarak karları maksimuma çıkarabilecektir. Aslında, bu tez düzenleyicilerin ve politika yapıcılarının geçmiş eylemlerinin inanılmaz sonuçlarını görmelerine ve dikkatlerini çekmelerine katkıda bulunmakta olup, alandaki olası eylemlerin daha kontrollü gerçekleştirilmesine katkısı olmaktadır. Son olarak, bu çalışma sayesinde birlik bölgesindeki literatür taramasına önemli derecede katkıda bulunmakta ve farklı disiplinlerdeki profesyonellere ve akademisyenlere ilgili alanda önemli bir kaynak sağlamaktadır.

ix - Tezin Yapısı

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk kısmında tezin konusu ile ilgili çerçeve, problem durumu, çalışmanın amacı, hipotezi, araştırmanın önemi ve literatür taramasına etkisi, kapsamı ve sınırlılıkları ve araştırmanın anahtarları yer almaktadır.

Tartışma bölümüyle başlayan ikinci kısmında yani birinci bölümde, WAEMU bölgesi ve bölgenin makroekonomik göstergelerinin sunulduğu 2006-2014 periyodunda WAEMU'nin makroekonomik durumunun bir incelemesi yapılmış, son yapısal reformların durumu ele alınmıştır. Bankacılık sistemi, kendi içinde elde edilen performans, mevzuat çerçevesi ve yapısal değişimi ile ilgilidir. Bu bölüm bölgesel finansal sistemin, özellikle bankacılık sisteminin performansı ve bölgesel makroekonominin evrimi ve karakteristiği hakkında ilgili bilgilere dayanan bir sonuçla bitmektedir.

Üçüncü kısım, yani ikinci bölümde banka kârlılığı ile banka sermayesi yeterliliği arasındaki ilişkiyi ve sonunda sonuçların belirlenmesinden önce, banka kârlılığı ve sermaye yeterliliği ele alınmaktadır. Bu bölüm, kârlılığın kavramsal çerçevesini sunarak, uygun maliyet teorisi (parametrik yöntem) gibi kendi tahmin yöntemini veya kuramını kaldırarak banka kârlılığıyla başlamakta ve oranlar analizi (parametrik olmayan yöntem) ve farklı ekonomik bölgelerdeki banka kârlılığı hakkında bir literatür taramasıyla devam etmektedir. Bu bölüm, sermaye yeterlilik oranının kavramsal çerçevesini ve ölçüsünü, banka mevduat sigortası teorisi, tampon teorisi, portföy teorisi ve harcama teorisini sermaye yeterliliği tahmini metotları olarak sunarken, dünyadaki farklı bölgeler ekonomisinde sermaye yeterliliği ile ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalar hakkında literatür taraması sunmaktadır. Bu bölüm aynı zamanda ilgili farklı teorilerin gözden geçirilmesiyle sonuçlanmadan önce, banka kârlılığı ile banka sermayesi yeterliliği arasındaki ilişkiyi ve bu bölümün farklı bölümleri ile ilgili literatür taramasına ilişkin metodolojik yaklaşımları da ele almaktadır.

Dördüncü kısmında yani üçüncü bölümde üç temel odak noktası bulunmaktadır. Üçüncü bölüm bağımlı, bağımsız değişkenleri gibi tanımlayarak verilerin tartışılmasına ve araştırmanın metodolojisinin oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu bölüm aynı zamanda

araştırma hipotezine uygun olarak araştırma analizi için kullanılan teknikleri ve araçları da vurgulamaktadır. Model belirlemesiyle ilgili olarak, statik ve dinamik panel modelleri gibi ekonometrik modelleri temel almaktadır. Kârlılık, Sermaye Yeterlilik Oranı (CAR) ve Banka Büyüklüğünün Etkisi (büyük bankalar ve Küçük ve Orta ölçekli bankalar) modelleri için, ön koşul testleri (Chow, Hausman ve Breusch Pagan testi) yapıldıktan sonra, Sabit Etki Modeli (FE), Tesadüfi Etki Modeli (RE) gibi Statik Panel Modelleri kullanılmaktadır. Dinamik model ise dinamik panel GMM İlk Fark Model karlılık ve CAR modelleri için kullanılacaktır. Ayrıca, bu bölüm, araştırma amacı ve hipotezi doğrultusunda farklı ampirik sonuçların analizine yardımcı olacaktır. Bu bölüm, çalışmanın bulgularını belirlemekte, politika çıkarımlarının altını çizmekte ve WAEMU bankacılık sektörüne müdahalede bulunan politika üreticileri, düzenleyici otoriteler, profesyoneller, aristokratlar ve akademisyenler gibi farklı aktörler için önerilerde bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

2006-2014 DÖNEMLERİ ARASINDA BATI AFRİKA EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİNDEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN ÖZELLİKLERİ VE GELİŞİMİ

1.1. Giriş

Bu bölümde, WAEMU Bankacılık sisteminin özellikleri ve gelişimi ele alınmaktadır. Bu bölüm, 2006-2014 döneminde WAEMU makroekonomik durumunu sunarak başlamıştır. WAEMU bölgesi ve makroekonomik göstergesi; gayri safi yurtiçi hâsıla ve reel sektör eğilimleri, fiyat trendleri, kamu finansmanı ve dış borç pozisyonu, ödeme dengesi eğilimleri, para politikasının uygulanması, parasal kümelerdeki eğilimler olarak sunulmuştur. Bu bölümü, bölge hisse senedi piyasasının (BRVM) ve kamu borçlanma senetleri piyasasının görüldüğü WAEMU finansal sistemini inceleyen ve bölgedeki yapısal gelişme, düzenleyici çerçeve ve elde edilen performans ile ilgili bölgesel bankacılık sistemi takip eden bölümde ele alınmıştır. Son olarak, bu bölüm elde edilen yargularla sona ermektedir. Çalışmada kullanılan para birimi WAEMU bölgesi ortak Para birimi olan Franc CFA' dır.

1.2. 2006-2014 Dönemindeki WAEMU Makroekonomik Durumu

Bu bölümde, öncelikle Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birlik bölgesinin kısaca tanıtımı yapılmakta ve sonrasında bölgesel makroekonomik göstergeler incelenmektedir.

1.2.1. Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğinin (WAEMU) Kısa Tanıtımı

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (Fransızcada UEMOA olarak da bilinir, Union économique et monétaire Ouest-Africaine) sekiz Batı Afrika ülkesinden oluşan bir organizasyondur. CFA frangı ortak bir para birimi olarak kullanan ülkeler arasında ekonomik bütünleşmeyi teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. UEMOA, Benin, Burkina Faso, Fildişi Sahili, Mali, Nijer, Senegal ve Togo devlet ve hükümet başkanları tarafından 10 Ocak 1994 tarihinde Dakar, Senegal'de imzalanan bir antlaşma ile kurulmuştur. 2 Mayıs 1997'de eski bir Portekiz sömürgesi olan Gine-Bissau, birliği Fransızca konuşmayan tek üye devleti olmuştur. Bu sekiz sahil ülkesi ortak para biriminin yanı sıra ortak kültürel değerlere sahip olmanın avantajından da yararlanmaktadır. UEMOA, 3506126 km²' lik bir alanı kaplamaktadır ve 112 milyon nüfusa sahiptir. Sabit fiyatlarla GSYH büyüme oranı 2015 yılında % 7 olarak gerçekleşmiştir. (Kaynak: INS / C UEMOA. RSM Haziran 2016).

A) Entegrasyon Yapısının İkiliği ve Çokluğu

Batı Afrika bölgesindeki kurumsal mimari, İngilizce ve Fransızca konuşan ülkeler arasındaki bölünme ve bir dereceye kadar Portekizce konuşan ülkeler ile nitelendirilir. 1994 yılında finansal piyasaların entegrasyonunu ECOWAS'ın tamamında geliştirmek başlıca güçlülerden biriydi. *Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğini (WAEMU)* oluşturan sekiz¹ ülkenin alt grupları yasal, düzenleyici ve ödeme altyapılarının entegrasyonu da dâhil olmak üzere kilit cephelerde çaba sarf etmeye ihtiyaç duyulacaktır. Gine-Bissau hariç tüm WAEMU ülkeleri, yasal ve idari sistemlerinde ortak bir Fransız mirasını paylaşmaktadır. Ayrıca, bağımsızlık döneminde devralınan ve ortak para birimi olan CFA franc'ı muhafaza etmişlerdir. Ayrıca, ortak bir merkez bankası olan Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası (BCEAO) tarafından uygulanan ortak bir para politikası vardır. Fransız Hazinesi, ortak para biriminin konvertibilitesini (convertibility) garanti etmektedir. Bu ortak noktaları büyük ölçüde yansıtan WAEMU ülkeleri, ECOWAS'ın geri kalanından daha fazla ekonomik entegrasyona yönelik ilerleme kaydedebilmiştir. Batı Afrika Para Bölgesi (WAMZ) olarak adlandırılan ikinci para bölgesi, sonunda tek bir ECOWAS para bölgesi oluşturmak üzere WAEMU ile birleşecektir. WAEMU, yaklaşık 30 bölgesel kuruluşun varlığı ile bağlıdır. Bu iki blok aynı yapıya sahip olma eğilimindedir ve bölgesel entegrasyondaki bireysel ilerleme eşitsizdir. Üye ülkeler bölgedeki dil ve jeopolitik bölünmeleri aşmaya çalışsa da, bu farklılıklar halen entegrasyon süreci için zorluklar yaşatmaktadır. Yoğun bölgesel kurumsal ağlar arasında etkin koordinasyon ve rasyonelizasyon sağlanması, bu temel zorlukların ortadan kaldırılması için gerekli çözüm yollarıdır. ECOWAS-WAEMU²'nin daha güçlü politika uyumluluğu muazzam bir mücadele olarak kalmaktadır.

B) Makroekonomik Politika Hedefleri ve Uyumlaştırma

WAEMU ECOWAS'tan daha çok ilerleme göstermesine rağmen politika uyumlaştırması genel anlamda yetersiz olarak devam etmektedir (bkz Tablo 1.1). 2020 yılına kadar tek bir ECOWAS Parasal Bölgesi oluşturma amacı doğrultusunda, altı WAEMU ülkesi WAEMU CFA franc'ın yanı sıra ikinci bir parasal birlik ve ortak para birimi (Eco) kurmak amacıyla 2000 yılında (Nisan) bir girişim başlamıştır. Buradaki temel amaç, hedeflenen tarihe kadar Eco ve CFA franc'ı birleştirerek Batı Afrika'nın tamamında tek bir sabit para birimini ortaya çıkarmaktır. Sonuç olarak, Batı Afrika şu anda üç çeşit yakınsama kriterine (WAEMU, WAMZ ve ECOWAS) sahiptir. BCEAO, ECOWAS'a bu üç kritere uyum sağlaması için

¹Yedi Fransız ülke vePortekizce konuşan ülke

² 2011-2015 Batı Afrika bölgesel entegrasyon stratejisi belgesi, bölgesel entegrasyon ve ticaret departmanı (ONRI), Mart 2011

³Birincil ve ikincil kriterlerle ilgili ayrıntılar için Tablo 1.1

yardım etmektedir. Parasal entegrasyonda WAEMU bölgesi oldukça iyi ilerleme kaydetmektedir. Ancak, WAMZ ve ECOWAS'taki genel entegrasyon politika hedeflerinden çok az derecede ilerleme kaydetmiştir. Üye ülkelerin kriterleri uygulama çabalarına ilişkin çeşitli değerlendirmeler programlara rastgele ve zayıf bir yükümlülük göstermektedir. Genel olarak, WAEMU ülkelerinin daha geniş ECOWAS'taki para entegrasyonu desteklemek için gizli bir riskten kaçınma olduğu görülmektedir.

C) Finansal ve Parasal Entegrasyon

Genel olarak, WAEMU'daki finansal piyasa dar ve yüzeyseldir ve WAEMU alt pazarlarıyla ve WAEMU³ ülkeleri arasındaki ilerlemeyle çok sınırlı etkileşime sahiptir.

Bankaların finansal sektör entegrasyonu alanındaki yardımı, IMF ve Dünya Bankası da dâhil olmak üzere diğer kalkınma ortaklarının programlarını tamamlamaktadır. WAEMU'nun bu alandaki ana entegrasyonu tablo 1.1' görülmektedir.

Para politikası: Bir ülke diğer ülkelerden daha yüksek bir enflasyonist baskıya maruz kaldığı sürece, bu neredeyse her ülke için aynıdır. Bu gibi durumlarda, faiz oranları ile zorunlu karşılıkların temeli ve oranları değişebilir.

Maliye politikası: Bütün ülkeler maliye politikalarını birleştirmeye çalışsalar da, hala önemli farklılıklar bulunmaktadır. Tüm ülkelerde GSYH'nin % 3'ü seviyesinde olan bir mali açığın ana hedefine ulaşamamaktadır.

Finansal sistem: WAEMU, tüm üye ülkelerde faaliyet gösteren bankalar ve kurumlar için ortak bir finansal pazardır. Çalıştırma yetkisi, bir ülkedeki bir bankaya verildiğinde, başka herhangi bir ülkede daha fazla idari formaliteye ihtiyaç duymadan çalışabilir. Bu nedenle sınır ötesi borçlanma artar. Son zamanlarda, farklı ülkelerdeki kuruluşlar kredileri genişletmek için bir birlik kurmuştur. Ayrıca, şirketler sekiz ülkeden herhangi birinde finansman arayabilir, ancak genelde karşılaştırmalı bir avantaja sahip oldukları ülkelerinde kalma eğilimi gösterirler. Bankalar arası piyasa, tüm bankalar için ortaktır.

Alt grubun tek bir merkezi bankası olan BCEAO, tüm alt grup için para politikası yürütmektedir. Aynı zamanda tek bir bankacılık düzenleyicisi, birleştirilmiş ödeme sistemi ve bölgesel bir borsa olan BRVM bulunuyor. Bununla birlikte, özel sektör finansmanının yavaşlaması da dâhil olmak üzere, bazı zorluklar devam etmektedir. Onun kamu sektörü kuruluşlarını finansmana rağmen, BRVM 1998 yılında faaliyetlerine başlamasından beri birkaç özel şirketlerin çekmiştir. BRVM yetkilileri, bölgesel finansmana katkısını yeniden canlandırmak için bir çeşitli reformlar değerlendirmektedir.

Tablo 1.1 Batı Afrika için Makroekonomik Yakınsama Programı

Kriterler	WAEMU		WAMZ		ECOWAS	
	Eski reform Hedefleri	2014 reformu.Hedefler	Kriterler	Hedefler	Kriterler	Hedefler
Birincil Kriterler						
Maliye Dengesi / GSYH	≥% 0	≥ -3	Maliye dengesi / GSYH	≥% -4	Maliye dengesi / GSYH	≥% -4
Fiyat enflasyonu	≤% 3		Enflasyon Oranı (dönem sonu)	≤% 10	Enflasyon Oranı (dönem sonu)	≤% 5
Toplam Borç / GSYH	≤% 70	≤% 70	İthalat Ayındaki Brüt Rezervler	≥ 3 ay	İthalat Ayındaki Brüt Rezervler	≥ 6 ay
İç Borçta Değişim	≤ 0	Kriter kaldırıldı	Merkez Bankası'nın bütçe açığının bir önceki yılın vergi gelirine göre finansmanı	≤% 10	Merkez Bankası'nın bütçe açığının bir önceki yılın vergi gelirine göre finansmanı	≤% 10
İkinci Kriterler						
Ücret ve maaşlar	≤% 35	≤% 35	İç Borçta Değişim	2003'te ≤ 0	İç Borçta Değişim	2003'te ≤ 0
Cari Hesap Bakiyesi, hariç. hibe	≥-5%		Vergi Gelirinin GSYH'ya Oranı	≥% 20	Vergi Gelirinin GSYH'ya Oranı	≥% 20
Maliye gelir/ GSYH	≥% 17	≥% 20	Ücret faturası / Vergi Geliri	≤% 35	Ücret faturası / Vergi Geliri	≤% 35
Yurtiçi finanse edilen sermaye harcamaları / maliye gelir	≥% 20	Kriter kaldırıldı	Yurtiçi Finanse Edilmiş Yatırım / Yurt İçi Gelir	> 20	Yurtiçi Finanse Edilmiş Yatırım / Yurt İçi Gelir	> 20
			Nominal Döviz Kuru	WAMZ-ERM merkez oranının +/- 15% 'inde	Nominal Döviz Kuru	Kararlı Döviz Kurları
			Reel faiz oranı	> 0	Reel Faiz Oranı	> 0

Kaynak: Batı Afrika için Bölgesel Bütünleşme Strateji Belgesi 2011 -2015: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

D) Ticaretin Serbestleştirilmesi

1990'da ECOWAS tarafından başlatılan ve 2000 yılına kadar Ortak Harici Tarifeler (CET) ile Gümrük Birliği'ne taşınmayı planlayan Ticareti Serbestleştirme Programı'nın (ETLS) yanı sıra, WAEMU ülkeleri kendi Gümrük Birliği'ni Ocak 2000'de MEÖ'nün kabulü ve sınır ötesi bir sigorta sisteminin oluşturulmasını mümkün kılan bir Devletlerarası Yol Geçiş Sözleşmesiyle oluşturmuştur. WAEMU ayrıca, yerli vergilendirmenin, % 18 -% 20 arasında değişen bir KDV ve tüketim vergisi ile uyumlaştırılmasında ilerleme kaydetmiştir. Bu başarılarla karşın, WAEMU Gümrük Birliği, sınırlarında kendisi olmak yerine üye ülkelerin topluluğa giriş noktasında CET tahsilatını kabul etmede başarısız olmaları nedeniyle uygulama zorluklarıyla karşı karşıya kalmıştır. Afrika'da İş Hukukunun Uyumu Örgütü (OHBLA), SYSCOA, CET, ortak karayolu taşımacılığı programı ve ortak hava taşımacılığı programı gibi entegrasyon araçları, bölge içi ticaretin yaygınlaştırılmasında önemli bir rol

oyunmaktadır. Bununla birlikte, birlik ek maliyete neden olan mal teslimini geciktiren beklenmedik engeller nedeniyle olumsuz etkilere maruz kalmaya devam etmektedir.

Genellikle, gelişmekte olan bir ülkenin sağlıklı ekonomik büyümesinin ihracata dayalı olduğu kabul edilir. Sonuç olarak, ihracatı tehlikeye atan herhangi bir kriz, ekonomik büyümeyi engelleyebilir. Ekonomik birliğin istenme nedenlerinden biri, Dieck Seck'e (2013) göre, krizlerin ve üye ihracatın etkileri arasında zayıf bir korelasyon olmasının örtülü bir güvence sağladığı söylenebilir.

E) Bölgesel Entegrasyon Çabalarına katılan Özel Sektör ve Sivil Toplum

WAEMU, ECOWAS gibi özel sektör aktörlerini toplum genelinde ilişkilendirme ve bölgesel piyasayı geliştirme taahhütlerini arttırmayı üzerinde çalışmaktadır; diğer bir deyişle, bölgesel entegrasyonun faydalarının adil bir şekilde paylaşıldığı üye ülkeler arasındaki güvenin güçlendirilmesini sağlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için WAEMU, üye ülkeler arasındaki dayanışmayı güçlendirecek mekanizmalar geliştirmiştir.

Örneğin, WAEMU'da, birlik içinde daha az gelişmiş üye ülkeler veya bölgelerdeki kalkınma projelerini finanse etmek üzere kurulan bir Topluluk Dayanışması Vergisi vardır. Bağışçılar tarafından desteklenen WAEMU yapısal fonları, daha az gelişmiş üye ülkelerin zararının daha fazla karşılanması için de kullanılmaktadır. Bazı ülkeler, ulusal egemenliklerini teslim etmek için bölgesel kurumlara anayasalarında dahi yer vermişlerdir. Ayrıca, sekiz ECOWAS ülkesi -Benin, Burkina-Faso, Fildişi Sahili, Gana, Liberya, Nijerya, Senegal ve Togo, ulusal sınırlarda vatandaşların serbest dolaşımını sağlayan bölgesel bir pasaport kabul etmiştir.

Her şeyden önce, WAEMU kurulduğundan bu yana para biriminin yönetiminde, döviz politikasında ve borsa organizasyonunda inkâr edilemez başarılar kaydetmiştir. Ayrıca sağlam ve güvenilir kurumların yanı sıra üyelerinin topluluk projesine bağlılığını sağlamayı da başarmıştır. Fildişi Sahili krizi ve bölgeyi sarsan Gine Bissau'daki bozukluklara rağmen, tarafsızlığı, bağımsızlığı ve otoritesine saygı gösterilmeye devam edilmektedir.

Birliğin, mevcut yapısındaki amaçlarından bazılarını takip etme konusunda amaçlarına ulaştığını belirtmek gerekir. Diery Seck (2013) 'a göre, WAEMU'nun 2006-2010 vadeli stratejik gelişim belgesinde bulunan çok sayıda proje, finansman eksikliği yüzünden üstlenilememiştir. Başarıları zamanla teyit edildiği gibi, kuşkusuz yeni yetki alanları olan bazı alanlarda sorun yaşamaya devam etmektedir.

1.2.2. WAEMU Bölgesi'nin Makroekonomik Göstergesi

Çalışmamızda ülke ekonomileri hakkında bilgi veren makroekonomik göstergeler olarak, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH), faiz oranı, enflasyon, kamu finansmanı ve dış borç pozisyonu ile ilgili bölge ülkelerine ilişki göstergeler ele alınacaktır. Sözü edilen bir ülke, grup ya da bölge ülkesi için bu göstergeler çok önemlidir. 2006-2014 yıllarına ait raporlara göre bölge ülkelerinin makroekonomik göstergeleri aşağıda belirtildiği gibidir:

2006 - 2014 dönemleri arasında, uluslararası ekonomik ve finansal durum, özellikle dünya ekonomisini sarsan 2008 mali kriziyle ilgili olarak iyi ve kötü durumlar ile nitelendirilmiştir. 2006-2014 dönemleri arasındaki dünya ekonomik büyümesi, 2006'da% 5,4, 2007'de% 5,1, 2008'de% 3,1, 2009'da% 0,5, 2010'da% 5,1, 2011'de% 6,5, 2012'de% 5,9, 2013 ve 2014'te% 3,4 olarak gerçekleşmiştir.

Uluslararası Para Fonu raporuna (IMF, 2015) göre, 2013'teki % 3,4'lük küresel ekonomik büyüme oranı 2014'te de değişmemiştir. Sanayileşmiş ülkelerde büyüme, kamu otoriteleri ve merkez bankaları tarafından uygulanan reformlar ve destek politikaları ile güçlenmişve aynı zamanda gelişmiş finansman koşullarıyla teşvik edilmiştir. IMF'ye göre, büyüme oranı bir önceki yıl % 1,4 iken 2014 yılında % 1,8 olmuştur. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme bir miktar yavaşlamış ve 2013 yılında % 5 iken 2014 yılında % 4,6'ya gerilemiştir. Bunun nedeni, daha gelişmiş ekonomilere giderek artan sayıda bölgede yeniden girilen sermayenin geri çekilmesi, borsaların değişkenliği, iç yapısal sınırlılıklar ve yükselen jeopolitik gerilimlerdir. Genel durum, 2013 yılındaki % 6,9 oran ile kıyaslandığında 2014 yılında % 7,2 artmış ve güney hariç olmak üzere Sahra altı Afrika ekonomileri ile kıyaslandığında Hindistan ekonomisinin güçlü performansını ortaya çıkarmıştır.

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğin (WAEMU) üye ülkelerindeki ekonomik faaliyet 2014 yılında da güçlü seyretmiştir. Birliğin gayri safi milli hasılası, 2013 yılında % 5,9 artışın hemen ardından 2014 yılında % 6,5 oranında bir artış göstermiştir. Bu performans büyük ölçüde kamunun altyapı, sanayi ve tarımsal yatırımlarından kaynaklanmaktadır. Birlikteki enflasyon oranı 2012'de % 2,4, 2013'te % 1,5 ve 2014'te % -0,1, olarak gözlemlenmiştir. 2014 genelinde genel fiyat seviyesindeki düşüş, uluslararası petrol fiyatlarındaki düşüş eğilimi nedeniyle gıda ve yakıt fiyatlarındaki düşüşü yansıtmaktadır.

Ekonomik yavaşlama ve üretim kapasitesinin düşük kullanımı bağlamında enflasyon da yavaşlamaya devam etmiştir. Gelişmiş ülkelerde 2011 yılında enflasyon oranı % 2,7 iken 2012'de % 2,0 olarak gerçekleşmiştir. Az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde 2011'de % 7,2 iken 2012'de% 5,9'a düşmüştür. Bu durum, başlıca merkez bankalarının para

politikalarının uyumluluk yönelimini sürdürmesini sağlamıştır.

Kısaca, 2006-2014 yılları arasında GSYH ve genel olarak ekonomideki büyüme göstergeleri, WAEMU bölge ekonomilerinin 2008'deki dünya finansal krizinden etkilenmediğini göstermektedir (Şekil 1.1). Bunun aksine, WAEMU ekonomisi oldukça iyi bir eğilim izlemiş ve ekonomik büyümenin yavaşlamasına rağmen alt Sahra Afrika'sı ekonomisine kıyasla ekonomisinin büyümesini sağlamıştır.

1.2.2.1. WAEMU'daki Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla ve Reel Sektör Eğilimleri

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) ve Birliği oluşturan ülkeleri her biri için 2006-2014 dönemi gayri safi yurtiçi hâsılasının (GSYH) eğilimi Şekil 1.1 de verilmektedir. Şekilde yıllar itibarıyla enflasyonu bölgenin bütünün için 2006 yılında % 3 iken 2007'de % 3, 2008' de % 4, 2009' da % 3, 2010' da % 4, 2011' de % 1, 2012' de % 6, 2013' te % 6 ve 2014'de % 6,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bölgenin bütününü için hesaplanan bu oranlar, bölge ülkeler açısından farklı seviyelerde gerçekleşmektedir. WAEMU yayınlamış olduğu raporlarda ülkelerdeki reel GSYH büyümesini üzerindeki belirleyici faktörleri ayrıntı olarak ele almaktadır. İlgili raporlarda, küresel olarak, reel GSYH büyümesindeki artış, tüm üye ülkelerde iyi bir tarım sezonu ile ilişkilendirilmiştir.

Ayrıca, temel alt yapı ile ilgili projelerin uygulanması ile hizmet sektörünün, özellikle telekomünikasyonun, inşaat ve kamu işlerinin dinamizminden kaynaklanmaktadır.

Ülke bazında, Fildişi Sahili 2011 siyasi krizden önemli ekonomik toparlanma sonrasında en yüksek büyüme yaşamıştır.

Nitekim 2006-2014 dönemleri arasındaki Bölgesel ekonomik büyüme eğilimi analiz edildiğinde, WAEMU üye ülkelerinin, önceki dönemde dünyadaki diğer bölgelerle karşılaştırıldığında hiç yaşanmamış iyi bir ekonomik büyüme eğilimi yaşadığını açıkça göstermektedir. Seçim sonrası yaşadığı kriz birlik ekonomilerinde etkisi büyük olan Fildişi Sahili ekonomisindeki yavaşlama sadece 2011 yılı bölge ekonomisindeki büyümeyi yavaşlamıştır. Bu eğilim Şekil 1.1'de gösterilmektedir.

1.2.2.2. Fiyat Eğilimleri

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) ve Birliği oluşturan ülkelerin her biri için 2006-2014 dönemi enflasyon eğilimi Şekil 1.1 de verilmektedir. 2006 yılının tamamı için enflasyon oranı %2,3 iken 2007'de % 2,4, 2008' de %8,5, 2009' da % 0,4, 2010' da % 1,4, 2012' de % 3,9, 2013' de % 2,4, 2014' te % 0,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2014 yıllı itibarıyla yıllık enflasyonu oranı % 0,4 seviyesidir. Bölgenin tamamı için hesaplanan bu oranlar, bölge ülkeleri açısından farklılık göstermektedir. WAEMU yayınlamış olduğu

raporlarda ülkelerdeki enflasyon oranları üzerinde belirleyici faktörleri ayrıntı olarak ele almaktadır. Söz konusu raporlarda petrol fiyatlarındaki artış başta olmak üzere ithal ürün fiyatlarındaki yükselişlerin ve ülkelerdeki sosyo-politik gelişmelerin ülke enflasyon oranlarını etkilediği ifade edilmektedir. Ayrıca, ele alınan dönem içerisinde önemli bir alan olarak tarımsal ekonomisindeki farklılaşmalar ve kamu harcamalarındaki farklılıkların üye ülkelerdeki enflasyon seviyesini etkilediği WAEMU yıllık raporlarında ifade etmektedir\

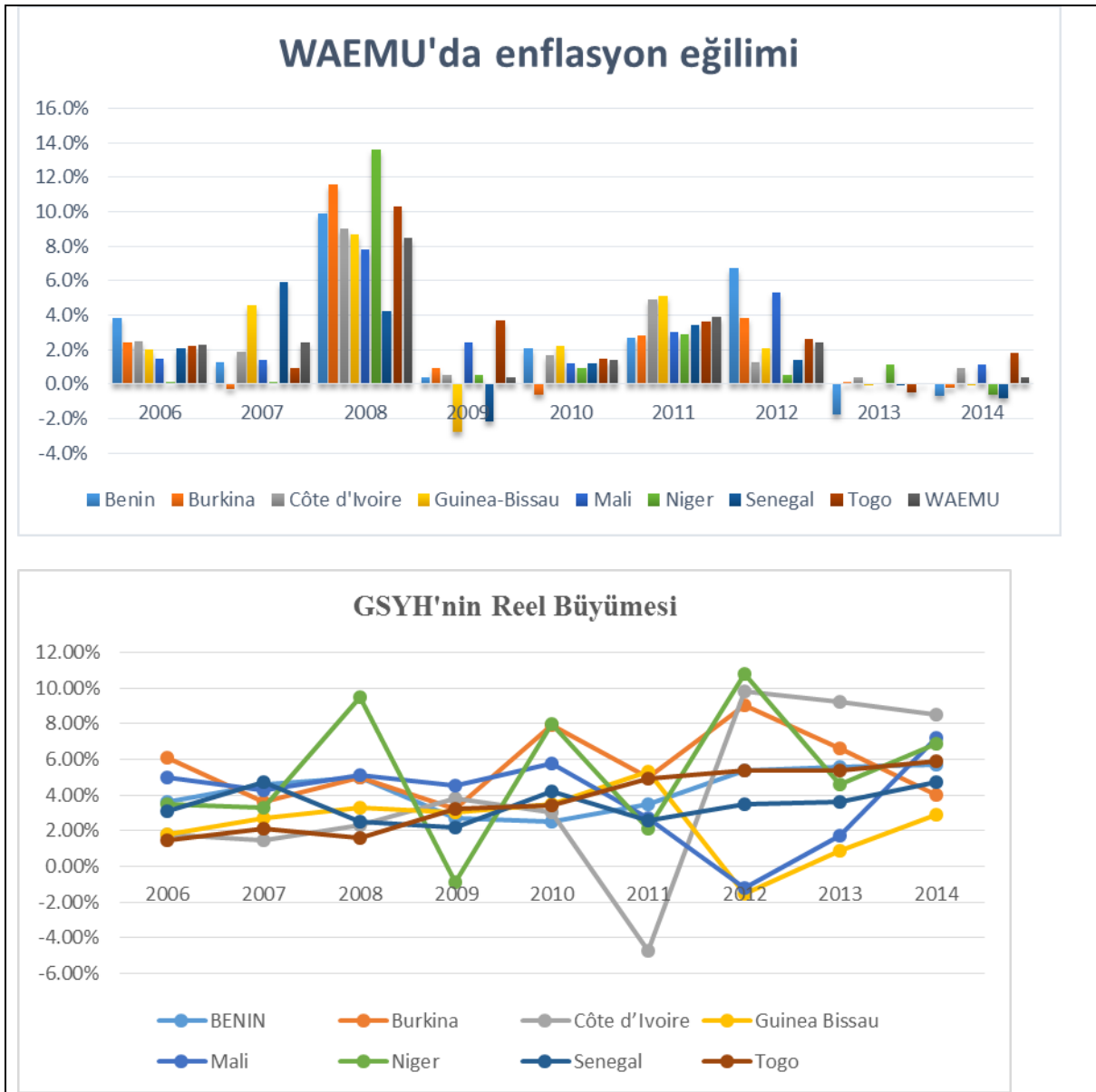
1.2.2.3. Kamu Finansal ve Dış Borç Durumu

1.2.2.3.1. Kamu Finansal İşlemlerindeki Eğilimler

2006-2014 dönemlerinde, bazı ülkelerin karşılaştığı zorlu dönemlere rağmen WAEMU'da oldukça iyi bir kamusal finans eğiliminin olduğu görülmektedir. Gerçekten de, WAEMU üyesi ülkelerin bütçe gelirleri 2006'da 6,298 milyon iken 2014'te 9151,3 milyara yükselmiştir. Toplam harcama 2006 yılında 8131,2 milyar dolarken Aralık 2014 sonunda 12.124,7 milyar dolara ulaşmıştır. Birlik 2012 yılı dışında bu süreçte küresel olarak bütçe yetersizliği yaşamıştır. Ancak, ülke bazında üye ülkeler arasında bazı farklılıklar olmuştur.

Fildişi Sahili'nin bütçe durumu, Fildişi Sahili'nin sosyo-politik krizle karşı karşıya kaldığı 2011 dönemi hariç olmak üzere diğer üye ülkelere göre daha iyidir.

BCEAO yayınlamış olduğu raporlarda üye ülkelerdeki kamu finansal işlemleri üzerindeki belirleyici faktörleri ayrıntı olarak ele almaktadır. Raporlara göre, mevcut harcamalardaki artış nedeniyle giderler de artmıştır.

Şekil 1.1 2006-2014 Yılları Arasında WAEMU'da Makroekonomik Göstergenin Eğilimi

Kaynak: WAEMU Yıllık Komite Raporu: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Özellikle ücret gideri ve kamu borçlarındaki faiz giderleri, sermaye harcamalarının daha da artmıştır (Kısmen altyapı alanında kamu yatırım programlarının uygulanmaya devam etmesi nedeniyle). Gelirlerin belirleyicileri, esasen, birlikteki % 16'dan% 20'ye yükselen mali vergilerdeki artıştan kaynaklanmıştır.

1.2.2.3.2. Kaynak Hareketleri ve Dış Borç Durumu

2006⁴ yılında birlik üyesi devletler, ekonomik ve mali kurtarma programlarının uygulanması kapsamında uluslararası toplumun maddi desteğinden faydalanmaya devam

⁴BCEAO Yıllık Raporu, 2014

etmiştir. Bu programları desteklemek için kaynak girişi 2005'te 473,3 milyar iken, 2006 yılında 552,4 milyar olarak gerçekleşmiştir. Seferberlik oranı bir önceki yılki % 59,5'e kıyasla % 70,6 olarak gerçekleşmiştir.

BCEAO'nun 2006 yılındaki yıllık raporuna göre, çok taraflı kuruluşlar tarafından toplanan miktarlar 2005 yılındaki 394,6 milyar olana kıyasla 418,0 milyar olmuştur. BrettonWoods Enstitülerinden alınan finansman, bir önceki yılki 191,8 milyar olana kıyasla 204,1 milyar olarak gerçekleşmiştir. Afrika Kalkınma Bankası Grubunun katkısı 2005 yılındaki 51,3 milyardan 2006 yılında 76,6 milyara yükselmiştir. 2006 yılında 74,9 milyar Euro olarak gerçekleşen Avrupa Birliği'nden olanlar, bir önceki yıla göre 10,4 milyar azalmıştır. Batı Afrika Kalkınma Bankası'nın katkıları 2005 yılında 20,0 milyar iken 2006 yılında 14,6 milyara gerilemiştir. İkili ortakların katkısı, 2006 yılında 134,4 milyar iken, 2005 yılında 78,6 milyar olarak gerçekleşmiştir. Başlıca destekleyenler Hollanda, Fransa, İsveç ve Kuveyt Fonu olmuştur.

Ayrıca, Uluslararası Para Fonu (IMF) Yönetim Kurulu, düşük gelirli ülkeler lehine dünyanın sekiz en büyük sanayi ülkesi grubu (G8) tarafından önerilen Çok Taraflı Borç Kurtarma Girişimi'nin (MDRY) uygulanması ile Burkina, Mali, Nijer ve Senegal olmak üzere beş ülkenin 31.12.2004 itibariyle toplam borçları silinmiştir. Dünya Bankası ve Afrika Kalkınma Bankası da bu ülkelerin 2003'ten önce sözleşme yaptıkları borcu iptal etmiştir. Bu beş WAEMU üyesi devletin aldığı rahatlamaların toplam miktarı 4.431,1 milyardı ve bu tutarın 2.951,7 milyarı Dünya Bankası'na, 1.177,5 milyarı Afrika Kalkınma Bankasına ve 301,9 milyarı IMF'e aitti. Ülke bazında, borç affı Benin için 570,3 milyar, Burkina için 859,4 milyar, Mali için 1.097,6 milyar, Nijer için 791,8 milyar ve Senegal için 1.112,0 milyara ulaşmıştır.

Sonuç olarak, birlik üye devletlerinin toplam dış borçları 2006'da keskin bir şekilde düşmüştür. Aralık 2005 sonu itibariyle 12.741,8 milyarla karşılaştırıldığında 8.809,4 milyar, 3.932,4 milyar düşüşle temsil edildiği tahmin edilmektedir.

Dış borçlarının hafifletilmesi veya iptal edilmesinden fayda sağlamayan birlik devletleri 428,4 milyarlık yeni borç ödeme birikimine dönüşen maddi zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir.

2014 yılında uluslararası finansal piyasalardaki⁵ kaynak mobilizasyonu ile ilgili olarak, Fildişi Sahili ve Senegal, 750,0 milyar (yaklaşık 375,0 milyar CFA francı) ve 500,0 milyar (yaklaşık 250,0 milyar CFA francı) tutarında Euro tahvil ihracı yoluyla fonlar sağlamıştır. İki Euro tahvil ihraçları, yatırımcıların Fildişi Sahili ve Senegal'in ekonomik

⁵BCEAO Yıllık Raporu, 2014

görünümüne yansıyan yatırımcı sayısı ve ılımlı getiriler konusunda başarılı olmuştur.

Mevcut rakamlara dayanarak, Aralık 2001 sonunda 10.238,0 milyar CFA franc'ı ile karşılaştırıldığında, tüm birlik üye ülkelerinin toplam dış borç stokunun Aralık ayında 2018 sonunda 10.858,2 milyar CFA franc olacağı tahmin edilmektedir. Ülke bazında ise Fildişi Sahilleri, 298,4 milyarla düşüşlerin başlıca lehtar olmuştur. Fildişi Sahillerini Senegal (202,6 milyar), Mali (167,4 milyar) ve Benin (127,8 milyar) izlemiştir. Bekleyen borcun GSYH'ye oranı önceki yıl % 25,4 iken 2013 yılında % 26,9 oranında gerçekleşmiştir.

Aşırı Borçlu Fakir Ülkeler (HIPC) ve Çok Taraflı Borç Verme (MDRI) Girişimleri sayesinde birlik ülkelerin ulusal borçları, borçluluk göstergelerine göre belirgin bir iyileşme göstermiştir. Ülkelerin çoğunda gerçekleştirilen güncellenmiş borç analizleri, düşük veya orta derecede borçluluk riski göstermiştir.

1.2.2.3.3. WAEMU Üye Devletlerin Ödemeler Dengesi

WAEMU, 2006-2014 dönemlerinde, özellikle 2011-2014 yıllarında ödemeler dengesi açısından kötü bir durum yaşamıştır. Bu nedenle, cari işlemler açığı 2006 yılında 1.193,6 milyar iken 2012 yılında 3.472,4 milyar olarak gerçekleşmiş; 2014 yılında 3.241 milyara gerilemiştir. Sözü geçen dönemleri kapsayan BCEAO raporlarına göre, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde tasarruf-yatırım açığının artması nedeniyle 2011 yılından beri cari işlemler alanında bozulma (açık) devam etmektedir. Ara malı ithalatı, teçhizat ve hizmetler, son yıllarda üye ülkelerin çoğunda daha fazla kamu yatırımları sayesinde artırılmıştır. Toplam bölgesel ihracatın yaklaşık yüzde 20'sini temsil altın ihracatı, uluslararası altın fiyatlarının düşüş nedeniyle azalmıştır. Dış pozisyon sürdürülebilir kalırken bölgedeki hassasiyetler artmıştır. Bununla birlikte, ülke bazındaki durum bir ülkeden diğerine farklılık göstermektedir.

1.2.2.4. WAEMU'da Para Politikasının Uygulanması

Merkez bankası temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu çerçevede, 2010 yılı için WAEMU bölgesi enflasyon hedefini en çok %2 olmak üzere, +- %1 puan aralında olmasını amaçlanmıştır. 2012 yılı için hedeflenen değerler %1 ila %3 aralığındadır. BCEAO, hem hedefleri tutturabilmek ve hem de sağlam ve sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirmek için WAEMU⁶ politikalarına destek vermektedir.

⁶ Alt grubun tek bir merkezi bankası olan BCEAO, tüm alt grup için para politikası yürütmektedir. Aynı zamanda tek bir bankacılık düzenleyicisi, birleştirilmiş ödeme sistemi ve bölgesel bir borsa olan BRVM bulunmaktadır. Bununla birlikte, özel sektör finansmanının yavaşlaması da dâhil olmak üzere, bazı zorluklar devam etmektedir. Kamu varlıklarının finansmanına rağmen, BRVM, 1998'deki faaliyetlerinin başlamasından bu

1.2.2.4.1. Parasal Faaliyet (Monetary Action)

Merkez Bankası'nın 2006 yılından 2014 (FY⁷) yılına kadar olan faaliyetleri, esas olarak, likidenin düzenlenmesi için dolaylı araçların kullanılmasına dayanmaktadır.

A) Faiz Oranı Politikası

Merkez Bankası tarafından takip edilen faiz politikası, banka likiditesini düzenleyip tasarruf sağlayarak, birlik içerisinde mevcut likiditelerin en uygun şekilde yönlendirilmesini sağlanmasının yanı sıra fiyat istikrarını sağlamayı hedeflemiştir. Faiz oranı politikası da iki temel araç kullanır: Para piyasası ve **geri alım** işlemleri (repurchase window).

Düşük enflasyon ve ekonomik büyüme görünümüne ilişkin belirsizlikler ile nitelendirilen bir ortamda, piyasaya para arzına ilişki asgari teklif oranı ve marjinal kredi verme oranı 16 Eylül 2013 yılından bu yana sırasıyla %2,5 ve %3,5 olarak sürdürülmektedir.

B) Açık Piyasa İşlemleri⁸

Merkez bankası, piyasalardan ya da üye ülkelerin dövizlerinden ülkelerin ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda para çekmektedir. Bu amaçla kullandığı araçlar Kamu borçlanma araçlarıdır. Piyasalara para arz edeceğin zaman bu araçları satın alır. Piyasadaki bu parayı ödeyeceğinde bu araçları piyasaya satmaktadır. Böylece, hem piyasalardaki para hacmini kontrol edilmekte hem de faiz oranlarına müdahale etme imkânına sahip olunmaktadır.

C) Daimi Refinansman Pencere Yoluyla Eylemler

Merkez bankası, bölge ülkesi bankalarının likide taleplerine karşılıken uyguladığı faiz oranı ile hem piyasalardaki likidite seviyesini ve hem de piyasa faiz oranlarını kontrol etme imkânına sahiptir. Merkez bankasının marjinal kredi penceresi (geç likide penceresi) kredi kuruluşlarına sağladığı bu imkândan yararlanma seviyesi yıllar arasında ve ülke bazında farklılaşmaktadır.

D) Rezerv Gereksinim Sistemi

Rezerv zorunluluğu mekanizmasının amacı, bankaların likidesini ve kredi verme kapasitesini etkileyerek Merkez Bankasının para yönetim mekanizması içinde faiz verimliliğini artırmaktır. Aynı zamanda, üye devletler için, bankaların ve finansal kuruluşların

yana çok az özel şirket çaktı. BRVM yetkilileri, bölgesel ekonominin finansmanına katkısını yeniden canlandırmak için bir dizi reform düşünmektedir

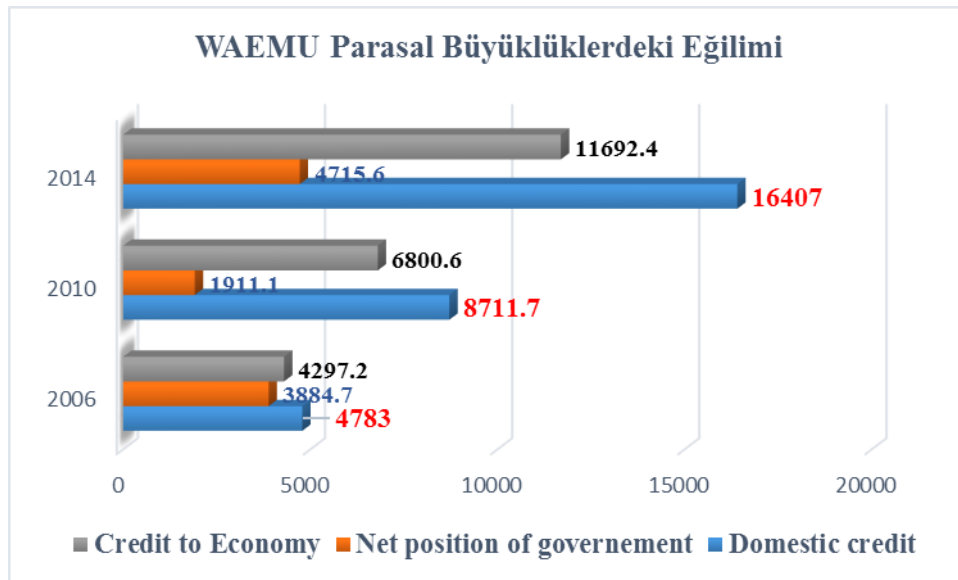
⁷ Mali yıl

⁸ BCEAO yıllık raporları 2006, 2008, 2010, 2012, 2014.

zorunlu karşılıklarının katsayılarını ayırt etmeye de imkân tanır. Yer alan ülkelerde uygulana zorunluk karşılık oranları farklıdır. WAEMU bölgesi ortalama zorunluk karşılık oranı 2012 yılı itibarıyla %5 olarak belirlenmiştir.

1.2.2.5. Parasal Büyüklüklerdeki Eğilimler

Birliğin Parasal büyüklükleri bakımından sergilediği eğilim Şekil 1.2'de görülmektedir. Şekilde görüldüğü gibi 2006-2014 döneminde artan parasal büyüklükler 2014 sonrasında Merkez bankası müdahalelerindeki artışla düşüşe geçmiştir. Bununla birlikte yerel kredi ve net dış varlıkları artışından dolayı likide de bir artış gözlemlenmiştir.

Şekil 1.2 Parasal Büyüklüklerdeki Eğilimler

Kaynak: BCEAO: Yıllık Rapor / Araştırmacının Hesaplaması

A) Net Dış (Yabancı) Varlıklar

Parasal kurumların net dış varlıkları, Aralık 2013'teki seviyesine göre 10,4 milyar (% 0,2) artarak Aralık 2014 sonunda 4.840,6 milyara ulaşmıştır. Bu gelişme, 2014 yılında bankaların net dış varlıklarındaki 247,6 milyarlık düşüşü telafi eden Merkez Bankasının 2011 yılının net dış varlıklarında 258,0 milyar artış gerçekleşmiştir.

Parasal kurumların net dış varlıkları Burkina Faso (-157,8 milyar), Mali (- 143,2 milyar) ve Togo (-68.8 milyar) olarak gözlemlenirken Senegal (219.5 milyar), Fildişi Sahili (226,17 milyar), Niger (181.4 milyar), Benin (175,9 milyar), ve Gine-Bissau (65.8 milyar) gibi ülkelerde artışlar meydana gelmiştir. Parasal kurumların net dış varlıkları Aralık 2012 sonuna göre 261,1 milyar azalarak 5.578,3 milyar seviyesinde gerçekleşmiştir.. Dış varlıklar, bankaların yabancı varlıklarındaki 115,3 milyarlık bir artışla kısmen dengelenen 5.527,6 milyara ulaşarak 376,4 milyar değer kaybetmiştir.

Bu dönemde, Fildişi Sahilleri'nde (-256.0 milyar), Senegal'de (-51.2 milyar), Gine-Bissau'da (-34.8 milyar), Togo'da (-17.3 milyar) ve Burkina Faso'da (-2.7) net dış varlıklarda bir daralma gözlemlenmiştir. Benin'de (+68.9 milyar), Nijer'de (+167.9 milyar) ve Mali'de (+2.8 milyar) bir artış kaydedilmiştir.

Aralık 2010 sonu itibariyle, parasal kurumların net dış varlıkları, 2009 yılı Aralık ayına kıyasla 339 milyar artarak 5.366.1 milyara yükselmiştir. Parasal kurumların net dış pozisyonlarının güçlenmesi, Merkez Bankası tarafından desteklenmiştir. Varlıklar 382,8 milyar artarak 5.554.6 milyara ulaşmış ve kısmen bankaların dış varlıklarındaki 43,8 milyar azalma telafi edilmiştir. 2008 yılında, parasal kurumların net dış varlıkları, Aralık 2007 yılına kıyasla 91,4 milyar artışla 4.757.2 milyara ulaşmıştır. Parasal kurumların net dış pozisyonunun güçlendirilmesi esas olarak, net dış varlıkları 178,5 milyar artışla 4.671 milyar olan ihraç kuruluşu ile bağlantılıdır.

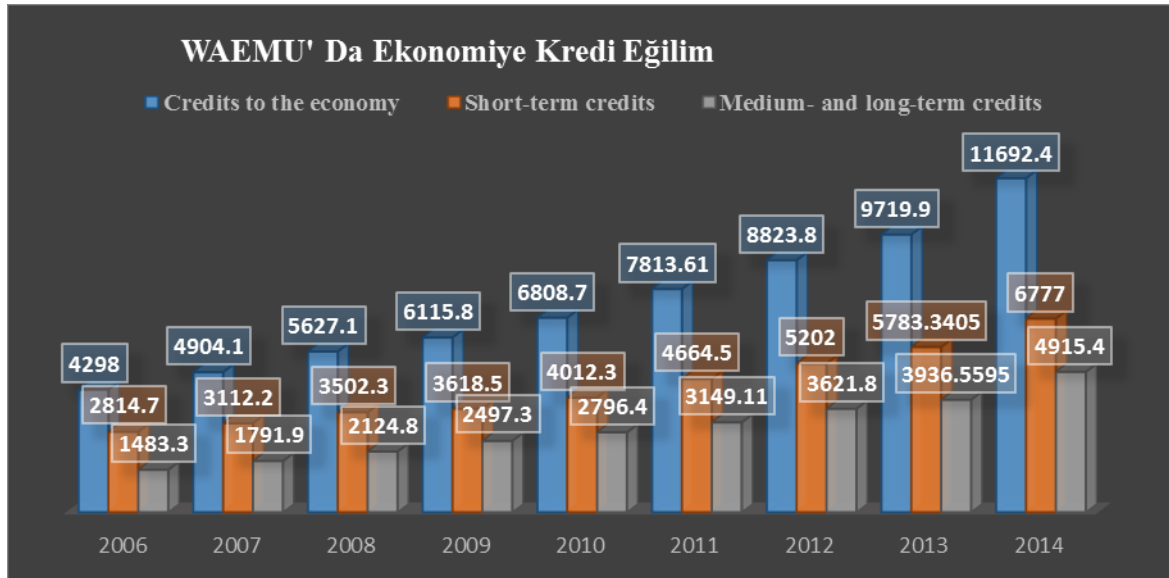
Parasal kurumların net dış varlıklarının güçlendirilmesi, Nijer'de (58,4 milyar), Togo'da (38,6 milyar), Benin'de (33,4 milyar) ve Gine-Bissau'da (15,1 milyar) görülürken, Senegal'de (-89,3 Milyar), Burkina'da (-40,3 milyar), Mali'de (-30,2 milyar) ve Fildişi Sahili'nde (-15,6 milyar) bir düşüş kaydetmiştir.

B) Yurtiçi (Yerel) Kredi⁹

2006-2014 döneminde iç kredi 2006 yılındaki 4.783 milyar seviyesinden 2014 yılında 16.477,9 milyara yükselerek % 243 artmıştır. Spesifik olarak, 2006 yılı Aralık ayı sonunda 4.783.0 milyarlık bir artışla, özel sektöre yapılan kredilerdeki 388,4 milyarlık artışa bağlı olarak yılda % 3,4 oranında artmıştır. Aralık 2008 sonunda, birlik içindeki yerli kredi tutarı yıllık tabanda 746,1 milyar (% 13,9) artış kaydetmiştir. Bu, özel sektöre verilen kredilerdeki 722,6 milyarlık artışa bağlıdır ve bu kredinin etkisi, net kredileri 23,5 milyar artırmıştır. Yerel kredi, 2009 yılı aralık ayına göre 1.459,8 milyar diğer bir ifadeyle % 20,1 artarak 8.711,7 milyara ulaşmıştır. 2012 yılının Aralık ayı sonu ile karşılaştırıldığında, yurtiçi kredi, bir yıl öncesine göre % 15,2'lik artışla 1.546,1 milyar yükselirken, 11.690,2 milyara ulaşmıştır. Üstün konut kredisi, Aralık 2013 sonunda 2525,0 milyar diğer bir ifadeyle % 18,2 artarak Aralık 2014 sonunda 16.407,9 milyara ulaşmıştır. Bu yükseliş esas olarak, ekonomiye verilen kredilerin artmasıyla güçlenen, hükümetlerin net yükümlülük pozisyonunun bozulmasından kaynaklanıyordu. Bu gelişme, banka kredilerindeki artışların özel sektöre olan etkisinin ve devletlerdeki para kurumlarının net iddiaların bir sonucudur (Şekil 1.3).

⁹BCEAO yıllık raporları 2006, 2008, 2010, 2012, 2014.

2014 yılı itibarıyla kullanılan kredi toplamı 11.690,2 milyar CIA'dır. Bu kredilerden geri dönmeyen kısım toplam kredileri yaklaşık % 19'dur.

Şekil 1.3 WAEMU' da Ekonomiye Kredi Eğilim

Kaynak: BCEAO: Yıllık Rapor / Araştırmacının Hesaplaması

C) Hükümetlerin Net Pozisyonu

Hükümet'in bankacılık sistemi ile ilgili net yükümlülük pozisyonu 2006-2010 arasında % 51 (-1.976,6 milyar) olarak gerçekleşmiş ve 2010 yılında (1.911,1 milyar) % 154 artarak 2014 yılında 4.715,6 milyara yükselmiştir. Aslında, 2006 ile 2014 yılları arasında devletin net yükümlülük pozisyonunun azalması IMF tarafından beş ülke için yapılan 301,9 milyar tutarındaki borç iptallerinin kısmen etkisini ve sadece merkez bankasını ilgilendiren para kurumlarının net dış pozisyonunun güçlendirilmesini yansıtan daha güçlü net dış pozisyonundan kaynaklanmıştır. Aksine, 2010-2014 yılları arasında devletin net pozisyonunun artması, kamu menkul kıymet ihracı ve IMF taahhütleri ile bağlantılı olarak bankalara devlet borçlarının artmasının bir sonucudur. Etkileri BCEAO ile artan devlet mevduatları tarafından kısmen dengelenmiştir.

Devlet net pozisyonunun durumu Şekil 1.2'de görülmektedir.

D) Ekonomiye Kredi (Credit to the Economy) (Şekil 1.2)

2006 yılında, ekonomiye ödenmemiş kredi, Aralık 2005 sonunda 3.908.8 milyardan 31 Aralık 2006 itibarıyla 4.297,2 milyar artarak 388,4 milyarlık bir artış göstererek (%9,9 artışla) 387,7 milyar veya % 10,4 artışla sıradan kredi ve mevsimlik kredilerde 0,7 milyar veya % 0,4 oranında artmıştır. Genel olarak bakıldığında, ekonomiye normal kredi eğilimleri sırasıyla 129,2 milyar ve 259,2 milyar kısa vadeli kredi ve orta ve uzun vadeli kredilerin

genişlemesine neden olmuştur. Aralık 2008 sonunda, birlik içindeki yerli kredi tutarı yıllık bazda 746,1 milyarlık ya da% 13,9'lük bir artış kaydetmiştir. Bu durum, özel sektöre verilen kredilerdeki 722,6 milyarlık artışa ve bu kredinin etkisine bağlı olarak, net kredilerin 23,5 milyar artmasına neden olmuştur.

Ekonomiye ödenmemiş krediler, geçen yılın aynı ayına göre% 11,2 artarak 6.800,6 milyar yükselmiştir. Bu artış, sıradan kredilerin (+% 11,4) ve mevsimlik kredilerin (+% 3,1) artmasından kaynaklanmaktadır.

Sıradan kredilerdeki artış, esas olarak enerji, tarımsal sanayi, telekomünikasyon, madencilik ve ticaret sektörlerinde işletmelere sağladığı yardımdan meydana gelmiştir. 2012 yılında bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %12,9 oranında ilerleme kaydetmiş ve 2012 yılının Aralık ayının sonlarında 8.823,9 milyar olmuştur. Bu artış, sıradan kredilerin (+% 12,4) ve mevsimsel kredilerin (+% 38,7) yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Sıradan kredilerdeki artış, esas olarak enerji, tarımsal sanayi, telekomünikasyon, madencilik ve ticaret sektörlerinde işletmelerin verdiği yardımla ortaya çıkmıştır.

2014 mali yılı ile ilgili olarak, ekonomiye ödenmemiş kredi, sıradan kredilerde 1.270,1 ve mevsimlik kredilerde 153,5 milyarlık yükselişle birlikte Aralık 2014'ün sonunda 11.692,4 milyara ulaşarak, 1.423,6 milyar (% 13,9'luk) artış göstermiştir. Sıradan kredilerdeki artış, esas olarak enerji, tarımsal sanayi, telekomünikasyon, ulaşım, madencilik, genel ticaret ve hizmetler alanlarında işletmelere verilen yardım kaynaklanmaktadır. Özel sektör banka kredilerinde büyüme, orta ve uzun vadeli kredilerde 677,7 milyar (% 15,9'luk), kısa vadeli kredilerde ise 745,8 milyarlık (% 12,4'lük) bir artıştan kaynaklanmaktadır.

Kısacası, ekonomiye ödenmemiş kredi 2006-2014 döneminde iyi eğilim sergilemektedir. 2006'dan 2010'a % 58, 2010'dan 2014'e % 72 oranında ilerlemişlerdir. Böylece, tüm dönem boyunca ödenmemiş kredi ortalama% 295 oranında artmıştır.

1.3. WAEMU Bölgesinde Finansal Sektör

WAEMU finansal sektörü, BRVM¹⁰ adlı bölgesel Borsa, bankacılık sektörü, mikro finans ve sigorta sektörü vb. bileşenlerden meydana gelmektedir.

1.3.1. Bölgedeki Finansal Kurumlar

Bankacılık sektörü ile ilgili olarak, bazı banka grupları, belirli bir ölçüde geniş ulusal ağlarla WAEMU bankacılık sistemine egemen olmuştur. Her biri, birlikteki bankacılık sektörü toplam varlıklarının % 2'sinden daha fazla varlığa sahip olan bu egemen bankaların

¹⁰Fransızca olarak adlandırılan Bourse Régionale des Valeurs Mobilières

sayısı 2006 yılında 6 iken 2014 yılında 13 te çıkmıştır. Bu bankalar şunlardır: Soci t  G n rale, BNP Paribas, Cr dit Lyonnais, Citibank, Afrika Bankası, Ecobank, Afrika için BirleŖik Bank (UBA) ve Ticaret Bakanlığı (BSIC), Elmas Bankası, Oragroup, Uluslararası Coris Bank (CBI), NSIA Bankası, Mali Sahil Sahara GeliŖim Bankası (BDM).

Bölgedeki mikro finans kurumları, tüm WAEMU  lkelerinde mikro finansman faaliyetleri (PARMEC) yasanı olarak adlandırılan ayrı bir yasayla yönetilir. Mikro finans kuruluŖları (MFI'ler), finansal sistemin k  k fakat artan bir payı olduğunu ve d Ŗ k gelirli hane halkları ile k  k ve orta ölçekli iŖletmelerin finansmana eriŖimini¹¹ artırmaya büyük katkıda bulunduğunu belirtmiŖtir. WAEMU 2007'de 1094 kayıtlı MFI'yi 2010'da 880'e, 2012'de 729'ya ve 2015'te toplam hizmet puanı 3595 olan 679'a d Ŗ rmuŖtir.

2015 yılında hesaplanan toplam mevduat 15,7 milyon toplam  ye/muŖteri ile 975,7 milyon CFAF'dır; bu oran 2007 yılında 8,6  ye sayısı ile 8,26 milyon olarak ger ekleŖmiŖtir. Aynı zamanda, toplam  denmemiŖ kredi bölgenin tamamında 377,7 CFAF iken 2015 yılında 934,2 CFAF olmuŖtur. 2 milyar CFAF' nın üzerinde varlık ve mevduata sahip olan 61 kuruluŖ büyük kuruluŖ olarak sınıflandırılır ve bu kuruluŖlar Bankacılık Komisyonu tarafından denetlenir. Bankacılık sisteminden oldukça k  k olmasına rağmen bu oran MFI sektör varlıklarının %90'ını oluŖturmaktadır.

Bölgedeki Sigortacılık Sektörü  oğunlukla FildiŖi Sahili'ndedir ve 10 Temmuz 1992'de Kamerun Cumhuriyetinde kurulan İnter-Afrika Sigorta Piyasaları Birliği (CIMA) tarafından denetlenmektedir. CIMA aŖađıdaki ülkeleri kapsamaktadır: Benin, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Komorlar, FildiŖi Sahili, Gabon, Ekvator Ginesi, Gine Bissau, Mali, Nijer, Senegal,  ad ve Togo. CIMA AntlaŖması 15 Ŗubat 1995'te y r rl ge girmiŖtir. CIMA'nın düzenleyici organı, Bölgesel Sigorta Kontrol Komisyonudur (CRCA). WAEMU'deki, CIMA bölgesinin toplam portföyü, hayat dıŖı sigortacılık sektörünün hakimiyeti altındadır.

Sabit Gelir Piyasası: WAEMU bölgesinde referans tahvil ihracına aracılık eden ana kurum , bölgesel olarak bir çok taraflı banka olan Batı Afrika Kalkınma Bankası'dır (BOAD). 1999 yılından bu yana, BOAD, piyasadaki tüm kamu borcunun yaklaŖık% 22'sini oluŖturmaktadır (yaklaŖık olarak XOF 102 milyar). Hükümet gelir eğrisinin yokluğunda, BOAD tahvilleri referans olarak kullanılır.

Döviz: CFA Frangı (XOF) döviz piyasalarında iŖlem görmese de tamamen Euro'ya çevrilebilir. D n Ŗt r lebilirlik, Fransız Hazinesi tarafından Fransa Bankasındaki  zel iŖlemler hesabı ile garanti edilmektedir. Bu düzenleme, pratik olarak sınırsız fazla para  ekme

¹¹FinansaeriŖim, bireylerinveyaiŖletmelerinkredi, mevduat, ödeme, sigortavediğerrisky netimihizmetleri de dahil olmak  zeren finansal hizmetlereeriŖebilmeimk nıanlamınagelir (Demirgüç-Kunt, Beck veHonohan, 2008).

olanağı sunmaktadır ve CFA ülkelerine kısa vadeli ödemeler dengesinden kaçınmalarına izin verir. Buna karşılık, BCEAO, döviz rezervlerinin% 65'ini Fransa merkez bankasına yatırmakla yükümlüdür.

İkincil Piyasa: Birçok yatırımcının al-ve-tut tutumundan dolayı, WAEMU bölgesinde sabit getirili menkul kıymetlerin ikincil piyasası oldukça likit olmayan bir durumdadır.

Türev Ürünler: WAEMU bölgesinde türev piyasası henüz yeni kurulmuştur. Döviz kuru, ılımlı likideye ve 3-6 aya kadar uzanan vadelere sahiptir.

Yatırım Vergilendirmesi: WAEMU bölgesindeki devlet menkul kıymetleri vergiden muaftır. Diğer taraftan, devlet dışı menkul kıymetler, bu menkul kıymetlerden elde edilen gelir için geçerli olan Stopaj Vergisi Kanunu (IRVM) olarak bilinen bir stopaja tabidir.

Vergi Oranları: Beş yıldan az bir sürede itfa edebilecek tahvillerden faiz geliri% 6, borsada işlem gören hisse senedi ile ödenecek temettüler % 10 ve diğer herhangi bir teminattan elde edilen gelir% 12-18'dir.

Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası (BCEAO): BCEAO, WAEMU üye ülkelerinin ortak merkez bankasıdır. Merkezi Senegal/ Dakar'da bulunan genel bir uluslararası kuruluştur. Merkez bankası, birliğin üye ülkelerinde sahip olduğu parasal işaretlerin tek hakkının yanında, birlik döviz rezervinin bir araya toplanmasından, bankalara ve finansal kuruluşlara uygulanan bankacılık yasasının tanımından da sorumludur. WAMU üye ülkelerinin para politikasının yönetimi, buna ek olarak BCEAO, tüm üye ülkeler için Hazine Bonosu ve Hazine Bonolarının ortak ihracı görevini görür.

Bölgesel finansal sistem, bölgesel güvenlik piyasasının varlığına rağmen bankacılık sistemine odaklanmıştır. Bu nedenle, banka öncelikli olarak bölgesel finansal sistemin belkemiğini oluşturmaktadır. WAEMU finansal sistemi bankacılık sektörü tarafından yönetilmektedir; ancak, yeni yabancı bankacılık gruplarının ve mikrofinans kurumlarının ortaya çıkışı ile hızla gelişmektedir. Bölgesel menkul kıymetler ve hisse senedi piyasaları, devler dışında marjinal bir fon kaynağıdır. Bankalar arası piyasalar sıkı kalır. Ayrıca, banka dışı finansal kuruluşlar hızla gelişmektedir ve başta sigorta şirketleri olmakla birlikte, genel olarak küçük kalmaktadır.

1.3.2. WAEMU Finansal Piyasası

WAEMU finansal piyasa esas olarak borsa (BRVM) ve kamu borçlanma senetleri piyasasından oluşmaktadır.

1.3.2.1. Borsa (BRVM)

Bölgesel Menkul Kıymetler Borsası (BRVM), WAEMU bölgesi borsasıdır ve Eylül 1998'de faaliyete başlamıştır. Abidjan'da bulunmaktadır ve birliğin diğer üye ülkelerinin her birinin başkentinde bir şubesi bulunmaktadır. Ana rolü, BRVM'de yer alan menkul kıymetleri müzakere etme yetkisine sahip olan, Yönetim ve Aracılık Şirketi (SGI) olarak bilinen aracı kurum şirketleri tarafından iletilen borsa siparişlerini toplama ve işleme koymaktır. BRVM'nin misyonu menkul kıymet piyasasını düzenlemek, piyasa bilgilerini yaymak ve pazarı teşvik etmektedir. Öz sermaye ve tahvil piyasası, BRVM'nin iki kısmını oluşturur.

Batı Afrika Kalkınma Bankası (BOAD), WAEMU bölgesindeki Bölge Kalkınma Bankası'dır. Banka, orta ve uzun vadeli finansmanın en büyük sağlayıcısı olan proje finansmanını üye ülkelere yayma konusunda öncü bir rol oynamıştır.

Tahvil piyasası, şirket tahvilleri, devlet tahvilleri, bölgesel tahviller (bölgesel kalkınma kurumlarından tahviller), Kolas Tahvilleri (uluslararası kalkınma kurumlarından tahviller) olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştır. Bölgesel hisse senedi piyasası sığ kalmaktadır (Şekil 1.4). 1998'de piyasaya çıkan BRVM, Abidjan'daki önceki borsa üzerinden devredilen 36 listelenmiş şirketle başlamıştır. Listelenen şirketlerin sayısı, listeye yeni alınanlar ve listeden çıkarılan şirketlerin sayısını büyük ölçüde dengelediği için, 2013 yılının başında 37 ile genel olarak istikrarlı kalmıştır. Piyasa değeri, 2002 yılında GSYH'nin yüzde 4, 3'ünden 2012'de yüzde 10,1'e yükselmiştir. Yabancı yatırımcılara izin verilmekte ve Sonatel ve ETI'deki (Ecobank) kazancı oldukça büyüktür. 2011 yılında ortalama piyasa getirisi yerel para biriminde yüzde 8,6 olarak gerçekleşmiş, 27 şirket kar payı ödemiştir. BRVM, kamu tasarrufu ve finansal piyasalar için bölgesel konsey tarafından denetlenir (Fransız kısaltması CREPMF olarak gösterilmektedir).

2015 yılında, kuruluşundan bu yana ilk kez BRVM, borsada işlem gören menkul kıymetlerin (Birleşik BRVM) endeksindeki artışlar açısından 2015 yılını tamamlayan borsa birleşik endeksinin% 17,77'lik artışıyla en iyi performans gösteren Afrika borsaları arasında birinci sıraya yükselmiştir.

1.3.2.1.1. 2006-2014 Yılları Arasındaki Bölgesel Borsa Faaliyetlerinde Eğilimler

BCEAO 2006¹² yıllık raporuna göre, 2006 yılı sonunda, bölgesel borsa faaliyetleri, Eylül 2006'da ECOBANK TRANSNATIONAL LIMITED' in listeye alınması ile gösterilmiş ve bu durum tüm borsa göstergelerinde bir artışa neden olmuştur. Genel olarak, yılsonuna kadar ECOBANK hisselerinin fiyatlarındaki düşüşe rağmen, borsa göstergeleri artmıştır. İlk çeyrekte BRVM10 ve BRVM broşa bileşik endeksleri sırasıyla% 25,6 ve% 20,6 artarak sırasıyla 188,20 ve 135,89 puan seviyesinde işlem görmüştür. Bu gelişme, Aralık 2015'in sonunda CFA F 67.015'ten Şubat 2006'da CFA F 91.500'e ulaştıktan sonra Mart 2006'nın sonunda CFA F 91.000'e yükselen SONATEL'in güvenlik fiyatlarının olumlu yönelimini yansıtmaktadır. BRVM10 ve BRVM borsa birleşik endeksleri Mayıs, Haziran ve Temmuz 2006'da gerilemiştir. İşlemlerin küresel hacmi Aralık 2005 sonuna kadar değiş tokuş edilen 3.207.646 menkul kıymete kıyasla Aralık 2006 sonuna kadar% 6,4 oranında azalışla 3.002.401 menkul kıymete gerilemiştir. Hisse senedi piyasasında işlem hacmi 2.371.155 menkul kıymeti kapsamaktadır. Tahvil piyasasında işlem hacmi 2005 yılında değiştirilen 119.181 tahvil ile karşılaştırıldığında 631.246 tahvil seviyesi ile belirgin bir artış göstermiştir. 31 Aralık 2006 tarihi itibarıyla, 57 adet menkul kıymetten oluşan, 40 adet hisse senedi ve 21 adet tahvil içeren 61 adet menkul kıymet ihraç edilmiş, 39 adet hisse senedi ve 18 adet tahvil satışı yapılmıştır.

2008¹³ yılında BRVM, yılın son çeyreğinde kötüleşen uluslararası finansal krizin işaret ettiği ekonomik bağlamda işlem görmektedir. Krizin karmaşıklığı başlıca sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uyumlu çözümler aramasına yol açmıştır. Bununla birlikte, büyük ölçekte olsa da, hükümetlerce önerilen yanıtlar, büyük borsalarda henüz reasürans sağlamamıştır. Bu çerçevede, BRVM ile ilgili olarak gözlenen gelişmeler, ticaret hacimleri haricinde, piyasa göstergelerine ilişkin genel bir düşüş göstermektedir. Nitekim iki referans göstergesi: BRVM 10 ve BRVM bileşik endeksleri, 2007 yılındaki seviyelerine göre sırasıyla% 14,6 ve% 10,7 oranında azalış göstermiş ve sırasıyla 192,08 ve 178,17 puanlara ulaşmıştır. Aynı şekilde, borsanın ve tahvil piyasasının aktifleştirilmesi, 31 Aralık 2008 itibarıyla, bir önceki yıla göre sırasıyla% 10,5 ve% 10,9 oranında azalarak 3.336,6 milyar ve 514,7 milyar azalış göstermiştir.

Böylece toplam aktifleşme Aralık 2008 sonunda 3.851,4 milyar olmuş; diğer bir ifadeyle, incelenen dönemde% 10,5'lik bir düşüş yaşanmıştır.

Bunun aksine, işlem hacmi, 2007 yılı Aralık ayı sonunda 10.781.426'ya karşı toplam

¹²BCEAO yıllık raporu-,2006

¹³BCEAO yıllık raporu-2008

18.160.944 adet menkul kıymetle birlikte% 68,4 oranında artmıştır.

Bu, esasen ECO-BANK payı etrafındaki borsalara bağlı olup, kurulun kararlaştığı bölünme nedeniyle banka ve daha fazla kişi için erişilebilir hale gelmiştir.

2010¹⁴ mali yılı, ana göstergelerinde belirgin bir yükseliş gösteren WAEMU Bölgesel Borsa Piyasası'nda (BRVM) iyileşme sağlamıştır. BRVM10 ve BRVM bileşik göstergeleri, 2010'da% 27,4 artarak 182,96 puana ve% 20,5'lik artışla 159,1 puana yükselen olumlu bir notla sona ermiştir. Aynı şekilde, toplam finansal piyasa değeri 2010'da% 17,9 oranında artarak Aralık 2010 sonunda 3.928.7 milyara ulaşmıştır. Bu eğilim, 2010 yılı Aralık ayı sonunda hisse senedi piyasasında %23,6 artışla 3.471.2 milyara yükselmiştir. Bu durum, tahvil piyasasında kapitalizasyonun % 12,6 oranında azalarak, aktifleştirmenin 457,5 milyar olduğu 2009 yılı aralık ayı ile karşılaştırıldığında kısmen dengelenmiştir. İşlem hacmi de % 0,72 oranında yükselmiştir.

2012¹⁵ mali yılı boyunca, WAEMU Bölgesel Borsa Piyasası (BRVM), özellikle endüstrileşmiş ülkelerdeki finansal sistemin kırılğanlığının sertleşmesine bağlı olarak, hafif uluslararası ekonomik büyümenin işaret ettiği ekonomik bağlamda faaliyet göstermiştir

Bu dönemde, BRVM10 endeksi ve BRVM birleşik borsa endeksi, Aralık 2011'de sırasıyla 25,55 puan ve 27,70 puan artarak Aralık 2012'de 184,04 puana ve 166,58 puana yükselmiştir. Benzer şekilde, toplam finansal piyasa değeri 2012'de % 25,5 artarak 4.863,2 milyara ulaşmıştır. Bu eğilim, 2012 yılı Aralık sonunda 4.031,4 milyar olan hisse senedi piyasasında% 26,9'luk bir artışla ve% 19,2'lik bir artışla tahvil piyasasında 831,8 milyar olmuştur. İşlem hacmi de yükselmiştir. ECOBANK'ın hisse alım satım işlemleri ile artırılan 37.312.686 adet hisse senedi, 2011 yılı içerisinde 17.988.860 adet hisseye karşılık 2012 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla takas edilmiştir. Pazarın toplam hacminin % 90.36'sını temsil eden 33.715.196 ECOBANK hissesi işlem görmektedir.

Bölgesel Borsa¹⁶ (BRVM) bağlamında, iki karşılaştırma endeksi, BRVM10 ve BRVM birleşik borsa endeksleri sırasıyla 21,19 puan ve 26.06 puan artarak Aralık 2013'teki seviyelerine göre 267,53 puan ve 2014 Aralık ayı sonunda 258,08 puan yükselmiştir.

Sonuç olarak, toplam finansal piyasa değeri 2013 yılında% 11.22 oranında artarak Aralık 2014 sonunda 7,458.7 milyar seviyesine yükselmiştir. Bu eğilim, Aralık 2014'ün sonunda 5.633.5 milyar olan hisse senedi piyasasında sermayeleşmenin % 12.18'lik artışından kaynaklanmıştır.

1.139,0 milyar seviyesinde olan tahvil piyasasında ise % 1,18'lik bir artış meydana

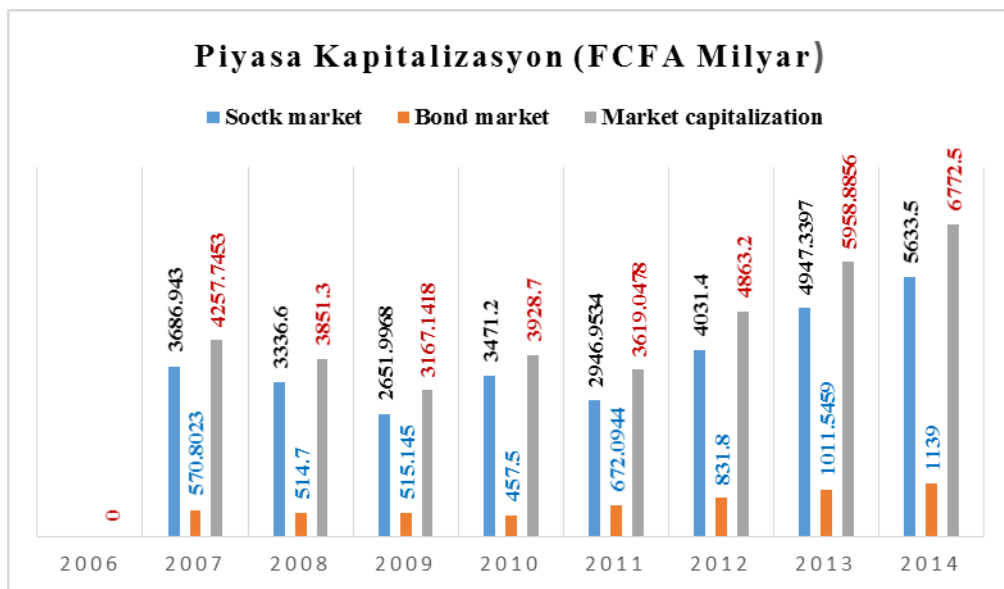
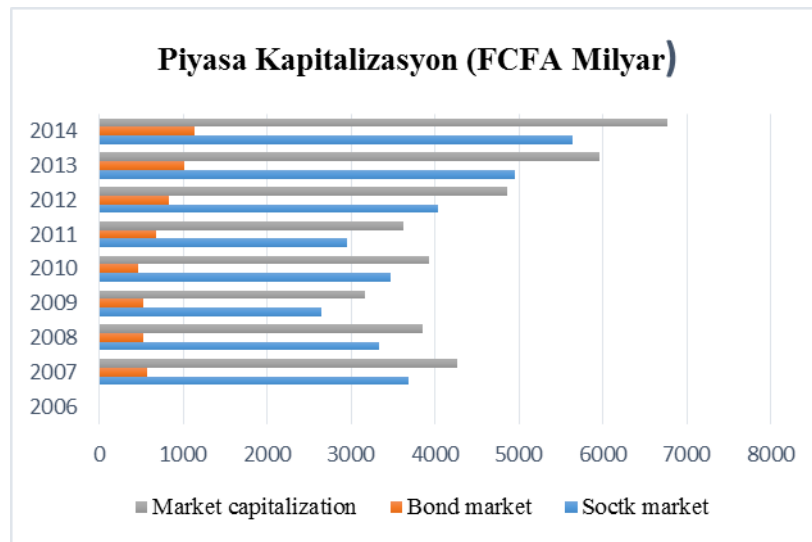
¹⁴ BCEAO yıllık raporu-2010

¹⁵ BCEAO yıllık raporu-2012

¹⁶ BCEAO Yıllık Raporu, 2014

gelmiştir. Bu bölgede toplam 167,83 milyarlık altı (6) yeni hat eklenmiştir. İşlem hacmi yükseliş eğilimi izlemiştir. Aralık 2014'ün sonunda, 11.331.227 adet hisse değişimi yapılmış, buna karşın 2013 yılı sonunda 6.401.921 adet olarak % 73.87'lik bir artış gerçekleşmiştir. İşlemlerdeki büyüme, kısmen BOA Sénégal ve Total Sénégal'in BRVM borsasına girmesinden kaynaklanıyordu.

Kısacası, bölgesel borsa toplam finansal sermayesi, 2006-2014 dönemi arasında, 2006-2010 yılları arasındaki % 5'lik gerilemesine rağmen, ilerlemenin % 59'u ile 2010-2014 yılları arasında % 72'ye yükselen (Şekil 1.4) iyi bir eğilim izlemiştir.

Şekil 1.4 2007'den 2014'e Kadar Piyasa Değeri Eğilimi

Kaynak: Kaynak: BCEAO: Yıllık Rapor / Araştırmacının Hesaplaması

1.3.2.2. Kamu Borçlanma Senetleri Piyasası

BCEAO yıllık raporuna (2014) göre, bölgesel kamu borçlanma senetleri piyasası 2014 yılları boyunca hükümetler için birincil kaynak fonlarından biri olmaya devam etmiştir.

Kamu borçlanma araçlarının net tutarı 2013 yılında 720,0 milyar iken, 1,324.9 milyar olmuştur. 2014 yılında yıl boyunca hazine bonolarında 1.466,7 milyar ve tahvillerde¹⁷ 1.603,8 milyar olmak üzere brüt 3.070,5 milyar tutarında birikim meydana gelmiştir. Yıl boyunca 433 hazine bonusu ihracı, bir yıl önce 1.411,5 milyar olan orana kıyasla toplam 1.466,7 milyar tutarında gerçekleştirilmiştir. En çok talep edilen 12 ay ve 24 ay vadeli, toplam otuz ihraç 985,4 milyar tutarındadır.

Bu tutar ihraç edilen senetlerin toplam değerinin % 67,2'sine tekabül etmektedir. 2014 mali yılı boyunca, hazine tahvil bölmesindeki oranlar genellikle yükseliş eğilimi izlemiştir. Ağırlıklı ortalama faiz oranı, bir yıl öncesine göre % 5.11 iken, incelenen döneme kıyasla % 5,16'ya yükselmiştir. Hazine tarafından gerçekleştirilen tahvil, 2014 yılında, 2013 yılına göre 149,6 milyar artışla 554,8 milyar olmuştur. Devletler, 7 yıllık vadeyi tercih ederek, toplam 293,9 milyar tutarında tahvil ihraç etmiştir. Genel menkul kıymetler, Aralık ayında 2014 yılı sonunda GSYH'nin % 10,5'ine veya 5.068,8 milyar CFA; bir önceki yıla göre GSYH'nin % 8,4'ü olan 3.743,9 milyar seviyesindedir. Miktarın yapısı, toplamın % 69,5'ini oluşturan tahvillerin hâkimiyeti altındadır.

1.3.2.3. WAEMU Bankacılık Sistemi. Yapısal Gelişimi, Düzenleyici Çerçeve ve Elde Edilen Performans

1.3.2.3.1. Bankacılık Sisteminin Gelişimi Bir Ağ Yoğunluğu ve Düşük Bankalaşma / Penetrasyon ile Gösterimi

2006-2014 yılları arasında WAEMU bankacılık alanı güçlenmeye devam etmiş, bu süreçte çeşitlilik kaydetmiştir. Birlik bankacılık ağının gelişimi özellikle yeni bankalar, yeni pencereler ve bu dönemler arasında müşterilere çok sayıda hesap açarak belirginleşmiştir. Nitekim yetkili kurumların sayısı (Şekil 1.5) 2006-2014 (95-108) arasında 13 banka artarak % 14'lük bir büyüme oranı göstermiştir. Birlik Bankacılık Komisyonu tarafından öngörülen kriterleri karşılamayan bazı eski ve kötü yönetilen bankaların yetkilerinin kaldırılması ve bazı yeni bankalara akreditasyon anlaşması yapılmasından dolayı bu oran nispeten düşüktür. Bu durum Gine Bissau ve Benin dışında bütün birlik ülkelerinde hissedilmiştir. En dikkat çekici olanlar %28 ile Fildişi Sahili'dir; diğerleri Togo'da %20, Mali'de %17, Senegal'de %11, Nijer'de %10 ve Burkina Faso'da %9 oranında hissedilmiştir.

¹⁷Bu miktar, Senegalhazine bölümü tarafından verilen İslami "Sukuk" tahvilinin 100 milyarını içerir.

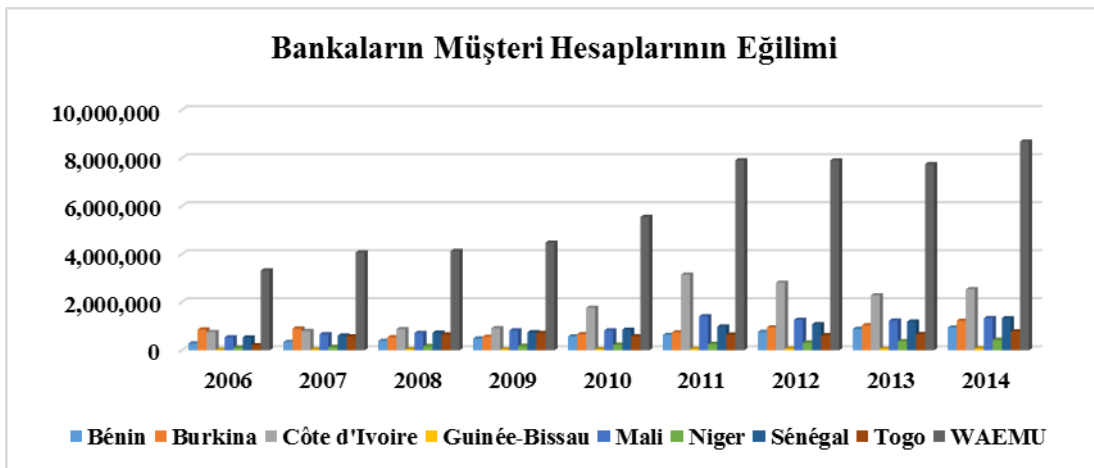
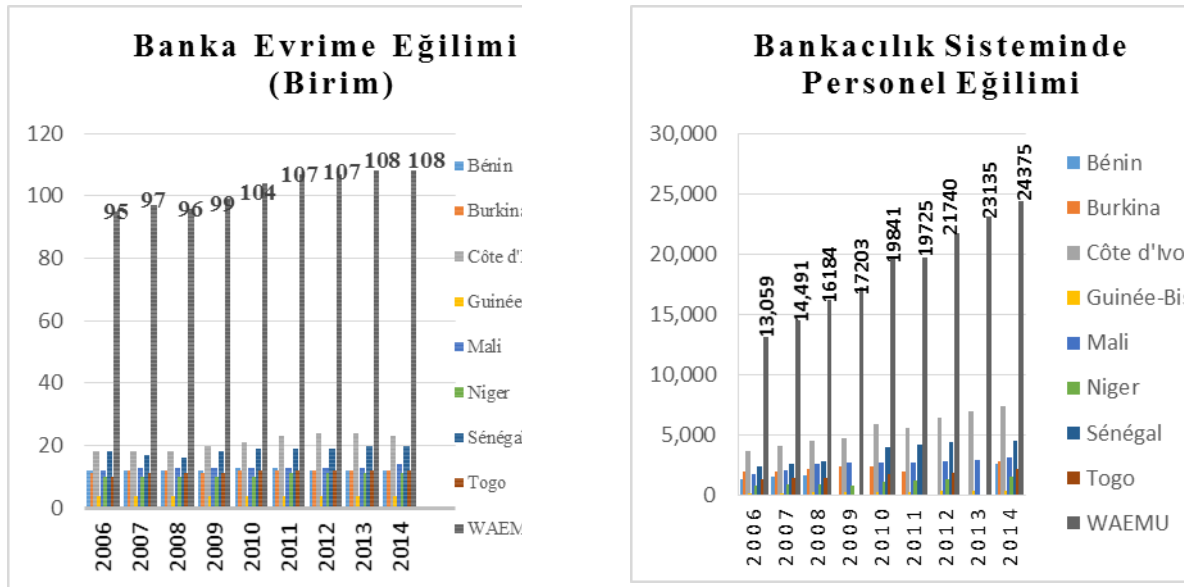
Buna karşın, bu dönemde müşterilerin hesap sayısı 2006 yılındaki 3,33 milyon adetten 2014 yılında 8,87 milyon âdete, göreceli olarak% 161 ve mutlak değer bakımında 5,37 milyon artışla belirgin bir gelişme göstermiştir. Bu değişim, birliğin tüm ülkelerinde hissedilmiştir; en dikkat çekici olarak Nijer'de (% 289), Gine Bissau'da (% 283), Togo'da (% 274), Benin'de (% 235), Fildişi Sahili'nde (% 234) en az olarak ise Burkina Faso'da (% 42) hissedilmiştir.

Bankacılık sisteminin güçlenmesi, 2014 yılında 2306 şubeye ulaşmak için 2006'da 902 olan şube sayısı % 156'lık bir artışla 1404 yeni şube (şube ve ofis) eklenmesiyle de yansıtılmıştır.

2006-2014 dönemindeki en büyük ilerleme hızı Gine Bissau'da (% 767), Nijer'de (% 289), Fildişi Sahili'nde (% 239) ve 2006-2014 yılları arasındaki en düşük oran Burkina Faso'da (% 76) tespit edilmiştir.

Ayrıca, Birlik bankacılık sistemindeki çalışan personel sayısı 2006 yılında 13.059 iken 2014'te 24.375 (Şekil 1.5) iken on yıllık dönemde % 87 büyüme oranı ve mutlak değer olarak 11.316 çalışan artışıyla 2014'te 24.375'e yükselmiştir (Şekil 1.5).

Göreceli değer açısından, Gine Bissau diğer ülkelerden% 285, Benin ve Fildişi Sahili sırasıyla% 104 ve% 103 ile daha fazla personel istihdam etmiş ve bu dönemde istihdam edilen personel sayısı az olan ülke %62 ile Togo ve onu %45 ile takip eden Burkina Faso'dur.

Şekil 1.5 WAEMU Üye Ülkelerinin Bankacılık Sektörünün Eğilimi

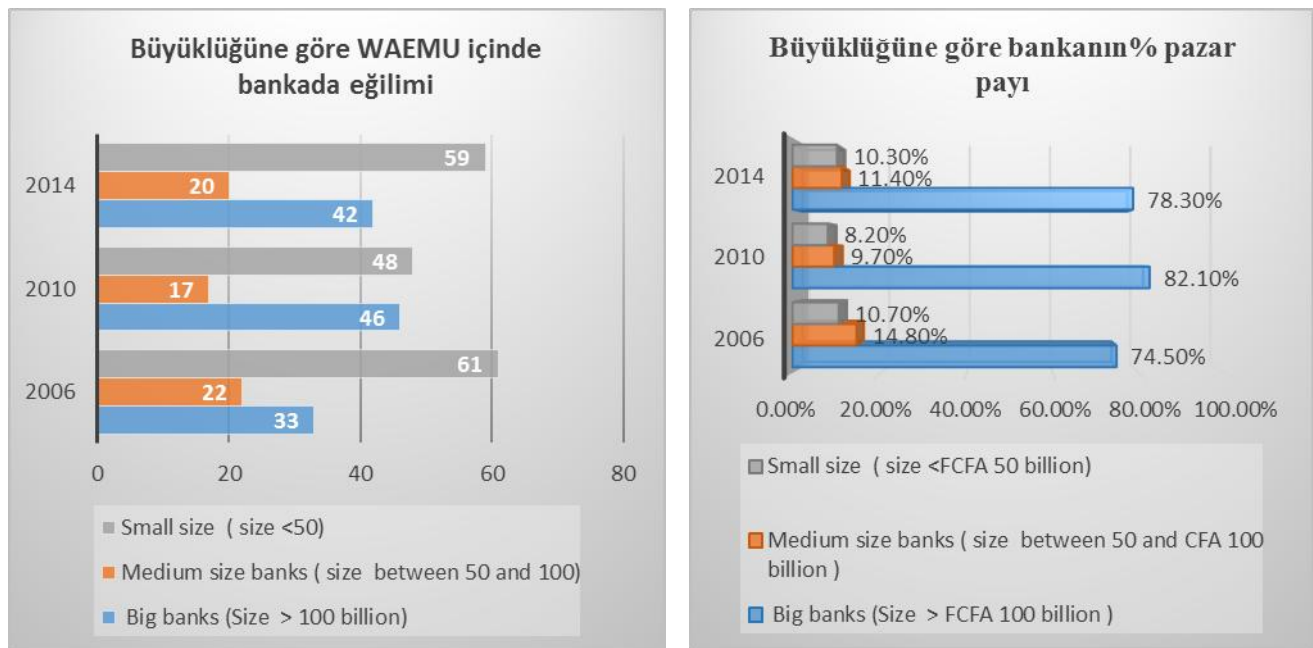
Kaynak: WAEMU: Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

Boyuta göre sınıflamaya göre (Şekil 1.6) bankacılık sistemi büyük bankalar, orta ölçekli bankalar, küçük bankalar ve bankacılık karakterli finansal kuruluşlar (Toplam aktifler <FCFA 50 milyar) da dâhil olmak üzere bankacılık sisteminde tanımlanmaktadır. Birlikteki büyük banka sayısı 2006 yılında 33 iken 2006-2010 periyodunda %39'luk bir artışla 46 olmuş ve 2014 yılında geldiğinde bazı bankaları lisansının iptal nedeniyle 42'ye düşmüştür. 2006-2014 döneminde büyük banka sayısında toplamda %27'lik bir artış olmuştur.

Ayrıca, büyük bankalar 2006 yılında %74, 2010 yılında %82 ve 2014 yılında %78'lik bir pazar payı paylaşmıştır. 2006 yılında büyük bankaların birliğin bankacılık sistemindeki istihdam oranı %64, şubelerin %65'ini (811) ve müşteri hesaplarının %69'unu yönetiyorken bu oranlar 2014 yılında sırasıyla %66 (1353), %78 (2.871.527) ve %67 (16272) olarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, orta büyüklükteki bankalar 2006 yılında 22, 2010 yılında 3 ve 2014 yılında 20 şubeyi elinde bulundurmuş; 2006-2014 periyodunda %9 oranında bir azalma meydana gelmiştir.

Birliğin 2006'daki bankacılık pazar payının % 15'ini, 2014'te% 11'ini; 2014'te şubelerin % 15'ini ve müşterilerin% 15'ini, 2014'te % 9'u ve% 5'i oranlarında elinde bulunmuş ve 2006'da banka personelinin% 17'sine, 2014'te % 11'ine sahip olmuştur. Küçük ölçekli bankaların büyüklüğü 2010 yılında 13 şube azalarak (2006'da 61'e karşın 48) düşüş kaydetmiş; ancak, 2014 yılında 59 şubeye ulaşarak %23 oranında bir artış göstermiştir. 2010 yılında pazar payının %8'ine sahipken bu oran %10'a çıkmış; 2006 yılında banka personelinin %19'una sahipken bu oran %74'lük bir artışla %22'ye yükselmiştir.

Şekil 1.6 WAEMU Bank Sektöründe 2006-2014 Eğilimi

Kaynak: WAEMU Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

Buna ek olarak, bankacılık alanı 2006'da 6, 2007'de 7, 2010'da 8 ve 2014'te 26 gruba ulaşmış; bu 26 grubun 13'ü %13'lük piyasa payının en az %2'sine ulaşırken geri kalan gruplar varlık piyasasının %2'sine ulaşamamıştır. 2008 yılında beri devam eden 7 başlıca grup şunlardır: Ecobank (ETI), Afrika Bankası Grubu (BOA Grubu), BNP Paribas, Attijariwafa Bank, Atlantik Finans Grubu (AFG) ve IUB Holding (CréditAgricoleGroup).

Bu gruba 2010 yılında Afrika Birleşik Bankası (UBA) ve Sahel-Saharan Yatırım ve Ticaret Bankası (BSIC) adında iki yeni üye eklenmiş ve IUB Holding gruptan çekilmiştir. 2014 yılına dek önceki 8 gruba Diamond Bank, Oragroup, Coris Bank International (CBI), NSIA Bank, Mali Kalkınma Bankası (BDM) olmak üzere 5 yeni bankacılık grubu eklenmiştir.

2006 ve 2007 yıllarında, Group Soci t  G n rale 2007'deki %13,8'lik paya karşın 2006'da birlik bankacılık piyasasının %14,5'luk bilanço boyutuyla en büyük grup olmuş; bu grubu toplam varlıkların 2006'da 10,9'unu ve 2007'de ise %11,9'unu elinde bulunduran Ecobank grubu izlemiştir. 2008 yılından bu yana Ecobank Uluslararası Ticaret Anonim Grubu (ETI) 2008'de %13,2, 2009'da %14,8, 2012 %14,4 ve 2014'te %15,3'l k toplam varlık payıyla birliğin bankacılık sistemindeki en büyük grup olmuş; 2007 yılından bu yana 8 birlik ülkesinde varlığını sürdürmektedir.

2014'te bankacılık ağının % 11,2'sini, ATM'nin % 21,3' n , müşteri hesaplarının % 19,4' n  ve işgücünün % 12,1'ini elinde bulundurmuştur. Geçici net gelirin oluşumuna % 20,4 katkıda bulunmaktadır. 2010 ve 2012 yıllarında her zaman dört ülkede 2006 yılından beri var olan Soci t  G n rale, ikinci büyük bankacılık grubudur ve 2014 yılında üçüncü sıradadır ve pazar payında % 9,3'l k bir paya sahiptir ve birliğin geçici sonucunun sadece% 0,1'ini yerine getirmektedir. BOA grubu tarafından elde edilen% 16,2'lik orana karşın bankacılık sisteminde, ikinci en büyük bankacılık grubunu, toplam aktiflerin% 11,2'sinde pazar payıyla elinde tutmuştur.

Birliğin 8 ülkesinde yer alan BOA grubu şubelerin % 9,2'sini, ATM'nin% 9,6'sını, banka müşteri hesaplarının % 13,2'sini ve bankacılık sisteminin iş g c n n% 9,8'ini elinde tutmaktadır.

Ayrıca, 2014'te 26¹⁸ bankacılık grubu% 85,6 oranına sahip ve bankacılık sisteminin geçici net karlarının yaklaşık% 86'sını kontrol altında tutmaktadır. 13 bankacılık grubu (her biri pazarın en az% 2'sine sahip) 69 kuruluşta %79,4'l k pazar payıyla birlikteki toplam 24.375 çalışandan 18.076 kişiye istihdam sağlamıştır. Grup bankacılık göstergeleri 1.2. nolu tabloda özetlenmektedir.

¹⁸WAMU içindeki yirmi altı (26) faaliyet grubu WAMU, Fransa, Nijerya, Libya ve Orta Afrika  lkelerinin Ekonomik ve Parasal Topluluğu (CEMAC)'ten Esas olarak geliyorlar.

Tablo 1.2 Grup Banka Göstergeler

	2006	2014
Büyük ¹⁹ Grup Banka Sayısı	6	13
Pazar Payı		79,4%
İstihdam		%74%
Küçük ²⁰ Grup banka sayısı		13
Birinci grup banka	SociétéGénérale	EcoBank
Pazar Payı	14,5%)	15,3%)
İstihdam		%12:1
İkinci grup bank	Ecobank	BOA
Pazar payı	%10,9)	%11,2)
İstihdam		%9,8

Kaynak: WAEMU Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

Ayrıca, bankacılık sistemi ECO BANK Uluslar Aşım Şirketi (ETI), Holding COFIPA, FİNANSAL BC, Holding Briç Grubu Batı Afrika (BGWA), Atlantik Finans Grubu (AFG) Holding ve Grup Bölgesel Dayanışma Bankası (BRS SA) olmak üzere 6 holdingden oluşmaktadır. Birliğin kredi kuruluşlarının (bankacılık özellikli bankalar ve finansal kurumlar) varlıkları, 2006-2014 yılları arasında %210'luk büyüme oranıyla 7,646 milyon FCFA'dan23,734 milyon FCFA'ya yükselmiş ve 2006'da 114 olan kredi kuruluşu sayısı %8'lik artışla 2014 yılında 121 olmuştur.

Fildişi Sahili ve Senegal 2006-2014 döneminde birlik bankacılık pazarına egemen olup, 2006 yılında 21 kredi kuruluşla aktif kredilerin toplam pazar payının % 53,8'ine 2010 yılında% 49,6'sına ve 2014 yılında% 47,6'sına sahip olmuştur. Özellikle Fildişi Sahili, 2006'da 20 kredi kuruluşu ile %29'luk, 2010'da 27,30'luk ve 2014'te 24 kredi kuruluşu ile %28,10'luk pazar payına sahip olarak birliğin bankacılık pazarına hâkim ülke olmuştur.

Senegal, 2006 yılında 19 kredi kuruluşuyla varlıkların %25,6'sının, 2010 yılında 20 finansal kuruluş ile %22,2'sini ve 2014 yılında 22 kredi kuruluşu ile %19,5'ini elinde tutarak birliğin ikinci baskın ülkesi olmuştur. Sonra Mali (% 14), Burkina Faso (% 10,9) ve Benin (% 10,1) sırasıyla 19, 16 ve 13 kredi kurumu ile pazarın% 35'ini elinde bulunmuştur. 2014 yılında pazar payı% 39,4olmuştur. Bu üç ülke sırasıyla 17 kredi kuruluşu,% 13,6 pazar payıyla 12 kredi kuruluşu ve % 12,2 pazar payı ve 12 kredi kuruluşuyla% 13,6 pazar payını elinde tutmuştur.

Birliğin bankacılık sisteminin en güçsüz devletleri Gine Bissau ve Togo olmuştur .

¹⁹ Pazar payı (Toplam varlıklar) => %2

²⁰ Pazar payı (toplam varlıklar) < %2

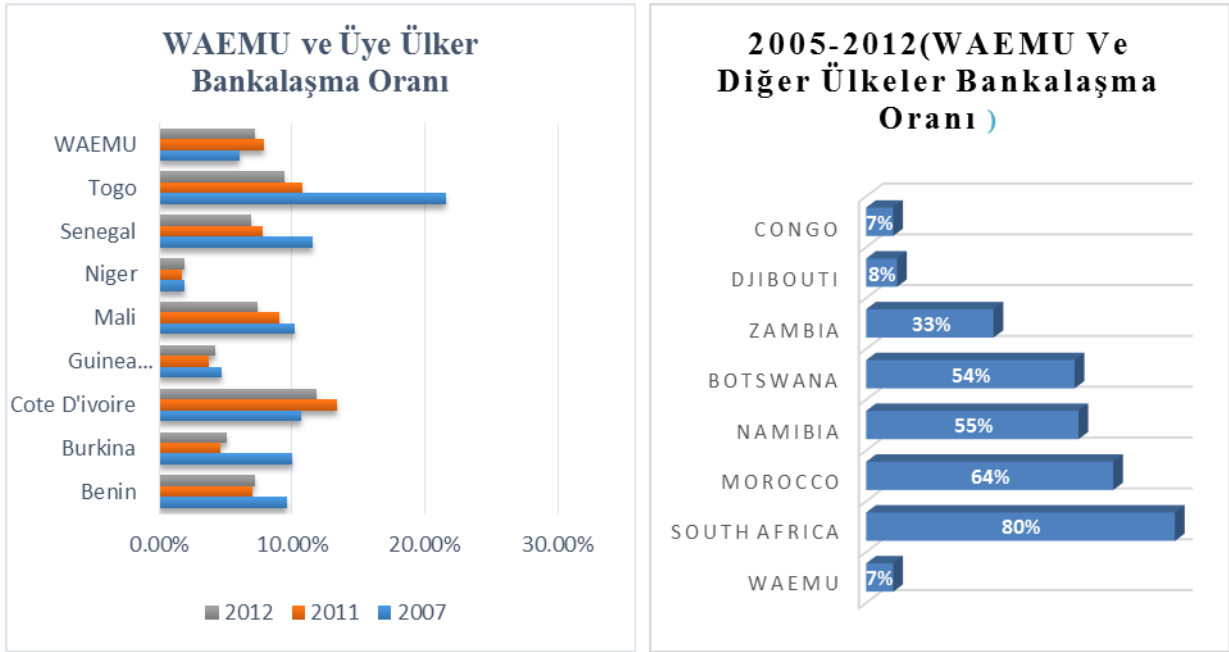
Gine Bissau, 2006 yılından 2014 yılına kadar sadece 4 kredi kuruluşuyla tüm süre boyunca pazar payının yaklaşık % 0,7'sine sahip olmuştur. Togo, 2006'da 13 kredi kurumuyla varlıkların% 6.3'lük pazar payına karşılık, 14 kredi kurumuyla 2014 yılında% 7.4'lik oranıyla bir önceki duruşu alt üst etmiştir.

Kısacası, 2006-2014 dönemleri arasında, onaylanan kredi kuruluşlarının toplam sayısı 116'dan (95 banka da dahil olmak üzere) 2013'te 127'ye yükselmiştir. 2014'te ise %13'lük büyüme oranını temsil eden 121'i kredi işletme kuruluşundan oluşan 131 kuruluşa çıkmıştır (108 banka dahil).

1.3.2.3.2. Bankacılık Penetrasyon /Nüfuz Düzeyi

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğinin bankacılık sistemi, 2006-2014 dönemi boyunca ortalama % 7 oranındaki bankacılık penetrasyonunun (Şekil 1.7) düşük seviyede gerçekleşmesi ile nitelendirilmektedir. Diğer ekonomik birliklere veya devletlere kıyasla, WAEMU'nun yetkilileri ve / veya Bankacılık Komisyonu tarafından kabul edilebilir düzeyde bir bankalaşmaya (Ekonomide yapılan işlemleri bankalar sistemi üzerinde gerçekleşme seviyesi) ulaşılabilmesi için birçok çaba vardır. Aslında, birlikte 2007 yılında gerçekleşen bankalaşma oranı %7,9 ve 2012 yılında %7,2'dir.

Ülkelerin seviyesinde, Togo'daki bankalaşma oranı birlikteki en yüksek % (% 21) seviyededir. Togo'yu sırasıyla Senegal (2012'deki %6,9'a karşın %11,6), Fildişi Sahilleri (2012'deki %11,9'a karşın %10,70), Mali (2012'deki %7,4'e karşın %10,20), Burkina Faso (2012'deki %5,1'e karşın %10) ve Benin (2012'deki %7,2'e karşın %9) izlemektedir. En düşük penetrasyon oranı Nijer'de görülmüştür (2012'de aynı orana karşı % 1.90). Bunu Gine Bissau izlemektedir. Gine Bissau, 2012'deki % 4,2'lik orana karşın % 4,70 oranında bir artış kaydetmiştir. Ayrıca, 2007-2012 yılları arasında sadece Fildişi Sahilleri bankalaşma oranını (% 11.21) artırmıştır.

Şekil 1.7 Bankalaşma Oranı

Kaynak: WAEMU: Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

Özetle, birlik bankacılık sistemi, Afrika'daki veya Avrupa'daki diğer bölgeler veya ülkelerle kıyaslandığında düşük oranlı bir bankalaşma ile nitelendirilir.

1.3.2.3.3. Düzenleyici Çerçeve

Merkez Bankası, bankalar ve finansal kuruluşlar için geçerli olan düzenlemeleri tanımlar ve faaliyetlerinin denetlenmesini sağlar. Bu bağlamda, 4 Nisan 1990'da kurulan ve BCEAO başkanı tarafından yönetilen Bankacılık Komisyonu, WAEMU bankacılık sektörünün organizasyonu ve denetiminden sorumludur.

Merkez Bankası, uluslararası mali ve parasal kurumlar ve uluslararası mali anlaşmaların sonuçlandırılması ile ilgili müzakereler konusunda talepleri halinde birliğin üye devletlerine yardım sağlar. BCEAO, Yönetim Kurulu tarafından onaylanan sözleşmelerle belirlenen koşullar altında bu sözleşmelerin uygulanması ile görevlendirilebilir. Üye devletlerin özellikle Uluslararası Para Fonu (IMF) ile olan ilişkisine gelince, Merkez Bankası, BCEAO ile üye ülkeler arasında imzalanan 24 Eylül 1981 Anlaşması hükümlerine uygun olarak mali bir temsilci olarak görev yapmaktadır

BCEAO, hükümetlere dış borçlarıyla ilgili müzakerelerde de yardımcı olmaktadır. Merkez Bankası ayrıca, dış finansal ilişkileri düzenleyen düzenlemelerin tanımlanması, uyumlaştırılması ve uygulanmasına yardımcı olabilir. Bu bağlamda, BCEAO, üye devletlerin ödemeler dengesini kurar.

A) Diğer faaliyetler

Merkez Bankası, sigorta, sosyal güvenlik hükümleri, tasarruf seferberliği, ticaret hukuku, bölgesel eğitim merkezleri ve ekonomik eğilimleri izleyen Frang Bölgesi İzleme Dairesi (Observatoire Economique de la Zone Franc) reformu konusunda CFA bölgesinin ortaklarıyla görüşmelere aktif olarak katılmaktadır. Merkez Bankası, bir başkan, Yönetim Kurulu ve Ulusal Kredi Komiteleri tarafından denetlenmektedir. Başkan, yenilenebilir altı yıllık bir dönem için Bakanlar Kurulu tarafından atanır ve başkanlık ettiği Bakanlar Kurulu ve Yönetim Kurulu kararlarının uygulanmasını denetler. Yönetim Kurulu tarafından atanan iki başkan yardımcısı, beş yıllık yenilenebilir bir süre için görev yapar. Başkan ayrıca Birliğin dış varlıklarını idare eder ve BCEAO'nun iç organizasyonundan sorumludur. Yönetim Kurulu, her bir üye devlete ait iki yöneticiden oluşur. Normal oturumlar ve olağandışı oturumlar gerektiğinde üçer ayda bir toplanır.

B) 2006-2015 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Başlıca Düzenleyici Kurumlar

2010 yılında WAEMU finansal istikrarı komitesi kurulmuştur. Komitenin temel amaçları aşağıda belirtildiği gibidir :

- ✓ WAEMU ve BCEAO Kurumsal Reformun uygulanması;
- Afrika'da İş Hukukunun Uyumlaştırılması Örgütü (OHADA) ve Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) ile Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu (CEMAC) tarafından çıkarılan kurallar arasındaki çelişkili standartların çözümü,
- ✓ Merkez Bankası ve bankacılık mesleği arasındaki yıllık toplantı organizasyonu:

BCEAO Valisi ile WAMU kredi kuruluşlarının Genel Müdürleri ve Başkanları arasında yapılan 8 yıllık ve Lomé'de 9 Temmuz 2010 tarihli yıllık toplantısının önerileri, ekonomi için yeterli finansman sağlamak için bulunmaktaydı; Şeffaflığı ve akıcı bankacılık koşullarını güçlendirmek; ve bölgesel bankalar arası piyasanın düzenlenmesini iyileştirmek;
 - ✓ Mikro finans sektörünü düzenleyen düzenleyici çerçevenin konsolide edilmesi;
 - ✓ Finansal istikrarı analiz etmek ve değerlendirmek için araçlar geliştirilmesi. : BCEAO esas olarak makro ihtiyatlılık göstergelerinin ve stres test araçlarının üretimi ve analizine odaklanmaktadır. Finansal güçlülük göstergelerinin düzenli üretilmesi için bir çerçeve geliştirilmiştir. Bankacılık mevzuatı ile ilgili olarak taslak halindeki araçlar şunlardır: Talimat no. 002-04-2010 kamuya hisse ihraç etmeyen finansal kuruluşlarca iki (2) adet denetçi atanması koşullarına; Talimat no. 003-04-2010 kredi veren finansal kurumların onayını geri çekme yöntemleri; Talimat no. 011-12-2010 finansal

kurumların sınıflandırılması, işleyişi ve yasal biçimi hakkında; Talimat no. 012-12-2010 onayını geri çeken kredi kuruluşlarının bağlı kuruluşları için bir banka veya finansal kuruluş olarak onay almak için usuller oluşturmaya yöneliktir.

2012 mali yılı boyunca, WAEMU'daki finansal istikrarı güçlendirmek amacıyla

- ✓ WAEMU Finansal İstikrar Komitesinin (CSF UMOA) düzenli toplantılarının organizasyonu; Bankacılık sistemi içindeki risklerin izlenmesi; WAMU finansal kurumlarına mevduat garanti fonlarının kurulması; WAEMU'daki kredi kuruluşlarına uygulanabilir ihtiyati mekanizmanın yeniden işlenmesi; banka benzeri finansal kurumların kamusal mevduatlarını almaya yetkili kılınması; dış mali ilişkileri düzenleyen düzenlemelerin ihlali ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin mevzuatın güncellenmesi; WAEMU'daki aktif olmayan hesapların değerlendirilmesi için özel bir hukuki çerçevenin oluşturulması; ödeme sistemlerinin düzenleyici çerçevesinin ve yönetim mekanizmasının geliştirilmesi; kara para aklamayla mücadele ve terörizmin finansmanı ile ilgili yasaların gözden geçirilmesi; repo işlemlerine ilişkin düzenleyici çerçevenin güncellenmesi; Birincil Bayilerin (PD'ler) kurulması ve para politikasına ilişkin belgelerin sonlandırılması gibi projeleri hayata geçirmiştir.

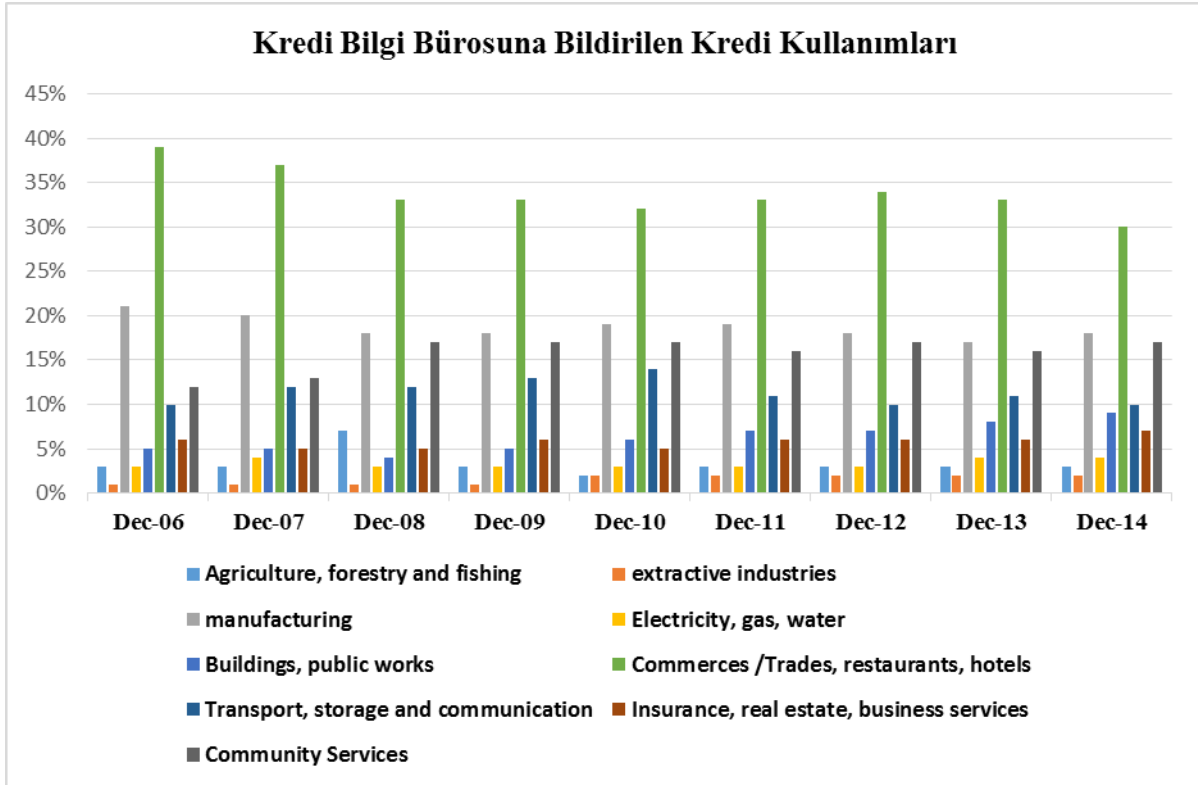
Eylül 2014'te WAEMU Bakanlar Kurulu, 1 Ocak 2015'te yürürlüğe giren birlikteki düzenlenmiş tasarruf ürünlerinin ücret koşullarını belirleyen CM / UMOA / 016.09.2014 sayılı kararı kabul etmiştir. Buna ek olarak, 2013 yılında üstlenilen Basel II ve Basel III hükümlerinin uygulanmasına ilişkin çalışmalar IMF'nin teknik yardımıyla 2014'te de devam etmiştir. Kredi kurumlarının uluslararası ihtiyati standartları uygulamaya hazır olduğu değerlendirilmek için de çalışmalar yapılmıştır.

1.3.2.3.4. WAEMU Bölgesindeki Bankaların Performansı.

Bankaların 2006-2014 dönemindeki performansının analizi, IMF, BCEAO ve WAEMU banka komisyonu gibi farklı kurumların yıllık raporlarıyla analiz edilir. Bu dönemde, bölgedeki bankalar durumlarını iyileştirmiş ya da en azından durumları 2008'in uluslararası finansal krizi öncesi, sırası ve sonrasında karşı karşıya kalmıştır. Buna göre, bankacılık sisteminin 2006²¹-2014 yılları arasında net varlıkları, 2006 yılında% 80,2 (4.885 milyar) müşteri kredi dâhil olmak üzere 6.094 milyar ile 2014 yılında% 65,3 (12 905 milyar) müşteri kredisi (% 51,7) dâhil olmak üzere% 224 oranında artarak 19.760 milyar olmuştur. 2006 yılındaki 39 milyar karşın 19 milyar, 2006 yılında 481 milyara karşın gelen 4545 milyar

²¹ BCEAO yıllık raporu, 2006.

tutarındaki yatırım menkul kıymetinin% 23,4'ü, Merkez Bankası'nın% 3,5'u kısa vadeli kredilerin% 41,2'si ve finansal kiralama sözleşmesinin% ve% 7,8'i diğer varlıklardan oluşmaktadır. Bankacılık sistemi kullandığı kredileri sektörleri itibarıyla dağılımı Şekil 1.8'de görülmektedir.

Şekil 1.8 Bankacılık Sistemi Kullandığı Kredileri Sektörleri İtibarıyla Dağılımı

Kaynak: WAEMU Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

2006-2014 döneminde, sektör ticaretçileri, lokantalar ve oteller, daha fazla banka kredisi kullanan sektör olmuştur. 2006 yılında sektör finansmanı oranı %39 iken, 2010 yılında% 32'ye 2012 yılında% 34'e yükseldikten sonra 2014 yılında% 30'a düşerek, çalışma süresince ortalama % 34'lük bir finansman oranını temsil etmiştir. Ardından, fonlama oranı 2006'da %21, 2014'te %18 ve %19'luk bir fonlama oranına sahip imalat sektörü ikinci sıraya yerleşmiştir. Topluluk hizmetleri sektörü 2006 yılında %12 2014 yılında %17 ve dönem boyunca ortalama %16'lık bir finansman oranı göstererek üçüncü sıraya yerleşmiştir.

Bunları; nakliye, depolama ve haberleşme sektörü; sigortacılık, gayrimenkul, işletme hizmetleri sektörleri izlemektedir ve her birinin ortalama fonlama oranı% 6'dır. En az finanse edilen sektör, dönem boyunca% 2'lik bir ortalama finansman oranına sahip olan madencilik sektörleri olmuştur. Ardından tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü gelmiş ve elektrik, gaz ve su sektörünün her döneminde ortalama % 3'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Kredi portföylerinde geri dönmeme oranı 2006'da% 19,5 iken 2014 yılında% 13,8'e gerilemiştir. Benzer şekilde, net faiz oranı dönem boyunca % 7,8'den % 6,1'e gerilemiştir. WAEMU Bankacılık sektöründeki oranları eğimleri Şekil 1.9 görülmektedir.

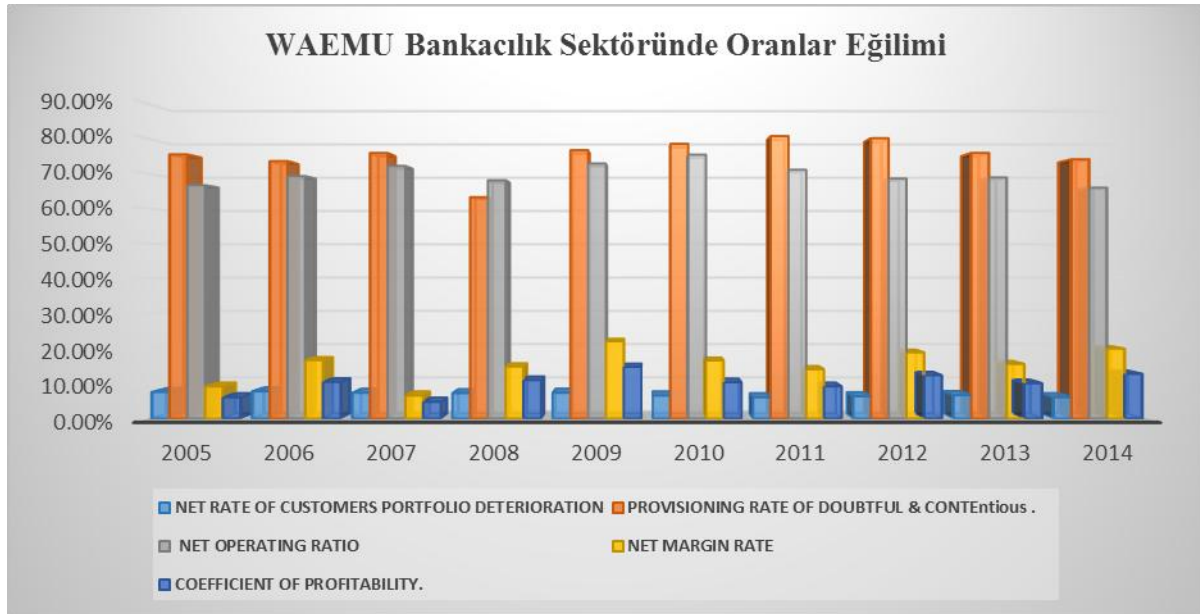
2014'te bankacılık sisteminin toplam kaynakları% 173 artarak 2006'daki 6935 milyara karşın 18.924 milyar olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında mevduat ve müşteri kredilerinin %78'ine (5699 milyar) sahipken 2014'te %83,9'unu (15,885 milyar) elinde tutmuştur. Toplam kaynaklardaki bu artış, yeni finansal kurumların yaratılmasından kaynaklanıyordu. Net sermaye ile ilgili olarak, net sermaye 2006 yılında 739 milyar iken 2014 yılında 1.805 milyar olmuştur. Bu durum, özellikle, bazı kredi kuruluşlarının finansal durumunun iyileşmesinden kaynaklanıyordu. En büyük artışlar 2014 yılında Mali'de (+% 25,9), Burkina Faso'da (% 19,6) ve Fildişi Sahili'nde (% 18,4) gerçekleşirken, Gine Bissau'da (% -25,3) ve Togo'da (% -11,7) düşüş kaydedilmiştir. Çeşitli kaynaklar% 148 artarak 2006'da 497 milyar iken 2014 yılında 1234 milyara yükseldi. 2014 mali yılı boyunca Aralık 2013'ün sonunda 214 milyar olan birliğin nakit kredi kurumlarındaki açığı, 2006'da 841 milyar fazla vermenin ardından 836 milyara yükselmiştir.

Birliğin bankacılık merkezlerinde 2013-2014 yılları arasındaki nakit eğilimleri:

Burkina'nın açık bankacılık merkezlerinin (-180 milyar ila -469 milyar), Mali'nin (-52 milyar ila -268 milyar), Benin'in (-24 milyar ila -254 milyar) ve Senegal'in (-67 ila - 1Md milyar); Togo'nun profil fazlalığının tersine çevrilmesi (18 milyar ila -32 milyar arasında); Gine-Bissau bankacılık merkezinde fazlalığın daralması (16 milyar ila 15 milyar) Nijer'in kayıp profilinin ters çevrilmesi (-1 milyar ila 6 milyar); Fildişi Sahili aşırı profilinin iyileştirilmesi (211 milyar ila 233 milyar)

Net bankacılık gelirindeki (NBI) büyüme, , 2006'da 534 milyar, 2013 yılında 1266 milyar iken 2006-2014 yılları arasında %166'lık bir artış göstererek 1420 milyara yükselmiştir (Şekil 1,9). İşletme gelirleri, 2014 yılındaki% 37, 0'a karşı 41 milyarlık (% 39,7'lik) bir düşüşle net hükümlerin% 39,7'si ile bağlantılı olarak 2006'da 135 milyar olarak sabitken %293'lük bir artışla 2014 yılında 531 milyara yükselmiştir.

Geçici net kar, 2006-2013 döneminde% 111 ve 2006-2014 döneminde% 203 artış ile 2006 yılında 89 milyar iken 2013 yılında 188 milyar ve 2014 yılında 270 milyar olarak gerçekleşmiştir. Net marjoranı, , Net gelir ile NBI arasındaki oranı 2006 yılında% 16,7, 2010 yılında% 8,1, ve 2014'te% 12,8 olarak ölçülmüştür. Sermaye maliyeti oranı da 2006'da% 10,5 iken, 2010'da% 5,3'e düşmüş; ancak, 2014 yılında% 12,8'e yükselmiştir. İşletme oranı 2006'da% 69 iken, 2010'da% 75,3'e, 2014'te ise % 65,9'a düşmüştür.

Şekil 1.9 WAEMU Banka Oranları Eğilimine

Kaynak: WAEMU Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

1.3.2.3.5. WAEMU Bankacılık Standartları

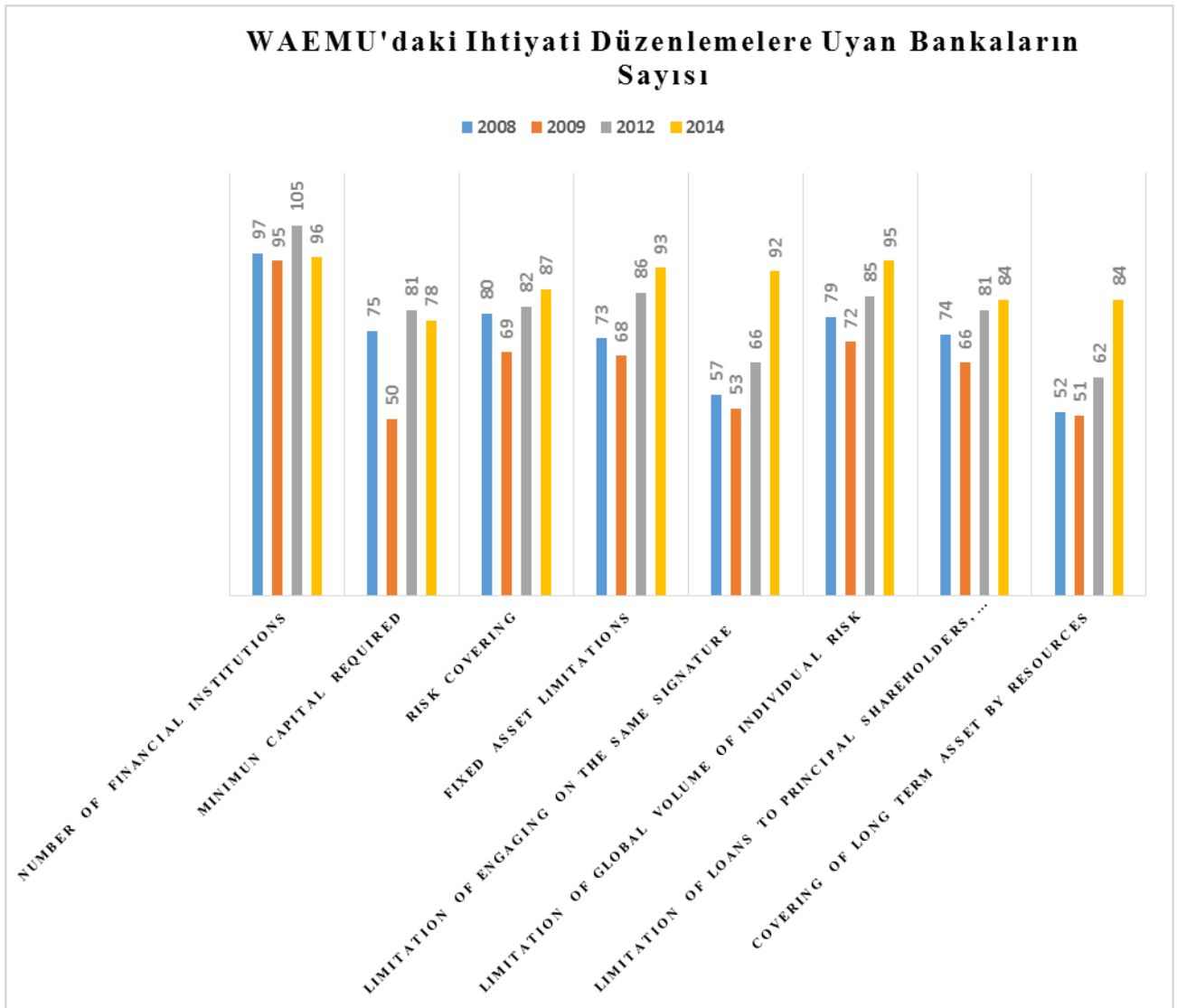
WAEMU bankacılık sisteminde, bankaların ödeme gücünü değerlendirmek için üç ana standart kullanılmıştır: Bu standartlar şunlardır: asgari sermaye yeterliliği standartları, riskten korunma kuralları ve limit sermayesi ve sermayesinin her bankanın düzenleyici sermaye düzeyiyle bağlantılı sermaye payları. Bu standartlar hakkında bilgi Şekil 1.10'da verilmektedir.

A) Asgari Sermaye Yeterliliği

Bu standarda göre, bankaların asgari ödenmiş sermayesi 5 milyar CFA seviyesinde olmalıdır. Bu standart, birliğin kredi kuruluşlarının temel sermayenin (FPB) herhangi bir zamanında en az 5 milyar minimum sermayeye veya onay kararında belirlenen miktara eşit olmasını gerektirir. Bu karar 1 Ocak 2008'de uygulanmış ancak 31 Aralık 2010 tarihinde tüm bankalar için geçerli olmuştur. İhtiyari olarak, birlikteki bankaların ortalama ödeme gücü oranı, her bir kurum için en az % 8 olmak üzere 2009'da % 12 iken % 12,6'ya yakın kalmıştır. 2009 yılının sonunda 2008'de sayısı 20 olan 30 kredi kuruluşu bu oranı karşılayamamıştır.

31 Aralık 2014 verilerine dayanarak, 78 banka, 2013'teki seksen yedi (87) karşısında ana ödeme gücü standardını karşılamıştır. Bu bankalar 2013 yılında bankacılık varlıklarının% 95,3'ünü ve risk ağırlıklı varlıkların% 95,3'ünü seksen 81 bankaya karşı koruyor ve 2012'de mevduatın% 94,7'si ve bu kurulla bağlantılı olarak 50 banka 2009'da mevduatın% 81,3'ünü temsil etmektedir. İşletme bankalarının % 77,1'ini, risk ağırlıklı varlıkların% 95,5'ini temsil

etmektedir.

Şekil 1.10 WAEMU'daki İhtiyati Düzenleme Uymaları Bankalar

Kaynak: WAEMU Komite Yıllık Raporu /Araştırmacının Hesaplaması

B) Risk Kapsamı

Önceki yıllardaki aynı eğilimi takip ederek 92 bankaya karşın 108 bankanın 79'u 2012'de 105 bankanın 82'si, 2011'de 98 bankanın 80'i, 2009'da 95 bankanın 69'u, 2008'de 97 bankanın 80'i eşit fon standartlarını karşılarken, %8'lik eşitlik ayarlanmaktadır.

İşletme bankalarının bankacılık sistemi tarafından toplanan 2012'de %78,1'ini temsil ederken şuan %73,3'ünü, 2009'da %72,6'sını temsil ederken; 2009'da mevduatların %83,3'ünü elinde tutarken 2012'de mevduatların %87,5'ini elinde tutmaktadır. Birlik bankalarının ortalama ödeme gücü 2008'de% 11,9, 2009'da% 11,6 iken 2011'de% 12,6, 2012'de% 12,8, 2013'te %12,8 ve 2014'te% 12,6'dır.

C) Sabit Varlıkların ve Hisse Senetlerinin Sınırlandırılması

Bu standart, bankaların sabit varlıklarını kendi kaynakları üzerinde finanse etmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

2013 yılında seksen sekiz (88) bankaya karşın varlıkların % 94,8'ini, risk ağırlığının% 95,1'ini temsil eden 93 banka 2012 yılında mevduatın% 88,2'sini temsil eden 86 banka, 2009'daki, mevduatın% 84,1'ini temsil eden 68 banka standart sınırlayıcı duran varlıklar ve öz sermaye kalemlerinin paylarına karşı düzenlenmişlerdir.

D) Diğer İhtiyati Standartlar

Diğer ihtiyati standartlar, bireysel riskleri sınırlamaya, kredileri büyük ortaklara, memur ve personele sınırlamaya, varlıkların orta ve uzun vadede istikrarlı kaynaklarla, likideye çevrilmesine ve portföy yapısına odaklanmaktadır.

a) Aynı Anlaşmadaki Taahhütlerin Sınırlandırılması

Kredi kurumlarının eşitlik gücü aynı yararlanıcıdaki riskler veya tek bir imza ile % 75 oranında sınırlandırılmalıdır. 2013 yılında seksen sekiz (88) bankaya karşı bu standardı, varlıklarının% 94,8'ini ve risk ağırlıklı olan% 95,1'ini temsilen doksan üç (93) banka, altmışaltı (66) banka mevduatın % 75,8'ini, altmış 2011 yılında% 71,0 olan altmış bir (61), 2009 yılında mevduatın% 72,0'ini temsil eden 53 banka ve 2008 yılında mevduatın% 58,8'ini temsil etmektedir.

b). Bireysel Risklerin Toplam Hacminin Sınırlandırılması

İhtiyatlı çerçeve, bankaların ve finansal kurumların güç eşitliklerinin sekiz katına, tüm hak sahiplerinin tek tek bahsedilen öz sermayenin % 25'ine kadar toplam riski sınırlamasını gerektirir.

Aralık 2014'ün sonunda Aralık 2013'teki seksen dokuz (89) karşı doksan beş (95) seviyesine yükselmiştir. Bu kuruluşlar, bankacılık varlıklarının % 98,8'ini, risk ağırlıklı olarak ise % 98,6'sını toplamaktadır. 2011'deki seksen üç (83) bankaya karşı 2012'de seksen beş (85) banka, %75,8'i temsil eden yetmiş iki (72) banka ve yüzde 81,4'ü temsil eden 79 banka, 2008'de bu oranı karşılamıştır. Bu kurumlar, 2012'de% 88,9'luk orana karşın mevduatın% 94,3'ünü toplamaktadır.

c) Başlıca Hissedarlara, Memurlara ve Personele Verilen Kredilerin Sınırlandırılması

2013 yılında seksen dört bankaya (84) karşın 2014 yılında bankaların varlıklarının% 87,2'sini ve risk ağırlığının% 86,8'ini temsil eden 92 banka, 2011'deki 75 bankaya karşın

2013'te banka mevduatın% 84,4'üne karşılık gelen yetmiş beş (75) banka ve 2009'daki mevduatın %69,5'ine karşılık gelen 66 banka başlıca hissedarlara, memurlara ve personele verilen kredilerin toplamının% 20'sini sermaye gücüne sınırlayan standardı karşılamıştır.

d) İstikrarlı Kaynaklara Sahip Orta ve Uzun Vadeli Varlıkların Kapsamı

Bu standart, en az %75'lik etkileyici kapsama alanıyla kısa vadeli banka kaynaklarının orta ve uzun vadeli varlıklara aşırı dönüştürülmesini önlemeyi amaçlayan sabit kaynaklarla iki yıl içinde varlıklarını veya artan vadelerini bloke etmiştir. Bu standart aynı zamanda kredi kurumlarının finansal dengesini sağlamaya yardımcı olur.

Aralık 2014'teki 46 bankaya karşı, varlık ve risklerin% 92,9'unu temsil eden (84) banka Aralık 2014'te 2012'ye göre altmış iki (62) banka bu şartı yerine getirmektedir. İşletme bankalarının 2012'de % 59,0'u, 2009'da% 53,7'si, 2008'de% 53'ü, risk ağırlıklı varlıkların% 66,3'ünü ve mevduatın% 64,9'unu (2012) temsil etmektedir.

e) Likide Oranı

Bankacılık sisteminin kısa vadedeki likide riskini önlemek için tasarlanan bu standart, bankaların yeterli nakit varlıklarını veya vadelerinin üç ayı aşmamasını ve aynı vade ile yükümlülüklerini en az % 75 oranında karşılamasını gerektirir. 2014²² sonunda varlıklarının% 82,1'ini temsil eden riskin% 82,5'ini karşılayan 74 banka, 2012'deki mevduatın %75,8'ini karşılayan 73 banka (2013 yılında 71 banka), 2011'de 69 banka ve 2009'da mevduatın %82,7'sini karşılayan 63 banka bu gerekliliği yerine getirmiştir.

1.3.2.3.6. Bankacılık Gözetim Komisyonu

Yeni yetkiler çerçevesinde, Bankacılık Komisyonu, yalnızca bankacılık düzenlemelerine değil, kredi kuruluşlarına uygulanan diğer tüm mevzuata yönelik olarak suçlara disiplin cezaları uygulayabilir. Merkez Bankasının belirlediği çerçevede dâhilinde, kredi kurumlarına durumlarına göre bireysel ihtiyati hacim gereksinimlerini koyma yetkisine sahiptir. Genel olarak denetime ilişkin olarak, 2006 yılında iki (02) banka da dâhil olmak üzere beş (05) kredi kuruluşu 2008, 2010, 2012 ve 2014 yıllarında üç (3) bankaya²³ yapılan finansal dengesizlikler ve yönetim ve yetersizlikler nedeniyle mütevellî heyetine alınmıştır

²² BCEAO yıllık raporu, 2014.

²³ BCEAO yıllık raporları 2008; 2010; 2012; 2014

1.4. Sonuç

Bu bölümde, WAEMU bölgesel ekonomisinin ülkeler arasındaki ayrımcılığa rağmen hala tamamen sağlıklı olduğu şu satırlarla sonuçlanmaktadır. Belirgin bir biçimde, çalışma dönemleri arasındaki birliğin ekonomideki büyümesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini ciddi derecede etkileyen uluslararası finansal krize rağmen oldukça iyi bir eğilim izlemiştir. Bununla birlikte, WAEMU'nun ekonomi büyümesi Sahra altı ülkeler ekonomisine göre daha az eğilim izlemiştir. Enflasyonun en yüksek döneminde, 2006-2014 döneminde, çoğunlukla 2012-2014²⁴ yılları arasında birleşimde düşük bir seviyede durmuştur. Diğer birdeyişle bölgesel büyüme²⁵ güçlü seyrini sürdürmüş ve enflasyon bölgede ılıman olarak devam etmiştir.

Kamu yatırımlarına ilişkin olarak, 2006-2014 döneminde bir artış olduğunu bilinmiş ancak GSYH ile karşılaştırıldığında geniş bir mali açığı (hibe dahil) yaşamıştır. Çoğu ülkede harcamaların bileşimi yatırım lehine değişirken, hibe ve vergi gelirleri artmıştır. Mali açıklar Benin, Mali ve Nijer hariç tüm ülkelerde azalmıştır. Kamu borcu oranları tüm ülkelerde gerilemiş ancak Burkina Faso, Nijer ve Senegal ve bölgenin ortalama kamu borcu oranı GSYH'nın yaklaşık yüzde 39'una denk gelen küçük bir düşüş kaydetmiştir. Birlik, özel sektör ve hükümete kredi sağlamada nispeten güçlü bir büyüme sağlamış olan dönemde para politikasını daha da hafifletmiştir. Buna karşın, net dış varlıklarda (NFA) önemli bir daralma olması nedeniyle, çalışma süresince para büyümesi ılımlı kalmıştır.

BCEAO, faiz oranlarının baskısına yol açan banka likidesinin (büyük ölçüde NFA'nın gelişimiyle ilgili) otonom faktörlerindeki keskin bir daralmaya ve devam eden ılımlı enflasyon bağlamında, istikrara kavuşmuş fazla rezervlere sahip bankalara önemli miktarlarda likide ortaya çıkmıştır. Ticari bankaların merkez bankasından borçlanmaları ve hükümetlerin ticari bankalardan borçlanma döneminde eş zamanlı olarak artmıştır. Ekonomi kredisi, dönem boyunca iyileşmiş ve birlikte %21 olarak gerçekleşmiştir. Ancak, diğer ülkelerle kıyaslandığında Güney Afrika (151%), Çin (141%), Fransa (95%), Mısır (25, Fas (% 69), Birleşik Krallık (% 138), İsviçre (% 171), ABD (197%), Almanya (% 80), Rusya% 54, Türkiye% 74, Morityus %100) yine de düşük bir seyir almıştır. Ayrıca, 2006-2014 döneminde birlikteki yerli kredilerde ciddi bir iyileşme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, yirmi yılda genişleyen mali açık 2014 yılında oldukça yüksek bir durum halini almıştır. Özellikle Burkina

²⁴ Birlikteki enflasyon seviyesi% 2 olan standart seviyenin altındadır. Tüketici fiyat ve altta yatan çıkan enflasyon 2014'te sifıra yaklaştı.

²⁵ Bu performans, Fildişi Sahili'ndeki kriz sonrası toparlanma, kamu yatırım çabaları, çeşitli ülkelerdeki iyi hasatlar ve bir dizi ülkede tarımsal üretimin toparlanma ve Nijer'de petrol üretiminin başlaması ile sağlandı.

Büyüme, Fildişi Sahili'nde yaklaşık yüzde 9, özellikle de Benin, Burkina Faso ve Togo'da yüzde 5'i aştı. Ekonomi Gine-Bissau'da zayıf kaldı ve Sahel'deki kuraklık, kriz sonrası Mali'de GSYH büyümesine büyük zarar verdi. Gıda fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak, bölgesel enflasyon yüzde 1,6'ya gerilemiştir.

Faso, Fildişi Sahili, Mali ve Nijer'de altyapı açığını gidermek için artan kamu yatırımı nedeniyle bütçe açığı (hibeler dâhil), 2014 yılında GSYH'nin% 4,6'sına son on yılda GSYH'nin% 2,9'unun ortalamasına ulaşmıştır. Vergi geliri genel olarak GSYH'nin yüzde 16'sında değişmeden kalırken, ülkeler gittikçe bölgeyi ele geçirmiştir.

Ödeme dengesine ilişkin olarak, birlik, tüm dönem boyunca cari işlemlerde büyük bir açık yaşamıştır.

Birliğin finansal sektörü veya sistemi ile ilgili olarak, BRVM adlı bölgesel Borsa, bankacılık sektörü, mikrofinans ve sigorta sektörü ve düzenleyici merkez bankası olmasına rağmen, bölgesel finansal sistem temelde bankacılık sektörüne dayanmaktadır. Aslında 2006'dan 2014'e kadar bankanın on üç grubu, varlıkta bölgesel paylaşım pazarının her birini en az % 2'si tutan nispeten geniş ulusal ağlarla WAEMU bankacılık sistemine egemen olmuştur. Aynı bir kanunla düzenlenen PARMEC tarafından yönetilen mikro finans kurumları (MFI'ler), finansal sistemin küçük ancak yükselen bir payı olduğunu ve düşük gelirli ailelerin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansmana erişimini artırmaya büyük katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

Birliğin finansal piyasası Borsa (BRVM) ve kamu borçlanma senetleri piyasasından oluşmaktadır. Borsada işlem gören şirket sayısı 37 olup bu şirketlerin ağırlıklı bir kısmı ECO banka grubunun hâkim olduğunu şirketlerdir. Tahvil piyasası ve hisse senedi piyasanın iki bölümünü oluşturmaktadır. 2006-2014 döneminde piyasa değeri büyük ölçüde artmış ve 2015 yılında kuruluşundan bu yana ilk kez BRVM, borsada işlem gören tüm menkul kıymetler endeksinde (BRVM Composite) en yüksek performans gösteren Afrika borsaları arasında birinci sırayı almıştır. Bileşik endeksinin (BRVM Kompozit)% 17,77 oranında artmasıyla 2015'i tamamlamıştır. Buna karşın, bölgesel borsa piyasası birlik finansal sisteminde zayıf kalmıştır. Kamu menkul kıymet ihracatı yapan kamu borçlanma senetleri piyasası, çalışmalar süresince hükümetlerin başlıca finansman kaynaklarından biridir.

Birliğin bankacılık sisteminin gelişimi, ağ yoğunluğu ve düşük bankalaşma ile belirtilmiştir. Nitekim 2006-2014 yılları arasında bankaların şube sayısı,% 13'lük nispi artışla 95'den 108'çıkmiştir. Ayrıca, bankacılık sektöründe, pazar payı açısından Fildişi Sahili ve Senegal hâkim olmuştur. Bununla birlikte, bölgesel bankacılık sistemi düşük penetrasyon seviyesiyle nitelendirilir; 2007-2012 yılları arasında Güney Afrika için% 80, Fas'ta% 64, Botswana için% 54, Zambiya için % 33 oranında; 2005-2011 yılları arasında ise ortalama% 7'dir.

Bir düzenleme çerçevesinde, Merkez Bankası (BCEAO), bankalar ve finansal kurumlar için geçerli olan düzenlemeleri tanımlar ve faaliyetlerinin denetimini sağlar. Bu

bağlamda, 4 Nisan 1990'da kurulan ve BCEAO valisi tarafından yönetilen Bankacılık Komisyonu, WAEMU bankacılık sektörünün organizasyonundan ve denetiminden sorumludur. Çalışma döneminde, finansal istikrarı güçlendirmek, ödeme sistemlerinin ve araçların güvenliğini ve ilerletilmesini sağlamak için birlik bankacılık sisteminde birçok yönetmelik belirlenmiş düzenlemeleri uygulamıştır.

Birlikteki bankaların performansı ile ilgili olarak, faaliyetler açısından, net varlıklarının ve farklı bileşenleri içeren kaynaklarının Fildişi Sahillerindeki nakit iyileştirmesine rağmen son yıllarda kronik bir açık veren nakit beyannamesi dışında süreç içerisinde gözle görülebilir bir gelişme kaydetmiştir. Sonuçlar (net bankacılık geliri, operasyonel gelir ve net kar) ve oranlar (sermaye maliyeti net marj ve işletme maliyet oranı) açısından mevcut durum birliğin bütününde kabul edilebilir düzeyde iken ülke bazında ya da bireysel banka bazında, durum bazı ülke ya da bankalar için kötüydü.

Bankacılık ihtiyatlılık standartları açısından, minimum sermayenin temsili, riskten korunma yolları ve sabit varlıkların ve payların her bir bankanın sermaye düzenleyicisi seviyesiyle bağlantılı olarak sınırlandırılması gibi üç ana standart birlik bankalarının ödeme gücünü ve bireysel riskleri ortadan kaldırmak; kredilerin büyük ortaklara, memurlara ve personele sınırlandırılması, orta ve uzun vadede istikrarlı kaynaklarla varlığın yayılması ve likideye odaklanan ihtiyatlı standartların değerlendirilmesi için kullanılmıştır. Birliğin bütününde bankaların ödeme gücü ve likidite gibi ihtiyatlı standartların çoğuna bireysel bazda bazı ülkeler ve bankalar dışında çalışma periyodunda uyulmuştur. Kısacası, 2006-2014 döneminde, WAEMU bölgesinde bankaların performanslarının analizi toplu halde oldukça kabul edilebilir düzeydedir; ancak son yıllarda sektörde yapılan reformların sayısına rağmen bireysel olarak zayıf kalmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA KARLILIĞI VE SERMAYE YETERLİLİĞİ ORANINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

2.1. Giriş

Bu bölümde, banka karlılığı ve banka sermaye yeterliliği arasındaki ilişkiyi ifade etmeden önce banka karlılığı ve sermaye yeterliliği kavramları ele alınmaktadır. Bölüm 2.2, kârın kavramsal çerçevesi, tahmin yöntemi /teorisi ve farklı ekonomik bölgelerdeki banka kârlılıkları hakkında literatür taramasını içermektedir. Bölüm 2.3 ise; sermaye yeterlilik oranının kavramsal çerçevesi ve hesaplanması ele alınırken; mevduat sigorta teorisi(deposit insurance theory), portföy teorisi, tampon (Buffer theory) teorisi ve harcama teorisi (Expense theory) gibi sermaye yeterlilik tahmin yöntemleri incelenmektedir. Ayrıca dünya üzerindeki farklı ekonomik bölgelerdeki sermaye yeterliliği ile ilgili geçmiş çalışmalara yönelik kapsamlı literatür incelemesi de yapılarak ilgili bölümlerde yer almıştır. Bölüm 2.4, banka karlılığı ve banka sermaye yeterliliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Bölüm 2.5 bütün bölümlerde ele alınan durumlara yönelik sonuç bölümüyle sona ermektedir.

2.2. Banka Kârlılığı, Kavramsal Çerçeve, Hesaplama Yöntemleri ve Literatür Taraması

Bu bölümde, banka kârlılığının kavramsal çerçevesi, hesaplanması ve kestirim yöntemleri ile birlikte banka kârlılığını etkileyen faktörler üzerine literatür incelemesi yapılmaktadır.

2.2.1. Kavramsal Çerçeve

Kâr, bir ticari işletme kurmada asıl amaçtır. Kâr, ekonomik faaliyetin başlıca motive edici gücüdür. Elde edilecek kâr, sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleşmelidir. Faaliyetlerinden yeterli kâr elde edemeyen ticari işletmeler, sermayelerini korumada ve arttırmada problem yaşayabilir ve bu da işletmelerin varlıklarının sürekliliğini sürdürmelerini zorlaştırır. Kâr, yalnızca sermayeyi korumak için değil aynı zamanda büyüme ve genişleme finansmanı için de gereklidir. "Kar, geçmişin karnesi geleceğin ise yaratıcı kaynağıdır." Bir girişim kâr sağlamadığında, yatırılan sermaye tükenir ve bu durum bu girişimin varlığının tamamen sona ermesine yol açabilir." (Souvenir, 1965). Kâr, kaynak dağılımı için tektir ve yöneticilik verimliliğini değerlendiren bir ölçüttür.

Weston ve Brigham'a (1978) göre finansal yönetim için, kâr, etkinlik testini ve kontrolün ölçümünü, mal sahipleri için; yatırımlarının değerinin bir ölçüsünü, kredi

sağlayanlar için; emniyet marjını, çalışanlar için; ek menfaat kaynağını, hükümet için; vergilendirilebilir kapasite ölçütünü ve yasama eyleminin temelini, ülke kârı için; ulusal üretilmiş ve standart yaşamda artış meydana getiren ekonomik gelişme endeksini oluşturmaktadır. Aslında kâr, o olmadan cansız olan iş ruhudur. Gerçekten de, bir ticari faaliyetin etkinliği, elde edilen kazanç miktarıyla ölçülmektedir. Kâr ne kadar büyük olursa işletme daha etkin ve karlı olması talep edilmektedir.

Gilchrist(2012)'e göre, kâr, kârlı bir işletmenin, yalnızca istihdamın güvenliği değil, aynı zamanda promosyon beklentileri, iş olanakları ve yoğun bir personel motivasyonunun başarıyla bağlantılı olmasının sağladığı etkinliğin nihai ölçüsüdür. Farklı türden kâr türleri bulunmaktadır.

(i) Muhasebe Kârı:

Bir ticari işlem, bir grup ticari işlem veya bir faaliyet döneminde ticari işlemleri uygulanan ilgili maliyetler üzerinden elde edilen gelirin maliyeti aşan kısmı kârdır. Gupta, M.C. (1989)'a göre, muhasebe terminolojisinde “Bir işletmenin belirli bir dönemdeki kârı, bu dönemdeki harcamaların üzerindeki fazlalıktır.” Kârın genel anlamı “Satış bedeli ile söz konusu ürünün üretim ve satış maliyeti arasındaki farktır.”

(ii) Ekonomik Kâr:

Ekonomistler, bir dönemin hasılatından "örtülü"(implicit) ve "açık" (explicit costs) maliyetin çıkarımının ekonomik kâr rakamını verdiği görüşündedir. "Örtülü" maliyet, girişimcinin kendisinin sahip olduğu üretim faktörünün ödülünü ifade etmektedir. Bu maliyetler aynı zamanda "Fırsat Maliyetleri" olarak da adlandırılmaktadır.

1939'da ünlü ekonomist Hicks J.R, bir insanın gelirini " bir hafta boyunca tüketebileceği maksimum değer ve yine de haftanın başında olduğu gibi haftanın sonunda da olması beklenen değer" diye tanımlamıştır.

Ekonomik Kâr = Muhasebe Kârı – Örtülü maliyetler (implicit costs) ya da

Ekonomik Kâr = Toplam Gelir – (Açık maliyet + Gizli maliyet)

Ekonomide muhasebe kârı brüt kâr olarak bilinirken, mal sahibinin zamanını ve yaptığı sermaye yatırımının örtülü maliyetini çıkardıktan sonra kalan kâr "net kâr" olarak adlandırılmaktadır.

(iii) Sosyal Kâr:

Sosyal kâr, sosyal kazanç ile sosyal maliyet arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Sosyal kar; istihdam olanaklarının oluşturulması, toplumun daha zayıf kesimlerine öncelikli istihdamın oluşturulması, müşteriye çok kapsamlı bir çeşitliliğin sağlanması, iyi ilçelerin kurulması, iyi bir çalışma ortamının sağlanması, toplumun bütünü için vergi matrahının geliştirilmesi ve kullanılamaz durumda olan iletişimin geliştirilmesi gibi durumları kapsamaktadır.

(iv) İşletme Kârı:

İş adamları ve ekonomistler, genellikle hisse senedi sahiplerinin kârını ya da gelirini toplam getiri olarak görürken, getirinin herhangi bir kısmını maliyet olarak görmemektedir. Bu yüzden, işletme kârı, net kâr ve dönem sonu varlığı ile ilk yatırım arasındaki fark olan normal yatırım kârlılığının toplamına denk gelmektedir.

2.2.1.1. Kârın Kavramsal Çerçevesi

Kârlılık kelimesi İngilizce kökeninde “Kâr” ve “Kabilyet” kelimelerinden oluşmaktadır. Muhasebe açısından kâr elde etmek belirli bir dönemdeki toplam harcamaların toplam gelirlerden daha az olmasını durumunu ifade etmektedir. Kavrama göre, kârlılık, yatırımın kullanımından ortaya çıkan getiri olarak kazanma kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Kabilyet sözcüğü ise bir işletmenin yatırımdaki kazanma gücü ve işletme performansını ifade etmektedir. Kârlılık kelimesi, kâr ve kabilyet sözcükleri kapsamında değerlendirilebilir. Kâr finansal durumun alt sınırıdır ve kârın anlamı amaç ve kullanım şekillerine göre değişiklik göstermektedir. Kabilyet terimi işletme organizasyonun kâr elde etme gücünü gösterirken, bu terim aynı zamanda ilgili yatırımın "kazanma gücü ya da işletme performansı" olarak da adlandırılmaktadır (Verma,1988) "Kârlılık" kelimesi belirli bir yatırımın kullanımından getiri elde edebilme kabiliyeti olarak tanımlanabilir. "Kârlılığın", işletme performansını ve genel verimliliği ölçmek için kullanışlı ve kaynak sağlamada da yararlı olduğunu belirtmek mümkündür (Upton, 1961). Howod B.B ve Upton M., kârlılık sözcüğünü, bir yatırımın kullanıma dönmesi için kazanma kabiliyeti olarak tanımlanabileceğini gözlemlemiştir. Böylece kârlılık, bir kuruluşun kâr elde edebilme yeteneğidir. Başka bir deyişle, kârlılık, bir kuruluşun kâr elde etme etkinliği ile ilgili karma bir kavramdır.

Gibson ve Boyer (1971), kârlılığı firmanın kazanç elde etme kabiliyeti olarak tanımlamıştır. Frank ve Broyles "Sermaye piyasasından beklenen getiri, bir fırsat maliyetini oluşturmaktadır. Giderek artan sayıda şirket, fonlarını sermaye piyasasında kullanabildikleri için bu pazar kârlılığın hesaplanacağı uygun referans noktası sağlamaktadır. Başka bir deyişle, kârlı bir yatırım projesi, sermaye piyasasından sermaye çekmek için yeterli getiri sağlayan projedir." diye belirtmiştir (Frank ve Broyles, 1979).

Kârlılık kelimesi "Kâr" kelimesinden ayrılmaktadır. Kâr, mutlak kâr miktarını ifade eder. Kârlılık ise kazanç elde edebilme kabiliyetini ifade eder. Harper (1969) 'a göre, kârlılık en kârlı alternatifini belirten göreceli bir ölçüttür. Öte yandan kâr, mutlak bir ölçüttür ve bir ticari işlem tarafından elde edilen kârın toplam tutarını göstermektedir. Çok yüksek kâr, sağlam bir işletme etkinliği her zaman göstermez ve düşük kârlılık da her zaman işletmenin problemin bir işareti değildir.

$$Kârlılık = \frac{Satış}{İşletme Varlıklar} * \frac{İşletme Geliri}{Satış}$$

$$Kârlılık = \frac{İşletme Geliri}{İşletme Varlıklar}$$

Kârlılığın, işletme performansını ve genel verimliliği ölçmek için kullanışlı bir kaynak sağlamada faydalı olduğu söylenebilir. Kârlılık, kâr ile yapılan yatırım arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Kâr ve kârlılık birbirine yakın ve karşılıklı olarak birbirleriyle ilişkili olmasına rağmen iki farklı kavramdır; bu kavramlar iş dünyasında farklı bir rol oynamaktadır. Kulshrestha (1973) iki farklı ticari işletmenin elde ettiği kârın aynı olabileceğini ancak yatırımın boyutu açısından değerlendirildiğinde kârlılıkların farklı olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, kârlılık kavramının kâr kavramına kıyasla daha kapsamlı bir kavram olduğu söylenebilir.

2.2.1.2. Banka Kârlılığının Hesaplanması

Murthy V.S.'ye göre (1978) bir şirketin kârlılığının en önemli ölçütü, şirketin toplam yatırım getirisinin kazanç gücü ya da faaliyetler için taahhüt edilen toplam kaynaklar olarak çeşitli şekillerde ifade edilen varlıkların kârlılığıdır. Kârlılık, bir şirketin genel performansını ve bir şirketin performansının ölçümünü kestirmek için kullanışlı bir araç sağlamaktadır. Bir işletmenin genel amacı, sağlam mali durumunu korurken, yatırım fonları üzerinde tatmin edici bir getiri elde etmektir; kârlılık finansal başarıyı ve yönetim etkinliğini ölçmektedir (Dave, 1984).

Bankalardaki kârlılık, banka yönetimi, finansal piyasalar, banka denetçileri ve akademisyenlerin ilgisini çekmiştir (Bikker ve Bos, 2008).

Bu ilgi, bankacılık sektöründeki birleşmenin artması, üretim teknolojisi ve mevzuattaki değişiklikler, hem coğrafi hem de ilgili finansal ürünler ve endüstriler karşısında sınırların ortadan kaldırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bankaların kârlılıklarındaki değişiklikler örtülü ya da açık olmaktadır.

Sermaye pozisyonunu güçlendirdiği ve birikmiş kârlar yatırımıyla gelecekteki kârlılığı geliştirdiği için kârlılık, bir bankanın beklenmedik kayıplara karşı ilk savunma hattıdır. Sürekli olarak kayıplar yaşayan bir kurum sonunda kendi sermaye tabanını, sermaye ve borç sahiplerini risk altına sokar. Ayrıca, herhangi bir kazanç arayan işletmenin amacı nihai hedef sahipleri için servet sağlamak ve yaratmak olduğundan, hissedar değeri²⁶ yaratmak için bankanın öz sermaye kârlılığı (ROE) öz sermaye maliyetinden daha yüksek olmalıdır.

Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği ülkelerindeki ve diğer birçok ülkede bankalar, faaliyetlerini finanse etmek için halktan sermaye çekmeleri gereken özel işletmelerdir. Kârlar yetersizse veya risk fazla ise, sermayeyi edinmede daha büyük güçlük çekilecek ve karlılığı tüketerek finansman maliyetleri artacaktır. Yasal yetkiliyi temsil eden banka hissedarları, mevduat sahipleri ve banka denetçileri, banka performansının kalitesi ile ilgilidir. Mevduat sahipleri (özellikle büyük kurumsal mevduat sahipleri) ve denetçiler, genellikle banka riskine maruz kalmaya odaklanırken, hissedarlar esas olarak kârlılık ile banka stokunun toplam getirisini belirlemede anahtar bir faktördür. Daha da önemlisi, düzenleyiciler bankaların ekonomide oynadığı role ve ülkenin ekonomisinin büyümesine nasıl etkiletişiyle ilgilenir.

Banka kârlılığı, finansal tablo oranları aktif kârlılığı (ROA) ve öz sermaye kârlılığı (ROE) olarak işlemselleştirmiş edilmiştir. Diğer kârlılık önlemleri, net faiz gelirin ortalama kazanç varlıklarına bölünmesi (net faiz marjı) ve ekonomik katma değer gibi bazı ekonomik önlemleri içermektedir. Banka kaynaklı, endüstri kaynaklı ve makroekonomik faktörler, banka kârlılığı ölçütleriyle ilişkilendirilmiştir. Banka kaynaklı faktörler; esas itibarıyla, finansal tablolardan hesaplanan, öz kaynakların toplam varlıklara oranı ve faiz dışı gelirin toplam gelir tutarlarına oranı gibi oranları içermektedir. Sektör kaynaklı faktörler; bankanın pazar alanındaki yoğunlaşma seviyesi ve tüm banka varlıklarının bir ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasına oranı (GSYİH) gibi sektör koşullarını oluşturmaktadır. Makroekonomik faktörler; bir ülkenin tüm bankalarını etkileyen genel ekonomik koşulların belirli bir dönem boyunca (GSYİH' deki değişimler gibi) özelliklerini meydana getirmektedir.

²⁶ ROE'nin Ötesinde - Banka Performansının Ölçülmesi. AB Bankacılık Yapıları Raporu Eki Eylül 2010

Başka bir deyişle, bankaların geleneksel performansının ve kârlılığın ölçülmesi diğer sektörlerde yaygın olarak kullanılan varlık kârlılığı, öz sermaye kârlılığı ya da gelir/gider oranı gibi uygulamalarla benzerlik göstermektedir. Buna ek olarak, bankalar için aracılık fonksiyonunun önemi göz önüne alındığında, net faiz marjı (NIM) tipik olarak denetlenmektedir. Aktif kârlılığı (ROA), net gelirin toplam varlıklara bölünmesiyle elde edilen ve genellikle yıl boyunca ortalaması olan bir değerdir.

Aktif karlılık = Net gelir/ortalama toplam varlık

Bir bankanın toplam varlıklarına güvence sağlayan getiri oranı, kuruma taahhüt edilen tüm kaynaklardan (varlıklar) net gelir üreterek yönetiminin etkinliğini gösterir. Öz sermaye kârlılığı (ROE), hissedar değerinin iç performans ölçüsüdür ve (i) bir hissedarın yatırımının finansal getirisinin doğrudan değerlendirilmesini önerdiği (ii) analistler için kolayca bulunur olduğu, yalnızca kamuya açık bilgilere dayandığı ve (iii) farklı şirketlerle ekonominin farklı sektörleri arasında karşılaştırma yapılmasına izin verdiği için performansın ölçümünde en yaygın olarak kullanılan araçtır. ROE bazen ayrı faktörlere ayrılır: bu duruma da "Dupont²⁷ analizi" denir. Burada;

$ROE = (\text{Net gelir} / \text{Satışlar}) * (\text{Satışlar} / \text{Toplam Varlıklar}) * (\text{Toplam Varlık} / \text{Öz sermaye})$
eşitliği sağlanmaktadır. İlk terim net kâr marjı iken, sonrası ise finansal kaldıraç çarpanına karşılık gelmektedir

Öz sermaye karlılığı = Net gelir/Ortalama toplam özsermaye

Maliyet-Gelir oranı, kurumun belirli bir gelir akışından gelir elde etme kabiliyetini gösterir. Değer düşüklüğü masrafları paya dâhil değildir.

Maliyet-gelir oranı = İşletme giderleri / faaliyet gelirleri

Son olarak, net faiz marjı, bankaların aracılık işlevinin gelir elde etme kapasitesinin bir göstergesidir.

Net faiz marjı = net faiz gelir / varlıklar (veya faiz getiren varlıklar).

Net faiz marjı (NIM), bankanın en ucuz kaynaklardan borç almanın ne kadar başarılı olduğunu ve krediler ile yatırımlarındaki güvenli getirileri ile borçlanılan fonların maliyeti arasında yeterli bir marjın sağlandığını göstermektedir.

2.2.2. Banka Kârlılığını Tahmin Yöntemleri

Banka kârlılığı tahminleri, maliyet etkinliği yöntemi gibi parametrik bir yöntemle ve oranlar analizi gibi parametrik olmayan bir yöntemle ölçülebilir. Başka bir deyişle, banka

²⁷ Bu isim, 1920'lerde bu formül kullanmaya başlayan DuPont şirketinden gelmektedir. DuPont patlayıcı satıcısı Donaldson Brown 1912'de iç verimlilik raporunda bu formül icat etmiştir.

kârlılığını/performansını ölçmek için kullanılan iki yaygın yaklaşım vardır; bunlar finansal oranlar ve ekonometrik teknikleri kullanan muhasebe yaklaşımıdır.

2.2.2.1. Parametrik Yöntem. Maliyet-Etkinlik Teorisi /Yöntemi

Teorik olarak, banka kârlılığını ölçmek için bir maliyet etkinlik kâr modeli kullanılır. Bu yaklaşım, gelişmiş ve birkaç gelişmekte olan ekonomideki banka verimliliği üzerine Maudos ve diğerleri tarafından yapılan çalışmadan benimsenmiştir. (1999); (Mercia vd., 2002; Marco, 2006; Goddard vd.,2004; ve Panayiotis vd., 2005). Bu çerçeveyi kullanarak banka kârlılığını ölçerken, kestirim sürecinde girdi ve çıktı olarak makroekonomik göstergeler ve bankalar kullanılmaktadır. Bu çalışmalar, bankanın performansının etmenlerini belirlemek için dinamik panel özelliklerini kullanmıştır. Bu yaklaşımların daha büyük örneklerde güvenilir kestirimler ürettiği anlaşılmaktadır (Evanoff ve Israelvich, 1991; Wheelock ve Wilson, 1999). Banka performansının ölçülmesinde, performansı ölçmek için girdi ve çıktılar gibi, bazı makroekonomik faktörlerin yanı sıra banka ve sektör kaynaklı faktörler de başlıca banka faktörleri olarak kullanılmıştır.

2.2.2.1.1. Kârlılık İşlevini Sağlayan Uygun Maliyet - Etkinlik Teorisi/ Modeli

Maliyet etkinliği sınırı, banka maliyet verimliliğini ölçmek için kullanılan bir üretim fonksiyonuna dayanan, bir teknik etkinlik kavramıdır. Maliyet etkinliği, maliyet fonksiyonundan türetilir ve Cobb-Douglas fonksiyonunun değiştirilmiş bir şeklidir. Maliyet etkinliği, benzer koşullar altında aynı çıktıyı üreten en iyi uygulamalardan banka maliyetlerinin ne kadar yakın (veya uzak) olduğu hakkında bilgi sağlar. Maliyet etkinliği bu nedenle belirli bankaların maliyet sınırlarına göre konumunu yansıtmaktadır. C'nin (y_i, w_i, β) uygun bir fonksiyonel form olduğu stokastik bir maliyet sınır fonksiyonu sunulmuştur.

$$\ln c_i = C(y_i, w_i, \beta) + \varepsilon_{it} ; \varepsilon_{it} = v_i + u_{it}, I = 1, 2, \dots, N \dots \dots \dots (2.1)$$

c_i gözlemlenen üretim maliyeti olduğunda; y_i , çıktı miktarının logaritması; w_i girdi fiyatlarının logaritma vektörü, β ; bilinmeyen parametrelerin oluşturulması için bir vektör; v_i gözlemlenmemiş veya rasgele bir hata terimi ve u_{it} negatif olmayan verimsizlik etkisidir.

Coelli, Rao ve Battese (1998), maliyet sınırı asgari maliyetleri²⁸ temsil ettiği için verimsizlik faktörü u_i 'nin dahil edildiğini göstermiştir. Ölçüm hataları ve diğer rastlantısal faktörler, rastlantısal veya gözlemlenmeyen hata v_i 'dir. Verimsizlik faktörü hem teknik hem de tahsis edici verimsizliği açıklamaktadır. Rastlantısal veya gözlemlenmeyen hata ve verimsiz terimin maliyet sınırından Berger ve Mester (1997) ile çarpımsal olarak ayrılabilir

²⁸ Üretim sınır maksimum çıktıyı temsil etmektedir ve u_i bundan çıkarılmaktadır.

olduğu varsayılmaktadır. Etkinlik ölçüm teknikleri, bileşik hata teriminin $v_i + u_{it}$ y_i nasıl ayırdıkları, diğer bir deyişle verimsizliği terimi rastgele hata ile nasıl ayıracakları konusunda farklılık göstermektedir.

Munyambonera'da (2013) aktarılan Battese ve Coelli (1992), banka maliyet verimliliğini tahmin etmek, Orta ve Doğu Avrupa'yı incelemek için maliyet etkinliği modelinin stokastik sınır tanımlamasını kullanmışlardır. Benzer şekilde, Marko (2006), entegrasyon sonrasında Doğu ve Batı Avrupa bankaları arasındaki etkinlik boşluklarını analiz etmek için ortak bir sınır fonksiyonu uygulamıştır. Munyambonera (2013), Alt Sahra Afrika'sı (ASA) ticari bankalarının kârlılığının belirleyicisini incelemek için ortak bir sınır işlevini kullanmıştır. Aynı çizgide, bu yöntem, bu çalışmada WAEMU bankalarının kârlılığını etkileyen faktörleri incelemek için benimsenmiştir. Temel model (2.1) kullanarak, banka kârlılığını tahmin etmek için log doğrusal genelleştirilmiş üretim fonksiyonu çerçevesi kullanılmıştır. Yapısal model formülde sunulmaktadır.

$$\ln C_i = \alpha + \alpha_i \ln \Sigma w_i + \alpha_{ij} \ln \Sigma \Sigma w_i + \Sigma \beta_k \ln y_k \dots \dots \dots \ln v_i + \ln u_{it} \dots \dots (2.2)$$

Burada; C toplam maliyet; y_k k'inci çıktı; w_i i giriş fiyatı; v ölçüm hata terimi ve u verimsizlik terimidir.

Fonksiyon şu şekilde de oluşturulabilir:

$$\ln (y_{it}) = x_{it} \beta + \varepsilon_{it} \dots \dots \dots i = 1, 2, \dots \dots \dots N; t = 1, 2, \dots \dots \dots T (2.3)$$

y_{it} , i firmanın çıktı başına maliyeti t zaman diliminde, x_{it} fonksiyonel belirtimiyle ilgili olarak açıklayıcı olarak kullanılan banka K-vektörüdür, β tahmin edilecek K-vektör bilinmeyen parametre, ε_{it} bozulma hatası (disturbance error), v_i bağımsız ve normal olarak dağıtıldığı varsayılan gözlemlenmemiş veya rastlantısal hatalar (ile, u_{it} teknik verimsizlik etkileridir. Denklem (2.3) banka karlılığı tahmin etmek için kullanılan maliyet fonksiyonunun indirgenmiş bir şeklidir. Farklı paneller için farklı u_{it} dağılımları varsayılır (Coelli, Rao ve Battese, 1998). Model, dengeli panellerin tahminlerine izin verir.

Dolayısıyla kâr modeli aşağıdaki gibi yazılabilir

$$\Pi_{it} = \alpha + \sum_{k=1}^k \beta_k X_{it}^k + \varepsilon_{it} \quad \varepsilon_{it} = v_i + u_{it} \quad (2.4)$$

Burada Π_{it} , t zaman diliminde banka i'nin kârlılığıdır, $i = 1, \dots, N$; $t = 1, \dots, T$, X_{it} are k açıklayıcı değişkenler ve ε_{it} bozulma (disturbance) ile v_i gözlemlenmemiş bankaya özgü etki veya rastgele etki ve u_{it} idiyosenkrazik hatası. Bu, tek yönlü hata bileşeni regresyon modeli olup, burada $v_i \sim IIN(0, \sigma_v^2)$ ve $u_{it} \sim IIN(0, \sigma_u^2)$ 'den bağımsızdır. Gelecekte daha

sonra açıklanacak olan banka kaynaklı, sektör ve makroekonomik faktörler göz önüne alındığında, karlılık modeli aşağıdaki şekilde yazılabilir.

$$\Pi_{it} = \alpha + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{it}^j + \sum_{m=1}^M \beta_l X_{it}^m + \sum_{n=1}^N \beta_n X_{it}^n + \varepsilon_{it} \dots (2.5)$$

j, m ve n üstteki simgeler ile X_{it} 'ler sırasıyla banka kaynaklı, sektör kaynaklı ve makroekonomik faktörleri belirtir.

2.2.2.2. Parametrik Olmayan Yöntem: Oran Analizi

Geleneksel olarak muhasebe yöntemleri öncelikle mali oranlar kullanarak banka performansını değerlendirmeye çalışmaktadır (Ncube, 2009; Kumbirai ve Webb, 2010, Kevin ve ark, 2007). Hesaplanan bir Oran, alınan iki maddelik finansal tablo ile mantıksal ilişkiyi gösteren bir rakamdır. Finansal analizde bir takım oranlar kullanılmaktadır. Bunlar kârlılık oranı, etkinlik oranı, likidite oranı ve borçlanma oranları ödeme olarak sınıflandırılabilir. Oranların, bir faaliyetin/etkinliğin performansının veya finansal pozisyonunun bazı yönleri ile ilgili bazı sonuçlara varılması amacıyla kullanılması, oran analizi olarak bilinir. Oran, iki muhasebe rakamı arasındaki ilişkinin bir ölçüsünü sağlayan istatistiksel bir ölçüttür. Batty' ye (1975) göre "Muhasebe oranları, bütçesel bir kontrol sisteminde ya da muhasebe organizasyonunun diğer bir bölümünde, bir bilanço üzerinde veya kâr zarar hesabında gösterilen rakamlar arasında var olan önemli ilişkiyi tanımlamaktadır."

Oran analizi, finansal durumu ve kârlılığı değerlendirmek için kullanışlıdır. Bir işletmenin performansı, yalnızca mevcut analizin kıyaslanması olduğunda iki tür karşılaştırmayı içermektedir. Bankalar için oran analizi aşağıdaki gibi beş kategoriye ayrılmaktadır:

a) Sermaye Yapısı Oranı

Hisse Senedi Varlık Oranı, Öz sermaye Varlık Oranı, Sermaye Katmanları 1 Oranı (Capital Tiers 1 ratio), Sermaye Katmanları 2 Oranı (Capital Tiers 2 ratio), Toplam Sermaye Yeterlilik Oranı (CAR)

b) Likide Oranı

Likide Mevduat Oranı, Likide Varlık Oranı, Kredi Mevduat Oranı, Kredilerin Aktif Oranı

c) Kârlılık Oranı

Aktif Kârlılık(ROA), Öz sermaye Kârlılığı (ROE), Net Faiz Marjı (NIM)

d) Yönetim /Verim Oranı

Maliyet Gelirleri Oranı, Maliyet Varlık Oranı, Faiz Dışı Gelir Oranı

e) Aktif Kalite Oranı

Takipteki Aktifler Oranı (NPAR), Büyüklük, Toplam Risk Ağırlıklı Varlık Oranı (RWAR). Çeşitli kârlılık oranlarını analiz ederek ve yorumlayarak, alacaklıların taşınabilirliği performansı elde edebilmektedir (*By analyzing and interpreting various types of profitability, ratios can obtain creditor performance of portability*). Bununla birlikte, bu yöntemin sınırlamaları yönetim bilimlerindeki ilerlemeler ile birleşince, parametrik olmayan Veri Zarflama Analizi (DEA) ve parametrik Stokastik Öncül Yaklaşımı (bundan sonra SÖY) gibi alternatif yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır (Berger ve Humphrey, 1997).

Bankanın kârlılığını etkileyen faktörlerle ilgili literatür taraması aşağıdaki bölümde ele alınmıştır.

2.2.3. Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörler Üzerine Literatür İncelemesi (EK 1)

Bu bölümde literatür ve bankaların kârlılığını incelemek için kullanılan çeşitli yöntemler incelenmektedir. Teorik olarak, faktörler üç gösterge olarak sınıflandırılır: banka kaynaklı, sektör kaynaklı ve makroekonomik. Banka kaynaklı değişkenler arasında, temel olarak, finansal varlık hesaplamasından, toplam varlıklara olan öz sermaye miktarı ve faiz dışı gelirin toplam gelir içerisindeki oranları, banka varlıklarının logaritması, sermaye yeterliliği, operasyonel etkinlik ve likidite ile ölçülen büyüklükler yer alır. Çeşitli çalışmalarda kullanılan sektör kaynaklı faktörlerin ortak ölçütleri bankacılıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, tüm banka varlıklarının bir ülkenin gayri safi yurt içi hâsıla (GSYİH) ve kredi ile özel sektör oranı arasındaki oranı, bazı akademisyenler tarafından banka kaynaklı göstergeler olarak kullanılan faktörlerdir. Öte yandan, temel makroekonomik değişkenler arasında GSYİH’da büyüme, kişi başı GSYİH, enflasyon beklentisi, faiz oranı ve faiz kazancı²⁹ yer almaktadır. Deneysel kanıtlar, bu belirleyicileri kullanarak banka kârlılığının incelenmesinde kullanılan çeşitli yöntemleri sağlamaktadır. Deneysel alan yazının çoğu, banka düzeyinin ve makroekonomik faktörlerin bankanın kârlılığını büyük ölçüde etkilediğini kabul etmektedir.

Mevcut deneysel kanıtlar, bankacılık alanındaki çalışmaların gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan birkaç ülke ve sınırlı olarak da WAEMU üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu kapsamda yeterli bilginin azlığı nedeniyle genel olarak Afrika’da banka performansını etkileyen faktörler ve özellikle de WAEMU’da daha ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Short, 1979; Bourke 1989; Molyneux ve Thornton, 1992; Demerguc-Kunt ve Huizinga, 1999). Son yirmi yılda yapılan araştırmalar, borsalar ve bankalar da dâhil olmak üzere bir ulusun finansal sisteminin gelişmesinin, ekonomik refahı arttıran önemli bir güç

²⁹ Banka borç vermek faiz oranı ve banka borç almak faiz oranı arasındaki farklılık

olduğunu göstermektedir. Bankalar, riski çeşitlendirmek ve likideyi artırmak için araçlar sunarak ekonomik büyümeyi daha da iyi hale getirmektedir (Levine, 2005). Wurgler (2000) finansal kurumların daha gelişmiş olduğu ülkelerde sermayenin büyüme potansiyelleri dikkate alınarak sanayilere tahsis edildiğini göstermektedir. Finansal sıkıntı yaşandıklarında, ekonomik büyüme engellenir (Kroszner, Laeven ve Klingebiel, 2007). Bankanın kârlılığındaki düşüşler de finansal istikrarsızlıkla bağlantılıdır (Borio, 2003; Tsomocos, 2003). Ekonomik şoklardan dolayı gerileme olasılığının yüksek olduğu ortamda, kârlılık kritik bir niteliktir. Kârlılığın ölçüsü, hissedar varlığını en üst düzeye çıkarmak için yönetim çabalarını ve gider tercihi davranışını sergilememe durumunu yansıtır (Glenn vd. , 2014).

Banka kârlılığının belirleyicileri, içsel ve dışsal kârlılıklar olarak ayrılabilir. Mercia ve diğerleri (2002), Toddard ve diğerleri (2004) , Panayiotis ve diğerleri (2005) banka kârlılığının iç ve dış faktörlerin bir fonksiyonu olduğunu ifade etmiştir. İç faktörler, banka kaynaklı; dış faktörler ise sektör kaynaklı ve makroekonomik faktörleri içerir. Banka kârlılığının iç belirleyicileri, bankaların yönetim kararları ve politika hedeflerinden etkilenen faktörler olarak tanımlanabilir. Yönetim etkileri, banka yönetim hedefleri, politikaları, kararları ve kârlılık dâhil banka faaliyet sonuçlarındaki farklılıkların içerdiği eylemler arasındaki farklılıkların sonucudur. Zimmerman (1996), özellikle kredi portföyü yoğunlaşmasına ilişkin yönetim kararlarının banka performansında önemli bir faktör olduğunu tespit etmiştir. Araştırmacılar genellikle bir bankanın iyi performans göstermesini kalite yönetimine dayandırmaktadır. Birçok çalışma, gider kontrolünün banka kârlılığının başlıca belirleyicisi olduğu sonucuna varmıştır. Gider yönetimi, kârlılığın iyileştirilmesi için büyük ve istikrarlı bir fırsat sunmaktadır. Maaşlardaki ve ücretlerdeki büyük farklılıklar nedeniyle, emeğin etkin kullanımı, görece kârlılığın önemli bir belirleyicisidir (Glenn vd., 2014). Banka kârlılığını etkileyen başlıca faktörler şunlardır:

(i) Banka Kaynaklı Faktörler.

Küresel bağlamda banka performansını kavramak amacıyla kârlılık üzerine yapılan çalışmalar, aktif karlılığı (ROA), net faiz marjı (NIM) ve öz sermaye kârlılığı (ROE) üzerinde yaygın olarak kullanılan getirileri büyük oranda kullanmıştır. Banka kaynaklı faktörler, dört alanda finansal tablo oranlarını içermektedir: (1) sermaye; (2) gelir, kârlılık ve etkinlik; (3) likide ve (4) varlık kalitesi (Golin, 2001). Araştırma kapsamında bu alanlarda önemli oranlar açıklanarak, kârlılıkla nasıl bir ilişkili içinde bulunduğu analiz edilecektir.

Sermaye göstergeleri, ekonomik şoklara karşı koyma ve bunlardan kurtulma becerisi de dahil olmak üzere, bankanın sermaye pozisyonunun gücünü ölçmektedir. Bu oranlar, öz

sermaye, kaldıraç (Varlıklar /öz sermaye), Borç/ öz sermaye ve öz sermaye büyümesini içermektedir. Öz sermaye varlık oranı (Toplam öz sermaye / Toplam varlıklar) için teorik beklentiler ve deneysel sonuçlar, oranın banka kârlılığı ile pozitif yönde etkileneceğini göstermektedir.

Daha fazla sermaye, dış finansmana daha az ihtiyaç duyulduğu ve daha düşük bir sermaye maliyetini ifade etmektedir. Olumsuz gelişmeler durumunda daha büyük güvenlik ağı nedeniyle iflas riski maliyetleri daha az olacaktır (Glenn vd., 2014). Öte yandan, sermaye seviyelerinin yüksek olması, düşük kaldıraç ve risk seviyelerini işaret etmektedir. Bazıları, öz sermaye düzeyi azaldığında ve risk arttığında hissedarların kârlarının daha yüksek olacağını iddia etmiştir.

Bununla birlikte, yeni teorik çalışmalar, gelirlerin geri dönüşünün gerçekleştiği zaman, kaldıraç ile cari kazanç arasındaki ilişkinin negatif olması gerektiğini göstermektedir (Sarkar ve Zapatero, 2003). Bu durum, bankacılıktaki kazançların ortalama değerine döndüğüne dair önemli bir kanıt ortaya koymaktadır (Knapp vd., 2006). Buna ek olarak, sanayi genelinde yapılan çalışmalar, kaldıraç ve kârlılık arasındaki gerçek ilişkinin negatif olduğunu ortaya çıkarmıştır (Fama ve French, 2000; Rajan ve Zingales, 1995).

Bunun anlamı, bir bankanın sermaye yapısındaki öz sermaye seviyesinin kârlılıkla olumlu şekilde ilişkili olmasıdır. Birçok araştırma, sermaye yapısının kârlılıkla olumlu bir ilişki gösterdiğini belirtirken az sayıdaki çalışma ise bu ilişkinin negatif yönde olduğunu öne sürmektedir.

Sermaye seviyeleri ile kârlılık arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar şunlardır: Wall (1985), Bourke (1989), Molyneux ve Thornton (1992), Zimmerman (1996), Demirguc-Kunt ve Huizinga (1999), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Kosmidou ve diğerleri (2005), Athanasoglou ve diğerleri (2005, 2006), Pasiouras ve Kosmidou (2007), Sufian ve Chong (2008), Ben Naceur ve Goaid (2008), Vong ve Chan (2009), Flamini ve diğerleri (2009), Garcia-Herrero ve diğerleri (2009), Shen ve diğerleri (2009), Alp ve diğerleri (2010), Liu ve Wilson (2010), van Ommeren (2011), Dietrich ve Wanzenried (2011), Ramadan ve diğerleri (2011), Mirzaei ve Mirzaei (2011), Olson ve Zoubi (2011), Javaid ve diğerleri (2011), Khrawish (2011), Lee (2012), Sastrosuwito ve Suzuki (2012), Kanas ve diğerleri (2012), Ayadi ve Boujelbene (2012), Macit (2012), Ameer ve Mhiri (2013), Lee ve Hsieh (2013), Francis (2013), Ongore ve Kusa (2013), Perera ve diğerleri (2013), Poposka ve Trpkoski (2013), Trujillo-Ponce (2013), Wahidudin ve diğerleri (2013), Jabbar (2014), Saeed (2014), ve Ayaydin ve Karakaya (2014). Negatif bir ilişki bulan araştırmalar ise şunları içerir: Ali ve diğerleri (2011), Chronopoulos ve diğerleri (2012),

Goddard ve diğeri (2004), Guru ve diğeri (2002). Diğeri çalışmalarda ise bu ilişkinin önemli olmadığı düşünölmüştür. (Al-Jafari ve Alchami, 2014; Almumani,2013; Alper ve Anbar,2011; Heffernan ve Fu, 2008; Sufian ve Noor,2012; Tan ve Floros,2012; Tregenna,2009; Turgutlu, 2014).

Gelirler, kârlılık ve etkinlik alanlarında temel oran, etkinlik veya gelire gider oranıdır (Faiz dışı gider / Toplam gelir). İdari, tazminat, pazarlama ve mülkiyet maliyetleri, faiz dışı giderlerin unsurlarını oluşturmaktadır. Yüksek rakamlar, bir bankanın daha az etkin çalıştığı anlamına gelir. Kuşkusuz bazı akademisyenlere göre kârlılık ile olumsuz bir ilişki vardır: Alexiou ve Sofoklis (2009); Almumani (2013); Ameer ve Mhiri (2013); Bhatia ve diğeri (2012); Bourke (1989); Cerci ve diğeri (2012); Dietrich ve Wanzenried (2011; Francis 2013); Heffernan ve Fu (2008); Kosmidou ve diğeri (2005); Liu ve Wilson (2010); Olson ve Zoubi (2011); Pasiouras ve Kosmidou (2007); Rachdi (2013); Sastroswito ve Suzuki (2012); Trujillo-Ponce (2013); Turgutlu (2014); Van Ommeren (2011). Bazı araştırmacılar; Ali ve diğeri (2011), Flamini ve diğeri (2009) ve Vong ve Chan (2009) çalışmalarında kârlılıkla ilişkili olarak bu değişkenin önemli olmadığını bulmuşlardır. Tregenna (2009) tarafından çalışmada da karışık sonuçlar bildirilmiştir. Varlıklarına maliyeti oranı (Faiz dışı gider / Toplam varlıklar) olarak adlandırılan diğeri bir oran yıllık gelir ile dalgalanan etkinlik oranından daha az önemli bir değişkenlik göstermektedir.

Alp ve diğeri, 2010; Athanasoglou ve diğeri, 2005,2006) ; Demircuc-Kunt & Huizinga, (1999); Sohail ve ark., 2013; Staikouras & Wood, 2004; Sufian, 2011; Sufian & Chong , 2008; Tan & Floros, 2012; Wahidudin ve diğeri, 2013) gibi birçok bilim adamı yüksek maliyet/ varlık oranı değerlerinin karlılığı azalttığını bulmuştur. Bu yazarlar, maliyet/varlık oranı ile karlılık arasında negatif yönde olumsuz bir ilişki bulmuştur. Diğeri çalışmalar (Al-Jafari & Alchami, 2014; Ben Naceur & Goaid, 2008; Mirzaei & Mirzaei, 2011; Sufian ve Habibullah, 2009; Sufian ve Noor, 2012) banka performansı ile pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu bulmuştur.

Bununla ilgili verilen açıklama, varlık performansını artıran nitelikli personelin, bazı bağlamlarda, daha yüksek bir tazminat gerektirebileceğidir. Bir bankanın ana gelir kaynağının faiz geliri olmasına rağmen, banka ücretleri, servis ücretleri, temettü geliri, menkul kıymetleştirme ve ticaret kâr / zararını içeren faiz dışı gelirler son yıllarda giderek önem kazanmaktadır.

Alper ve Anbar (2011) çalışmalarında faizsiz gelir oranının (Faizsiz gelir ya Faiz Dışı Gelirler / Faaliyet geliri veya gelirleri) kârlılıkla ilgili olarak pozitif ve anlamlı ilişkisinin olduğu bulunmuştur; Van Ommeren (2011) ve diğeri araştırmacılar (Agustini, 2011; Chronopoulos

vd., 2012; Raza vd., 2013; Tan ve Flores, 2012) kârlılık üzerinde olumsuz etkiler bulmuştur. Bazı bilim adamları bunun çok rekabetçi iş faaliyetlerinde daha düşük marjlara bağlı olabileceğini iddia etmiştir.

Bu kapsamda daha karışık bir şekilde ilişkisi olan yeni faaliyetlerin kârlılığa yönelik riskin artmasıyla birlikte bu tür faaliyetlerin izlenmesi ve kontrol edilmesi zor olabileceği kaygılarına katkıda bulunur (DeYoung ve Rice, 2004; Morris, 2011; Stiroh ve Rumble, 2006).

Faiz dışı gelirin katkısının diğer bir göstergesi, faiz dışı gelirin toplam varlıklara oranıdır (Faizsiz gelir / Varlıklar). Bu oranla kârlılık arasında olumlu ve önemli bir ilişki (Bhatia vd., 2012; Sufian, 2011; Sufian ve Chong, 2008; Sufian ve Noor, 2012), olumsuz bir ilişki de (Sufian ve Habibullah, 2009) gözlemlenmiştir. Anlamlı olmayan bir ilişki de yer almaktadır (Chantapong, 2005; Heffernan ve Fu, 2008).

Likide varlık oranı (Likide varlıklar/ toplam varlıklar) başlıca likide oranıdır. Likit varlıkların bileşenleri ülkeler arasında değişebilir, ancak genel olarak nakit, devlet iç borçlanma senetleri, bankalararası mevduat ve kısa vadeli menkul kıymetleri içermektedir (Golin ve Delhaise, 2013). Daha düşük likide daha yüksek risk anlamına gelmektedir. Portföy teorisi, yüksek riskin daha yüksek kârlılığa neden olduğunu ileri sürmektedir. Bu bakış açısına uygun olarak, bazı çalışmalar likide oranının kârlılık ile negatif olarak ilişkili olduğunu tespit etmiştir (Alp vd., 2010; Goddard vd., 2004; Lee ve Hsieh, 2013; Molyneux ve Thornton, 1992). Likit varlıklar, genellikle bankaların yaptığı uzun vadeli kredilere göre daha düşük bir getiri oranı elde etmektedir. Likide varlıklarının daha küçük bir kâr getiren varlıkları temsil ettiğine ilişkin geleneksel inancı rağmen likidenin, bazı çalışmalarda, kârlılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Bourke, 1989; Kosmidou vd., 2005; Poposka ve Trpkoski, 2013; Shen vd., 2009). Önerilen gerekçeye göre, bankanın likide seviyesi yükseldikçe maliyeti daha düşük dış finansmana başvurmaya ihtiyacı olduğudur.

Daha ucuz fonlar artan gelir anlamına gelmektedir. Bordeleau ve Graham (2010), likide düzeylerinin kârlılığı iki şekilde etkilediğini belirtmiştir. Birincisi, likide, bir bankanın iflas riskini düşürerek finansman maliyetlerini düşürür ve kârlılığı artırır. İkincisi, likit varlıklar, likit olmayan varlıklara göre daha düşük bir getiriye sahiptir, bu da kârlılığı düşürür. Düşük likide seviyelerinde, ilk etki daha belirgin hale gelir. Likide arttıkça, öngörülen gelirin fırsat maliyeti baskın hale gelir ve artan likide, kârlılığı düşürür. Bordeleau ve Graham'a (2010) göre, likide ile kârlılık arasındaki genel ilişki doğrusal değildir.

Likide, likit varlıkların toplam mevduata bölünmesiyle ölçülmüştür (likit varlıklar / toplam mevduat). Likide, bir çalışmada (Al-Jafari ve Alchami, 2014) karlılıkla olumsuz olarak ilişkilendirilmiştir. Diğer çalışmalarda (Almumani, 2013; Ayaydın ve Karakaya, 2014),

bahsedilen oranın kârlılık ile önemsiz bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Kredilerin toplam aktiflere oranı yaygın olarak kullanılan likide ölçütüdür (Toplam krediler / Varlıklar). Krediler, bir bankanın yatırım amaçlı menkul kıymetlerinin aktif portföyü diğer ana bileşeninden daha az likideye sahiptirler. Dolayısıyla, bu oranın daha yüksek değerleri daha az likideye işaret etmektedir (Glenn vd., 2014). Krediler, daha güvenli varlıklara kıyasla daha yüksek getiri oranlarına sahip olduklarından, bu oran olumlu bir şekilde kârlılık ile ilişkili olabilir. Bu avantaj kredilere ait yüksek idari ve işlem maliyetleri tarafından harcanmış olabilir. Kredilerin temassız olması veya ekonomik koşulların olumsuz olması nedeniyle, önemli miktarda kredi temerrüde düşerse, büyük bir kredi portföyünün kârlılığının düşmesine neden olabilir. Bir banka, kredileri finanse etmek için yüksek bir maliyet ödüyorsa, kârlılık üzerindeki etkisi negatif olacaktır. Daha yüksek likide, iflas riski maliyetlerini azaltarak kârlılığı artırmak için harekete geçebilir (Glenn vd., 2014).

Francis (2013), Gul ve diğerleri (2011), Karimzadeh ve diğerleri (2013), Lee (2012), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Olson ve Zoubi (2011), Ramadan ve diğerleri (2011), Sastrosuwito ve Suzuki (2012), Sufian (2011), Sufian ve Habibullah (2009), Trujillo-Ponce (2013) ve Zimmerman (1996) gibi bazı çalışmalar, bilanço kredilerinin payının ne kadar büyük olursa bankanın kârlılığı artacağına karar veren araştırmalardır. Diğer çalışmalarda (Almumani, 2013; Alp vd., 2010; Athanasoglou vd., 2006; Ayayd ve Boujelbene, 2012; Ayaydın ve Karakaya, 2014; Ben Naceur ve Goaid, 2008; Chantapong, 2005; Javaid vd., 2011; Lee, 2012; Liu & Wilson, 2010; Rachdi, 2013; Saeed, 2014; Tan ve Floros, 2012), bu ilişki önem arz etmemiştir. Ayrıca diğer çalışmalarda (Aburime, 2008; Chronopoulos vd., Demircuc-Kunt & Huizinga, 1999; Heffernan ve Fu, 2008; Lee ve Hsieh, 2013; Mirzaei ve Mirzaei, 2011; Naseem vd., 2012; Raza vd., 2013; Staikouras ve Wood, 2004; Sufian ve Noor, 2012; Vong ve Chan, 2009; Wall, 1985), kredi portföyünün büyüklüğü ile kârlılık arasındaki ilişki negatif olarak bulunmuştur.

Bir diğer likide oranı, mevduata ödenen net kredilerdir (net krediler / mevduatlar). %70 ile %90 aralığındaki bir rakam optimal olarak görülmektedir (Golin vd. & Delhaise, 2013) ve daha yüksek rakamlar riskli tarafta iken, bu aralığın altındaki değerler tutucudur. Alexiou ve Sofoklis (2009), Yunan bankaları için bu oranın ortalama seviyesi % 79 iken, bu oranın önemli ölçüde negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Perera ve diğerleri (2013) ayrıca bu oranın daha yüksek olmasının kârlılığı azalttığını bulmuştur. Daha yüksek tutarı takas eden varlıklar ve artan likide maliyetleri gösterilmiştir. Çin örneğinde bu oran ortalama %198,34'tür ve kârlılık oranı negatif olarak belirtilmiştir (Lee ve Hsieh, 2013). Kârlılık ile pozitif ve anlamlı ilişkiler de bildirilmiştir (Flamini vd., 2009; Sohail vd., 2013).

Bu çalışmaların her ikisinde de bu orandaki ortalamalar % 70'in altında olduğu gözlemlenmiştir. Diğer çalışmalar, bu oranın kârlılık ile anlamlı olarak ilişkili olmadığını belirtmiştir (Bhatia vd., 2012; Lee ve Kim, 2013; Ongore ve Kusa, 2013).

Varlık kalitesi göstergeleri bir bankanın kredi portföyüyle ilgili zorluk belirtilerini sağlamaktadır. Bir bankanın aktif kalitesiyle ilgili problemlerin genellikle kârlılığı düşürdüğü varsayılır. Bir varlık kalitesini gösteren gösterge, PDK (performansı düşük krediler) veya GK (gerçekleşmeyen krediler) oranı (İşlem yapılmayan krediler / Toplam krediler) veya (Olmayan Varlık / Toplam varlık) olup, bu önlem kârlılık ile önemli ve olumsuz bir şekilde ilişkilendirilmiştir (Lee, 2012; Macit,2012;Ongore ve Kusa,2013;Poposka ve Trpkoski,2013; Trujillo,2013).

Toplam aktiflerin logaritması ile ölçülen bankanın büyüklüğü, banka kaynaklı başka bir değişkendir. Artan boyut, kârlılığı artırabilecek menfaatlerin verilmesi olarak varsayılmaktadır. Piyasa gücü, geliştirilmiş teknolojik etkinlik ve daha düşük bir maliyetle fon temin etme kabiliyeti de buna dâhildir. Bununla birlikte, belirli bir noktanın ötesinde büyüklüğü arttırmak, organizasyonun bürokrasisi iletişimini engellediği için ölçek verimsizliklerine neden olabilir (Glenn vd., 2014). Daha büyük boyutlar, bankaların hem risk ve kârlılık hem de karar alma süreçlerini çeşitlendirmesini sağlayabilir. Böylece, boyut ve kârlılık arasındaki ilişki doğrusal olmayabilir veya belirsiz olabilir.

Çalışmalarında, bazı akademisyenler (Agustini, 2011, Alexiou ve Sofoklis, 2009; Al-Jafari ve Alchami, 2014; Alper ve Anbar, 2011; Alp vd. 2010; Athanasoglou vd., 2006; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Gul vd., 2011; Jabbar, 2014; Karimzadeh vd., 2013; Khrawish, 2011; Lee, 2012; Mirzaei ve Mirzaei, 2011; Naseem vd., 2012; Sufian ve Noor, 2012; Zimmerman, 1996) büyüklük ve kârlılık arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Bazıları (örneğin, Ameer ve Mhiri, 2013; Kosmidou vd., 2005; Lee ve Hsieh, 2013; Macit, 2012; Pasiouras ve Kosmidou, 2007; Perera vd., 2013; Rachdi, 2013; Sohail vd,2013; Sufian ve Chong, 2008) negatif bir ilişki bildirmiştir. Bazı çalışmalar (Aburime, 2008; Almumani, 2013; Athanasoglou vd., 2005; Goddard vd., 2004; Guru vd., 2002; Heffernan ve Fu, 2008; Olson ve Zoubi, 2011; Ramadan vd, 2011; Saeed, 2014; Sastrosuwito ve Suzuki, 2012; Sufian, 2011; Tan ve Floros, 2012; Trujillo-Ponce, 2013; Turgutlu, 2014; Van Ommeren, 2011) büyüklük ile karlılığı birbiriyle ilişkili bulmamıştır.

Yukarıda tartışıldığı gibi, büyüklük ve kârlılık arasındaki doğrusal olmayan bir ilişkinin olası varlığını değerlendirmek için, toplam varlıkların logaritmasının karesi kârlılıkla ilişkilendirilmiştir. Doğrusal olmayan bir ilişki, boyut pozitif olarak ilişkilendirildiğinde ve boyut değişkeninin karesinin negatif olarak kârlılıkla ilişkili olduğu zaman gösterilir. Sadece

birkaç yeni çalışmada böyle bir ilişki bulunmuştur (Chronopoulos vd., 2012; Flamini vd., 2009; Lee ve Kim, 2013; Mamatzakis ve Remoundos, 2003; Mirzaei ve Mirzaei, 2011; Shen vd., 2009; Tregenna, 2009). Bu, ölçek ekonomilerinin verimliliğin ötesinde belirli bir boyuta kadar kârlılığı arttırdığı ve verimsizliklerin ağırlık verdiği ölçek teorisinin teyidi olarak kabul edilmiştir. Staikouras ve Wood (2004), örneklemini büyük ve küçük bankalara ayıran benzer bir sonuç elde etmiştir. Küçük bankalar arasında, büyüklük kârlılıkla olumlu etkilenmiştir. Büyük bankalar arasında ilişki negatif olarak gözlemlenmiştir. Bu, belirli bir boyuttan yukarıya doğru ölçek farklılıklarının kanıtı olarak kabul edilmiştir.

Al-Hashimi (2007), 10 SAA ülkesinde banka net faiz marjının belirleyicilerini araştırmış ve bir muhasebe ayrışma modeli ile panel modelini uygulamıştır. Çalışma, kredi riskinin ve operasyonel verimsizliklerin, makroekonomik faktörlerle birlikte, bölgedeki net faiz marjlarındaki değişimin çoğunu açıkladığını ve performans üzerinde daha az etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Giderle ilişkili bir değişkenin kâr fonksiyonuna dâhil edilmesi fikrine dayanan kapsamlı bir alan yazın da bulunmaktadır. Örneğin, Bourke (1989) ve Molyneux ve Thornton (1992), kalite yönetimi ve kârlılık arasında daha iyi pozitif bir ilişki bulmuştur. Anthanasoglou ve diğerleri (2006), 1998-2002 döneminde Güneydoğu Avrupa bankacılık sektörü üzerinde çalışarak banka kârlılığını anlama konusunda yeni yaklaşımlar önermiştir.

(i) Sektör Kaynaklı Faktörler

Banka sektör belirleyicileri, endüstriyel yığılmanın derecesi ve bir bütün olarak ekonominin büyüklüğü ile ilişkili olarak bankacılık sisteminin boyutu gibi banka kârlılığı ile ilgili dışsal faktörlerdir. Endüstriyel yoğunlaşma, bir piyasadaki endüstriye (sektöre) sadece bir kaç veya birçok banka tarafından ne derece hizmet verildiğidir. Bankacılık piyasası daha yoğun olduğunda, müşterilerin daha az seçeneği olur, rekabet daha az olur ve böyle bir durumda özel bankaların piyasa gücü daha fazladır. Özel bankaların kârlılığı, tekele ait gelirlere daha çok sektör yoğunlaşması ile artırılabilir. Ayrıntılı banka kârlılıklarının piyasa yoğunlaşmasıyla artırılmayabileceği, banka kârlılarının "karmaşık" olması ile öne sürülmüştür. Yani, banka kârları çoklu faktörlüdür ve yoğunlaşmanın tek başına fark edilebilecek bir etkisi olmayabilir.

Bankacılık sisteminin tüm ekonomiye olan oransal boyutu (Toplam banka aktifler / Toplam Bank sektör Aktifler) da genel kârlılık ile ilgilidir. Negatif bir ilişki beklenmektedir, çünkü bankacılık sektörü daha büyük olduğundan daha rekabetçi olması beklenebilir ve bu da özel bankaların kârlılığını düşürmektedir. Ameer ve Mhiri (2013), Ayadi ve Beoujelbene

(2012) ve Demirguc-Kunt (1999) tarafından bu oran ile banka kârlılığı arasında negatif ilişkilere ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda bankacılık sektörünün gelişimi ve kârlılığının olumlu ve önemli etkisine rastlanılmıştır (Raza vd., 2013; Tan ve Floros, 2012). Son belirtilen sonuçlar Çin ve Pakistan'da bulunmuştur. Yazarlar, daha az gelişmiş ülkelerde finansal sistemin daha fazla geliştirilmesinin verimliliği ve kârlılığı artırabileceğini düşünmektedir. Ayrıca anlamlı bir ilişki bulunmayan bir tespit de bildirilmiştir (Agustini, 2011; Ramadan vd., 2011).

Bir diğer sektör kaynaklı gösterge, borsa kapitalizasyonunun bankacılık sisteminin toplam mülk varlıklarına oranıdır (Borsa kapitalizasyon / Toplam banka varlıkları). Borsanın büyüklüğü, bankalara rekabetçi bir sorun teşkil edebileceğini veya banka işlemlerine tamamlayıcı nitelikte olabileceğini göstermektedir. Şirketler, bankalardan borç almanın yanı sıra ihraç edilen hisse senedine finansman konularını tamamlayabilirler. Borsa iyi gelişmiş ve içerisindeki değerleri yüksek olduğunda, borsa, banka finansmanın yerini daha kolay alabilir (Glenn vd., 2014). Borsanın hacmi banka kârlılığını tamamlayıcı olabilir. Eğer bu şirketler hakkında bilgi akışını arttırırsa, bankaların daha mantıklı kredi verme kararlarını almalarını ve kredi müşterilerini daha iyi izlemelerini sağlar. Daha geniş borsa hacmi banka kârlarını arttırdığından, iki çalışma tamamlayıcılık ilişkisini desteklemiştir (Ben Naceur ve Goaid, 2008; Kosmidou vd. , 2005).

Borsa kalkınması ile banka kârlılığı arasında olumsuz bir ilişki de bildirilmiştir (Agustini, 2011).

Ayrıca, alan yazın bankalar arasındaki performans heterojenliğini açıklarken, piyasa yapısının ve banka kaynaklı değişkenlerin önemini vurgulamaktadır. Bu alan yazın, yapı - davranış - performans (YDP) paradigmasına dayanmaktadır ve tartışılabilir piyasalar, firma düzeyinde etkinlik ve banka performansını açıklamada birey ve yönetim rolleri için de geçerlidir (Berger, 1995; Berger ve Humphrey, 1997; Bikker ve Hu, 2002; Goddard vd., 2004). Kapsamlı deneysel kanıtlar, banka performansının yoğun piyasa yapıları ve müşterek fiyat belirleme davranışı veya üstün yönetim ve üretim tekniklerinden etkilendiğine dair kesin kanıt sağlamamaktadır. Banka etkinlik seviyeleri, bankacılık sektörlerinde büyük farklılık göstermektedir (Altunbaş vd., 2007; Schure vd. , 2004).

(ii) Makroekonomik Faktörler

Kârlılık belirleyicilerinin son grubu makroekonomik kontrol değişkenleri ile ilgilidir. Yakın zamanlarda araştırma, makroekonomik faktörlerin bankaların kârlılığı üzerindeki etkisine odaklanmaya çalışmıştır. Ekonomik büyümenin, kredi talebini artırarak, kredi

temerrüt oranlarını düşürerek ve bankaların hizmetlerinden daha fazla ücret istemelerine müsaade ederek banka kârlılığını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu durum bankacılık hizmetlerinin arzının arttırılmasıyla dengelenebilir, çünkü genişleme ve piyasaya yeni katılanlar, algılanan uygun koşullar tarafından teşvik edilmektedir. Bu değişken, bazen kişi başına, bazen de, bankanın bulunduğu bölgedeki ulus için yılın gayri safi yurt içi hasıladaki (GSYİH) gerçek değişimi ile değerlendirilir.

Çoğunlukla değişkenler enflasyon oranı, uzun vadeli faiz oranı ve ekonomik büyüme oranını içermektedir (Panayiotis vd., 2005). Son zamanlarda, bir dizi çalışma makroekonomik değişkenler ile banka riski arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Allen ve Saunders (2004) örneklemelerindeki banka kârlılıklarının belirlenmesinde makroekonomik faktörlerin önemine ilişkin kanıtları ortaya koymuştur. GSYİH büyümesi, bazı çalışmalarda (Ali vd., 2011; Chronopoulos vd., 2012; Dietrich ve Wanzenried, 2011; Goddard vd., 2004; Gul vd., 2011; Karimzadeh vd., 2013; Kosmidou vd., 2005; Lee ve Hsieh, 2013; Lee ve Kim, 2013; Shen vd., 2009; Trujillo-Ponce, 2013; Turgutlu, 2014; Van Ommeren, 2011; Vejzagic ve Zarafat, 2014) kârlılıkla olumlu yönde ilişkili olarak belirtilmiştir.

Bu değişken, birçok çalışmada (Alexiou ve Sofoklis, 2009; Alper ve Anbar, 2011; Ameer ve Mhiri, 2013; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Ben Naceur ve Goaid, 2008; Demircuguc-Kunt ve Huizinga, 1999; Francis , 2013; Kiganda, 2014; Macit, 2012; Mirzaei ve Mirzaei, 2011; Ongore ve Kusa, 2013; Poposka ve Trpkoski, 2013; Ramadan vd., 2011; Riaz, 2013; Saeed, 2014; Naseem vd., 2012; Sufian, 2011; Sufian ve Chong, 2008; Sufian ve Habibullah, 2009; Sufian ve Noor, 2012; Vong ve Chan, 2009) anlamlı bir şekilde ilişkili olmamıştır. Ayrıca, bu değişken ve kârlılık arasında negatif bir ilişki olduğuna dair raporlar da bulunmaktadır (Al-Jafari ve Alchami, 2014; Ayaydın ve Karakaya, 2014; Khrawish, 2011; Liu ve Wilson, 2010; Staikouras ve Wood, 2004). Negatif ilişki, artan giriş kolaylığı ve dolayısıyla rekabet ve GSYİH büyümesiyle kârlılığın azalmasını yansıtması olarak yorumlanmıştır.

Enflasyon oranı, ülke ve yıl için TÜFE değişim (Consumer Price Index change) oranına girilerek değerlendirilir. Banka gelirleri üzerinde hem doğrudan hem dolaylı etkilere sahip olabilir (Staikouras ve Wood, 2004) Doğrudan etkiler, bankaların iş gücü, teçizat ve tesisler gibi girdiler için ödediği fiyat artışlarını içerir.

Kârlılığın dolaylı etkileri faiz oranı ve mal varlığı değerlerinde değişiklikler yoluyla olabilir. Enflasyonun, banka yönetimi tarafından başarıyla öngörülmesi, banka kârlılığı üzerindeki etkisini belirleyebilir (Perry, 1992). Bankalar oranları dengelemek için ayarlayabilirler. Eğer öngörülmezse, maliyetler gelirlere daha hızlı artırabilir ve gelirlere ise

düşürülebilir. Vade tebdil rolü ile bankalar, borç aldıklarından daha uzun süre için faizle borç verdiklerinden, enflasyonun marjlarını ve kazançlarını azaltma eğiliminde olduğu öne sürülmüştür (Bordeleau ve Graham, 2010). Enflasyon oranı (CPI), bazı çalışmalarda (Ali vd., 2011; Ayaydin ve Karakaya, 2014; Francis, 2013; Khrawish, 2011; Ongore ve Kusa, 2013; Rachdi, 2013; Su fi ve Chong, 2008) kârlılık ile negatif olarak ilişkilendirilmiştir.

Çoğu araştırmada (Alexiou ve Sofoklis, 2009; Al-Jafari ve Alchami, 2014; Alper ve Anbar, 2011; Ameer ve Mhiri, 2013; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Ben Naceur ve Goaid, 2008; Karimzadeh vd., 2013.), bu oranın kârlılığa bağlı olmadığı bulunmuştur. Diğer çalışmalarda ise (Athanasoglou vd., 2005, 2006; Guru vd., 2002; Demirguc-Kunt ve Huizinga, 1999; Flamini vd., 2009; Garcia-Herrero vd., 2009; Gül vd., 2011; Raza vd., 2013; Riaz, 2013; Shen vd., 2009;) pozitif ilişki bulunmuştur.

Genel olarak bu araştırma için deneysel inceleme, genel itibariyle gelişmiş ülkeler, birkaç gelişmekte olan ülke ve az sayıda Afrika (çoğunlukla WAEMU bölgesi) bölgesi üzerine odaklanan çeşitli araştırmalardan alınan banka kârlılığının arka plan bilgilerini vermektedir. WAEMU bankacılık sistemlerine ilişkin bilgiler, banka kârlılık faktörlerini açıklamak için ekonometrik yöntemlerin kapsamı ve boyutu açısından yetersiz ve sınırlıdır. Bu bilgi boşlukları ve metodolojik gereklilikler ışığında bu çalışma, 8 ülkeden alınan geniş kapsamlı örneklem bankaları kullanarak ve banka kârlılığı ile faktörler arasındaki ilişkiyi nicelleştirmek için sağlam ekonometrik panel yöntemleri uygulayarak ilave deneysel kanıtlar ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2.2.3.1. Gelişmiş Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar

Banka kârlılığı ile ilgili alan yazındaki birçok eser gelişmiş ülkelere yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalar şunlardır: İspanya (Trujillo-Ponce, 2013), İsviçre (Dietrich & Wanzenried, 2011), Fransa ve İspanya (Dietsch ve Lozano-Vivas, 2000); Türkiye (Alp vd., 2010; Alper ve Anbar, 2011; Ayaydin ve Karakaya, 2014; Cerci vd., 2012; Macit, 2012; Turgutlu, 2014, Topak ve Talu, 2015), Birleşik Krallık (Kosmidou, Tanna ve Pasiouras, 2005; Saeed, 2014), Birleşik Devletler (Bourke, 1989; Chaudhry vd., 1995; Chronopoulos vd., 2012; Kanas vd., 2012; Tregenna, 2009; Wall, 1985; Zimmerman, 1996; Wilson vd., 2004), 15 Avrupa Birliği ülkesi (Pasiouras ve Kosmidou, 2007), 4 Güney Asya ülkesi (Perera, Skully ve Chaudhry, 2013), 13 Avrupa Birliği ülkesi (Staikouras ve Wood, 2004, 12 gelişmiş ekonomi (Shen vd., 2009), On iki Batı Avrupa ülkesi (Van Ommeren, 2011), 18 Avrupa ülkesi (Molyneux ve Thornton, 1992), Kanada, Japonya ve Avrupa'daki birkaç ülkeyi de içeren 12 ülke (Short, 1979), ve 3 Asya ülkesi (Wahidudin vd., 2013).

Saunders ve Schumacher (2000) 1988 - 1995 yılları arasında, altı Avrupa Birliği ve ABD bankasında faiz marjının faktörlerini incelemek üzere Ho ve Saunders (1981) modelini

uygulamıştır. Makroekonomik volatilité ve düzenlemelerin banka faiz marjini üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmaların sonuçlarında, yüksek sermaye ile malvarlığı oranı tarafından tanımlanan banka ödeme gücünü garantiye alma ve düşük faiz oranı marjı ile ölçülen, tanımlanan banka ödeme gücünün sağlanması ile müşterilere yapılan finansal hizmetlerin maliyetini düşürme ile hizmetlerin tüketiciye maliyetinin düşürülmesi arasında önemli bir değiş tokuşa dikkat çekmiştir.

Bourke (1989), Molyneux ve Thornton (1992), Demerguc-Kunt ve Huizinga (1999) ve Bikker ve Hu (2002) banka kârlılığında olası konjonktürel hareketleri saptamışlardır. Neeley ve Wheelock (1997) da örnek alınan ABD ticari bankalarının kârlılığını araştırmış ve kişi başına düşen gelirin kârlılık üzerinde olumlu bir etki yaptığını bulmuştur. Angbazo (1997) 1989-1993 dönemi için Amerika Birleşik Devletleri bankaları üzerinde bir araştırma yapmıştır. Net faiz marjlarının öncelikli olarak kredi ve makroekonomik risk primini yansıttığını tespit etmiştir. Buna ek olarak, net faiz marjlarının merkez sermayesi, faizsiz rezervler ve yönetim kalitesi ile pozitif yönde ilişkili olduğu, ancak likide riski ile negatif yönde ilişkili olduğuna dair kanıtlar vardır.

2.2.3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar

Banka kârlılığı ile ilgili gelişmekte olan ülkelerde yürütülen bazı çalışmalar aşağıdaki gibidir: Bangladeş (Sufian ve Habibullah, 2009), Çin (Garcia-Herrero, Gavila', ve Santabarbara, 2009; Heffernan ve Fu, 2008, Lee ve Hsieh, 2013; Tan ve Floros, 2012), Etiyopya (Yigremachew, B. 2008), Gana (Amoah ve Gyamerah, 2015), Endonezya (Agustini, 2011; Sastrosuwito ve Suzuki, 2012) Hindistan (Bhatia, vd., 2012; Karimzadeh vd.,2013; Sufian ve Noor, 2012) , Kenya (Kiganda, 2014, Ongore ve Kusa, 2013), Kore (Lee, 2013); Ürdün (Almumani, 2013; Khrawish, 2011; Ramazan vd., 2011), Makao (Vog ve Chan, 2009), Makedonya (Poposka ve Trpkoski, 2013),Malezya (Guru, Staunton ve Shanmugam, 2002; Vejzagic ve Zarafat, 2014), Nijerya (Abdou R., 2002), Pakistan (Ali, Akhtar ve Ahmed, 2011; Jabbar, 2014; Javaid vd., 2011; Gul vd., 2011; Naseem vd, 2012; Raza vd., 2013;Riaz, 2013; Sohail vd., 2013), Phillipines (Sufia N ve Chong, 2008); Suriye (Al-Jafari ve Alchami, 2014), Tanzania (Ally, 2014), Tayland (Chantapong, 2005), Tunus (Ameur ve Mhiri, 2013; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Ben Naceur ve Goaiied, 2008; Rachdi, 2013).

Bikker ve Hu (2002), banka kârlarının iş döngüsündeki hareketlerle pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde (Brezilya, Kolombiya, Malezya ve Tunus) Afanasieff ve diğerleri (2002) ve Naceur vd, (2003) tarafından yapılan çalışmalar, finansal liberalleşmenin banka performansı üzerinde önemli etkileri olduğu belgelemiştir.

Afanasieff ve ark. (2002), Brezilya'da banka performansının temel belirleyicilerini ortaya çıkarmak için panel veri tekniklerinden de yararlanılmış ve GSYİH büyüme oranı, enflasyon beklentileri gibi makroekonomik etmenlerin, banka kârlılığını zaman içinde belirlemede önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gelos (2006) banka ve ülke düzeyinin verilerini kullanarak Latin Amerika'daki banka faiz marjlarının faktörleri üzerinde çalışmaktadır. Oldukça yüksek faiz oranları (çalışmada enflasyon da dâhil olmak üzere makroekonomik risklerin yüksek olduğu bir vekil), az etkili bankalar ve yüksek rezerv gereksinimleri nedeniyle alış satış farkının büyük olduğunu tespit etmiştir.

Ally (2014), banka kaynaklı ve makroekonomik faktörlerinin Tanzanya'daki bankaların karlılıklarını 2009 ve 2013 yılları arasındaki 23 bankadan elde edilen verileri kullanarak nasıl etkilediğini incelemiştir. Sabit etki regresyon modeli kullanarak banka içsel faktörlerinin önemli bir etkisini bulurken, makroekonomik faktörler açısından önemli bir etki bulamamıştır. Amoah ve Gyamerah (2015) Gana için 1999 ile 2010 yılları arasında benzer bir soruya cevap aramışlardır. Bu çalışmada, maliyet yönetimi ve karlılık arasında olumsuz bir ilişki olduğunu gözlemlerken, banka boyutu ve kredi riskinin de bununla olumlu bir ilişki içinde olduğunu ortaya çıkarmıştır.

2.2.3.3. WAEMU Bölgesinde Yürütülen Çalışmalar

Alan yazın, bankanın kârlılığı veya performansı temel alındığında WAEMU bölgesinde üzerinde az sayıda çalışmanın bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar çoğunlukla Tanimoune Ary (1998, 2001, 2002, 2003), Abdou (2002); (Kablan S, 2005) gibi araştırmacılar tarafından yürütülmüştür. Bu durum, WAEMU bankacılık sektörü ile ilgili yeni çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu nedenle, bu çalışma bölgesel bankacılık sektörü hakkında faydalı ve önemli bilgileri ortaya koymak için ele alınmıştır. Ayrıca, bankacılık sektörünün yeni düzenlemeler ve politikalar yoluyla iyileşmeye devam etmesi nedeniyle, mevcut durum yeni çalışmalarla güncellenmelidir.

2.2.3.4. Belirli Ülkelerde Yürütülen Çalışmalar

Birçok çalışma, belirli ülkelerdeki banka kârlılığı konusuna odaklanmıştır. Tek ülke araştırmaları şunlardır : Bangladeş (Sufian & Habibullah, 2009), Çin (Garcia-Herrero vd, 2009; Heffernan & Fu, 2008, Lee & Hsieh, 2013; Tan & Floros, 2012), Etiyopya (Yigremachew, B. 2008); Gana (Buchs Thierry ve Mathiesen Johan, 2005; Amoah B. ve I. Gyamerah ,2015), Yunanistan (Alexiou & Sofoklis, 2009; Athanasoglou vd., 2005; Mamatzakis & Remoundos, 2003), Hindistan (Bhatia vd, 2012; Karimzadeh vd, 2013; Sufian & Noor, 2012), Endonezya (Agustini, 2011; Sastrosuwito ve Suzuki, 2012), Japonya (Liu &

Wilson, 2010), Ürdün (Almumani, 2013; Khrawish, 2011; Ramadan vd, 2011), Kenya (Kiganda, 2014; Ongore ve Kusa, 2013), Kore (Lee, 2013; Lee ve Kim, 2013; Sufian, 2011), Makau (Vong ve Chan, 2009), Makedonya (Poposka ve Trpkoski, 2013), Malezya (Guru vd., 2002; Vejzagic ve Zarafat, 2014), Nijerya (Aburime, 2008), Pakistan (Ali vd, 2011; Jabbar, 2014; Javaid vd, 2011; Naseem vd, 2012; Raza vd., 2013; Riaz, 2013; Sohail vd., 2013), Filipinler (Sufian ve Chong, 2008), İspanya (Trujillo-Ponce, 2013), İsviçre (Dietrich ve Wanzenried, 2011), Süriye (Al-Jafari ve Alchami, 2014), Tanzanya(Ally, 2014), Tayland (Chantapong, 2005), Tunus (Ameur ve Mhiri, 2013; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Naceur ve Goaid, 2008; Rachdi, 2013), Türkiye (Alp vd., 2010; Alper ve Anbar, 2011; Ayaydin ve Karakaya, 2014; Cerci vd., 2012; Gul vd., 2011; Macit, 2012; Turgutlu, 2014 , Topak ve Talu (2015), İngiltere (Kosmidou, Tanna, ve Pasiouras, 2005; Saeed, 2014), ABD (Bourke, 1989; Chaudhry vd., 1995; Chronopoulos vd., 2012; Kanas vd., 2012; Tregenna, 2009; Wall, 1985; Zimmerman, 1996).

2.2.3.5. Grup Ülkelerinde ya da Bölgesinde Yürütülen Çalışmalar

Banka kârlılığını araştıran bazı çalışmalar birden çok ülkede yürütülmüştür. Bunlar, 42 Sahra altı Afrika ülkesi (Munyambonera E. F. , 2013), Sahra altı Afrika (Daumont vd., 2004; Al-Hashimi, A., 2007, Valentine vd., 2009), 41 Sahra altı Afrika ülkesi (Flamini vd., 2009; WAEMU ülkeleri (Tanimoune Ary, 1998, 2001, 2002, 2003, Kablan. S , 2005), Batı Afrika (Azam vd , 2004) Güney Doğu Avrupa Ülkeleri (Athanasoglou vd, 2006), Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya'dan 12 ülke/ bölge (Bourke, 1989), 80 gelişmekte olan sanayi ülkesi (Demirguc-Kunt ve Huizinga, 1999), 5 önde gelen Avrupa Birliği Ülkesi (Goddard vd, 2004), Ortadoğu (Bashir, A., 2000), Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde ülkeler (Bashir, A., 2000; Olson ve Zoubi, 2011), 15 Avrupa Birliği Ülkesi (Pasiouras ve Kosmidou, 2007), 4 Güney Asya ülkesi (Perera vd, 2013), 13 Avrupa Birliği Ülkesi (Staikouras ve Wood, 2004), 12 gelişmiş ekonomi (Shen vd, 2009), 12 Batı-Avrupa ülkesi (van Ommeren, 2011), 18 Avrupa ülkesi (Molyneux ve Thornton, 1992), 12 Ortadoğu ülkesi (Mirzaei ve Mirzaei, 2011), Kanada, Japonya ve birkaç Avrupa ülkesinin de içinde bulunduğu 12 ülke (Short, 1979), ve 3 Asya ülkesi (Wahidudin vd, 2013) bulunmaktadır.

Özetle, buradaki bütün yazarlar farklı ekonomilerde, bireysel ve grup ülkelerde farklı zaman dilimlerini gözlemleyen farklı ekonometrik metodolojileri (kesit, panel analizi, zaman serileri) kullanarak araştırmalar yapmıştır.

2.3. Banka Sermaye Yeterliliği. Kavramsal Çerçeve; Kestirim Yöntemleri ve Literatür Taraması

Bu bölüm banka sermaye yeterliliğini kestirmenin kavramsal çerçevesi, oranı, ve yöntemleri hakkında bilgi vermekte ve literatür incelemeleri incelenmektedir.

2.3.1. Kavramsal Çerçeve

Sermayenin birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Bu bölümde, araştırmacı dikkatini bankacılık ve finans teorisinde kullanılan sermayenin tanımına toplamaktadır. İşlevleri ile ilgili bir dizi farklı algı olduğu için sermayenin tanımını yapmak güçtür. Berger, Herring ve Szego (1995), sermaye piyasası gereklilikleri ile mevzuat gerekliliklerini birbirinden ayırmaktadır. Piyasa sermaye gereksinimi, bankaların değerini en yükseğe çıkaran sermaye oranı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, banka sermayesi iki şekilde karşımıza çıkabilir ve bankanın gelecek gelirlerden yararlanma hakkını veren bir bankanın sahipleri tarafından (ödenmiş sermaye) katkıda bulunan miktar olarak görülebilir. Daha kapsamlı olarak, bir bankanın işini desteklemek için sahip olan fonların miktarı olarak görülebilir (Athanasoglou vd., 2005). İkinci tanım ise, rezervleri içermekte ve aynı zamanda hissedar fonları olarak da adlandırılmaktadır (Anyanwaokoro, 1996). Adewumi (1997) bankacılıkta sermayenin iki yan anlamını belirtmektedir. Başta, sermayenin ihracı ve ödenmiş payı ya hisse şeklinde bankacılık işinin başlatıldığı para olduğunu düşünür. Zamanla, bankanın sermaye fonları birikmiş (ekleme veya tükenme) sermayeyi yansıtır.

Modigliani ve Miller (1958) bu düzenleyici sermaye gereksiniminin piyasa gereksiniminden farklı olduğunu önermektedirler. Tam rekabet, bilgi ve mükemmel pazarlar koşulları altında, bir firmanın sermaye yapısı o firmanın değerini etkileyemediğini öne sürmektedir. Öte yandan, düzenleyicilerin amacı, bankanın değerini, başarısızlık olasılığının düşük olacağı şekilde korumaktır. Bu nedenle, sermaye düzenlemesi, banka başarısızlığından kaynaklanan olumsuz dışsallık riskini ve azalan aracılığın marjinal sosyal maliyetini azaltma ile marjinal sosyal gelir arasındaki bir ticaret meselesidir (Santomero ve Watson, 1977).

Bankaların sermayesi, herhangi bir mevduat sigortası kurumu tarafından sigortalanmamış ve zararları absorbe edebilen öz sermaye ve borç toplamı olarak tanımlanabilir (Wimboh Santoso, 1999). Bu durumda, sermaye bir iç sigorta fonu olarak işlev görür (Benston, 1994; Hempel, 1990; Wesson, 1985; ve Llewellyn, 1989). Bununla birlikte Vojta (1973), yönetim yeteneklerinin, kurumun likidesinin ve piyasalara erişimin korunmasının mevduat sahiplerini ve alacaklıları banka iflasından koruduğunu ileri

sürmektedir. Sermayenin değerinin kaybetmemesini sağlamak için sermayenin yeterliliği doğru yönetimle takip edilmelidir.

Düzenleyici otoriteler, denetim amaçlı sermayenin değeri ile ilgili bilgilerden yararlanmaktadır. *Sermaye değeri minimum şartın altında olduğunda, düzenleyici makamlar banka yönetiminden daha fazla sermaye sağlamalarını isteyecektir. Asgari sermaye yükümlülüğünün temel amacı, bankaların başarısız olmasını önlemektir.* Bu nedenle, sermaye yeterliliğini değerlendirmek için bir yöntem gerekmektedir. Bu yöntem, sermaye yeterliliğini etkileyen faktörleri kabul etmeli ve yerine getirmelidir.

2.3.1.1. Sermaye Yeterliliğinin Kavramsal Çerçevesi

Sermaye yeterliliği kavramı sermaye oranı, (Toplam sermaye / Toplam varlık) ile ölçüldüğü için sermayeye paralel bir artış olmadan bankalarda borç verme faaliyetlerinin yaygınlaşması neticesinde, 1970'lerin ortalarında ortaya çıkmıştır. Bu durum, uluslararası borç krizinin gelişmesine ve Franklin Ulusal Bankası adındaki en büyük Amerikan Bankasının başarısız olmasına neden olmuştur (Koehn, 1980). Böylelikle, düzenleyici makamları daha fazla kontrol süreçlerini uygulamaya zorlamış ve bankanın iflas etmesini önlemeye yönelik yeni kriterler ve metotlar geliştirmeye zorlamıştır. 1980 sonlarında ortaya çıkan en önemli trendlerin birçoğu sermaye vurgusudur.

Dolayısıyla sermaye yeterliliği günümüzde finansal kurumların başlıca kriterleri haline gelmiştir ve bu nedenle güvenlik ve sağlamlığın birincil önlemi olarak kabul edilmektedir (Jeff 1990). Üstelik sermaye yeterliliği, 1988 Basel Anlaşması'nın G-10 ülkeleri temsilcileri tarafından kabul edilmesinden sonra diğer düzenleyici otoriteler tarafından büyük ilgi görmüştür.

Basel Komitesi Ocak 2001'de, "Yeni Basel Sermayesi" (Reding 2001) üzerine, 2005 yılına kadar 1988 Basel Düzenlemelerinin yerini alacak yeni bir Sermaye yeterliliği çerçevesi için kapsamlı bir öneri içeren bir belge yayınlamıştır. Ocak 2013' ten itibaren Basel Anlaşması III³⁰ adında yeni bir Basel düzenlemesi ile kaldıraç oranının gerekliliklerinin uygulanması, banka düzeyinde kaldıraç oranının ve bileşenlerinin ulusal denetçilere raporlanması başlamıştır. 1 Ocak 2015'te başlatılan kamuyu aydınlatma ile daha da ilerlemiştir. Komite, kamuoyu aydınlatma gereksinimlerinin etkisini gözlemlemeye devam edecektir. Nihai düzenleme ve tanımdaki diğer ayarlamalar 2017 yılına kadar, 1 Ocak 2018'de Birinci durum (asgari sermaye gereksinimi) uygulamasına geçmek için tamamlanacaktır.

³⁰ bk. www.bis.org/publ/bcbs128.pdf (erişim tarihi 13.12.2015)

Sermaye yeterlilik oranı (CAR), bankaların riske maruz kalmalarını gözeterek sermayelerini koruma yeterliliğini belirlemek için kullandığı özel bir orandır. Bankacılık düzenleyicileri, bankalara iflas etmeden önce kayıpları azaltmak için bir tampon sağlamak üzere asgari sermaye yeterlilik oranına ihtiyaç duymaktadır. Bu durum ise, finansal piyasalardaki istikrarı geliştirir ve mevduat sahiplerini korur. Uluslararası Ödemeler Bankası Bankacılık Denetimine ilişkin Basel Komitesi, üye ülkelerin izlemesi beklenen sermaye yeterliliği kurallarını düzenlemektedir.

2.3.1.2. Sermaye Yeterlilik Oranının Ölçüsü

Sermaye yeterlilik oranları, risk ağırlıklı kredi riskinin bir yüzdesi olarak ifade edilen bir bankanın sermaye tutarının bir ölçüsüdür. Asgari sermayeyi öneren uluslararası bir standart geliştirilmiştir. Minimum sermaye düzenlemeleri bankacılık düzenlemelerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Düzenleyiciler aşırı riskli kredi kullandırmamak, yatırımlar yapmak ve teşvikleri düzeltmek için bankaların belirli bir seviyenin üstünde sermaye sağlamalarını zorunlu kılıyor. Asgari sermaye yeterlilik oranlarına sahip olunmasının amacı, bankaların borçlarını ödemediği önce ve mevduat sahiplerinin fonları kaybolmadan önce makul bir kayıp seviyesini karşılayabilmesini sağlamaktır. Asgari sermaye yeterlilik oranlarının uygulanması, bankaların iflas etme ihtimalini azaltarak finansal sistemin istikrarını ve verimliliğini artırmaya katkıda bulunur. Bir bankanın iflas etmesi durumunda, finansal sisteme olan güven kaybına ve diğer bankalar için finansal problemlere neden olabilir ve belki de finansal piyasaların düzgün işleyişini tehdit edebilir. Buna göre, WAEMU bölgesinde asgari sermaye yeterlilik oranlarını uygulamak, burada sağlam ve etkili bir finansal sistemin korunmasına yardımcı olmakta ve ayrıca mevduat sahiplerine bir miktar koruma da sağlamaktadır.

Tasfiye durumunda mevduat sahiplerinin fonları sermayeden önce sıralanır, bu nedenle mevduat sahipleri, sermaye tutarını aşan bir kayıp verdiklerinde para kaybederler. Sermaye yeterlilik oranı ne kadar yüksek olursa, mevduat sahiplerini koruma seviyesi o kadar yüksek olur.

2.3.1.2.1. Sermaye

Sermayenin hesaplanması (sermaye yeterliliği oranlarında kullanılması için), bilançoda gösterilen sermaye miktarına ilişkin olarak bazı düzeltmeler yapılmasını gerektirmektedir. Birinci sermaye ve ikinci sermaye (tier one capital and tier two capital) olarak adlandırılan -WAEMU bölgesinde- iki tür sermaye ölçülmektedir.

Birinci sermaye, bankanın ticaretten vazgeçmek zorunda kalmadan kayıpları azaltarak kalıcı ve rahat bir şekilde bulunan sermayedir. Bankanın sıradan sermayesi birinci sınıfa yönelik örnek bir sermayedir. Hem bankanın varlığını sürdürmesini hem de finansal sistemin istikrarını koruduğu için birinci sermaye önem teşkil etmektedir. İkinci kademe sermaye genellikle bir bankanın sicile alınması durumunda zararı ortadan kaldıran sermayedir ve bu nedenle mevduat sahipleri ve diğer alacaklılar için daha düşük bir koruma düzeyi sağlar.

Birinci sermaye banka tarafından kaybedildikten sonra kayıpları ortadan kaldırmak için kullanılır. İkinci sermaye üst ve alt sınır olmak üzere iki sermayeye bölünür. Üst kademe sermayenin sabit bir vadesi yokken, alt kademe sermayenin sınırlı ömrü vardır, bu da daha az kısıtlama anlamına gelmektedir.

2.3.1.2.2. Kredi Riskleri

Kredi riskleri, bir banka bir müşteriye borç para verdiğinde veya bir finansal varlığı (örneğin; bir şirket ya da başka bir banka tarafından verilen bir ticari senet) satın aldığı anda ya da diğer tarafın bankaya para ödemesini gerektiren başka bir anlaşma (örneğin; bir döviz sözleşmesi ile) varsa ortaya çıkar. Kredi riski, bankanın alacaklı olduğu parayı geri alamama durumunun olduğu bir risktir.

Kredi vermenin doğasında olan riskler, bankaya borçlu olan tarafın maddi gücünden etkilenir. Bu ne kadar büyük olursa, borcun ödenmesi o kadar muhtemeldir veya banka gerekirse geri ödeme için teminat alabilir.

Kredi riski, kredilerin güvencesi olarak kullanılan varlıkların (teminatların) değerini veya nakit akışını etkileyen piyasa faktörlerinden de etkilenir. Örneğin, bir banka bir kişiye bir ev satın alması için bir kredi sağlarsa ve evi güvence olarak bir ipotek altına alırsa, emlak piyasasındaki hareketler bankanın borçlanacağı tüm parayı geri alma olasılığını etkiler. Güvencesiz krediler veya sözleşmeler için bile, borçlu tarafın bankaya ödeme kabiliyetini etkileyen piyasa faktörleri kredi riskini etkiler. Kredi riskinin hesaplanması, iki faktörü tanımlar ve uygular:

Bilançodaki kredi riskleri, borçlunun risklilik derecelerine göre farklılık göstermektedir (örneğin, bireysel kredilere kıyasla devlet stokları). Sermaye yeterliliği oranı hesaplamaları, bu farklılıkları, daha riskli kredilere karşı daha fazla sermaye gerektirdiğinden dolayı kabul etmektedir. Kredi riski, risklilik derecelerine göre ağırlıklandırmak suretiyle yapılmaktadır. Risk derecelerini tanımlamak için ana hat yaklaşımı uygulanır. Borçlu türü ve kredilerin riske maruz kalma türü, risklilik derecesi için kullanılmaktadır (Örneğin, hükümetlerin güvenilirliği bireylerinkinden daha yüksek olduğu ve konut ipoteklerinin

şirketlere verilen kredilerden daha az riskli olduğu varsayılmaktadır). Merkez Bankası, kredi riskinin sermaye yeterliliği standart oran hesaplamasına göre ayrılması gereken yedi kredi riski kategorisi tanımlamaktadır.

Bilanço dışı sözleşmeler (örneğin teminatlar, döviz ve faiz sözleşmeleri) de kredi riskleri taşımaktadır. Riske maruz değer her zaman sözleşmenin hükmi anapara tutarı ile eşit olmadığından, bilanço dışı krediler ilk olarak bir "kredi eşdeğer tutarına" dönüştürülür. Bu, hükmi anapara tutarının, bilanço dışı kredi riskine maruz kalmaların belirli türlerinde bulunan risk miktarını tanıyan bir faktör ile çarpılmasından elde edilir. Bilanço dışı kredi riskine karşılık kredi eşdeğer tutarlarını türettikten sonra, bunlar bilanço dışı kredi riskinde olduğu gibi karşı tarafın riskliliğine göre ağırlıklandırılır.

Ayrıca, Basel Sermaye Anlaşması, Asgari Sermaye Yeterliliği Oranlarına ilişkin olarak, denetim makamlarının uygulamasını teşvik ettiği asgari sermaye yeterlilik oranlarını belirlemektedir. Bunlar:

- a) Birinci sermayenin toplam risk ağırlıklı kredi riskine oranı yüzde 4'ün altında olmamalı;
- b) Toplam risk ağırlıklı kredi riskine karşı toplam sermayenin (yani birinci kademe artı ikinci kademe daha az belirli kesintiler) yüzde 8'den az olmamalı

2.3.1.3. Basel I, II, III' ün Özellikleri ve Farkları

2.3.1.3.1. Basel I Anlaşması

Alshama (1990)'ya göre Basel Komitesinin sermaye puanları aşağıdaki gibidir:

- Bankaların faaliyetlerinden kaynaklanan riskler ile banka sermayesi gerekliliklerinin bağlantıları, bilanço içi ya da bilanço dışı faaliyetler
- Sermayenin iki katmana bölünmesi: sermayenin merkezi (sermaye, her çeşit rezervler, mal varlıklarını yeniden değerlendirme rezervleri, sermaye benzeri borçlar, kredi kayıp karşılıkları. Ek-3'teki açıklamalara bakınız)
- Bankaların faaliyet alanlarının risk derecesine göre farklı kategorilere ayrılması, bankanın %8 oranında belirlediği minimum sermaye / ağırlıklı risk varlık oranına ulaşmasına izin verilmesi ve 1992 yılı itibarıyla tüm bankalar tarafından benimsenmesi
- Ülkelerin geri taahhütlerini yerine getirebilme becerilerine göre iki gruba ayrılması. Düşük riskli ülkeler olarak düşünülen ilk grup, İsviçre ve Suudi Arabistan'a ek olarak OECD grubuna üye olan Avrupa ülkeleri, Japonya ve Amerika'yı içermektedir.

Yüksek riskli ülkeler olarak düşünülen ikinci grup ise, geri kalan dünya ülkelerini içermektedir.

2.3.1.3.2. Basel II Anlaşması

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi Haziran 1999'da yeni anlaşma hakkında ikinci bir düzenleme yayınlamıştır. Basel II anlaşması, Basel I' e yeni bir boyut kazandırmıştır. Basel II'nin temel noktaları üç durum üzerinde yoğunlaşmıştır:

(i) Birinci Durum: Asgari Sermaye Gereksinimi

Sermayenin Basel II'deki tanımı, Basel I'deki tanımından herhangi bir değişiklik göstermemektedir. Dolayısıyla, işletme ve piyasa riski de dâhil olmak üzere sermaye riskinin ağırlıklı varlıklarının asgari oranı, toplam sermayenin %8'ini oluşturmaktadır. Böylece, ikinci kademe sermaye, birinci kademe sermayenin %100'ü ile sınırlı olmaya devam etmektedir. Ana değişiklikler, işletme ile ilgili riskin ve farklı risk türlerini ölçme yaklaşımlarının dâhil edilmesiyle ilgilidir. Piyasa riskinin ölçülmesine yönelik yaklaşımlarda herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen, kredi riskinin ölçülmesinde bankaların içsel derecelendirme yaklaşımına değinilmiştir.

(ii) İkinci Durum: Gözetimli İnceleme Süreci

Basel I'deki risk ağırlıkları sabitti ve anlaşmanın uygulanması açık ve anlaşırdır. Basel II'de banka, kredi piyasası ve işletmeyle ilgili riskleri ölçmek için bir yaklaşım menüsü arasından seçim yapılabilir (Cornford 2003). Bu yaklaşımı seçme süreci, yaklaşımları uygulamak için asgari gerekliliklerin bulunup bulunmadığının gözden geçirilmesini gerektirir. İç derecelendirme notunun tamamlayıcısı olarak, ağırlık riski bankanın girdisinden hesaplanmaktadır. Basel Komitesi tarafından bazı ilkeler önerilmiştir: Birincisi, banka, risk profilleri ve sermaye seviyelerini korumak için bir strateji ile ilgili olarak sermaye başına ulaşma süreci olmalıdır. İkincisi, düzenleyici sermaye oranına uyumlarını izlemelerinin yanı sıra deneticiler, bankaların iç sermaye yeterliliği değerlendirmelerini ve stratejilerini gözden geçirmeli ve değerlendirmelidir. Üçüncü olarak, deneticiler, bankaların asgari sermaye oranlarının üzerinde çalışmasını beklemeli ve bankalardan minimumdan fazla sermayeyi talep edebilmelidir. Son olarak, deneticiler, sermayenin, risk karakteristiğini desteklemek için gereken minimum seviyenin altına düşmesini önlemek amacıyla herhangi bir erken aşamada müdahale etmeye çalışmalıdır.

Üçüncü Durum: Piyasa Disiplini

Basel II' deki bu durum, bankanın kapsamlı kamuoyu aydınlatmasıyla piyasa disiplini haline gelmiştir. Bu yeni çerçeve, bir bankanın sermaye yeterliliğini ve risk değerlendirme yöntemini hesaplamasının yolu da dâhil olmak üzere açıklama gerekliliklerini ortaya koymaktadır. Kamuoyu aydınlatma teklifi, kredi riskleri, kredi riski azaltma teknikleri ve varlık menkul kıymetleştirmesi için mevcut uygulamaların gözetimli onayı için daha kapsamlı gereklilikleri bütün bankalara uygulamıştır.

2.3.1.3.3. Basel III Anlaşması

Basel III çerçevesi, riske dayalı sermaye gereksinimlerine güvenilir destekleyici bir ölçüm olarak kullanılmak üzere basit, şeffaf, riske dayalı olmayan bir kaldıraç oranını uygulamaya koymuştur. Kaldıraç oranının amacı şöyledir:

- ✓ Daha geniş finansal sisteme ve ekonomiye zarar verebilecek finansal istikrarsızlıktan kaçınmak için bankacılık sektöründeki kaldıraç birikimini kısıtlamak ve
- ✓ Risk temelli gereksinimleri basit ve riske dayalı olmayan bir ölçüt ile güçlendirmek.

Basel Komitesi şu görüştedir:

- ✓ Basit bir kaldıraç oranı çerçevesi, riske dayalı sermaye çerçevesi için kritik ve tamamlayıcı niteliktedir ve
- ✓ Güvenilir bir kaldıraç oranı, hem bilançodaki ve bilanço dışındaki hem de bankaların kaldıraç kaynaklarının geniş ve yeterli bir şekilde olmasını sağlayan bir orandır.

Herhangi bir özel noktadaki kaldıraç oranı için kullanılan sermaye ölçüsü, o zaman risk temelli çerçeve altında uygulanan 1. sıra sermaye tedbiridir. Komite, kaldıraç oranının başlıca ölçüsü olarak, 1.Ortak Sermaye Sırası (CET1) veya toplam düzenleyici sermayenin etkisini izlemek için geçiş döneminde veri toplamaya devam etmektedir.

Basel III kaldıraç oranı çerçevesi, riske dayalı sermaye çerçevesi için kullanılan ile aynı denetim ünitesi kapsamını izlemektedir. Bu, Basel II çerçevesinin I. bölümünde (Uygulama Kapsamı) açıklanmaktadır.

2.3.1.3.4. Basel I, II, III' ün Farkları

Basel I, II ve III arasındaki farklılıklara ilişkin olarak standart yaklaşımla, kredi riskine bağlı olarak, 1988 anlaşmasına göre ana yeniliklerden biri bankalar için risk ağırlıkları belirlemek için dış derecelendirme kuruluşlarının kullanılmasıdır. Basel II risk ağırlıkları, sıkı standartlara uygun bir dış kredi değerlendirme kurumu (derecelendirme kuruluşu gibi) tarafından sağlanan derecelendirmeye referansla düzeltilmelidir. Basel II, 2004'te uygulanan Basel I Anlaşmasına göre daha kapsamlı ve karmaşıktır. Ayrıca Basel I teminat ve kefalet gibi

kredi riskinin azaltılmasını kabul etmemektedir. Eleştirilerin çoğu, 1998 Anlaşması'nın, çeşitlendirme yoluyla ulaşılabilecek risk azaltımı için para yardımı yapma konusundaki başarısızlığına odaklanmıştır.

Ayrıca Basel II' nin odak noktası kredi ve ayrıca işletme ve faiz riski gibi diğer bankacılık riskleridir. Basel I kapsamında, bireysel risk ağırlıkları borç alanlarının geniş kategorisine göre değişirken, Basel II' de risk ağırlıkları dış kredi değerlendirmesiyle verilen bir dereceye göre düzenlenmektedir.

Ayrıca, Basel II ile risklerin belirlenmesi ve ölçülmesi aşamalarında Basel I ile Basel II arasındaki farklara ek olarak, gözetimli inceleme ve piyasa disiplini gibi iki yeni durum daha eklenmiştir.

Basel II ile Basel III arasındaki fark ise Basel II' de sadece bir risk ölçümü olarak görülürken Basel III' de ise basit, şeffaf, riske dayalı olmayan kaldıraç oranının, riske dayalı sermaye gereksinimlerine güvenilir bir tamamlayıcı önlem olarak uygulanması sağlanmıştır.

2.3.1.4. Basel I ve Basel II' nin WAEMU Bankacılık Sektöründe Uygulanması

WAEMU³¹ Bölgesi'ndeki bankalar 1996 yılından bu yana kısmen Basel I anlaşmasını uygulamaktadır. Ocak 2000'de WAEMU' da yenilenmiş ihtiyati bir çerçeve yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, bu çerçeve bankacılık denetiminde uluslararası kabul gören standartlara uygun olarak, birliğin bankacılık sisteminin ödeme gücünün ve uygulanabilirliğinin sağlaştırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Basel II ve Basel III, henüz WAEMU bankacılık sektöründe uygulanmamaktadır. Ancak, WAEMU banka komisyonu ve BCEAO'nun (Merkez Bankası) 2013 yılında kabul edilen Basel II ve Basel III hükümlerinin uygulanması için çalışmış; 2014 yılında bu iki kuruluşa Uluslararası Para Fonu'nun (IMF)'nin teknik desteği eklenmiştir. Bu amaçla, IMF bölgesel teknik destek merkezi olan Batı AFRITAC, Merkez Bankası genel merkezinde ve WAEMU Bankacılık Komisyonu Genel Sekreterliği'nde yeni Basel Anlaşmalarının uygulanmasının Bölge'deki bankacılık sektörü üzerindeki etkisi hakkında bir değerlendirme yapabilmek için araç geliştirme amacıyla görev almıştır. Bu amaçla 24 ve 25 Haziran 2016'da Birleşmiş Milletler Bakanlar Konseyi (WAEMU bölgesi) tarafından Basel II ve Basel III kabul edilmiş olup, bu anlaşmalar 1 Ocak 2018'de yürürlüğe girecektir.

³¹ Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğinde Finansal İstikrarın İncelenmesi N ° 1 - Nisan 2006

2.3.2. Sermaye Yeterliliği Teorisi ve Metodu

2.3.2.1. Mevduat Sigortası Teorisi

Mevduat sigortası³² genelde daha az tecrübeli mevduat sahiplerini korumak ve söz konusu kurumun güvenliğini ve sağlamlığını değerlendirmek için tasarlanmıştır. Bu nedenle, mevduat sigortası finansal sisteme olan güveni arttırabilir ve bu sayede finansal sisteme dâhil olması yönünde potansiyel olarak katkıda bulunur. Basel Bankacılık Denetleme Komitesi (BCBS) ve Uluslararası Mevduat Sigortacılar Birliği (IADI) tarafından geliştirilen Etkili Mevduat Sigorta Sistemleri için temel prensipler, finansal güvenlik ağlarının üç unsurunu listelemektedir: ihtiyati düzenleme ve denetim, son kredi mercii ve mevduat sigortası. Mevduat sigortası, banka hesabı sahipleri için banka iflası durumunda finansal güvenlik ağı olarak görev yapar ve bireysel mevduat sahiplerinin banka iflaslarına karşı mevduatın çekilmesini önleyerek korunmasını amaçlar. Bu bağlamda, mevduat sigortası sistemleri, son kredi mercileri için ihtiyati düzenleme ve demetimi tamamlar.

Devlet mevduat sigortasının, bankaları mevduatın bir anda topluca çekilmesinden korumakta başarılı olduğu kanıtlanmış olmakla birlikte, ahlaki³³ tehlike oluşturduğu için maliyetlidir. Mevduat sigortası sağlayıcısı, mevduat sahiplerinin zarar görmeyeceğini garanti ederek, aksi durumda karşılaşılabilecekleri riski taşır. Sonuç olarak, mevduat sahiplerinin bankaları izlemeye ve bankanın riski ile orantılı bir faiz ödemesi talebini azaltır. Ayrıca, sigorta programı bankaya sabit oranlı bir prim uygularsa, banka tüm risk maliyetini içselleştirmez ve bu nedenle daha fazla risk³⁴ almaya teşvik eder. Merton (1977) ve Santos (2000)'in çalışmasında bahsettiği gibi) bankaların risk alma teşviklerinde mevduat sigortasının bozulmasını analiz etmek için orijinal olarak ortak hisse senedi fiyatlama seçenekleri için geliştirilen arbitraj fiyatlandırma yönteminin kullanımına öncülük etmiştir. Mevduat sigortasının, borcunun vaat edilen vade değerine eşit kullanım fiyatla bankanın varlıklarının değeri üzerine bir satım opsiyonu olarak çalıştığını göstermektedir. Sigorta primi riske duyarsız ise, banka varlıklarının riskini artırarak ve / veya varlıklarının sermayeye oranını³⁵ azaltarak satış opsiyonunun değeri artırılabilir. Bir bankanın risk iştahı, bankacılık

³² <https://www.microfinancegateway.org/library/deposit-insurance-base-pyramid-pioneering-regional-approach-west-africa-economic-and> (erişim tarihi: 17.06.2016)

³³ Kareken ve Wallace (1978) ve Dothan and Williams (1980) devlet tercihi modellerini kullanarak mevduat sigortası ile ilişkili manevi zararı incelemektedir; buna karşılık Merton (1977, 1978) bir opsiyon fiyatlandırma modu kullanmaktadır.

³⁴ Boot ve Greenbaum (1993), riske duyarsız sigorta primi konusunda bir başka soruna dikkat çekmektedir:

Bankanın gelecek finansman maliyetlerini düzelttiği için ürünün fonlamayla ilgili faydalarını ortadan kaldırır. Bankalar arasında yüksek rekabet olduğu zaman bu sorun özellikle kaygı vericidir, çünkü bu, tekeli kiralari ortadan kaldırmakta, aksi takdirde bankaları en uygun izleme çabasını seçmeye teşvik edecektir.

³⁵ Bununla birlikte, 1980'li yıllarda Amerikan bankalarında yapılan deneysel araştırmalar, bankaların genel olarak put opsiyonunun değerini en üst düzeye çıkardığını göstermemektedir. Örneğin, Keeley (1988), bankaların

sektöründeki rekabeti daha da arttırmaktadır ve bankanın sözleşme değerinde düşüşe neden olmaktadır (Marcus, 1984; Keeley,1990; Hellmann, Murdock ve Stiglitz ,1997; Matutes ve Vives,1998).

Modelimizde sigorta teorisi Özsermaye / Toplam aktif oranı (SHER) ile temsil edilmektedir. Sharpe'e (1977) göre, sermayenin varlıklara oranı (veya sermayenin mevduata oranı) ne kadar büyük olursa mevduat o kadar güvenlidir. Sermaye yeterli olduğu içinde mevduat "yeterince güvenli " dir.

Mevduat sigortası sistemi WAEMU bölgesinde yeni tanıtılmıştır. Gümrük ve para birliği olan Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU), 2014 yılının ortalarında bölgesel seviyede mevduat sigortası sistemi başlatan ilk grup olmuştur (Mbengue Cibril, 2014).

2.3.2.2. Harcama Teorisi (Expense Theory)

Neoklasik mikroekonomi teorisi, yönetsel davranışın kâr maksimizasyonunun motifi ile yönlendirildiğini varsaymaktadır. (Gropper ve Oswald, 1996) ve Rees (1974) tarafından değiştirilen Williamson (1963) tarafından geliştirilen harcama tercih teorisi, yönetim davranışına ilişkin alternatif bir bakış açısı sağlamaktadır. Harcama teorisi, isteğe bağlı davranış bir seçenek olduğu zaman, firma yöneticileri firma gelirlerinden ziyade bireysel fayda sağlamayı en iyi hale getirmeyi seçebilirler. Harcama tercihi davranışları (Expense preference behavior) genel olarak personel büyüklüğü, maaşlar, yardımlar ve diğer öngörülen harcamalar için artan oranlar için olumlu bir tercihle sergilenmektedir. Öte yandan, Nyong'da (2001) aktarılan Williamson'un (1963) yönetsel takdir yetkisi olarak adlandırdığı harcama teorisine göre, yönetici takdir yetkisi teorisi yöneticiler pay sahipleri için kâr maksimize edilmesinden ziyade kendi yararını maksimize eden politikaları sürdürme seçeneğine sahiptir. Bu tür bir fayda, yöneticilerin belirli harcama türlerinden sağladığı memnuniyeti içerir. Yöneticilerin itibar, güç ve statüsü bir ölçüde harcama hesabı, lüks ofisler ve bina, şirket otomobilleri ve diğer görev gereklilikleri aracılığıyla edindikleri gevşeklik düzeylerinden yansıtılmaktadır. Edwards (1977), bankacılık sektörü üzerine yaptığı klasik çalışmada, harcama tercih teorik çerçevesi için deneysel bir destek bulmuştur ve bu teorinin, düzenlenen firmalardaki yöneticilerin genel davranışlarını kâr maksimize eden bir çerçeveden daha iyi açıkladığını ileri sürmüştür. Çalışma sırasındaki bankacılık sektörüyle ilişkili birçok faktör, gider tercihi davranışını incelemek için ideal bir sektör haline gelmiştir. İlk olarak; bazı yerel piyasalarda tekeller ya da oligopollerden dolayı bankacılık sektöründe aksamalar

mevzuattan daha fazla sermayeye sahip olduklarını bulmaktadır. Marcus ve Shaked (1984), Ronn ve Verma (1986) ve Pennacchi (1987a), belirli koşullar altında mevduat sigortasının adil oranını tahmin etmektedir.

vardı (Edwards, 1964; Phillips, 1967; Jacobs, 1971). Temel faiz oranları kanunla belirlenmiştir; piyasaya giriş kontrol edilmiş (Peltzman, 1965; Edwards, 1974); ve yüksek bir düzenleme düzeyine ulaşılmıştır.

İşletme verimliliği, banka davranışının bu yönünü yakalamaya çalışmaktadır. Maliyet varlık oranı (Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı: NAR) ile yakalanan işletme giderleri, modelde bağımlı değişkeni açıklamak için kontrol değişkenleri olarak ve sermaye yeterlilik oranı (CAR) olarak gösterilir. İşletme giderleri kaynakların kullanımından elde edilir ve bağımlı değişkene olumlu ya da olumsuz etkide bulunabilir (Ochei, 2013).

2.3.2.3. Sermaye Yeterliliği Tampon Teorisi (Buffer Theory of Capital Adequacy)

Bankalar, yasal sermaye gereksinimi ihtimalini azaltmak için, özellikle de sermaye yeterlilik oranı çok değişken olduğu takdirde (Abdel-Karim 1964), fazla sermayeyi 'tampon' (buffer) olarak tutmayı tercih edebilirler. Sermaye gereksinimleri, WAEMU ana bankacılık denetim araçlarından birini oluşturmaktadır. Bölgesel Merkez Bankası neredeyse bankaların faaliyetlerinde bulunmakta ve doğrudan / dolaylı olarak yerinde inceleme yapmakta ve bazen bölgesel banka komisyonu aracılığıyla çalışmaktadır. Uzun süre az sermaye koyan bankaların kapanmış olduğu söylenebilir. Bazı bankaların bankacılık lisansının kaldırılması, çoğunlukla yetersizlik ve kötü yönetim ile bağlantılıdır. Bu sorunu çözmek için bir perspektifle BCEAO, 2013 yılından bu yana Basel II / III' ün uygulanması için çalışmaya başlamış olup, Haziran 2016'da Birlik Bakanları Konseyi tarafından kabul edildikten sonra 1 Ocak 2018'de tamamen yürürlüğe girecektir. Eğer vatandaşın elindeki fonların mevduat olarak değerlendirmesi azalır, bankalar daha fazla sermayeye ihtiyaç duyacaklardır. Sermaye daha sağlam, güvenilir olabilir ve uzun vadeli planlama için kullanılabilir. Bankaların mevduatı yeterli seviyede harekete geçirebilme becerisi, sermaye tabanının aşınmasına engel olur.

Ochei (2013)' den aktarılan Calem ve Rob'un (1996) tampon teorisi (buffer theory), asgari sermaye oranına yaklaşan bir bankanın, beklenmedik bir durumdan tetiklenen düzenleyici maliyetlerin önüne geçmek için sermayenin artırılması ve riskin azaltılması için teşvik edilebileceğini öngörmektedir. Bununla birlikte, zayıf sermaye yapısına sahip bankalar, daha yüksek beklenen getirilerin sermayelerini artırmalarına yardımcı olacağı umuduyla daha fazla risk almak için istekli olabilirler. Bu, düşük sermaye yeterliliği ile ilgili risklerin bankacılık işlemlerini nasıl etkilediğinin göstergelerinden birisidir.

Bir bankanın iflası durumunda, riskler banka tarafından ortadan kaldırılır. 2014 yılının ortalarında WAEMU birlik ülkelerinde mevduat sigortası sistemi uygulamaya konulmuştur. Bu çalışmanın modelinde, sermaye yeterliliği oranı ile temsil edilen ve tampon teorisi(buffer

theory) ile açıklanan bağımlı değişken olan sermaye, araştırmacıyı hipotez modelini test etmeye yönlendirmektedir. Daha iyi sermaye yeterliliği, yüksek getiri ve sonrasında daha iyi bir banka likidesi sağlayacaktır. Birlik bölgesinde zorunlu olan yeni mevduat sigortası programı, bankalar üzerinde düzenleyici baskı uygulamaktadır. Ochei (2013)'den aktarılan Vojta (1980) çalışmasında, aşırı kayba karşı yeterli sermaye tedariki yapılmasının, normal bir gelir düzeyine ulaşıncaya kadar geçen dönemlerde bankaların faaliyetlerine devam edilmesine izin verdiğini belirtmiştir.

Sermaye düzenleyiciler tarafından belirlenen ölçüt, bazen bankacılardan farklıdır. Bu sermaye standartları, düzenleyicilerin sermaye yeterliliği standartlarının bankacılardan farklılaştığı durumlarda banka sermayesinde değişiklikler yaratıp yaratmayacağına ilişkin sorulara yol açmıştır. Fırsatçı bankalar genellikle mevzuata ilişkin yönetmeliklere aykırı olarak daha az sermaye tabanıyla faaliyet göstererek "tedbirsiz yönetim politikasının" sınırlarını genişletmeye çalışabilirler. Fakat denetim yetkilileri, beraberinde vatandaşa yüksek maliyeti getiren banka başarısızlığından kaçınmak için genellikle sermayenin azalmasında ısrarcı bir tutum sergilerler.

2.3.2.4. Sermaye Yeterliliği Portföy Teorisi

Sermaye, ya önceden belirlenmiş düzeye gelerek iflas riskini azalttığı zaman ya da bankanın bir sigortacıya ödediği prim "uygun" olduğunda, yeterli olur; Yani şirketin risk ve sermayesi ile iflasın ne zaman belirleneceği ve hangi kayıpların ödeneceği hususunda verilen sigorta şartları dikkate alınarak sigortacının beklenen kayıplarını kapsar (Sherman, 1981). Portföy teorisi, iflas riskini ölçmek için gerekli araçları sağlar. Bir banka, varlık, yükümlülük, taahhüt, bilanço dışı işlemler ve net değer (sermaye ve yedekler) de dahil olmak üzere çeşitli özel faaliyetlerden oluşan bir portföy seçer. Bu faaliyetlerde beklenen değişiklikler, getiri oranı ve bankanın sermaye politikası, dönem sonu net değerinin beklenen değerini ortaya koyar. Bununla birlikte, beklentilerin tam olarak gerçekleşmesi pek olası değildir. Ekonomik olaylardan dolayı toplam gelir (sermaye değerlerindeki değişiklikler dâhil) beklenen seviyeleri aşacaktır. (Markowitz, 1959; Sharpe, 1964; Lintner, 1965; Mossin, 1966; Merton, 1974, 1977).

Teori, bankaların düzenlenmesinin bankacılık sisteminin güvenliğini ve sağlamlığını korumak için gerekli olduğunu ve yükümlülüklerini zorluklarla karşılayacak bir konuma getireceğini belirtmiştir. Bu durum, düzenleyici otoritelerin, özel bankaların daha fazla borç ödeme ve likide yaratmalarını isteğe bağlı olmaktan ziyade zorunlu hale getirmiştir. Bu teori, çalışmamızın modelinde temsil edilmektedir. Likide Varlıkları / Banka Mevduatı olan ve

bankaların likide pozisyonlarını gösteren LiDR pazarını ele geçirmektedir. Bu oran ne kadar yüksek olursa, özel bankalar daha iyi likide ve ödeme gücü elde eder. Aktif portföyü çok riskli veya sermayesi yetersiz olursa, Ochei, (2013), Peltzman' a (1970) göre, ilgili denetleyici kurumlar bankanın bilançosunda bir değişiklik yapılmasını isteyecektir.

2.3.3. Sermaye Yeterliliği Faktörleri Literatür Taraması

Tezin bu bölümündeki alan yazında, ROA, ROE, NIM, SHER; LiDR, LiAR, LDR, LAR, NIR, NAR, NIIR, NPAR, LogSize, RWAR gibi farklı bankaların oranlarına ilişkin düzenlenmiş sermaye yeterlilik oranını (CAR) ele alınacaktır.

Ayrıca, bankanın harcama teorisi, tampon teorisi, portföy teorisi ile banka sigorta teorisini göz önünde bulundurarak sermaye yeterlilik oranını vurgulayan faktörleri bulmaya yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, banka kârlılığının belirleyicileri ile banka sermaye yeterlilik oranının belirleyicileri arasındaki ortak belirleyicileri ortaya çıkarmamıza olanak sağlayacaktır. Tezin bu bölümü çalışmaların genellikle gelişmekte olan ülkelerde yapıldığını ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan bazı çalışmalar olduğunu ve WAEMU bölgesinde yapılan oldukça az sayıda çalışmanın yürütüldüğünün altını çizmektedir. Kısacası, yukarıda bahsedilen hedef doğrultusunda, bu bölümde 2006-2014 yılları arasında WAEMU bankacılık sektöründe banka sermaye yeterlilik oranının belirleyicileri üzerinde durulacaktır.

2.3.3.1. Sermaye Yeterliliği ve Mevduat Sigortası

Dowd (1999) çalışmasında, finansal kurumlar üzerindeki asgari standartların düzenleyicileri tarafından uygulanmasının, bankacılık sisteminin güvenliğini ve sağlamlığını güçlendirmek ve mevduat sigortası tarafından yaratılan manevi zarar sorunlarına bir cevap olacak bir araç olarak görülebileceğini bulmuştur. Ayrıca, banka yöneticileri ile mevduat sahipleri arasında asimetrik bir bilginin devlet için rasyonel veya finansal sisteme (merkez bankası) müdahale sağlayan pazar başarısızlığı üretebileceğini de belirtmiştir. Bu müdahale, bankaları daha güçlü bir sermaye pozisyonu sağlamaya zorlamak için sermaye yeterliliği düzenlemesi biçiminde olacaktır.

Harold (1999), mevduat sigortasının güvenliği konusunda kaygı uyandıran birçok düzenleyici ve tüketici konusunda Dowd (1999) ile benzer sonuçlar bulmuştur. Araştırmasında, kredi kuruluşunun RBC gücünü ölçmek için mevcut kredi kuruluşu verilerine mevcut banka riskine dayalı sermaye (RBC) gereksinimlerini uygulamıştır. Kredi kuruluşu (Credit Union) sermayesi 1992 ile 1997 yılları arasında tutarlı iken, kredi ağırlıklı varlıkların (RWA) önemli ölçüde artmasına rağmen kredi kuruluşu sermaye korunması çarpıcı bir biçimde büyümüştür. Ancak, bankaların hala daha güçlü RBC oranları vardır. Çünkü kredi

kuruluşları, bankalardan daha fazla RWA' ya sahiplerdir. Aktif büyüklüğü, RBC oranlarının gücünü incelerken önemli bir fark oluşturmamıştır.

Böylece, hissedarları için yüksek getiri elde etmek isteyen kuruluşlar, düzenleyici sermaye yeterliliğinin "iyi sermayelendirilmiş" (well-capitalized) seviyesini karşılarken, sermaye düzeylerini öz sermaye kârlılığı (ROE) en yüksek seviyeye çıkaracak şekilde optimize edecektir.

Yu Min-Teh (1996) bankaların yeterli sermayesini, özel bankaların mevduatlarını bankanın ödediği prim ile güvence altına almak için mevduat sigortacılığının gerçekleşeceği düzey olarak tanımlamıştır. Teorik bir çerçeve seçeneği, 1985-1992 yılları arasında Tayvan'da bir depo kuruluşlarından alınan bir örnek için adil sermaye yeterliliğini ölçmek için kullanılmıştır. 1989 dışında, çoğu banka yetersiz bir sermayeye sahipti. Öz sermaye/varlık oranı seviyesinin yeterli düzeyde olması, Uluslararası Anlaşma'nın (BIS) istediği % 8 düzeyini aştığı tespit edilmiştir.

Sharpe (1997) sermayeyi varlıklarla mevduat arasındaki fark olarak tanımlamıştır; bu nedenle sermayenin varlıklara oranı (ya da sermayenin mevduata oranı) mevduatta daha güvenlidir. Sermayenin yeterli olması nedeniyle, mevduat " yeterince güvenli "dir. Araştırmacı, bir kurumun aktiflerinin değeri ileride düşerse, mevduatın değeri ile ilişkili olarak varlığın mevcut değerinin ne kadar büyük olursa genel olarak daha güvenli olacağını ifade etmeye çalışmıştır.

2.3.3.2. Sermaye Yeterlilik Oranı, Banka Değişkenleri ve Çeşitli Finansal Oranlar

Jeff (1990) makalesinde bankalar ve finansal kurumlar için sermaye gereksinimlerini gözden geçirmiş ve bu iki finansal kurum için sermaye standartlarında bir fark olmadığını göstermiştir. Sermaye yeterliliğinin varlık boyutunda, iyi yönetilen bir banka olarak yansıtıldığını fark etmiştir. Bu durum, sermayeyi artırmak için varlıklarını satacak yetersiz bir şekilde aktifleştirilmiş bankalara göre güçlü bir şekilde aktifleştirilmiş bankalar (capitalized banks) için avantaj sağlamıştır. 1990 yılında, sermaye yeterliliği, güvenlik ve sağlamlık için, finansal kurumların başlıca ölçütü haline gelmiştir. Jeff ayrıca, iyi yönetilen bir bankanın başlıca ölçüsü olarak varlık oranlarının getirisi üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

Furlong (1992), Haubrich ve Wachtel (1993) ve Berger ve Udell (1994), 1988 Basel Anlaşmasının öngördüğü özel girişimlere verilen krediler için %8 sermaye desteğini, varlıklarını devlet tahvillerine tahsis etmelerini teşvik edip etmediğini araştırmıştır. Berger ve Udell (1994) hariç, bu yazarlar, Basel Anlaşması tarafından belirlenen riske dayalı sermaye gereksiniminin kredi sıklığından önemli ölçüde etkilediğinin kanıtlarını bulmaktadır.

Kabul edilen tanım ne olursa olsun, bir bankanın sermayesi maddi gücünün durumunu analiz etmek için yaygın olarak kullanılmaktadır (Bobakova, 2003). Gelirler ve sermaye arasında pozitif bir korelasyon olduğu gözlemlenmiştir Furlong ve Keeley (1989), Keeley ve Furlong (1990), Berger (1994), Berger (1995b), Demirguc-Kunt ve Huizinga (1999), Naceur (2003) ve Eisenbeis ve Kwan (2005).

Araştırmalar bir banka ne kadar çok sermayeye sahipse, bu bankanın iflasa karşı o kadar dayanıklı olacağını iddia etmektedir. Örneğin; Uche (1998) sermaye düzenlemesi, bankadan kaynaklanan olumsuz etkenlerin piyasa gerekliliklerine yansımadağı için, bir bankanın riskliliğine göre sosyal açıdan en uygun sermayeyi tutabileceğı endişesi ile hareket edilmekte olduğu belirtmektedir. Bu bağlamda, düzenlenme yapmayan bir banka, mevduat sigortası pahasına hissedar değerini en üst düzeye çıkarmak için aşırı portföy ve kaldıraç risklerini alacaktır (Benson vd., 1986; Furlong ve Keeley 1989; Keeley ve Furlong, 1990). Sermaye gereksinimleri, banka hissedarlarının kayıplarının daha büyük bir kısmını azaltması ve dolayısıyla mevduat sigortası seçeneğinin düşürülmesi yoluyla bu ahlaki tehlikeyi teşvik edici unsurları azaltabilir. Daha fazla sermayeyle ve daha az risk alarak, bankada karşılaşılabilecek problemlerin açıkça azaldığı görülmektedir.

Renolds ve diğerleri (2000) (Al-Sabbah, 2004)'den aktarılan), 1987-1997 yılları arasında sekiz Doğu ve Güneydoğu Asya ülkesinde finansal yapı ve banka performansı üzerinde çalışmışlardır. Bağımlı değişkenler olarak finansal oranları (sermaye yeterliliğı, likide, kârlılık ve kredi tercihi) kullanmış ve bunları yapısal değişkenlere (banka varlıkları, net gelir, idari giderler ve zaman) indirgemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, kârlılık ve kredi tercihleri büyüklük bakımından artarken, sermaye yeterliliğı büyüklük bakımından azalmaktadır. Bu nedenle büyük bankaların sermaye yeterlilik oranı daha düşüktür ve kar doğrudan sermaye yeterliliğı ile ilgilidir. Ayrıca yönetim (idari giderlerle verilir) büyüdükçe sermaye yeterlilik oranı minimum, yönetim daha büyük hale geldiğinde ise sermaye yeterliliğı de artar. Sonuç olarak, küçük ve büyük bankalar, orta büyüklükteki bankalara göre daha yüksek sermaye yeterlilik oranı sahiptir ve daha az risk taşımıştır.

Ahmad Aref Almazari (2013) araştırmasında, Suudi Arabistan Ticari Bankalarının sermaye yeterliliğı oranı ile kârlılığı arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Yazar, karlılığı ROA ve ROE ile ölçerken, verimliliğı Sermaye Yeterliliğı Oranı (CAR) ve Maliyet Gelir Oranı (CIR) ile ölçmektedir. Çalışmalar, sermaye yeterliliğı ile kârlılık arasında pozitif bir ilişki olduğunu, maliyet geliri oranı ile karlılık arasındaki ilişkinin ise olumsuz olduğunu ortaya koymuştur. Yazar ayrıca, bankaların büyüklüğü ve kârlılığı arasında pozitif bir ilişki

bulmuştur. Bu çalışmada yazar, Suudi bankalarında sermaye göstergeleri ile kârlılık arasında olumsuz bir ilişki bulmuştur.

Bateni vd, (2014) 6 özel İran bankasının verilerini kullanarak sermaye yeterlilik oranı, banka büyüklüğü, borç-varlık oranı, ROE, ROA, öz sermaye oranı, mevduat varlık oranı ve risk varlık oranı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 2006 - 2012 yılları arasında her değişken için 41 gözlem yapılmıştır. Regresyon sonuçlarına göre bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenin (CAR) varyansının %71,15'ini açıkladığı dikkat çekmektedir.

Her şeyden önce, risk varlık oranı (RAR) ve mevduat varlık oranının (DAR) sermaye yeterlilik oranı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını vurgulamaktır. Banka büyüklüğünün CAR ile negatif bir ilişkisi varken kredi/varlık oranı (LAR), öz sermaye aktif oranı (EQR) ve ROA'nın, CAR ile olumlu ve anlamlı bir ilişkisi vardır.

Ojo (1992) ve Oluyemi (1995) (Eke (1999) ve (Ochei, 2013) 'den aktarılan), bankaların mali durumunun bazı temel göstergeler ve Sermaye Yeterliliği, Varlık Kalitesi, Kazanç ve Likide gibi eğilim analizleri kullanılarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Nicel faktörlerin yanı sıra, nitel faktörlerin de kullanılabilmesi görüşünü savunmuştur. Finans alan yazınında, Sermaye Yeterliliği, Varlık Kalitesi, Yönetim, Gelirler olan CAMEL parametresi bankanın finansal performansını ölçmektir. Bir bankanın finansal durumunu ve performansını düzenleyici otorite tarafından tespit etme ölçümleri CAMEL kısaltmasıyla özetlenmiştir: Bu kısaltma, Sermaye Yeterliliğini temsil etmektedir (Sahip olunan fonların toplam risk ağırlıklı varlıklara oranıdır).

El-Sbbagh (2004), Ürdün ticaret bankalarında sermaye yeterlilik oranının (CAR) belirleyicilerini araştırmıştır. Araştırma, CAR'ın, aktif karlılığı oranı, Kredi/Aktifler oranı, temettü ödeme oranı ve riskli varlık oranından pozitif etkilenirken mevduat / Aktif oranı, banka büyüklüğü ve kredi karşılığı oranından negatif etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Hasan (1992)'e göre, büyük bankalar daha fazla düzenleyici tedbirlerle, başarısızlığa karşı korunmaktadır. Bu nedenle bankanın riski ve büyüklüğü olumsuz olarak ilişkilendirilmiştir. Al-Hashimi (2007), faaliyet alanındaki verimsizliğin Sahra Altı Afrika (SSA) ekonomilerinde yüksek banka artışının belirleyici unsurları olduğu görüşündedir.

Yuanjua ve Xiao Shishun (2012), 2005-2010 yılları arasındaki regresyon analizini kullanarak sermaye yeterlilik oranı (CAR) ile bazı bankacılık değişkenleri arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Bağımsız değişken olarak sermaye yeterlilik oranı kullanırken; bağımsız değişken olarak ROA, ROE, EPS, mevduat kredi oranı (DLR) ve takipteki krediler oranı (NPL)'yi kullanmışlardır. Regresyon sonuçlarına göre, araştırmacılar ROA ve CAR arasında pozitif bir ilişki olduğunu, ancak ROE ve CAR arasında negatif bir ilişki olduğunu

bulmuşlardır. Aynı zamanda, CAR ve kredi riski (NPL) ve likide riski (LDR) arasında negatif bir ilişki görülmektedir.

Ahmet Büyükşalvarcı ve Hasan Abdioğlu (2011), 2006 -2011 yılları arasındaki Türk bankalarında yıllık raporlardan ikincil veriler kullanarak 120 gözlem ile sermaye yeterlilik oranının (CAR) belirleyicilerini araştırmaktadır. Sermaye yeterlilik oranı bağımlı değişken olarak, bağımsız değişkenler ise banka büyüklüğü, mevduat, kredi, kredi kayıp rezervleri, likide, kârlılık, net faiz marjı ve kaldıraç gibi ölçütleri kullanmaktadır. Araştırmacılar, regresyon sonuçlarına göre, krediler, kredi kayıp rezervleri, kaldıraç, ROA ve ROE' nin CAR ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu; ancak banka büyüklüğü, mevduat, likide ve net faiz marjının Türk bankalarındaki CAR üzerinde etkisi olmadığını bulmuştur.

Ali Şingjergji ve Marsida Hyseni (2015), küresel mali krizlerden sonra Arnavut bankacılık sisteminde sermaye yeterlilik oranı (CAR) ile ana bankacılık belirleyicilerini analiz etmiştir. Çalışmalarında, 2007 yılının ilk üç aylık dönemin 2014 yılının üçüncü üç aylık dönemine kadar toplam 31 gözlem ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için bir regresyon modeli kullanmıştır. Bağımsız değişken olarak, aktif kârlılığı (ROA), öz sermaye kârlılığı (ROE), takipteki krediler (NPL) ve banka büyüklüğü (Toplam Varlıklar), öz sermaye kârlılığı çarpanı (EM) ve mevduat/kredi oranı (LTD) kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, Arnavutluk bankacılık sisteminde NPL, LTD ve EM'nin CAR üzerinde negatif ve önemli etkileri olduğu halde, ROA ve ROE gibi karlılık göstergelerinin CAR üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını bulunmuşlardır. Banka büyüklüğü, CAR üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir; bu, büyük bankaların daha yüksek CAR' a sahip olmaları anlamına gelmektedir.

Reynolds ve diğerleri (2000), 1987-1997 yılları arasında Asya ülkelerindeki bankaların finansal yapısını ve performansını incelemiştir. Kârlılık ve kredi tercihlerinin büyüklüklerle birlikte arttığını, ancak sermaye yeterliliğinin büyüklük ile negatif ilişki içinde olduğunu ve bu nedenle büyük bankaların daha düşük sermaye yeterlilik oranlarına; daha karlı bankaların ise daha fazla sermaye yeterliliğine sahip olduğunu bulmuştur.

Parvesh ve Afroze (2014) çalışmasında, Hint Özel Sektör Bankalarında sermaye yeterlilik oranı belirleyicilerini araştırmıştır. Bağımsız değişkenler olarak Aktif Kalitesi (Net NPA³⁶/Net Avans Oranı), Yönetim Etkinliği (Gider/Gelir Oranı), Likide (Likit Varlık /Toplam Varlık Oranı) ve Duyarlılığı (GAP = Risk Duyarlı Aktifler - Risk Duyarlı Yükümlülükleri) kullanmış ve birden fazla doğrusal regresyon analizi uygulayarak bağımlı değişken olan Sermaye Yeterlilik Oranını (CAR) açıklamaktadır.

³⁶ NPA=Takipteki aktifler

Sonuçları kredi, yönetim etkinliği, likide ve duyarlılığın özel sektör bankalarının sermaye yeterliliği üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bağımsız değişken olan varlık kalitesi, Hint özel sektör bankalarının sermaye yeterliliği üzerindeki etkisi ihmal edebilecek kadar azdır.

Aktaş Rafet ve diğerleri (2015), 2007 - 2012 döneminde 10 farklı ülkeye ait 71 ticari bankayı kullanarak Güney Doğu Avrupa (GDA) bölgesinde büyüklük ve çevresel faktörlerin bankaların sermaye yeterlilik oranı üzerindeki etkisini incelemiştir.

Banka kaynaklı bağımsız değişkenler olarak boyut, karlılık (ROA), kaldıraç, likide, net faiz marjı (NIM) ve kullanırken; çevresel faktörleri kontrol etmek için önceki modele ekonomik büyüme oranı, enflasyon, reel faiz oranı, Euro bölgesi borsa değişkenlik indeksi, mevduat sigortası kapsamı ve yönetişimi dâhil etmiştir. Öte yandan GLS³⁷ regresyon modeli uygulandıktan sonra, bölgedeki bankalar için CAR' de istatistiksel açıdan önemli olarak büyüklük, ROA, kaldıraç, likide, net faiz marjı ve risk bulmuşlardır. Çevresel faktörler arasında, Kariuki ve Wafula'nın (2016) Kenya'da kredi kooperatifi ve mevduat birikim kuruluşlarının sermaye yeterliliği ve finansal performansını değerlendirdiği bankalar için ekonomik büyüme oranı, Euro bölgesi borsa değişkenlik indeksi, mevduat sigortası kapsamı ve yönetim yer almaktadır. Gelir oranını hesaplamak için ROA, NIM ve ROE'yi kullanmış; diğer değişkenleri açıklayıcı değişkenler olarak araştırmaya dâhil etmiştir. ROA ve ROE' nin CAR'ı olumlu ve belirgin olarak etkilediğini, buna karşılık NIM'in CAR ile ilişkisinin olarak ve anlamlı olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca, maliyet - gelir oranı CAR için negatif ve anlamlı bulunmuştur.

2.3.3.3. Sermaye Yeterliliği, Bankalar Portföyü

Ochei A. (2013), 1986-2006 yılları arasında Nijerya ticaret bankalarındaki sermaye yeterlilik oranları üzerinde yönetiminin ve performansın etkisini araştırmıştır. Çalışmada Nijerya Merkez Bankası'ndan (CBN) elde edilen kesit ve zaman serili banka verilerini ve örneklem bankaların yıllık raporunu ve finansal tablolarını kullanmıştır. Portföy teorisi, model 1'de bankaların likide pozisyonunu gösteren Likit Varlıklar / Banka Mevduatı oranı ile temsil edilmektedir. Bu çalışmanın bulguları, çalışmanın genel sermaye yeterlilik oranlarının, Pay Sahipleri Fonunun / Bankaların Toplam Varlıklarının (temerrüde düşme riski) varlığın getirisini olumsuz etkilediğini göstermektedir. İşletme giderleri indeksleri ile ölçülen yönetim etkinliği, sermaye getirisi ile negatif ilişkilidir. Bütün bunlar, yeterli pay sahibi fonunun

³⁷ Genel En Küçük Kareler

Nijerya ticari faaliyetinin güçlendirilmesinde gerçek bir uyarıcı olarak hizmet edebileceğini göstermiştir.

Kohn ve Santomoro (1992), sermaye oranı düzenlemesinin ticari bankaların portföy davranışları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Denetim makamları tarafından kabul edilebilecek minimum sermaye varlık oranındaki mevzuat artışının banka portföyü riskleri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Banka düzenlemesinin temel amacının başarısızlık olasılığını azaltmak, istikrarı ve sürdürülebilirliği arttırmak olduğuna karar vermişlerdir.

Araştırmanın bulgularına göre, getiri varyansındaki artış başarısızlık olasılığını artırırken, getiri veya sermaye oranında bir artış başarısızlık riskini azalmaktadır. Bu bulgular, maddi ve manevi sermaye gereksinimlerine ilişkin borsa tepkisini değerlendiren Madura ve Zarruk (1993) ile tutarlıdır. Bulgularında, bankanın riski azaltmak için sermayeyi artırması gerektiğini fark etmiştir (aksi takdirde banka, sermaye yapısını bozacak risk artışı ile karşı karşıya kalacaktır). Ayrıca, ABD bankalarının sermaye yeterliliği talimatlarını karşılamak için, kaynak toplama (veya varlıklarını satma) aciliyeti vardır. Ayrıca Salomon Brothers (1988) sermaye oranına odaklanan çalışmasında, birçok merkez bankasının sermayesinin yetersiz olduğunu tespit etmiştir.

Mpuga (2002), bankaların varlık portföyündeki risklerin muhasebeleştirilmesinde asgari sermaye standartlarının yetersiz kalmasının, bankaların iflasını gerçekleştiren önemli faktörlerden biri olabileceğini de savunmuştur. 1998-1999 Uganda'daki bankacılık krizini ve Uganda'daki yeni bankacılık kurallarının yeni ihtiyaçları karşılamak için banka portföyünü daha düşük riskli varlıklara yönlendirerek, banka ödeme gücü ve sermaye yeterliliğini artırmaya çalıştığını incelemiştir. Yeni sermaye gereksinimlerinin ticari bankaların performans ve risk seviyelerine etkisi üzerine yapılan bir başka deneysel araştırmasında, yeni sermaye gereksiniminin, ticari bankaların mevduat, varlık ve likit varlıkların birikimi, sermayeye eklenmesinde çekirdek sermaye, toplam sermaye ve net kârlar bakımından olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur.

Choi (2000), 1997'de Kore bankacılık sektöründeki kredi krizini incelemiştir. Bulguları, daha az tatminkâr CAR' a sahip bankaların, banka kredisini düşürdüğünü ve tatmin edici CAR'a sahip bankanın banka kredisini artırdığını ortaya çıkarmıştır.

2.3.3.4. Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Gelişmiş ekonomilerde sermaye yeterliliği ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar şunlardır:

Wagster (1996) Basel Anlaşmasının amacının, önde gelen on iki sanayi ülkesi çerçevesinde banka sermayesi düzenlemesini standartlaştırmak olduğunu savunmuştur. Anlaşmanın sanayi bankalarının rekabet gücü üzerindeki etkisini ele almak için çok ülkeli çalışmalara kadar uzanan çok değişkenli bir regresyon modeli kullanmıştır. Wagster (1996), 11 Eylül 1985 ve 28 Mart 1990 döneminde Kanada, Almanya, Japonya, Hollanda, İsviçre, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler' deki uluslararası bankaların hissedarlarının mal varlığı etkilerini ve Basel Anlaşmasının ortamını hazırlayan 18 önemli olayı ele almıştır. Araştırmacının bulguları, Basel sermaye standartlarının uygulanmasından önce, farklı ülkelerin bankacılık sektörünün genel riskindeki artışa engel olamadığını göstermiştir. Birçok farklı unsurun banka sermayesi üzerinde etkili olduğu düşünülürse, uluslararası bankaların sermaye düzeyinin ülke çapında karşılaştırılması da zordu. Bu nedenle Basel Anlaşması, sermayeyi iki katmana bölen ortak bir uluslararası banka sermayesi tanımı sağlamaktadır.

Ma (2001) Çin'deki bankacılık reformunu ele almıştır. Bulguları, Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üyeliği üzerine, bankacılık kurumlarının serbestleştirilmesinde kararlı olduğunu göstermektedir. Büyük takipteki krediler, yüksek yönetim riski, düşük sermaye yeterliliği ve Çin bankalarında finansal istatistikleri kullanarak büyük istihdam ile nitelendirilmiştir. Bu bağlamda, sermaye yeterliliğini ve rekabet gücünü güçlendiren çeşitli politika seçeneklerinin fizibilitesini değerlendirmek için bir sanal banka oluşturmuştur.

Hasan (1992) çalışmasında, bankanın değişkenleri ile bankanın riske maruz kalması arasında belirgin bir ilişki bulmuş ve daha sonra CAR üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Ancak bankaların risklerini değerlendirmek için bilanço dışı kalemleri tek tek ele almamıştır.

Benzer şekilde Harold'un (1999) çalışması sermayeye dayalı risklerin gücünü değerlendirmek için bankaların mevduat ve kredi büyüklükleri gibi bazı değişkenlerden yoksundu.

Grullon (1997) çalışmasında, orta vadeli ödemelerin belirleyicisini analiz ederek birleşme ve devralma durumunda bankaların sermaye pozisyonları arasında karşılaştırma yapmıştır. Karles (1989) çalışmasında CAR ile piyasa riski arasındaki ilişkiyi incelemiştir. CAR'ı, yeni Basel sermaye oranından ve bankalardaki etkilerinden bahsetmeden yalnızca toplam sermaye / toplam aktife göre ölçmüştür.

Shome (1986), Basel sermaye standartlarının uygulanmasından önce bankaların öz sermayesi ve sermaye yapısı arasındaki ilişkiyi deneysel olarak incelemiştir.

Choi (2000) 1988 yönetmelik çerçevesini ve Kore'deki ekonomik durumu üzerindeki etkilerini incelediğinde; bankacılık verilerini yalnızca banka kredilerinin arzını ve talebini etkileyen faktörleri incelemek için kullanmış; ancak, bankanın finansal pozisyonlarını analiz

etmiş ve bankanın finansal durumunu ve CAR ile ilişkisini analiz etmiştir. Gelişmekte olan ülkelerdeki diğer çalışmalar teorik çalışmalardır.

2.3.3.5. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Gelişmekte olan ekonomilerde yapılan çalışmalar az sayıda olmakla birlikte bu çalışmaların çoğu teoriktir.

Al-Sabbagh (2004) çalışmasında, 17 Ürdün bankasında; bankanın sermaye düzenlemesinden önceki ve sonraki zamanını temsil eden 1985-1994 ve 1995-2001 arasındaki iki dönemde sermaye yeterlilik oranının belirleyicilerini incelemiştir. Dokuz bağımsız değişkene ait hipotezleri ve modelleri test etmek için panel veri yönetimini kullanmıştır.

Mpuga (2002), yabancı ve yerel bankaya odaklanarak sermaye yeterlilik oranının belirleyicileri üzerinde çalışmıştır. Shalabe (2002) bankacılık sektörleri mevcut uluslararası değişiklikler ve bankanın Mısır'daki faaliyeti üzerindeki etkisi bakımından incelemiştir. Ayrıca, bankanın gözetimini, risk yönetimi ve Basel Komitesinin bankanın gözetim geliştirilmesindeki ve bankanın kredi risklerini azaltma yolundaki hedeflerini incelemiştir. Yeni sermaye yeterliliği Basel Komitesini ve bankacılığın bu yeni çerçevesini eleştirmiştir.

Confort (2012) çalışmasında, Basel I' i eleştirmiş; ancak, ilgili cevap Basel II' de yer almıştır. Gelişmekte olan bazı ülkelerin muhasebe sistemlerinde tanımlamaların yeterli seviyede olmaması bazı gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha fazla risk taşımaktadır.

Hassan (2003), daha önce Basel I' de var olan denetim inceleme süreci ve piyasa disiplini gibi yeni iki sütun (minimum sermaye gereksinimleri) ortaya koymuştur.

Powell' a (2002) göre, Basel I sermaye anlaşması son finansal standartlardan en başarılı olanını oluşturmaktadır. Bankacılık sektöründe uygulamaya devam eden G-10 ülkeleri dışında, 100'den fazla ülke yeni Basel'i de uygulamaya koymuştur. Araştırmacının bulguları, G-10 ülke bankalarının çoğunun, kredi riskini gerçek düzenleyici gerekliliklerle daha yakından ilişkilendiren bir iç derecelendirme yaklaşımı uyguladığını ortaya koymuştur. Gelişmekte olan ülkeler, bankalar için risk ağırlıkları belirlemek amacıyla dış derecelendirme kuruluşlarını kullanan "standartlaştırılmış" yaklaşım uygulamıştır.

Üstelik Powell (2002), G-10 ülkelerinde yeni sermaye anlaşmasının uygulanmasının, gelişmekte olan ekonomilerin maliyet sermayesini etkileyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, gelişmekte olan ekonomilerdeki bankaların finansal aracılık için en uygun araç olarak devam ettiği ve banka sermayesinin uygun düzenlemesinin finansal sektörler için en önemli konularından biri olduğunu belirtmiştir.

Concetta ve diğerleri (2001), gelişmekte olan ülkelerdeki Basel sermaye gereksiniminin, banka kredi politikaları üzerindeki etkilerini test etmiştir. Bulgular, sermaye yeterliliği gereksinimi uygulanmasının banka kredi arzını olumsuz etkilediğine işaret etmektedir. Bunun nedeni olarak, kredi arzındaki daralmanın, sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında paydaki risk ağırlıklı varlığın azaltılmasının en etkili yolu olabileceği düşünülmektedir.

Yabancı sermayeli bankalar için, yabancı yatırımcılara açılmanın yerel bankacılık sektörünü olumsuz şoklardan kısmen engellemenin etkili bir yolu olabileceğini önermektedir.

Ogere ve diğerleri (2013), Nijerya'daki sermaye yeterliliği ve bankacılık riskleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, 2007-2011 döneminde 22 banka arasından 12 bankayı içermektedir. Risk teorisine dayalı değer, bankaların risk ağırlıklı varlık oranı, toplam mevduat varlıklarının oranı ve yıllık enflasyon oranı gibi üç bağımsız değişkenle, sermaye yeterlilik oranını tahmin etmek için kullanılmıştır. Bu analizlerde çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları, bankaların risk ve sermaye yeterlilik oranı arasında önemli bir negatif ilişki olduğunu göstermektedir. Buna göre, risk düzeyi arttıkça, Nijerya bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik oranı düşmektedir.

Olalekan ve Adeyinka (2013), sermaye yeterliliğinin Nijerya'da yabancı ve yerli mevduat bankalarının karlılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. Banka çalışanlarının 518 anketin %76 oranında yanıt vererek oluşturduğu birincil verileri kullanmışlardır. Ayrıca, 2006 - 2010 yılları arasında bankaların yayınlanmış finansal tablolarıyla ilgili ikincil veriler kullanılmıştır. Birincil veri analizi bulguları anlamlı olmayan bir ilişki ortaya koymasına karşın, ikincil veri analizi, sermaye yeterliliği ile bankanın kârlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bunun anlamı, Nijerya'daki mevduat bankaları için kârlılığın belirlenmesinde sermaye yeterliliğinin önemli bir rol oynuyor olmasıdır.

2.3.3.6. WAEMU Bankacılık Sektöründe Yapılan Araştırmalar

WAEMU bölgesinde bankacılık sektöründe bankaların sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörler ile ilgili Basel I' e dayalı neredeyse hiç araştırma yapılmamıştır. Bu çalışma, bölge hakkındaki bilgilerdeki boşluğu doldurmakta, düzenleyicileri ve politikacıları, profesyonelleri, sektördeki bankaların sermaye yeterliliği oranını vurgulayan faktörleri güncelleştirmekte ve altını çizmektedir. Bu çalışma, 2006-2014 dönemleri arasında bankanın düzenleme sermayesinden sonra 14 bağımsız değişken kullanarak bankanın sermaye yeterlilik oranının faktörlerini incelemesi bakımından farklılık göstermektedir.

Hipotezi ve modeli test etmek için panel veri modeli uygulanmaktadır. Aslında bölgede yapılan bir çalışma olmamakla birlikte, bu çalışma dönemini kapsayan bir çalışma da yoktur.

Bu çalışma Mpuga'nın (2002) çalışmasına benzetmekle birlikte, farklı olarak sermaye yeterlilik oranının belirleyicilerinin analiz edilmesinde yabancı ve yerel bankalar arasında karşılaştırma yapmaktadır. Ayrıca, bu modelde araştırmacı, ekonomi teorisini ve ölçek ekonomisi teorisini test etmek için, bankanın sermaye yeterliliği oranındaki büyüklük etkisini kontrol etmektedir. Buna ek olarak araştırmacı, NIM ve RAWR gibi yeni değişken modelini de eklemiştir.

Bu çalışma, Al-Sabbagh'ın (2004) çalışmasıyla da benzerlik göstermekle birlikte; sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında farklılıklar göstermektedir. Araştırmacı ayrıca, Al-Sabbagh' dan (2004) daha fazla bağımsız değişken kullanmıştır.

2.4. Banka Karlılığı ve Sermaye Yeterliliği Arasındaki İlişki

Teorik olarak, daha yüksek sermayeyle daha yüksek kârlılık seviyeleri üreten, düzenleyici sermaye standartlarına kolayca uyabilen bir banka, daha fazla kredi olanakları yaratabilir. Yüksek sermaye yeterlilik oranı (HiCAR), bankanın karlı yatırım kapsamını genişletmesine olanak sağlayabilir. Öte yandan, düşük sermaye yeterlilik oranı (LoCAR) olan bir bankanın büyük olasılıkla karlı yatırım kapsamı dar olacaktır. Bu nedenle, potansiyel olarak, bir HiCAR, bir LoCAR'dan daha fazla kazanç sağlar. Dolayısıyla, bir banka yönetiminin banka sermayesinin etkili olmasını sağlaması, sermayenin ne kadar yeterli olduğunu belirler. Sermaye yeterliliği, bir bankanın finansal durum beyanında riski desteklemek için yeterli sermayeye sahip olup olmadığını görmek için ve bir bankanın ödeme gücünü belirlemek için kullanılır. Banka sermayesi, bankaların ödeme becerisi sorununu azaltmak için düzenleyiciler tarafından düzenlenir.

Basel Anlaşması, sermaye yeterlilik oranının güvenli ve sağlıklı uygulanması için önemli bir araç olan küresel finansal sistemin değişen koşullarını karşılamak üzere düzenli olarak güncellenmektedir. İsviçre, Basel'de bulunan uluslararası yerleşim bankası, yaşanan değişimlere uygun olarak zaman zaman küresel finans sisteminin gereklerini düzenleyerek küresel finansal istikrarın temelini oluşturmaya çalışmaktadır.

Ampirik³⁸ çalışmalar sermaye yeterlilik oranı ve bankanın kârlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu kanıtlamıştır. Demirguc-Kunt ve Huizingz (1999), Molyneux ve Thornton (1992), Hutchinson and Cox (2006), Berger (2006), Athanasoglou ve diğerleri

¹² Banka finansal aracı olarak görülmektedir.

¹³ Birçok araştırma, bankaların sermaye yeterliliği ile karlılık arasında önemli bir ilişki olduğunu kanıtlamıştır.

(2005) ve Berger (1995). Aslında, sermayesi ne kadar yüksek olursa, bankaların karlılıkları o kadar yüksek olur. Sermaye oranı uzun zamandır sermaye yeterliliğini değerlendirmek için kullanılan değerli bir araçtır ve bankaların genel güvenlik ve sağlamlığı için önemlidir. Genel olarak yüksek oranların finansal sıkıntının beklenen maliyetlerini düşürdüğü ve böyle bir avantajın yüksek karlılığa dönüştürüleceği düşünülmektedir.

2.5. Sonuç

Bu bölümde, banka karlılığı ve banka sermaye yeterliliği arasındaki ilişki ele alınmadan önce banka karlılığı ve sermaye yeterliliği incelenmiştir. Bankanın kârlılığına dayanarak, kârlılık ve kârın kavramsal çerçevesi farklı alanlarda (muhasabe, sosyal, ekonomik görüşler) sunulmuştur. Kârlılığın, ROA, ROE ve NIM gibi üç temel finansal orana göre ölçülmüş olduğunun da alan yazında altı çizilmiştir. Teorik olarak karlılık parametrik (maliyet etkinlik teorisi) ve parametrik olmayan (finansal oran) yöntemlerle tahmin edebilir. Kârlılık, özellikle bankacılık sektöründeki farklı faaliyetlerde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bankanın kârlılığını vurgulayan üç önemli faktör grubunun veya değişkenlerin bulunduğu belirtilmiştir. Bunlar, bankanın farklı finansal oranları, bankacılık sektörüne ait faktörler ve GSYH, enflasyon vb. gibi makroekonomik değişkenlerle ilgilidir. Deneysel kanıtlar, farklı yazarlar çalışmalarını geliştirmiş, geliştirmekte olan ya da WAEMU ekonomilerinde uygulasa bile farklı ya da aynı sonuçlara ulaşabileceğini göstermektedir. Bu çalışmalar, bankanın kârlılık belirleyicilerine bağlı olarak bireysel veya grup ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, geliştirmekte olan ülkelerde çok az çalışma yapıldığı ve WAEMU bölgesinde de kısıtlı sayıda çalışma yapıldığı belirtilmektedir. Çalışmaların çoğu zaman serileri, statik veya dinamik panel modeli kullanılarak daha çok gelişmiş ve geçiş bölgelerinde veya ülkelerinde gerçekleştirilmiştir.

Bankanın sermaye yeterliliği esas alındığında, sermaye yeterliliğinin kavramsal çerçevesi ve düzenleyiciler ve banka için önemi sunulmuştur. Asgari sermaye yükümlülükleri, Uluslararası Uzlaşma Bankası (BIS) tarafından, 1988'de Basel I'de, 2004 Basel II'de ve 2013 yılında da Ocak 2018'de tam olarak uygulanacak olan Basel III Anlaşmasında belirtilmiş ve sermaye yeterliliği incelenmiştir. Basel I'den Basel II'ye ve Basel II'den Basel III'e geçiş, birtakım araştırmalara işaret eden eleştiri ve yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Bilanço ve bilanço dışı hesap aracılığıyla hesaplanan Sermaye yeterlilik oranını (CAR) banka sermaye yeterliliğinin esas ölçütüdür.

Bu tezin amaçları kapsamında; teorik olarak dört teori incelenmiş ve banka sermaye yeterliliği modeli dikkate alınmıştır. Bu teoriler banka harcama teorisi, mevduat sigortası

teorisi ve portföy teorisi ve tampon teorisidir. Deneysel olarak (farklı ekonomilerde) yapılan farklı araştırmaların çoğu gelişmiş ekonomilerde olmakla birlikte, gelişmekte olan ekonomilerde çok az ve WAEMU ülkelerinde ise hemen hemen hiçbir deneysel çalışmanın olmadığı görülmektedir. Ayrıca, akademisyenlerin finansal oranlar veya banka değişkenleri aracılığıyla bankanın CAR belirleyicilerine ilişkin bulguları, farklı ekonomilere göre farklılık veya benzerlik göstermektedir. Buna ek olarak, Basel Anlaşması'nın uygulanma düzeyi, farklı ekonomik bölgelerde veya ülkelerde farklılık göstermektedir.

WAEMU bölgesinde, Basel I 2000'de tamamen uygulanmaya başlanmış, ancak Basel II / III 2014'te yavaş yavaş uygulamaya geçmesiyle birlikte, Ocak 2018'de bütün birlik içinde yürürlüğe girmesi hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, deneysel çalışmalarda farklı yazarlar tarafından farklı ekonometrik modeller (statik ve dinamik panel, zaman serileri, kesit) kullanılmıştır. Ayrıca banka kârlılığı ile banka sermayesi yeterliliği arasındaki ortak faktörleri bulmak amacıyla bu iki değişkenin yeterliliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Alan yazında banka kârlılığı çoklukla yer almaktadır. Banka sermayesi yeterliliği ve banka kârlılığı ile ilgili kapsamlı bir literatür incelemesinin ardından bankaların özel ve benzersiz özellikleri, işlevleri, rolleri, işlemleri ve yönetmeliklerinin özel bir dikkat gerektirdiği sonucuna varılabilir.

Bir sonraki bölümde, bu çalışmada kullanılan araştırma yöntemleri belirtilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2006-2014 DÖNEMİNDEKİ BANKA KÂRLILIĞI FAKTÖRLERİ VE SERMAYE YETERLİLİĞİ FAKTÖRLERİ ÜZERİNE AMPİRİK KANITLAR VERİLER VE METODOLOJİ

3.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde tezde kullanılan veriler, yöntem ve farklı ampirik analiz sonuçları yer almaktadır. Bölüm 3,2’de, çalışmada kullanılan başlıca bağımsız ve kontrol değişkenlerine ek olarak ön altı modelin bağımlı değişkenleri açıklanarak araştırma metodolojisi ve veri toplama süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Bölümde 3.3’te, araştırma hipotezine uygun araştırma araçları ve teknikleri ele alınmaktadır. Bu bölümde ağırlıklı olarak, ROA ve NIM modelleri için panel sabit etki modeli ve bu modelin ön koşul ve geçerliliği kontrol edilmiştir. ROE modeli için panel tesadüfi etkiler modeli için ekonometrik model belirlemesi üzerinde durulmaktadır (Panel birimi kök testi, Chow testi, Breusch Pagan'ın Lagrange Çarpanı (LM) testi, Hausman testi, korelasyon Wooldridge testi, modifiye edilmiş Wald testi vd.). Ayrıca, araştırmacı ekonomi teorilerini ve ölçek ekonomikleri teyit etmek için banka büyüklüğünün ikinci modeldeki etkisini kontrol etmektedir. Buna ek olarak, sonraki modeller (ROA, ROE ve NIM), WAEMU banka kârlılığında kalıcı olup olmadığını ya da devam edip etmediğinin araştırılması için dinamik bir modelden yeniden hesaplanmıştır. Bu hesaplama, tezin ana hedeflerinden birisi olan WAEMU bölgesindeki banka karlılığını vurgulayan faktörleri ve belirleyicileri ortaya çıkarmak için yapılmaktadır. Bu modelin önkoşul ve geçerliliği çeşitli testler (panel birimi kök testi, Chow testi, Breusch Pagan testi, Hausman testi, seri korelasyonun Wooldridge testi, modifiye edilmiş wald testi) aracılığıyla kontrol edildikten sonra panel tesadüfi etkiler modeli kullanılmıştır. Banka büyüklüğünün etkisi test edildikten sonra, asıl model yeniden dinamik bir çerçevede hesaplanmıştır.

GMM panel dinamik modeli için, bu modelin önkoşul ve geçerliliği (Sargan ve Hansen'in aşırı tanımlayan testi ve Arellano ve Bond'un seri korelasyon testi) kontrol edilmiştir. Bölüm 3.4’de ise çalışmanın farklı modellerinde ampirik kanıtlardan elde edilen sonuçları analiz edilmekte ve tartışılmaktadır; ve son olarak, çalışmada kullanılan farklı metotlardan elde edilen bulguların sonuçlarıyla sona ermektedir.

Özetle, bu tezin doğa bilimcisinin felsefi duruşunu benimseyen olgusu bir yaklaşımı yansıttığını belirtmek gerekir. Pozitivizm genelde ampirik alan yazındaki spekülasyon teorilerden veya boşluklardan çıkarılan test edilebilir hipotezlerle (daha önce belirtildiği gibi)

başlar. Bu yaklaşım tamamen farklı istatistiksel ve ekonometrik tekniklerin, belirlenmiş hipotezleri test etmek için geniş bir nicel veri kümesine uygulanmasına bağlıdır ve sonuçlarını alan yazında bulunan boşluğu doldurabilir.

3.2. Veriler ve Araştırma Metodolojisi

Bu bölümde, (i) veri toplama süreci, (ii) araştırma metodolojisi, (iii) bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenleri açıklanmaktadır.

3.2.1. Verilerin Toplanması

Çalışmanın örneklemini, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birlik bölgesindeki 86 aktif bankadan oluşmaktadır. 86 bankanın % 92'si ticari banka ,% 8'i yarı ticari bankadır³⁹. Araştırmacı, çeşitli bankalar arasındaki karşılaştırma problemlerinden kaçınmak ve ülkeler arasındaki karşılaştırmada homojenlik sağlamak için çoğunlukla ticari bankalara (örneğin % 92 si) odaklanmaktadır. Ayrıca, saf ticari olmayan bankaların% 8'i araştırmanın sonuçlarını etkilememekte ve örneklemini ayrıntılı ve uygun hale getirmek için çalışmada dikkate alınmaktadır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan söz konusu 86 banka Benin, Burkina Faso, Fildişi Sahilleri, Gine Bissau, Mali, Nijer, Senegal ve Togo gibi WAEMU'yu oluşturan 8⁴⁰ ülkeden seçilmiştir. Araştırmacı 2006-2014 periyoduna dengeli verilerle odaklanmaktadır. Araştırmacı, çalışmanın amaçları doğrultusunda kabul edilebilir, bağıntılı ve güncel bir örnekleme sahip olmak ve ekonometrik analizi gerçekleştirmek için yeterli veriyi elde etmek için 2006-2014 periyodunu seçmiştir. 2005 yılından itibaren seçilen veriler örneklemini azaltırken 2007 yılından itibaren seçilen veriler çalışmanın süresini azalmaktadır. Ayrıca, bankaların finansal tabloları veri toplam sürecinde mevcut olmadığı için araştırmacı örnekleme yer alan 2015 yılının verilerini değerlendirmeye almamaktadır. Bu yüzden, dengeli bir veri elde etmek için 2006 yılından sonra oluşturulan yeni bankaların verileri örneklemin dışında bırakılmıştır. Ancak, 2006-2014 döneminde satılan veya hesaplarını değiştiren bankaların verileri çalışmaya dâhil edilmiştir. Veriler bankaların yıllık mali tablolarının yayımlandığı Batı Afrika Merkez Bankası (BCEAO) web sitesinden (www.bceao.int) alınan göstergelerdir. Analizlerde kullanılan finansal oranlar bankaların mali

³⁹Ticari olmayan bankaların çoğu ticaret bankası gibi çalışmaktadır. Çünkü WAEMU'da, diğer sektörlerle karşılaştırıldığında ticaret faaliyetleri hakimdir. Buna bağlı olarak, bazı ticari olmayan bankalar hayatta kalmak için ticaretle ilk alan müdahale faaliyetlerini birleştirmek için kullanırlar.

⁴⁰Benin: 11 banka, Burkina: 10 banka, Fildişi Sahilleri: 15 banka, Gine Bissau: 3 banka, Mali: 12, Nijer: 9, Senegal: 15, Togo: 11

tablolarında derlenerek oluşturulmuştur. Örnekleme dâhil edilen bankalar Ek 2'de belirtilmektedir.

3.2.2. Araştırma Metodolojisi

3.2.2.1. Bağımlı Değişkenler

(i) Kârlılık Göstergeleri

Araştırmada banka karlılığının göstergeleri, alan yazında ağırlıklı olarak kullanılan, Aktif Karlılığı (ROA), Öz Sermaye Karlılığı (ROE) ve Net Faiz Marj (NİM) ile ifade edilmektedir. (Growe ve diğerleri, 2014, Alberttazzi ve Gambacorta, 2009, Angbazo, 1997, Demirguc-kunt ve Huizinga, 2008, Golin ve Delhaise 2013). Araştırmada Aktif Karlılık (ROA) ve Öz Sermaye Karlılığı (ROE) hesaplanırken, sırasıyla ortalama aktifleri ve Öz Sermaye paydada kullanmaktadır. Aktif Karlılık (ROA) alan yazında en yaygın olarak kullanılan göstergedir. Karlılık göstergesi olarak öncelikle aktif karlılığının alan yazında kullanılmasının nedenlerinden biri, varlıkların hem gelir hem de gider düzeylerini doğrudan yansıtmasıdır. (Olson ve Zoubi, 2011). İkinci olarak, Aktif Karlılık, Öz Sermaye Karlılığı gibi kardıraç miktarına göre değişmez (Golin ve Delhaise, 2013). Dolayısıyla, yüksek Öz Sermaye Karlılığı (ROE), iyi karlılığı veya kısıtlanmış öz sermayeyi yansıtabilir (Avrupa Merkez Bankası, 2010). ROA'nın dezavantajı, bilanço dışı varlıkları hesaba katmasıdır. Ancak, bu dengelenmemiş varlıklar, WAEMU banka bilançosunda önemsizdir.

(ii) Sermaye Yeterliliği Göstergesi

Sermaye yeterliliği, bankaların finansal durumlarını ifade etmede kullanılan önemli göstergelerinden biridir. Sermaye yeterliliği, paydaş güvenini koruyarak bankanın iflas etmesini önlemede son derece yararlıdır. Sermaye yeterliliği, sermaye paydaşlarının menfaatlerini ve bankacılık sisteminin istikrarını ifade eden önemli bir teminat görevi görür. Bu yeterlilik, bir bankanın gelecekte ortaya çıkabilecek beklenmedik kayıpları ve banka kaldıraç kapasitesini yansıtan göstergesidir. Kosmidou (2008) sermaye yeterliliğinin, bankanın karşılaşılabileceği beklenmedik şokları özümseme miktarının yeterliliği olarak ifade etmektedir.

Sermaye Yeterliliği Oranı (CAR), banka sermayesinin yeterliliğini ölçmek için kullanılır. Sermaye Yeterliliği Oranı (CAR), günümüzde finansal kurumlar için önemli bir kriter haline gelmiştir ve bu nedenle güvenlik ve sağlamlığın birincil yansıması olarak kabul edilmektedir (Jeff 1990, Redding 2001).

Sermaye Yeterliliği Oranı, toplam sermayenin riskli ağırlıklı varlıklarına oranıdır. Yüksek bir sermaye yeterlilik oranı (CAR) ile bir banka borcunu ödeyemez hale gelmeksizin kayıpları önleyebilir (Mpuga 2002).

.Sermaye Yeterliliği Oranı = $\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Risk ağırlıklı varlık}}$

Toplam sermaye iki bileşenle ifade edilir. Bunlardan ilki ödenmiş sermayeden, her türlü rezervlerden ve birikmiş karlardan oluşurken, ikincisi gizli rezervlerden, varlık yeniden değerlendirme rezervleri, genel provizyonlardan, hibrit sermaye araçları ve sermaye benzeri dönem borçlarından oluşmaktadır. (Ayrıntılı bilgi için Ek 3'e bakınız.) CAR' ın payındaki risk ağırlıklı varlıklar, bankanın bilançosundaki varlıklarını riskleriyle ağırlıklandırmaktadır. Bu ağırlıklar uluslararası olarak Basel Komitesi tarafından belirlenir ve dünyadaki tüm bankalar tarafından kabul edilir (Wagster, 1996). Bu oranda, nakit, hazine bonosu, devlet için herhangi bir talep veya OECD hükümetleri ve merkez bankalarının garantili talepleri gibi risk içermeyen varlıklar dâhil edilmemiştir.

3.2.2.2. Bağımsız Değişkenler

Bu çalışmada, öncelikle, banka karlılığı ile banka kaynaklı⁴¹ faktörleri ile, bankanın sektörel faktörleri ve makroekonomik faktörler arasındaki ilişkiyi incelenmektedir. İkinci olarak, sermaye yeterlilik oranı ve banka finansal oranları arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

Banka kaynaklı belirleyicilere ilişkin finansal durum oranları dört alanda gruplandırılabilir: (1) sermaye; (2) kazançlar, kârlılık ve etkinlik(verimlilik); (3) likidite; ve (4) varlık kalitesi (Golin, 2001). Sermaye göstergeleri, ekonomik şoklara karşı koyma ve bunlardan kurtulma becerisi de dâhil olmak üzere, bankanın sermaye pozisyonunun gücünü ölçmektedir. Likidite göstergeleri, bankanın taleplerini karşılaması için ihtiyaç duyabileceği nakit para bulma kabiliyetini ölçmektedir. Likidite, para birimindeki doğrudan nakit değerlerden ya da merkez bankasındaki hesaptan gelebilir. Daha yaygın olarak, en düşük kayıpla hızlı bir şekilde satılabilen menkul kıymet bulundurmaya içerir. Varlık kalitesi göstergeleri bir bankanın kredi portföyüyle ilgili sıkıntıları ifade eder. Bir bankanın varlık kalitesindeki sorunların genellikle karlılığı düşürdüğü varsayılmaktadır.

(i) Kârlılık Modellerinde Kullanılan Bağımsız Değişkenler (Tablo 3.1.'te İfade Edilmektedir).

⁴¹Yönetimsel eylemleri yansıtan iç faktörler

Tablo 3.1 Karlılık Açısından İncelenen Banka Finansal Değişkenleri Listesi³⁸

Bağımlı Değişkenler	Oranlar		Tanımlar	Yazarlar
Karlılık Göstergeleri	Varlık (aktif) karlılığı (ROA)		Bu oran, net gelirin ortalama toplam varlıklara oranıdır. ROA, banka karlılığını ölçmede kullanılan en önemli orandır. Bunun temel nedeni, banka tarafından finanse edilen varlıklardan elde edilen getirileri dikkate almasıdır.	Grove ve diğerleri, Francis (2013), Gul ve diğerleri (2011), Karimzadeh ve diğerleri (2013), Lee (2012), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Olson ve Zoubi (2011)
	Öz Sermaye Karlılığı (ROE)		ROE, hissedar fonlarının getirisinin bir ölçütüdür (kazanç performansı). ROE ne kadar yüksek olursa o kadar iyi olur. Bununla birlikte bu oranın aşırı yükselmesi banka kaldıraçının yükselmesine neden olur. Bu oran banka karlılığını en çok ifade eden ikinci göstergedir.	Grove ve diğerleri (2014)
	Net Faiz Marjı (NIM)		Bu oran, kazançlı varlıkların (krediler artı duran varlıklar hariç diğer kazanç varlıklarının) bir yüzdesi olarak ifade edilen net faiz geliri (faiz gelirinden faiz giderinin çıkartılması) şeklindedir. Bu oran arttıkça, fonlama daha ucuzlar veya bankanın ürettiği marjı artar. Daha yüksek marjlar ve karlılık, varlık kalitesi devam ettiği sürece arzu edilir.	Al-Hashimi (2007)
Bağımsız Değişken (Faktörler)	Değişkenler (Oran/Vekiller)	Karlılıkla beklenen ilişki	Tanım	Yazar
Banka kaynaklı faktörler				
Sermaye	Hissedarlar öz sermayesi /Toplam varlıklar (SHER)	Pozitif	Bu oran, bankanın kayıplara karşı dayanma kabiliyetini ölçer. Düşüş eğilimi, artan riske maruz kalma ve muhtemelen sermaye açısından yeterli bir sorun işaret edebilir. Daha fazla sermaye, dış finansmana daha az ihtiyaç duyulduğu ve arandığı zaman daha düşük bir sermaye maliyeti anlamına gelir. Olumsuz gelişmeler durumunda daha büyük güvenlik ağı nedeniyle iflas riski maliyetleri daha az olacaktır.	Bourke (1989, Molyneux ve Thornton (1992), Zimmerman (1996, Demirguc-Kunt ve Huizinga (1999), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Kosmidou ve diğerleri (2005), Macit (2012),Ameur ve Mhiri (2013, Jabbar (2014), Saeed (2014), Ayaydin ve Karakaya (2014

Likide	Likit varlıklar / Toplam mevduat oranı : (LiDR)	Pozitif	Bu oran, mevduat akışı oranıdır. Çoğunlukla müşterilerin yüzdesi ve geri çekilirse yerine getirilmesi gereken kısa vadeli fonlara odaklanmaktadır. Banka daha yüksek likiditeye sahip oldukça, talebe daha az savunmasız hale gelecektir.	
	<i>Likit varlıklar / Toplam varlık oranı: (LiAR) .</i>	Negatif	Likidite varlık oranı (Likit varlıklar / Toplam aktifler) önemli bir likidite oranıdır. Likit varlık bileşenleri ülkeler arasında farklılık gösterebilir ancak genellikle nakit, devlet iç borçlanma senetleri, bankalar arası mevduat ve kısa vadeli menkul kıymetleri işbu oranın içinde yer almaktadır (Golin ve Delhaise, 2013). Daha düşük likidite daha yüksek riski ifade etmektedir. Portföy teorisi yüksek riskin daha yüksek kârlılığa yol açtığını göstermektedir. Bu bakış açısına göre, WAEMU bankası çok likit olduğu için bu oranın kârlılık üzerinde olumsuz etki yapması beklenmektedir.	Alp ve diğerleri, 2010; Goddard ve diğerleri, 2004; Lee ve Hsieh, 2013; Molyneux ve Thornton, 1992)
	<i>Krediler / mevduat oranı : KREDİLER (LDR)</i>	Pozitif	Kredi riski olarak da adlandırılan bu oran, bankanın likiditesinin bir diğer ölçüsüdür. Kredi riski, WAEMU'nin banka kaynaklı riskinin ana kaynağıdır. Zayıf yasal ortam, zayıf uygulayıcı ve yetersiz bilgi nedeniyle bankalar yüksek kredi riskine maruz kalmaktadır. Görünen o ki, yüksek rakam düşük likiditeye işaret etmektedir (% 70 ila % 90 arasında bir oran). Ancak, % 70'in altındaki düzeydeki bir oran, bankanın muhafazakâr olduğu sonucuna varabilir. Yani; WAEMU bankacılık sektörü vakasında; Kârlılık üzerindeki olumlu etkisi beklenmektedir.	Flamini ve diğerleri, 2009; Sohail ve ark 2013).
	<i>Krediler /Toplam varlık oranı (LAR) Oranı</i>	Pozitif	Sıkça kullanılan likidite ölçüsü olan bu likidite oranı, banka varlıklarının yüzde kaçının kredilerde bağlı olduğunu gösterir. Krediler, bir bankanın aktif portföyü ve yatırım amaçlı menkul kıymetler diğer ana bileşeninden daha az likiditeye sahiptirler. Dolayısıyla, bu oranın daha yüksek değerleri, daha az likiditeye işaret etmektedir.	Francis (2013), Gul ve diğerleri (2011), Karimzadeh ve diğerleri (2013), Lee (2012), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Olson ve Zoubi (2011), Ramadan ve diğerleri. (2011), Sastroswito ve Suzuki (2012), Sufian (2011), Sufian and Habibullah (2009), Trujillo-Ponce (2013),
Yeterlilik	Faiz dışı giderleri/gelir oranı(NIR)	Negatif	Kazançlar, kârlılık ve etkinlik alanlarında kilit oran, etkinlik veya gelir / gider oranıdır (Faiz dışı gider / Toplam gelir). İdari, tazminat, pazarlama ve mülk maliyetleri, ilgisiz giderler unsurlarını oluşturur. Yüksek rakamlar, bir bankanın daha az etkin çalıştığı anlamına gelir. Kârlılıkla olan ilişkisi hemen hemen eşit olarak negatiftir.	Alexiou ve Sofoklis, 2009; Almumani, 2013 Cerci ve ak., 2012, Francis, 2013, Heffernan ve Fu, 2008, Kosmidou ve diğerleri, 2005, Trujillo-Ponce, 2013, Turgutlu, 2014

Varlık kalitesi	Faiz dışı giderleri/likit aktif (NAR)	Negatif	Faiz dışı gider / Ortalama Toplam likit varlık. Bu oran, yatırım yapılan varlıklara göre banka performansının maliyet tarafının (genel gider ve kredi kaybı karşılıkları) bir ölçüsüdür. Bu rakam ne kadar düşükse, karlılık o kadar iyi olur.	Alp ve diğerleri, 2010; Athanasoglou ve diğerleri., 2005; Demircug-Kunt ve Huizinga, 1999 Sohail ve diğerleri.Staikouras ve Wood, 2004; Wahidudin ve diğerleri, 2013
	Faiz dışı gelir /gelirler oranı (NIIR)	Pozitif	Banka ücretleri, servis ücretleri, temettü geliri, menkul kıymetleştirme ve ticaret kar / zararını içeren faiz dışı gelirler son yıllarda giderek önem kazanmaktadır. Faizsiz gelir oranı. (Faizsiz gelir / Faaliyet geliri veya gelirleri) pozitif ve anlamlı olup, karlılık ile ilişkilidir.	Alper ve Anbar, 2011; van Ommeren, 2011.
	Takipteki Aktifler/Toplam Aktifler(NPAR)	ROA, ROE, NIM'de negatif	Bu oran bir bankanın kredi portföyüyle ilgili zorluk belirtileri sağlar. Bir bankanın aktif kalitesiyle ilgili problemlerin genellikle karlılığı düşürdüğü varsayılır.	(Lee, 2012; Macit, 2012; Ongore ve Kusa, 2013; Poposka ve Trpkoski, 2013, Trujillo-Ponce, 2013).
	Toplam varlıkların doğal logaritması (logsize)	ROA, ROE, NIM'de pozitif ya da Negatif	Toplam varlığın logaritması ile ölçülen bankanın büyüklüğü. Ölçek etkisini azaltmak için varlıkların kendisinin yerine varlıkların logaritması kullanılır. Artan boyut, karlılığı artırabilecek menfaatlerin verilmesi olarak varsayılmaktadır. Piyasa gücü, geliştirilmiş teknolojik etkinlik ve daha düşük bir maliyetle fon temin etme kabiliyeti dahildir. Bununla birlikte, belli bir noktanın ötesinde büyüklüğü arttırmak, organizasyonun bürokrasisi iletişim engellediği için ölçek verimsizliklerine neden olabilir. Bu değişken, banka büyüklüğüne ilişkin maliyet farklılıklarını ve daha büyük bankaların çeşitlenmesine yönelik daha büyük yeteneği kontrol eder.	Agustini, 2011, Alexiou ve Sofoklis, 2009; Al-Jafari ve Alchami, 2014; Alper ve Anbar, 2011; Alp ve diğerleri, 2010; Athanasoglou ve diğerleri, 2006; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Gul ve ark, 2011; Jabbar, 2014; Karimzadeh ve diğerleri., 2013. Ameur ve Mhiri, 2013; Kosmidou ve diğerleri., 2005; Lee ve Hsieh, 2013; Macit, 2012; Pasiouras ve Kosmidou, 2007; Perera ve diğerleri., 2013; Rachdi, 2013; Sohail ve diğerleri., 2013; Sufian ve Chong, 2008

Banka sektör faktörü	Banka yoğunlaşma oranı: Toplam banka sektör varlıkları / Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (BCR) ⁴²	Karlılığa pozitif etki	Sektörde yoğunlaşma, bir piyasadaki endüstrinin sadece birkaçı veya birçok banka tarafından ne derece hizmet verdiği derecedir. Bankacılık sisteminin ekonomiye olan göreceli boyutu (Toplam banka sektör varlıkları /GDP) da genel karlılık ile ilişkilendirilmiştir. Daha az gelişmiş ülkelerde daha fazla finansal sistem geliştirme, verimliliği ve kârlılığı artırabilir.	Raza ve diğerleri, 2013; Tan ve Floros, 2012)
	Borsa kapitalizasyon / Banka endüstrisi Toplam varlıklar (SMR)	Karlılığa negatif etki	Menkul kıymet borsasının piyasa değerinin bankacılık sisteminin toplam varlıklarına oranı, sektöre dayalı bir başka göstergedir. Bu oran, borsa gelişmiş veya az gelişmiş ülkeden elde edildiği için farklı etkiye sahiptir. Burada olumsuz etki beklenmektedir.	Grove ve ark, 2014 Ben Naceur ve Goaid, 2008; Kosmidou ve diğerleri, 2005)
Makroekonomik faktör	Kişi Başı Reel Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Büyümesi (PRGDGP).	Karlılığa pozitif etki	Bu değişken, bankanın kişi başına düşen yıllık gayri safi yurtiçi hâsıla değişim oranına (PRGDP) göre değerlendirilir. Ekonomik büyümenin (servet), kredi talebini artırarak, kredi temerrüt oranlarını düşürerek ve bankaların hizmetlerinden daha fazla ücret değerlendirmelerini sağlayarak banka kârlılığını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.	Karimzadeh ve diğerleri., 2013; Kosmidou ve., 2005; Lee ve Hsieh, 2013; Lee ve Kim, 2013; Shen ve diğerleri., 2009; Trujillo-Ponce, 2013, Turgutlu, 2014; van Ommeren, 2011; Vejzagic ve Zarafat, 2014.
	Enflasyon oranı (Fiyat indekslerindeki değişim: CPI)	Karlılığa pozitif etki	Enflasyon, Fiyat Endeksinde (TÜFE) değişim ile ölçülür. WEAMU ülkeleri ağırlıklı olarak hammadde ihracatçısıdır. Dolayısıyla, TÜFE'yi enflasyon oranı olarak almak çalışma kapsamına girer. Beklendiği zaman, bankalar oranlarını dengeleyebilirler. Tahmin edilmezse, maliyetler gelirlerden daha hızlı artabilir ve kazançlar düşebilir. Bankaların vade dönüşümü rollerinde bankalar borçlandıklarından daha uzun süre para ödünç verdikleri için bu oran yükseliş eğiliminde olan bankaların marjlarını ve kazançlarını azaltma eğiliminde oldukları öne sürülmüştür. Ancak WAEMU ülkelerinde enflasyon oranı çok düşüktür. (standart sınırın 2'den az olduğu)	Athanasoglou ve diğerleri, 2005, 2006; Guru ve diğerleri, 2002; Demirguc-Kunt ve Huizinga, 1999; Flamini ve diğerleri, 2009; Garcia-Herrero ve diğerleri., 2009; Gul ve diğerleri., 2011; Raza ve diğerleri, 2013; Riaz, 2013; Shen ve diğerleri, 2009,

⁴²Flamini ve diğerleri gibi (2009), araştırmacı Herfindahl-Hirschman endeksi (HHI) ya da üç şirket yoğunlaşma oranı gibi endüstriyel organizasyon alan yazınında standart olan diğer yoğunlaşma ölçüşlerinden kaçınmaya karar verilmiştir. Çünkü bu ölçüşler tüm bankalar hakkında eksiksiz bilgi gerektirir ve yanıltıcı olabilir. Ancak Raza ve diğerleri , (2013); Tan ve Floros, (2012) takip ederek, Çalışmamızda WAEMU banka sektör yoğunlaşma ölçmek için bankacılık sisteminin göreceli boyutunu (büyüklüğü) seçilmiştir.

(ii) Sermaye Yeterliliği Modelinde Kullanılan Bağımsız Değişkenler

Tablo 3.2 Sermaye Yeterliliği Modelleri İçin İncelenen Banka Finansal Değişkenleri Listesi

Değişkenler	Tanım
Öz Sermaye Karlılığı (ROE),	ROE, net karın öz kaynaklara oranı olarak ifade edilir. Öz Sermaye Karlılığı ne kadar yüksekse banka için o kadar pozitif anlam taşır. Bununla birlikte, aşırı kaldıraçlı bir bankanın zararına olabileceği için CAR'ın bu oran üzerinde fazla ağırlık verilmesinden kaçınılmalıdır. Bu oran bir bankanın kârlılığının göstergesi olarak da kullanılmaktadır. Kar amacı güden işletmeler olarak bankalar hissedarlarına yüksek getiri sağlamak istedikleri için CAR ve ROE arasında pozitif ilişki beklenir, Bankalar yüksek sermaye ile yüksek karlılık sağlayabilirler. Dolayısıyla özsermaye kârlılığı arttıkça sermaye yeterliliği de artacaktır. Harold (1999) CAR ve ROE arasında pozitif bir ilişki olduğu varsayımında bulunmaktadır.
Aktif Karlılığı Oranı (ROA)	ROA, Aktif kazanımı olarak ifade edilip, net gelirin bankaların toplam aktiflerine oranıdır. Bu oran, bankaların etkinlik ve operasyonel performanslarını karşılaştırmada kullanılan en önemli orandır. Bunun temel nedeni, bankalar tarafından finanse edilen varlıklardan sağlanan getirileri dikkate almasıdır. Karlılık, bankanın sermayesinin yeterliliği ile birlikte değerlendiren çalışmamızda ROA ve CAR arasında pozitif ilişki beklentisi vardır. Ahmet Büyükşalvarcı ve Hasan Abdioğlu (2011) ROA ve CAR arasında önemli bir ilişki bulmuşlardır. Ali Şingjergji ve Marsida Hyseni (2015), yaptıkları çalışmada ROA ve CAR arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır
Net Faiz Marjı (NIM)	NIM, Kazançlı Varlıkların (krediler ve sabit varlıklar hariç diğer kazanç varlıkları) yüzdesi olarak ifade edilen net faiz geliri (faiz gelirinden faiz giderinin çıkartılması) ile hesaplanan net faiz marjıdır. Bu oran karlılığın bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. (NIM) 'nin CAR üzerindeki etkisi negatif veya pozitif olabilir (Abdioğlu, 2011; Mili ve diğerleri, 2014, Aktaş ve diğerleri, 2015).Ahmad, Ariff ve Skully (2008)) Bu oran arttıkça, bankanın ürettiği kar marjı da artacaktır. Yüksek kar marjları, bankanın varlık kalitesi devam ettiği sürece istenen bir durumdur. Bu çalışmada, karlılık ile sermaye yeterliliğinin birlikte değerlendirerek, NIM ve CAR arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu varsaymaktadır.
Öz sermaye Toplam Aktif Oranı(SHER)	SHER, Bu oran bankanın varlıklarının ne kadarının öz kaynaklarla karşılandığını göstermektedir. Bir bankanın temerrüde düşme riskini ölçer. Bu nedenle, SHER ve CAR arasında pozitif yönlü bir ilişki beklenmektedir. Risk arttıkça CAR da artmalıdır. Sermayenin varlıklara oranı (veya sermayenin mevduata oranı) ne kadar yüksek olursa depozit daha güvenlidir (Sharpe; 1977, Berger, 1995, Bateni L., Vaklifard H. ve Asghari Farshid, 2014).
Likit Aktifler Toplam Aktifler Oranı(LiAR):	Likit Aktifler Toplam Aktifler Oranı (LiAR): Bu oran bir bankanın genel likidite pozisyonunu ölçmektedir. Likit Aktifler, eldeki nakit, vadesiz para ve kısa vadeli para, WAEMU Merkez Bankası dengesi ve diğer finansal kurumlar / bankalar ile dengelyi içermektedir. Dolayısıyla, LiAR ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişkinin anlamlı pozitif yöne olması beklenmektedir.
Likit Aktiflere Mevduat Oranı (LiDR)	LiDR: Bu, mevduat akışı oranıdır. Çoğunlukla müşterilerin yüzdesi ve müşteri talepleri durumunda yerine getirilmesi gereken kısa vadeli fonlara odaklanmaktadır. Bu oran CAR modelinde sigorta teorisini temsil etmektedir. LiDR ve sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki önemli ölçüde pozitif olarak beklenmektedir. Bu oran, bir bankanın likidite göstergesini değerlendirmek için kullanılmaktadır (Sherman J. Maisel, 1981 Peltzman (1970, Aktaş ve diğerleri, 2015).

Değişkenler	Tanım
Kredi Mevduat Oranı (LDR),	LDR, toplam kredinin toplam mevduata oranıdır ve bir bankanın likidite riskini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Sharpe'e (1977) göre, sermaye, varlıklarla mevduat arasındaki fark olarak tanımlandığından, sermayenin varlıklara oranı (veya sermayenin mevduata oranı) ne kadar yüksek olursa mevduatlar o kadar güvenlidir. Sermaye yeterli olduğu için mevduat "yeterince güvende" dir.LDR seviyesinin yüksek olması daha yüksek bir likidite riski daha yüksek sermaye seviyesiyle telafi edilmesi gerektiğini belirttiği için LDR ve sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki pozitif yönlü olacaktır. Diğer yandan Ali Şingjergji ve Marsida Hyseni, (2015) LDR ve CAR arasında negatif ilişki bulmuştur.
Kredi Aktif Oranı (LAR),	LAR, bankaların likidite göstergelerini değerlendirmek için kullandıkları toplam kredilerin toplam varlıklarına oranıdır. Bu oran, çeşitlendirme ve yatırım fırsatlarının niteliği ile ilişkisinden dolayı önemlidir. Aktif portföyündeki kredilerin sermaye üzerindeki etkisini ölçmektedir. Daha fazla kredi bir bankayı daha yüksek bir riske maruz bırakacağı için LAR ve CAR arasındaki ilişkinin olumlu olması beklenmektedir. Risk arttıkça, mevduat sahiplerinin kayıpları telafi edilmelidir, bu nedenle CAR artmalıdır. Mpuga (2002) sermaye yeterlilik oranı ile LAR arasında pozitif bir ilişki bulmuştur
Takipteki Krediler Toplam Aktifler Oranı (NPAR)	NPAR. Bu oran, toplam krediye ya da varlıklara sorunlu kredilerin oranlanması yoluyla hesaplanır ve genellikle kredi riskinin bir göstergesi olarak değerlendirilir. Bankanın sahip olduğu varlıkların kalitesi, finansal gücün de temsilcisidir. Varlık kalitesini değerlendirmenin temel yollarından biri ise, toplam varlıklarda sorunlu varlıkların ağırlığını belirlemektir. Baral (2005) ve Rajender (2009), NPAR biçimindeki kredi riskinin, bir bankanın mali sağlığı üzerinde etkili olan kritik faktörlerden biri olduğunu ve artan NPAR'ın, bankaları zor durumda bıraktığını ve bunun bankaların ve kredi riskinin performansını olumsuz etkileyeceğini ileri sürmüşlerdir. Batı WAEMU bankacılık sisteminde sorunlu bir kredi, anapara ve faiz ödemelerinde 90 günden fazla gecikmeler yaratan bir kredi olarak düşünülür. Dolayısıyla, NPAR oranı ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki önemli derecede negatif olarak beklenmektedir; bu da, sermaye seviyesinin yüksek olduğu bankaların, öz kaynak ile kredi zararlarının karşılanması bir sonucu olarak NPAR oranının daha düşük olması beklenmektedir. Ali ve Marsida (2015) NPAR ve ARA arasında negatif bir ilişki bulmaktadır.
Faiz Dışı Giderler/ Toplam Gelir Oranı(NIR):	NIR: Faiz dışı giderlerin veya faaliyet giderlerinin toplam gelire oranıdır. Bu oran, bankanın işletme giderlerini banka tarafından kazanılan gelirden karşılama kapasitesini ifade etmektedir. Bu oranın daha düşük olması banka için iyi bir göstergedir. Athanasoglou ve diğerleri (2006), toplam gelir içinde faaliyet kârının daha yüksek olmasının, banka yönetiminin operasyonel verimliliği açısından olumlu anlama geldiğini ortaya koymuşlardır. NIR ve sermaye yeterlilik oranı arasındaki beklenen ilişkinin, önemli ölçüde negatif olacağı ve NIR arttıkça, CAR'ın azalacağı beklenmektedir.
Faiz Dışı Giderler/Likit Aktif Oranı(NAR):	NAR: Faiz dışı giderlerin ortalama toplam varlıklara bölünmesi ile elde edilir ve CAR modelinde harcama teorisini temsil eder. Bu oran, yatırım yapılan varlıklara bağlı olan banka performansının maliyetine ilişkin (genel gider ve kredi kaybı karşılıkları) bir ölçüdür. Modelde, maliyet teorisini (Williamson, 1963 ve Rees 1974 tarafından ortaya atılmış maliyet teorisi, firma yöneticilerin kişisel tercihlerini yansıttıkları davranış ortamı bulduklarında, işletmenin kazançlarından ziyade bireysel faydalarını arttıracak şekilde davranacaklarını ifade etmektedir.) temsil etmektedir. Bu rakam ne kadar düşük olursa, CAR daha iyi olacaktır. (Ochei A., 2013). Dolayısıyla, NAR ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişkinin önemli ölçüde negatif olması beklenmektedir; bu da, NAR arttıkça, CAR'ın azalacağına işaret etmektedir

Değişkenler	Tanım
Faiz Dışı Gelirler Toplam gelir Oranı (NIIR)	NIIR : Son yıllarda faiz dışı gelirleri (banka ücretleri, servis ücretleri, temettü gelirleri, menkul kıymetleştirme ve ticaret kârları / zararları dâhil olmak üzere) faaliyet gelirlerine göre artarak önemli bir hale gelmiştir. Bu oran ne kadar yüksekse, CAR daha iyi olacaktır. Bu nedenle, NIIR ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişkinin anlamlı ölçüde pozitif olması ve NIIR'ın arttıkça CAR'ın da artması beklenmektedir.
Banka Büyüklüğü (Logsize):	Logsize: bankanın büyüklüğünü temsil eden toplam aktiflerin doğal logaritmasıdır. Bankaların büyüklüğü, banka mülkiyet özellikleri ve öz sermayeye erişim arasındaki ilişkiden dolayı önemlidir. Banka'nın öz sermayeye erişimi, iflas masrafindan kaçınma veya yönetsel riskten kaçınma konusundaki göreceli önemini yansıtabilir. Bu çalışma, CAR ile banka büyüklüğü arasındaki ilişkiyi ve büyük bankalar ile küçük ve orta ölçekli bankalar arasında sermayeye uygulanan düzenlemelerin farklılık yaratıp yaratmadığını değerlendirmektedir. Başka bir deyişle, bu çalışma, büyük veya küçük bankaların CAR üzerinde bir etkisi olup olmadığını test edecektir. Banka büyüklüğü ile sermaye yeterliliği arasında pozitif yönlü bir ilişki beklenmektedir. Bankanın büyüklüğü arttıkça, kayıplara karşı tampon görevi gören sermaye yeterlilik oranı da artacaktır. Alan yazında yer alan çalışmaların çoğunun pozitif ilişki bulduğu görülmekle birlikte, CAR ile negatif ancak önemsiz bir ilişki bulduklarını belirten bazı çalışmalarda (Aktaş ve diğerleri, 2015, Okuyan (2013), Reynolds ve diğerleri (2000) mevcuttur. Büyükşalvarci ve Abdioğlu (2011), CAR ile negatif ancak önemsiz bir ilişki bulmuştur. Negatif işaret, bankaların büyüklüğünün arttıkça CAR'ın azalacağına işaret etmektedir. Dengeleme teorisine göre, şirketin büyüklüğü arttıkça düşük işlem maliyetleriyle sermaye piyasalarına girmek daha kolay olmaktadır.
Risk Ağırlıklı Varlıklar (RWAR)	RWAR, risk ağırlıklı varlığın toplam varlıklara oranıyla hesaplanmaktadır. Risk ağırlıklı varlıklar, bir bankanın bilançosundaki tüm varlıkları, riskleri ağırlıklı olarak gösterilmesi ile ifade edilir. Bu ağırlıklar, riske dayalı sermaye standartlarına dayanan ve bankaların varlık portföyünde bulunan riskleri yansıtan (% 0,% 20,% 50 ve% 100) uluslararası standartlara göre belirlenmektedir. Dolayısıyla, RWAR ile CAR arasındaki ilişkinin önemli ölçüde negatif olması beklenmektedir. Alan yazında çalışmaların birçoğu, bir bankanın portföyünü daha az riskli varlığa kaydırarak, sermaye yeterlilik oranını artırması gerektiğini savunmuştur. Bunun için, bankanın varlık portföyündeki riskli varlığın artması, bir bankanın CAR'ında azalmaya neden olacaktır. Mpuga (2002), Okuyan (2013) ve Bokhari ve diğerleri (2012), CAR ve RWAR arasındaki negatif bir ilişkiyi varsaymaktadır.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Modelde yer alan tüm değişkenler, daha önceki çalışmalar ya da alan yazın taramasına (literatür) dayanmaktadır.

3.3. Araştırma Araçları ve Teknikleri

3.3.1 Ekonometrik Model

İstatistiksel analizde, veriler zaman kriterlerine göre üç sınıfa ayrılmıştır. Bunlar; zaman serisi verileri, kesit verileri ve bu iki veri kümesinin kombinasyonundan oluşan karma verilerdir. Aynı kesitsel birim (bireysel, aile veya işletme) zamanla izleniyorsa, bu tür karışık verilere panel verileri denir (Gujarati, 1999, s. 23-24).

3.3.1.1. Panel Veri Analizi

Çeşitli çalışmalarda farklı veri türleri kullanılmaktadır. Bu tür veriler sadece yapısına göre uygun modeller aracılığıyla incelenebilir. Aynı analizler zaman serileri ve kesit verileri ile yapılabilir. Kesitsel serilerle zaman serilerini kullanarak ilişkileri öngörme yöntemine panel veri analizi denir. Bu analizde, zaman serileri ve kesitsel seriler, hem zaman hem de kesitsel boyutlara sahip bir veri kümesi oluşturmak üzere bir araya getirilmiştir (Greene, 2003, s.612). Panel verileri analizi ile, gruplar arasındaki heterojenlik kontrol edilir ve aynı zamanda, bağımsız değişkenler arasındaki çoklu doğrusallık sorununu en aza indirgeyerek tahminler yapılır (Baltagi, 2005). Çalışmada kullanılan veri kümeleri hem yatay kesit hem de zaman serisi verilerini içerdiğinden panel veri yapısı için uygundur. Her enine kesitli birimde aynı sayıda dizi serisi gözlem varsa, böyle bir panel (veri) dengeli bir panel olarak adlandırılır. Bu çalışmada veri seti, dengeli bir paneldir, çünkü örnekleme her banka aynı gözlemlere sahiptir.

Panel veri analizinin geleneksel analizlere göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Analizin avantajları ve zayıf yönleri aşağıda açıklanmaktadır. Hsiao'ya (2003) göre, panel verilerinin kullanılması çeşitli avantajlar sağlamaktadır.

Bunlar arasında şunlar bulunur: -Panel verilerinin kullanılması, bireylerin heterojenliğini kontrol etmeye izin verir. Panel verileri bireylerin, firmaların, devletlerin veya ülkelerin heterojen olduğunu göstermektedir. Bu heterojenite için kontrol edilmeyen zaman serisi ve kesit çalışmaları, önyargılı sonuçlar elde etme riskini taşır (Moulton 1986, 1987); - Paneller daha kapsamlı verileri içermektedir, değişkenler arasında daha az eşdoğrusallık, daha fazla serbestlik derecesi ve daha fazla etkinlik sağlar. Zaman kesitinde çoklu doğrusallık problemi ile karşılaşılabilir; - Panel verileriyle, değişkenlerin dinamiklerini daha iyi incelemek mümkün olur. Nispeten kararlı görünen çapraz kesit dağılımları çok sayıda değişikliği gizleyebilir; - Panel verileri saf kesitte veya saf zaman serilerinde basitçe saptanamayan etkilerin tanımlanması ve ölçülmesi için daha uygundur; - Panel veri modelleri, saf kesit veya zaman serilerinden daha karmaşık davranış modelleri oluşturmaya ve test etmeye izin vermektedir (Kumbhakar ve Lovell, 2000, Koop ve Steel, 2011).

Panel verisinin sınırlılıkları şunları içermektedir: - Panel verilerinin derlenmesi ve veri toplama sorunları (Kasprzyk ve diğerleri, 1980); - Kısa zaman serileri boyutu. Tipik mikro paneller, her bir birey için kısa bir süreyi kapsayan yıllık verileri içermektedir.³

Özetle, panel verileri maliyetlerine kıyasla birçok avantaj sunmaktadır. Araştırmacı, saf zaman serisi veya kesitsel çalışmalar kullanırken yukarıda belirtilen sorunları çözmek için

panel verilerini kullanmaya devam etmiştir. Panel yöntemi aşağıdaki bölümde ele alınmaktadır.

3.3.1.2. Panel Statik Yöntem

Panel veri yönteminde, modellerin tahminleri sıradan en küçük kareler (OLS) veya birleştirilmiş OLS modeli, sabit etki modeli (FEM) ve tesadüfi etki modeli (REM) ile yapılabilir.

3.3.1.2.1. Havuzlanmış OLS Yöntemi

Havuzlanmış en küçük kareler regresyon modeli (POLS) olarak da adlandırılan en küçük kareler yöntemi (OLS), tüm kesit ve zaman serileri gözlemlerinde sabit terimin ve katsayıların aynı veya homojen olduğunu varsaymaktadır. (Mao ve Gu, 2008, s.147).

Temel denklemi hesaplamak için en basit yöntem olarak OLS modeli kullanılır. En küçük kareler yönteminde regresyon modelinin matematiksel ifadesi aşağıdaki gibidir.

$$y_{it} = \alpha + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Baltagi, 2005}). \quad (3.1)$$

(Birleştirilmiş) OLS, sabit ve / veya rassal etkiler olmaksızın toplanmış bir doğrusal regresyondur. Grup ve zaman periyodundan bağımsız olarak kesintisiz bir kesişme ve eğim varsaymaktadır.

3.3.1.2.2. Sabit Etki Modeli

Sabit etki modelinde, denklemde belirtilen sabit terimin, tüm yatay kesitler için tüm zaman serilerinde sabit olduğu varsayılır (Greene, 2003, s.615). Modelin matematiksel ifadesi:

$$y_{it} = \alpha_i + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (.3.2)$$

- ✓ α_i ($i = 1 \dots n$), her bir birim için bilinmeyen kesişim noktasıdır (n birimlere özel kesişmeler).
- ✓ i =birim and t = zaman olduğunda y_{it} bağımlı değişkendir.
- ✓ X_{it} (Bağımsız değişkenlerden birini temsil eder)
- ✓ β (Bağımsız değişkenlerin katsayısı),
- ✓ ε_{it} (hata terimi)

Sabit bir grup etki modeli, aynı eğiklikleri ve bireyler (grup ve birim) arasındaki sabit değişimi varsayarak, kesişmelerdeki bireysel farklılıkları inceler. Bireysel spesifik bir etki zaman bakımından değişmez ve kesişimin bir parçası olarak düşünülür.

3.3.1.2.3. Tesadüfi Etki Modeli

Tesadüfi etki modelinde, analizde yer alan birimler ana küttleden tesadüfi olarak seçilmektedir. Bu model, birimler arasındaki sabit katsayıların farklı olmadığını varsaymaktadır (Öz ve Güngör, 2007, s.326). Modelin matematiksel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$y_{it} = \alpha + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} + \mu_{it}t = zaman, i = banka \quad (3.3)$$

- ✓ α her birim için bilinmeyen kesişim noktasıdır (n birim kaynaklı kesişmeler).
- ✓ i =birim and t = zaman olduğunda y_{it} bağımlı değişkendir.
- ✓ X_{it} (Bağımsız değişkenlerden birini temsil eder.=
- ✓ β (Bağımsız değişkenler için katsayı),
- ✓ ε_{it} (Birim içi hata)
- ✓ μ_{it} (birimler arası hata)

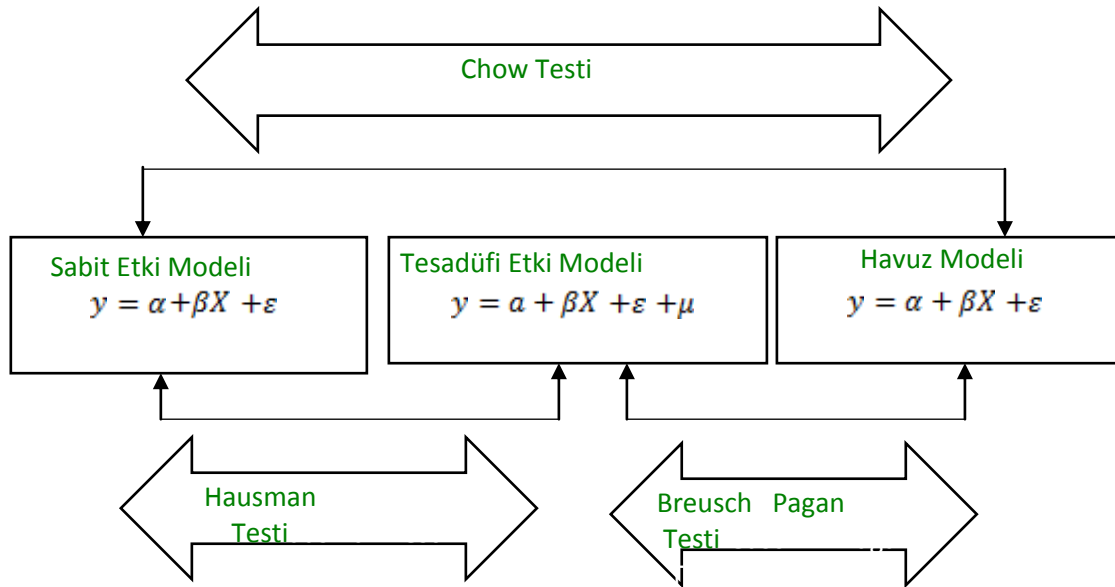
Tesadüfi etki modeli, bireysel etkinin (heterojenite) herhangi korelasyona uğramadığını ve daha sonra gruplara (veya zamanlara) özgü hata varyansını tahmin ettiğini varsaymaktadır. Dolayısıyla, u_i bireysel spesifik rassal bir etkidir veya bileşik hata teriminin bir bileşenidir. Bu nedenle, tesadüfi etkiler modeline hata bileşeni modeli adı da verilir.

Zaman serilerinin yatay kesit ile kombinasyonundan oluşan panel veri analizi, zaman serisi özellikleri ve zaman serisi problemlerini de içermektedir. Tıpkı zaman serilerinde olduğu gibi, değişkenlerin birim kökleri içermesine veya içermemesine ve aynı seviyedeki birim köklü gruplar arasında salınım olup olmadığı incelenmelidir (Gujarati, 1999, s.).

Veriler istikrarlı değilse, elde edilecek regresyon kestirimi yapay tahmin olacaktır. Bu çalışmada yapılan testlerde, banka kârlılığı ve banka sermayesinin yeterlilik oranını verilerinde seriler durağan görünmektedir. Bu nedenle, eş bütünleşme testi yapılmamıştır. Ancak, bankacılık sektörünün ekonomik büyümedeki performansı ile ilgili olarak, bazı değişkenler birim kök içermektedir. Bu nedenle eş bütünleşme testleri uygulanmıştır.

Panel verisi yöntemleri⁴³ Baltagi (2005, 2014) 'te belirtildiği gibi sabit, tesadüfi etkiler ve en küçük kareler yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Muhtemel iki olası tahmini model arasından seçim yapmak için çeşitli istatistiksel testler gerçekleştirilir. Bu testler Chow testi, Breusch Pagan testi ve Hausman testleridir.

⁴³Bu yöntemler sadece banka kârlılığının belirleyicisi ve banka sermaye yeterlilik oranı modellerinin belirleyicisi için uygulanmaktadır.

Şekil 3.1 Panel Veri Analizi Aşamaları

Kaynak: Basaran, 2008:113

Chow Testi

Çalışmada kullanılan veri kümesinin, birleştirilememesi veya kesitlerin (ülkeler, işler vs.) ve zamanın bir araya getirilip toplanamaması önemlidir. Enine kesit, belirli etkilere sahip zaman kaynaklı etkilerini Chow ortak anlamlılık testi kullanılarak test edilir. Chow testinde üretilen hipotezler şöyledir:

$H_0 =$ Etkin tahmin edicinin Pool OLS olması.

$H_1 =$ Etkin tahmin edicinin Pool OLS olmamasıdır.

Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi

Breusch ve Pagan'ın (1980) Lagrange çarpanı (LM) testi, bireysel (veya zaman) kaynaklı varyans bileşenlerinin sıfır olup olmadığını incelemektedir ($H_0: \sigma_u^2 = 0$). LM istatistiği serbestlik derecesi ile ki-kare dağılımını izler. Breusch Pagan testi tesadüfi etkilerin önemini test etmeye yardımcı olur. Başka bir deyişle, tesadüfi etki modeli ile bir araya getirilen model arasında seçim yapmaya izin veren bir testtir. Breusch Pagan testinin hipotezleri şöyledir:

$H_0 =$ Pool OLS varlığı mevcuttur.

$H_1 =$ Tesadüfi etki modelinin varlığı mevcuttur.

H_0 hipotezi reddedilirse, panel verilerde belirgin bir tesadüfi etki olduğunu ve tesadüfi etki modelinin, birleştirilmiş OLS'den daha iyi heterojenite ile karşılaşacağı varsayılır. Bu

adımlardan sonra, modelin sabit etkiler modeli ile mi yoksa tesadüfi etkiler modeli ile mi analiz edileceğine karar verilir.

Hausman Testi

Tesadüfi etkiler modelinde hata bileşenlerini temsil eden katsayıların, modeldeki bağımsız değişkenlerden bağımsız olduğu hipotezinin geçerliliği, Hausman tarafından önerilerin test istatistiği ile incelenebilir (Greene, 2003). Hausman testi, sabit ve tesadüfi etki modelleri⁴⁴ arasından hangi modelin kullanılacağına dair tercih yapma imkânı verir. (Hausman, 1978).. Sabit etki modeli, test sonucundaki olasılık% 5'ten az ise (prob <% 5) kullanılır. Test sonucu hesaplanan % 5 değerinden büyükse, tesadüfi etki modeli kullanılır.

Model oluşturulduktan sonra karşımıza çeşitli istatistiksel problemler çıkabilir. Bu problemler varyans ve otokorelasyon problemleri olabilir. Bu nedenle modeller tahmin edilmeden önce varyans ve otokorelasyon problemleri araştırılmıştır. Varyans problemini araştırmak için Modifiye edilmiş Wald testi (MWALD) kullanılmış olup, otokorelasyon problemini belirlemek için Woldridge Testi kullanılmıştır. Sorunların varlığı tutarlı ve etkili tahminleri engelleyebilir. Bu nedenle, eğer bu problemler varsa, Beck ve Katz (1995) tarafından önerilen standart hataları düzeltilmiş panel (PCSE) model kullanılabilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, modellerin otokorelasyon ve varyans problemi vardır.

Bu problemlerden kurtulmak ve daha güvenilir tahminler elde etmek için, N gözlem sayısının zaman boyutu T'den daha büyük olduğu durumlarda da tercih edilen Standart Hataları Düzeltilmiş Panel (PCSE) yöntemi uygulanmıştır. Beck ve Katz (1995) PCSE yaklaşımının zaman boyutlarına göre daha büyük yatay kesit boyutuna sahip veri kümelerinde daha iyi sonuçlar verdiğini göstermiştir. Bu çalışmadaki veri seti, kesit büyüklüğünün (86 Banka) zaman boyutundan (9 yıllık) daha büyük olduğu için tahminler PCSE modeli ile de yapılabilir. PCSE yaklaşımında korelasyon problemi ortadan kaldırılır. Buna ek olarak, değişken varyans problemini düzeltmek için sağlam standart hatalar elde edilmektedir. Veri setlerine⁴⁵ havuzlanmış OLS, sabit etki regresyon modeli, tesadüfi etki regresyon modeli ve PCSE uygulanmış ve göstergeler esas alınarak istatistiksel model için sonuçlar değerlendirilmiştir.

Dinamik panel modelleri için, GMM analizi yoluyla analiz edilmiştir. GMM modellerinde kullanılan moment koşullarının geçerliliğini değerlendirmek için Sargan ve

⁴⁴ H0 = tesadüfi etki modeli uygundur, H1 = Sabit etki modeli uygundur

⁴⁵ Bu yöntemler, banka kârlılığının belirleyicisi ve banka sermaye yeterlilik oranı modellerinin belirleyicileri için uygulanmıştır

Hansen'in aşırı tanımlama kısıtlamaları ve Arellano-Bond (1991) seri otokorelasyon testi kontrol edilmiştir.

Çalışmada geliştirilen modeller aşağıdaki bölümde ele alınmaktadır.

3.3.1.3. GMM Dinamik Panel Yöntemi

Panel veri için Moment Genelleştirilmiş Yöntemler (Generalized Methods of Moments) (GMM) tahmininin geliştirilmesi ve uygulanması son on yılda çok verimli olmuştur. Birçok yöntemi (sıradan en küçük kareler, genelleştirilmiş en küçük kareler, araç değişkenler tahmini, maksimum olasılık) tek bir çatı altında birleştiren bu yöntem, ekonometrik modellerdeki rassal değişkenler arasındaki ilişkiler için en esnek ve en geniş varsayımların yapılabilmesine izin vermektedir. Arellano ve Bond (1991) tahmin araçlarından önceleri, büyümeyle ilgili çeşitli konularda yaygın olarak yararlanmışlardır.

Arellano ve Bond modeli aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$y_{it} = \beta_1 + \rho y_{i,t-1} + X_{it}\beta_2 + u_i + \varepsilon_{it}, \dots, v_{it} = \dots u_i + \varepsilon_{it} \quad (.3.4)$$

İlk fark dönüşümü hem sabit dönemi hem de bireysel etkiyi ortadan kaldırır:

$$\Delta y_{it} = \rho \Delta y_{i,t-1} + \Delta X_{it}\beta_2 + \Delta \varepsilon_{it} \quad (3.5)$$

Farklılaşmış gecikmeli bağımlı değişken ile bozulma süreci arasında hala bir korelasyon vardır (şu anda bir birinci derece hareketli ortalama işlem ya da MA (1)): önceki yi'yi içermekte, t-1 ve sonraki ε_i , t-1'i içermektedir.

Dinamik Panel Verileri (DPD) Yaklaşımı

DPD (Dinamik Panel Verileri) yaklaşımı, genelde Arellano ve Bond'un (Rev. Ec. Stud., 1991) çalışması olarak düşünülür, ancak Holtz-Eakin, Newey ve Rosen'in çalışmalarıyla yaygınlaşmıştır. (Econometrica, 1988). Çalışmada, Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM) kullanılarak, dinamik panel veri modelinin daha verimli tahminler oluşturulmuştur.

.Orijinal tahmin aracına sıklıkla GMM farkı denir (genişletilmiş kestirimci genelde Sistem GMM olarak adlandırılırken $y_{it} = \delta y_{i,t-1} + \mu_{it} + v_{it}$).

DPD tahmin edicileri araçsal değişken metotları uygulanırken Sargan-Hansen test sonuçlarını değerlendirmek özellikle önemlidir. Ayrıca, DPD tahmininde bir diğer önemli tanı da kalıntıların otokorelasyonu için AR testidir.

Sargan -Hansen Testi

GMM tahmini prosedüründe kullanılan moment koşullarının geçerliliğini test etmek için yapılan standart test Sargan'ın kısıtlamaların aşırı tanımlanması (Sargan 1958) ve Hansen'in gelişimi testidir(1982) . İlk modeldeki GMM tahmincisi için, bu test şu şekilde verilir

$$Sarg = \frac{1}{N} \bar{\Delta\mu}' Z d W_n Z d' \bar{\Delta\mu} \quad (.3.6)$$

W_N optimal ağırlık matrisi ve $\bar{\Delta\mu}$ farklılaşan modeldeki iki aşamadır.

Moment koşullarının sayısı parametre vektörünün boyutundan daha büyük olduğunda, modelin aşırı tespit edildiği söylenir. Fazla tanımlama, araştırmacıya, modelin moment koşullarının veriyle uyuşup uyuşmadığını kontrol etmesini sağlar. Sargan testi için hipotezler şöyledir:

H0: Aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar geçerlidir.

Yokluk hipotezi kabul edildiğinde, araçların geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Başka bir deyişle, Sargan istatistiğinin p-değeri ($p > 0.05$) ne kadar yüksek olursa o kadar iyidir. Sağlam tahminde Stata, Sargan yerine Hansen J istatistiğini aynı yokluk hipotezi ile raporlar.

Otokorelasyon İçin Arellano-Bond Testi

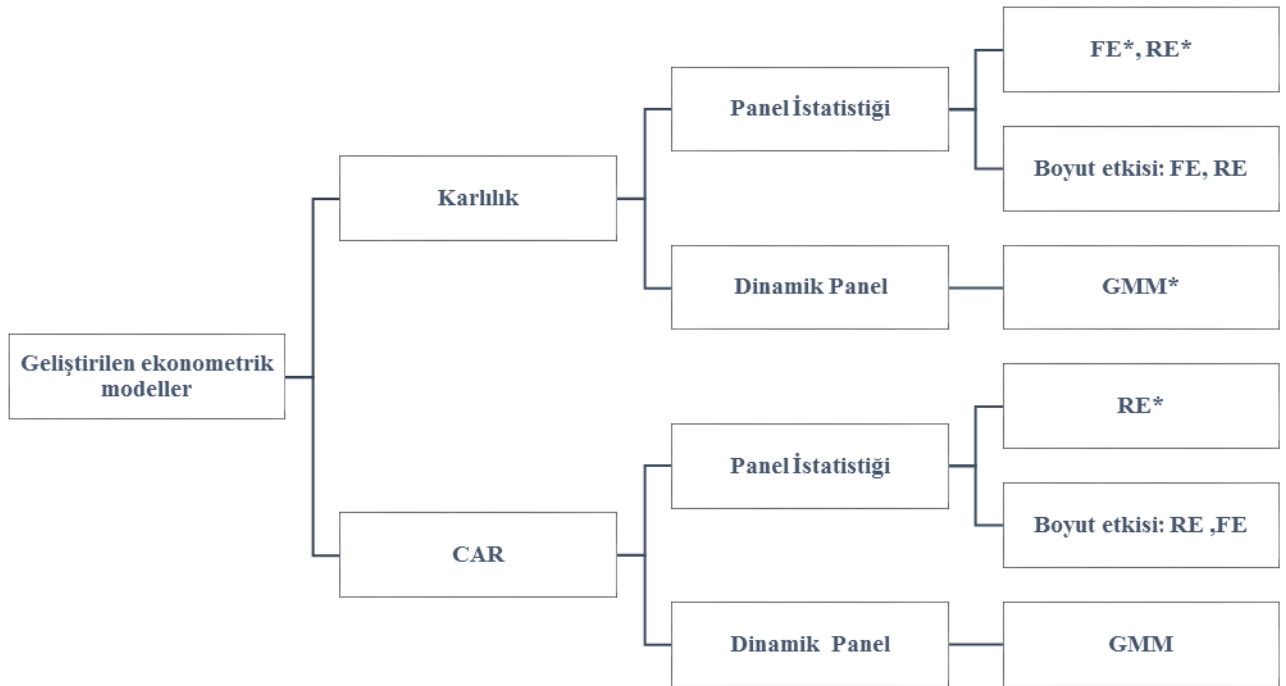
Arellano-Bond testi hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H0: Otokorelasyon yoktur.

Otokorelasyon için Arellano - Bond testi, otokorelasyonun olmadığı boş bir hipoteze sahiptir ve farklı ardıllara uygulanır. İlk farklılıklardaki AR (1) süreci için yapılan test, genellikle sıfır hipotezini reddeder

Düzeylede otokorelasyonu tespit ettiği için ikinci farklardaki AR (2) için test daha önemlidir.

Bu tezde kullanılan ekonometrik modeller Şekil 3.2'de gösterilmektedir.

Şekil 3.2 Tezde Kullanılan Ekonometrik Modeller

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

*CAR: Sermaye Yeterliliği Oranı, FE: Sabit Etki, RE: Tesadüfi Etki, GMM: Genel Yöntemler,

3.3.1.4. Panel Birimi Kök Testi

Panel veri analizinde bir regresyon tahmini yapmak için öncelikle analizde yer alacak verilerin analitik uygunluğu incelenmelidir. Her şeyden önce, verilerin sürekliliğini belirlemek önemlidir. Panel verileri, zaman serileri ve kesitsel verilerden oluşan karışık veriler olduğundan, yapıları gereği zaman boyutlandırılmıştır. Bu çerçevede, zaman serileri durağan ve durağan olmayan zaman serilerine ayrılmıştır. Bir zaman serisinin durağanlığı, en basit biçimde "yüksek dereceli anların varlığında zamanla değişmeyen serinin kararlılığı, ortalaması, varyansı ve kovaryansı" dır . (Nemlioğlu, 2005, s.1).

Bir başka deyişle, zaman serilerinin analizinde olduğu gibi, hem zaman hem de kesitsel analizi birlikte uygulayan panel veri analizi, değişkenler arasındaki yanlış ilişkileri önlemek için istikrarlı olmalıdır (Korkmaz, Uyguntürk, Gökbulut ve Güğçerçin, 2008). , s.580). Bu nedenle, panel birim kök testleri, bireysel zaman serilerine dayanan birim kök testlerine göre yüksek hassasiyete sahiptir. Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi bulmak için kullanılan eş bütünleşme analizinde, değişkenlerin ilk farkının sabit olması gerekir. Panel modellerinde bazı standart panel birimi kök testleri kullanılır.

Bunlar şu şekildedir: LLC (Levin, Lin, Chu, 2002) Panel birim kök testi, Breitung (2000) panel birim kök testi, IPS (Im, Pesaran, Shin testi, 2003) panel birimi kök testi, ADF testi (Augmented Dickey Fuller testi), PP (Phillips-Perron) panel birim kök testi ve Handri (1999) panel birim kök testi.

Bu çalışmada, panel birimi kök testleri arasında Levin, Lin ve Chu testleri ile ortak birim kök süreci araştırılırken, araştırmacı ayrıca birim kök sürecini, her birim için Im-Pesaran-Shin testi ile araştırmıştır (Meder Çakır ve Küçük Kaplan, 2012, s.). Ayrıca, tüm serilerde panel birim kökünün varlığı genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) testiyle test edilmiştir. Bu testler aşağıdaki gibidir:

Levin-Lin ve Chu (LLC) testi

LLC (2002) testi, panel veri alanında kullanılan ilk ve en popüler testtir. LLC testinin, tüm birimler için otoregresif katsayısının homojen olması varsayımı vardır. LLC, bireysel birim kök testlerinin gücünün sınırlı olduğunu belirtir. LLC, her kesit için ayrı birim kök testleri yapmak yerine daha güçlü bir panel birimi kök testi önermiştir. Levin-Lin ve Chu testi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$\Delta y_{it} = \alpha_i \delta_{it} + \theta_t + \rho_i y_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (3.7)$$

Bu ifadede, birim başına sabit etki katsayıları (α ve θ) ve bir eğilim katsayısı (δ) vardır. "İki yönlü modeller" olarak adlandırılan modellerde, gözlemlenemeyen etkilerin her iki birime ve zamana göre değişmesine izin verilir. Testi uygulayabilmek için, OLS yöntemiyle tahmin etmek gerekir. Model tahmin edildikten sonra, katsayısı ρ kabul edilir ve her i için aşağıdaki hipotezler test edilir (Sunal ve Seçkin, 2005, s.2)

$$H_0: \rho_i = 0$$

$$H_1: \rho_i = \rho < 0$$

Im-Pesaran and Shin Testleri

Im-Pesaran ve Shin Testleri Levin-Lin and Chu testinin genişletilmiş şeklidir. Im-Pesaran ve Shin testlerinde, aynı Levin-Lin ve Chu testinde olduğu gibi $\Delta y_{it} = \alpha_i \delta_{it} + \theta_t + \rho_i y_{it-1} + \varepsilon_{it}$ modeli test edilir. Bu modelin hipotezleri aşağıdaki gibidir:

$$H_0: \rho_i = 0, \forall i$$

$$H_1: \rho_i = \rho < 0, i = 1, 2, \dots, N_1$$

Im-Pesaran ve Shin testlerinde, test istatistiği olarak standart normal dağılım t değerlerinin yerine t istatistiği kullanılır. T istatistiği, her grup için hesaplanan t değerlerinin aritmetik ortalaması alınarak elde edilmiştir (Sunal ve Seçkin, 2005, s.2).

Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Testi

Dickey ve Fuller, zaman serilerinin durağan olup olmadığını belirlemek için 1979 ve 1981 yıllarında birim kök testleri geliştirmiştir. Dickey-Fuller testinde zaman içerisinde gözlemlenen değişimin otoregresif bir süreç olduğu kabul edilir. Hata otomatik olarak ilişkilendirilirse, Dickey-Fuller tarafından 1981'de geliştirilen Dickey-Fuller testi (ADF) uygulanır. Zaman serilerinin uyum diziliminin tahmininde, ekonometrik çalışmalarda Genişletilmiş Dickey - Fuller (ADF, 1981) birim kök testi sıklıkla kullanılmaktadır. ADF birim kök testi yapısal kırılmaları göz önünde bulundurmadığından, bu testin olasılığı, zaman serilerindeki yapısal kırılmalarda azalır ve bu nedenle birim kök eksikliği hipotezi yanlış olduğunda kabul olasılığı artmaktadır (Emirmahmutoğlu, Köse ve Yalçın, 2005, s.2).

3.3.2. Tahmin Modelleri

Tezin amaçları doğrultusunda, oluşturulan modeller, banka kârlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, banka sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörlerin belirlenmesi olmak üzere iki alt başlık altında incelenmektedir.

3.3.2.1. Banka Kârlılığına Etki Eden Faktörlerin Analizi

Kârlılık modeli için, çalışmada, banka maliyet etkinliğini ölçmek için kullanılan üretim fonksiyonuna dayanan bir teknik etkinlik ile ilintili maliyet etkinlik sınır modelini kullanılmaktadır (Battese ve Coelli, 1992; Marko, 2006; Munyambonera, 2013).

Maliyet etkinliği, maliyet fonksiyonundan türetilir ve Cobb-Douglas fonksiyonunun değiştirilmiş bir şeklidir. Buna göre, banka maliyetlerinin benzer koşullar altında aynı çıktıyı üreten en iyi uygulamalara yakınlığı veya uzaklığı hakkında bilgi sağlar. Maliyet etkinliği, bu nedenle, belirli bankanın maliyet sınırına karşı durumunu yansıtır. Denklem (2.1)'de stokastik maliyet sınır fonksiyonu ifade edilmektedir.

Temel model spesifikasyonunu (2.1) kullanarak, log-lineer genelleştirilmiş üretim fonksiyonu çerçevesi banka kârlılığını tahmin etmek için kullanılır (denklem 2.2).

Karlılık analizi için üç model kullanılmıştır. Alan yazında en fazla kullanılan ROA, ROE ve NIM gibi karlılık göstergeleri modellerde bağımlı değişken olarak yer almaktadır (Alrashdan, 2002; Khrawish, 2011; Valentina Flamini, Calvin McDonald ve Liliana Schumacher, 2009, Al Nimer, 2014; Oladele ve al. 2012; Saeed, 2014; Alkhazaleh ve Almsafir, 2014). Bu

bağımsız değişkenler oluşturulan karlılık modellerinde, üç model arasında WAEMU'da banka kârlılığına etki edebilecek faktörler arasında farklılaşmayı belirlemek için kullanılmıştır. ROA ve ROE, yıl boyunca üretilen ve değişkenlik gösterdiğinde, ortalama olarak (iki yıl üst üste varlıkların ortalama bir değeri payda olarak) ölçülür. Modeldeki bağımsız değişkenler, banka kaynaklı, sektöre özgü ve makroekonomik faktörlere ilişkin olarak belirlenmiştir. Çalışmada Banka karlılığını etkileyen faktörleri tahmin ederek, alan yazında yer alan çalışmalarla ilişkili çerçeveyi benimsemektedir: Wilson et.al. (2004) Avrupa bankalarında; Tunus bankalarında Naceur (2003); Ve Panayiotis ve diğerleri (2005).

Tahmin amacıyla, önerilen model şu şekildedir (denklem 2.5):

$$\Pi_{ic,t} = \alpha + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \sum_{m=1}^M \beta_m X_{c,t}^m + \sum_{n=1}^N \beta_n X_{c,t}^n + \quad (3.8)$$

$\Pi_{ic,t}$ sürecinde c ülkesindeki i bankasının karlılığıdır; α regresyon sabiti; $X_{ic,t}^j$ ve $X_{c,t}^m$ sırasıyla banka kaynaklı ve sektöre özgü belirleyicileri simgelemektedir; $X_{c,t}^n$ her bir ülkeye özgü makroekonomik faktörlerdir; ve ε_{it} hata katsayısıdır.

Çalışmada sabit etkiler (FE) ve tesadüfi etkiler (RE) modeli için en küçük kareler yöntemi uygulamıştır. Buna göre, FE modelinde, vi'lerin tahmin edilmesi için sabit parametreler olduğu düşünülmektedir. RE modeli altında iken, vi'lerin RE modeli altında tesadüfi bir şekilde olduğu varsayılır. Kullanılan modeller şu şekildedir:

ROA_{ic,t}=

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 1})$$

ROE_{ic,t}=

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 2})$$

NIM_{ic,t}=

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 3})$$

Bankaların karlılığına ilişkin değerlendirme ayrıca banka büyüklüğü dikkate alınarak yapılmıştır. Banka büyüklüğünün karlılık üzerine etkisini değerlendirmek için WAEMU

banka sektöründe kullanılan ölçütlere dayalı olarak büyük banka (LogsizeLarBK) ve Küçük ve Orta ölçekli banka (LogsizeSmBk) olmak üzere iki kısma bölünmüştür (bkz. Tablo 3.4). Birinci faktör, artan çeşitlendirme riskinin azalmasına yol açarsa, beklenen getirilerin azalması ve ikincisinin, kârlılık için pozitif katsayıya, diğer taraftan da ölçek ekonomilerinin önemli oranda olması durumunda negatif katsayılarla götüreceği düşünülmektedir. Modellerde tüm diğer değişkenler güçlü bir görünüm sergilemektedir. Altı model aşağıda verilmiştir:

$$ROA_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeLarBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 4})$$

$$ROA_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeSmBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 5})$$

$$ROE_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeLarBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 6})$$

$$ROE_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeSmBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 7})$$

$$NIM_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeLarBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 8})$$

$$NIM_{ic,t} =$$

$$\alpha + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} \text{LogSizeSmBk}_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + \beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 9})$$

Ayrıca, dinamik panel GMM modelini kullanarak banka karlılığı (ROA, ROE, NIM) üç modeli yeniden tahmin edilmiştir. Ancak, bu modeller arasında, banka kârlılığını alan yazında daha fazla temsil eden ROA modeli üzerine odaklanılmıştır. Dinamik modelde, standart Sıradan En Küçük Kareler (OLS) yöntemi gerçekleştirilememektedir. Nitekim, ortaya çıkan sonuçlar, panel seviyesindeki etkiler ile gecikmiş bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon nedeniyle taraflı ve tutarsız olmuştur. Bu nedenle, tahminde Arellano-Bond (1991) yaklaşımı kullanılabilir

Bu nedenle çalışmada Arellano-Bover / Blundell-Bond (1995, 1998) ek moment koşullarını içeren genellenmiş momentum yöntemi (GMM) kullanılmaktadır. Bu yöntemde, kendine has hatalarda otokorelasyon bulunmadığı varsayılırken, panel seviyesindeki etkiler ile bağımlı değişkenin ilk gözleminin ilk farkı arasındaki bağıntısız koşul yöntemin ön koşuludur. Dinamik model temel denkleme (3.8) dayandığında aşağıdaki gibi ifade edilmektedir

$$\Pi_{ic,t} = \alpha + \delta\Pi_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \sum_{m=1}^M \beta_l X_{c,t}^m + \sum_{n=1}^N \beta_n X_{c,t}^n + \varepsilon_{it} \quad (3.9)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + u_{it}$$

$\Pi_{ic,t-1}$ bir dönem gecikmeli bağımlı değişken ve δ ortalama geri dönüş hızını ölçmektedir.

Ayrıca, örneklem döneminde WAEMU bankacılık sektöründe gerçekleşen veri kümesinin nispeten uzun zaman dilimini kapsamaması ve sektörde gerçekleşen reformlar göz önüne alındığında, modele kukla zaman değişkenleri eklemek çok önemlidir. Bunları hesaba katmak, tahminlerin bilinmeyen büyüklüklerde ve yönlerde eleştirilmesine neden olabilir. Böylece, modelin hata bileşeninde zaman etkileri şu şekilde ortaya çıkar:

$$\Pi_{ic,t} = \alpha + \delta\Pi_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \sum_{m=1}^M \beta_l X_{c,t}^m + \sum_{n=1}^N \beta_n + \varepsilon_{it} \quad (3.10)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + \lambda_t + u_{it}$$

λ_t gözlemlenemeyen zaman etkisidir. Gözlemlenemeyen zaman etkilerinin ortak anlamlılığı H_0 hipotezi ile test edilir: $H_0: \lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$.

İlgili LM testi (Tablo 3.7), H_0 modelinin 10,11 ve 12 no'lu model için % 95 güven düzeyinde reddedildiğini belirtir ve λ_t 'yi hesaba katmak için zamana etkisiz değişkenlerin dahil edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Model 10, 11 ve 12 için bütün kukla değişkenlerin katsayısı önemlidir. Dolayısıyla, araştırmacı denkleme (3.10) genişletir.

Aşağıdaki gibi:

$$\Pi_{ic,t} = \alpha + \delta \Pi_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \sum_{m=1}^M \beta_l X_{c,t}^m + \sum_{n=1}^N \beta_n X_{c,t}^n + \gamma + \varepsilon_{it} \quad (3.11)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + u_{it}$$

D_t (2006.....2014) yılları arasındaki etkisiz değişkenlerdir.

Aslında, model (3.11) için LM testi H_0 'yı reddetmez (bakınız Tablo 3.7) ve bu nedenle çalışmada bu modelin tahmini yapılmaktadır. Modeller şu şekildedir:

$$ROA_{ic,t} =$$

$$\alpha + \delta ROA_{ic,t-1} + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] \gamma D_t + [\beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t}] + \gamma D_t + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 10})$$

$$ROE_{ic,t} =$$

$$\alpha + \delta ROE_{ic,t-1} + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + [\beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t}] + \gamma D_t + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 11})$$

$$NIM_{ic,t} =$$

$$\alpha + \delta NIM_{ic,t-1} + [\beta_1 SHER_{ic,t} + \beta_2 LiDR_{ic,t} + \beta_3 LiAR_{ic,t} + \beta_4 LDR_{ic,t} + \beta_5 LAR_{ic,t} + \beta_6 NIR_{ic,t} + \beta_7 NAR_{ic,t} + \beta_8 NIIR_{ic,t} + \beta_9 NPAR_{ic,t} + \beta_{10} LogSize_{ic,t}] + [\beta_{11} BCR_{c,t} + \beta_{12} SMR_t] + [\beta_{13} CPI_{c,t} + \beta_{14} PRGDP_{c,t}] + \gamma D_t + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 12})$$

$ROA_{ic,t-1}$, $ROE_{ic,t-1}$, $NIM_{ic,t-1}$ bağımsız değişkenleri sırasıyla bir dönemlik gecikmiş karlılık and δ ortalama geri dönüş hızını ya da dengeye dönüş hızını ölçmektedir. 0 ile 1 arasındaki delta değeri, kârların kalıcı olduğunu ve denge seviyesine dönme eğiliminin olduğuna işaret eder. Ayrıca, değer 0'a yakınsa, nispeten rekabetçi bir piyasa yapısının sinyali olan yüksek bir dengeye dönüş hızını gösterirken, 1'e yakın bir değer daha yavaş ortalamaya geri dönüşü ve dolayısıyla daha az rekabetçi piyasa anlamına gelmektedir. ΓD_t , etkisiz değişkenlerin zamanıdır.

3.3.2.2. Banka Sermaye Yeterlilik Oranını Etkileyen Faktörlerinin Analizi

Banka sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörlerin belirlenmesi için geliştirilen model, alan yazında yer alan çeşitli teorilere dayanmaktadır. Bu teoriler şu şekildedir: mevduat sigortası teorisi (Merton, 1977; Marcus, 1984; Keeley, 1990, Hellmann, Murdock ve Stiglitz, 1997, Matutes and Vives, 1998; Sharpe, 1977); harcama teorisi (Williamson, 1963; Rees, 1974), tampon teorisi (Calem ve Rob, 1996); Portföy teorisi (Markowitz, 1959; Sharpe,

1964; Lintner, 1965; Mossin, 1966; Merton, 1974, 1977; Sherman J. Maisel, 1981). Burada amaç banka sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörleri vurgulamaya yardımcı olabilecek bir model oluşturmaktır. Önerilen model şu şekildedir:

$$y_{ic,t} = \alpha + \sum_j \beta_j X_{ic,t}^j + \varepsilon_{it} \quad (3.12)$$

$y_{ic,t}$, bir bankanın i ülkede c dönemi için sermaye yeterlilik oranı olup t , α ve β_j sırasıyla regresyon sabiti ve katsayısıdır; $X_{ic,t}^j$, banka kaynaklı değişkenlerin veya oranların vektörlerini gösterir. $\varepsilon_{it} = v_i + u_{its}$ ve ε_{it} gözlenemeyen banka kaynaklı etki ya da tesadüfi etki olan ε_{it} ve kendine özgü hata olan u_{it} ile hata katsayısı temsil edilmektedir. Önerilen model model şu şekildedir:

$$\begin{aligned} CAR_{ic,t} = & \alpha + \beta_1 ROA_{ic,t} + \beta_2 ROE_{ic,t} + \beta_3 NIM_{ic,t} + \beta_4 SHER_{ic,t} + \beta_5 LiDR_{ic,t} + \beta_6 LiAR_{ic,t} + \beta_7 \\ & LDR_{ic,t} + \beta_8 LAR_{ic,t} + \beta_9 NIR_{ic,t} + \beta_{10} NAR_{ic,t} + \beta_{11} NIIR_{ic,t} + \beta_{12} NPAR_{ic,t} + \beta_{13} LogSize_{ic,t} + \beta_{14} \\ & RWAR_{ic,t} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (\text{Model 13})$$

Bu modelde, bağımlı değişken sermaye yeterlilik oranı (CAR) ile ifade edilirken; teoriler temelinde eklenen bağımsız değişkenler öz sermaye/toplam varlık oranı (SHER), mevduat sigorta teorisi kapsamında; faiz dışı gider/ortalama toplam varlık (NAR) harcamar teorisi kapsamında; likit varlıklar/banka mevduat oranı (LiDR), portföy teorisi kapsamında eklenm

SHER, NAR ve LiDR, bağımlı değişken CAR'ı açıklamak için model kontrol değişkenlerini temsil eder.

Ayrıca çalışmada banka büyüklüklerinin sermaye yeterlilik oranı üzerine etkisi de oluşturulan yeni modellerde test edilmiştir. İki model de şu şekildedir:

$$\begin{aligned} CAR_{ic,t} = & \alpha + \beta_1 ROA_{ic,t} + \beta_2 ROE_{ic,t} + \beta_3 NIM_{ic,t} + \beta_4 SHER_{ic,t} + \beta_5 LiDR_{ic,t} + \beta_6 LiAR_{ic,t} + \beta_7 \\ & LDR_{ic,t} + \beta_8 LAR_{ic,t} + \beta_9 NIR_{ic,t} + \beta_{10} NAR_{ic,t} + \beta_{11} NIIR_{ic,t} + \beta_{12} NPAR_{ic,t} + \beta_{13} \\ & LogSizeLarBk_{ic,t} + \beta_{14} RWAR_{ic,t} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (\text{Model 14})$$

$$\begin{aligned} CAR_{ic,t} = & \alpha + \beta_1 ROA_{ic,t} + \beta_2 ROE_{ic,t} + \beta_3 NIM_{ic,t} + \beta_4 SHER_{ic,t} + \beta_5 LiDR_{ic,t} + \beta_6 LiAR_{ic,t} + \beta_7 \\ & LDR_{ic,t} + \beta_8 LAR_{ic,t} + \beta_9 NIR_{ic,t} + \beta_{10} NAR_{ic,t} + \beta_{11} NIIR_{ic,t} + \beta_{12} NPAR_{ic,t} + \beta_{13} \\ & LogSizeSmBk_{ic,t} + \beta_{14} RWAR_{ic,t} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (\text{Model 15})$$

Ayrıca, model 13, dinamik panel GMM modeli kullanılarak ve değişkenler arasındaki bağımlı değişkenin gecikmeli değeri modele dâhil edilerek yeniden tahmin edilmiştir. Bu

model ile WAEMU bankacılık sektöründe sermaye yeterliliğinin kalıcılığı diğer bir deyişle sürekliliği tahmin edilmeye çalışılmıştır. Oluşturulan Dinamik model aşağıdaki gibidir; denklem (3.13)

$$y_{ic,t} = \alpha + \delta y_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \varepsilon_{it}. \quad (3.13)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + u_{it}$$

$y_{ic,t-1}$, bir periyot gecikmeli bağımlı değişkendir ve δ ortalama geri dönüş hızını ölçmektedir.

Ayrıca, örnek dönem süresince WAEMU bankacılık sektöründe yapılan reformları değerlendirmek için, modele kukla zaman değişkenleri eklemek önemlidir. Böylece, modelin hata bileşeninde zaman etkileri şu şekilde ortaya çıkar:+

$$y_{ic,t} = \alpha + \delta y_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \varepsilon_{it}. \quad (3.14)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + \lambda_t + u_{it}$$

Burada λ_t gözlemlenemeyen zaman etkisidir. Gözlemlenemeyen zaman etkilerinin ortak anlamlılığı H_0 hipoteziyle test edilir. $H_0: \lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$. İlgili LM testi (Tablo 3.10), Model 16 için % 95 güven düzeyinde H_0 'nın reddedildiğini gösterir; bu durum, yıl için belirli kukla değişkenlerin λ_t 'yi hesaba katması gerektiği anlamına gelmektedir. Tüm etkisiz değişkenlerin katsayısı, tüm yıllar için önemlidir. Dolayısıyla, araştırmacı denklemi (3.14) aşağıdaki şekilde genişletmektedir:

$$y_{ic,t} = \alpha + \delta y_{ic,t-1} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{ic,t}^j + \gamma D_t + \varepsilon_{it} \quad (3.15)$$

$$\varepsilon_{it} = v_i + u_{it}$$

(2006.....2014) yılları arasında D_t t nin kukla değişken olduğunda. Modelde/denklemde (3.15) LM testi H_0 'yı reddetmemektedir (bakınız Tablo 3.10) ve dolayısıyla araştırmacı tahminleri bu model üzerinde temel alır. Model şu şekildedir:

$$CAR_{ic,t} =$$

$$\alpha + \delta CAR_{ic,t-1} + \beta_1 ROA_{ic,t} + \beta_2 ROE_{ic,t} + \beta_3 NIM_{ic,t} + \beta_4 SHER_{ic,t} + \beta_5 LiDR_{ic,t} + \beta_6 LiAR_{ic,t} + \beta_7 LDR_{ic,t} + \beta_8 LAR_{ic,t} + \beta_9 NIR_{ic,t} + \beta_{10} NAR_{ic,t} + \beta_{11} NIIR_{ic,t} + \beta_{12} NPAR_{ic,t} + \beta_{13} LogSize_{ic,t} + \beta_{14} RWAR_{c,t} + \gamma D_t + \varepsilon_{it} \quad (\text{Model 16})$$

3.4. Araştırma Sonuçları ve Bulgular

Bu bölümde öncelikle tanımlayıcı istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Daha sonra oluşturulan 16 model için panel veri analizleri değerlendirilmiştir.

3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Öncelikle tahmin edilen onaltı model için değişkenlerin betimsel istatistik değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan değerler ek-4'de belirtilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Ort. Aktif karlılığı, Ort. Öz Sermaye Karlılığı ve Ort. Net Faiz Marjı değerleri sırasıyla 0.7%, 2.8% ve 6.8%'dir. Bu sonuçlara göre WAEMU bankaları için özellikle Varlık (Aktif) karlılığı ve Öz Sermaye Karlılığı için değerler düşüktür. Aynı zamanda, onların negative belirtisi olan çarpıklık sırasıyla -0.78 and -4.058 çoğu bankada ortalama değerden daha az bir değere sahiptir. Buna rağmen Net Faiz Marjı pozitif bir çarpıklığa sahiptir 11.8, ki bu da çoğu bankanın ortalama değerinden yüksektir 6.8%. Bu durum özetle, bankaların düşük seviyedeki karlılığı gelirlerinin önemli bir bölümünün, bankaların aşırı büyük işletim masraflarından oluşan giderlere yönlendirilmesi olarak açıklanabilir. Aynı zamanda Öz Sermaye Karlılığı Oranı çalışma sürecinde 7.6% oranında kalmıştır. Risk Ağırlıklı Varlıklar/ Toplam Aktifler oranının ortalaması 90.4 değerindedir. Buna göre bankaların portföyünde ağırlıklı olarak yüksek risk varlıklarının olduğunun bir göstergesidir. Ama çoğu WAEMU bankaları ortalama değerlerinden daha fazla değere sahiptirler. Özsermaye Aktif Oranı (SHER) ortalama 7.8%'dir. Ama çoğu banka -3.190. negatif çarpıklıktan dolayı ortalama değerden daha düşük değerlere sahiptir.

Sermaye Yeterliliği Oranı maksimum % 36.13 minimum -14.72dir. WAEMU'daki bankalarda çoğunun, bu çalışmanın kapsadığı dönemde asgari sermaye yeterlilik oranının minimum değerine uygun olmadığı görülmektedir. Bazı bankalarda CAR'nın negatif olması bu bankaların iflas riskinin yüksekliğine işaret eder. Bankacılık sektöründe kaydedilen% 11.8'lik ortalama değer, % 8 olan Uluslararası Asgari Standartlardan daha yüksektir. Ayrıca, çarpıklığın pozitif işareti 4.244, 2006-2014 döneminde çoğu bankanın% 11.8'lik ortalamadan daha yüksek bir değere sahip olduğunu göstermektedir. Küresel olarak, WAEMU'nun bankaları bir şekilde sermaye yeterlilik oranına uymaya çalışmaktadırlar.

Likidite değişkenleri ile ilgili, Toplam Likit Aktifler/Toplam Mevduat, Likit Aktifler/Toplam Aktifler, Toplam Krediler/Toplam Mevduat, Toplam Krediler/Toplam Aktifler 108.5%, 89.4%, 64%, 59.5%. değerlerine sahiptirler.. Banka sektörü 2006-2014 arasında en yüksek likitide oranını kaydetmiştir. Çoğu banka Toplam Likit Aktifler/ Toplam Mevduat'dan sırasıyla 25.2 ve 4.035 pozitif çarpıklıkla birlikte daha çok değeri elinde tutar. Bankalar Likit Aktifler/Toplam aktiflere göre değerlendirildiğinde çoğunun ortalama

değerden düşük değere sahip olduğu görülür. Negatif çarpıklıkla birlikte Toplam Krediler/ Toplam Mevduat oranı sırasıyla -0.18 ve -4.43'dir. Verimlilik (etkinlik) faktörlerine dayandığında,, Faiz Dışı Giderler/ Toplam gelir, Faiz Dışı Giderler /Likit Aktif'in ortalama sırasıyla 80.5% ve 11.8% değerlere sahip olduğunu işaret eder. Faiz Dışı Giderler/ Toplam Gelir maksimum 852%'den minimum 26.5% aralığındadır. Bu WAEMU'da yüksek seviyeli bankaların işletme giderleri ile açıklanır.. Faiz Dışı Gelirler/ Toplam Gelir ortalama 44.3% oranındadır. Bu durum WAEMU'daki bankaların daha çok finansal olmayan aktivitelere döndüğü anlamına gelir. Bu yüzden faiz dışı gelir bankanın geleneksel geliri ile bir yarış içerisinde. Aynı zamanda pozitif çarpıklık işareti olan 0.35 çoğu bankanın ortalama 44.3% değerinden fazla değere sahip olduğunu açıklar. Kaliteli Varlık Faktörlerine rağmen, Faiz Dışı Giderler /Likit Aktif oranı 13.3'dür. Bu oran ortalama maksimum 59.4% ve minimum 0.1% değer çoğu bankanın ortalama 13.3%den daha fazla bir değere sahip olduğunu belirtir. Bu 1.93 pozitif çarpıklığın bir belirtisinden dolayıdır, banka büyüklük değişkenleri ortalama 13.31 değerlerindeyken, büyüklük değişim aralığı maksimum 13.83 ve minimumu 7.81'dir.

Banka sektör değişkenlerine nispeten, banka yoğunlaşma oranları, borsa kapitalizasyon oranları , sırasıyla 60.8%, 11.5%'si,'si ortalama bir değerdedir

Dahası, makroekonomik faktörlere odaklanıldığında, Enflasyon oranı, kişi başına GSYİH büyümesi değeri sırasıyla ortalama 0.1%, ve 0.13% değerlerindedir. 2006-2014 arasında WAEMU'da enflasyon en düşük seviyesinde durmaktadır. Bu durum, bu bölgeye para politikası uygulandığını kanıtlar.. Ekonometrik analiz sonuçları aşağıdaki bölümde tartışılacaktır.

3.4.2. Ekonometrik Deneysel Sonuç Analizi

Bu çalışmada panel veri regresyon modeli uygulanmıştır. Çalışmada 2006-2014 yılları arasında faaliyette bulunan 86 banka incelenmiştir. 9 yıllık zaman boyutundan oluşan veri setinde 774 gözlem vardır. Çalışma amaçlarının incelenmesi için 16 adet model oluşturulmuştur. Banka karlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi için 12 model kurulmuştur.

Bağımlı değişkenler olarak Aktif karlılığı (ROA), Özsermaye Kârlılığı (ROE), Net Faiz Marjı (NIM) kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise bankaya ait, bankacılık sektörüne ait ve makroekonomik göstergelerdir. Ön altı modelin dördü bankaların sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörleri belirlemek için oluşturulmuştur. Bağımlı değişken olarak, Sermaye Yeterliliği Oranı (CAR) ve bağımsız değişkenler olarak banka kaynaklı oranlar kullanılmıştır.

Bu modelleri uygulamadan önce, bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir ve korelasyon eş matrisleri EK 5,6,7,8'da gösterilmiştir. Korelasyon analizi iki değişken arasındaki ilişkiyi saptamak ya da bağımlı değişkenlerin yoğunluğunu bulmaktır(Montgomery, 2001). Korelasyon analizi tahmin değişkenleri arasındaki ilişkiyi ve yoğunluğu saptamak için kullanılır. Korelasyon analizinin sonuçlarına göre, 0.60⁴⁶ seviyesinin altında daha düşük seviyelerde korelasyonlar vardır.

Panel veri setleri zaman kesiti ve yatay kesitten oluşan veri setleridir. Değişkenler arasında hatalı ilişkilerin ortaya çıkmasını önlemek için değişkenlerin durağan olması gerekir. Bundan dolayı, bu çalışmada birim kök panel testleri uygulanmıştır. Levin, Lin and Chu (2002) ile ortak birim kök süreci ortak birimi kök süreci testi, ve Im, Pesaran ve Shin (2003) bireysel birim kök işlem testi ve Genişletilmiş Dickey-Fuller panel birim kök testi bütün seriler için uygulanmıştır. Durağan değişken sonuçları EK 9'da gösterilmiştir.

Birim kök testlerinin sonuçlarının analizi, serilerin bütünü birim kök içermediğini ($p < 0.05$) göstermektedir. Ek 9'da da gösterildiği ve hesapladığı üzere p-değerleri birim kök olmayan seriler için 0.05 ile kritik değerden daha azdır. Bunun için, birim kök olan serilerin sıfır hipotezleri reddedilmiştir.

Özetle, Levin, LinveChu, Im, Pesaran ve Shin W-Stat ve ADF-Fisher ki-kare olarak üç farklı panel birim kök testi için tüm 19 değişken seviyede durağan olduğu görülmüştür.

Bundan sonra, öncelikle havuzlanmış regresyon modeli ile sabit etkiler modeli arasında seçim yapılmasına izin veren Chow testi uygulanmıştır. İkinci olarak, havuzlanmış regresyon modeli ile tesadüfi etkiler modeli arasındaki uygun modeli bulmak için Breusch Pagan testi uygulanmıştır.

Son olarak, sabit etkiler modeli ile tesadüfi etkiler modeli arasında seçim yapılmasına izin veren Hausman⁴⁷ testi uygulanmıştır. Daha sonra testler, statik paneli modelleri için uygulanmıştır. Dinamik model ile ilgili Sargan'ın aşırı tanımlayıcı kısıtlamaları testi ve model geçerliliği için Arellano ve Bond seri korelasyon testi uygulanmıştır. Bütün bu testler oluşturulan tüm modellerde uygulanmıştır.

⁴⁶ Korelasyon katsayısı 0,6'dan fazla veya çok yüksekse, Bağımsızlık arasında çoklu doğrusallığın varlığı olacaktır

ve Bu sonuçların güvenliğini tehlikeye atabilir (Montgomery, 2001).

⁴⁷ Bu, sabit etkiler (FE) ve tesadüfi (RE) tahminleyicileri arasındaki verimliliği ve tutarlılığı test eder.

Hausman özellik testi genellikle FE ve RE tahmin yöntemleri arasındaki verimliliği değerlendirmek için gerçekleştirilir

3.4.2.1 Banka Karlılığına Etki Eden Faktörlerin Analizi

Banka karlılığına etki eden faktörlerin analizi için oluşturulan modellerde, Net Dönem Karı / Toplam Aktifler (ROA), Net Dönem Karı/Özsermaye(ROE), Net Faiz Gelirleri / Faiz Getirili Aktifleri (NIM) bağımlı değişkenler olarak kullanılmaktadır. Bu üç değişken karlılığı ölçer. Üç değişken arasından Net Dönem Karı / Toplam Aktif oranı, karlılık temsilcisi olarak en çok kullanılan değişkendir. Bu yüzden çalışmada oluşturulan dinamik modelde bağımlı değişken olarak Net Dönem Karı / Toplam Aktif oranına odaklanılmıştır. Banka karlılığına etki eden faktörleri belirlemek için oluşturulan modellerde 12 modelden 9'u statik paneldir ve kalan diğer 3'ü ise dinamik paneldir. Net Dönem Karı / Toplam Aktif oranı, Net Dönem Karı/Özsermaye oranı ve Net Faiz Gelirleri / Faiz Getirili Aktif oranı bağımlı değişken ve 14 bağımsız değişken kullanılmıştır.

Model 1 ve 3 için, Chow testi p-değeri < 0.05 şeklinde sabit etkili modelin uygun model olduğunu göstermektedir. Breusch Pagan testi uygulandığında, p-değeri < 0.05 olduğu ve dolayısıyla tesadüfi etkiler modelinin havuzlanmış regresyon modelinden daha uygun olduğunu belirtir. Sabit etkili model ve tesadüfi etkiler model arasından seçmek için p-değeri < 0.05 Hausman testi (EK 10) baz alındığında, sonuçlar sabit etkili modeli daha verimli ve daha tutarlı bir modeldir. Buna göre dengeli panel verilerinde en iyi modelin panel sabit etkiler modeli olduğu ekonomik teori ile uyumludur.

Ayrıca, araştırmacı modelden sırasıyla modifiye edilmiş varyans ve otokorelasyon problemleri olup olmadığını bulmak için modifiye Wald varyansı ve Wooldridge testleri gerçekleştirmiştir. İki testten her biri, bahsetildiği problemlerin varlığına dikkat çeker.

Bu sorunları düzeltmek (ortan kaldırmak) veya geçersiz kılmak için Beck ve Katz (1995)'e göre Standart Hataları Düzeltmiş Panel (PCSE) uygulanmıştır.

Çalışmada modifiye edilmiş Wald dağılımı ve Wooldridge testi modelde sırasıyla modifiye varyans ve otokorelasyon problemleri olup olmadığını ortaya çıkarmak için uygulanmıştır. Bu iki test de sonraki problemlerin varlığını belirtir. Model 2 için, Chow testi uygulandığında, havuzlanmış regresyonun uygun model olduğunu gösterir (p-değeri > 0.05). Sonra, Breusch Pagan testi yapıldığında tesadüfi etki modelinin uygun model olduğu görülür. Hausman testi yapıldığında tesadüfi etki modelinin doğru model olduğu görülmektedir (p-değeri > 0.05). Ayrıca, Wald modifiye edilmiş varyans testi ve Wooldridge otokorelasyon testleri uygulanmıştır. Test sonuçları bu modelde modifiye edilmiş varyans ve otokorelasyon problemlerinin olmadığını belirtir.. Model 1,2 ve 3 sonuçları Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

a) Panel Statistiğine Dayalı Analiz Sonuçları

Tablo 3.3'te sunulan Model 1 Bağımsız değişkenlerden Özsermaye Aktif Oranının (SHER), Toplam Likit Aktifler/ Toplam Aktifler oranının((LiAR), Faiz Dışı Giderler /Toplam Gelir oranının(NIR), Faiz Dışı Giderler /Likit Aktif oranın (NAR), Toplam varlıkların doğal logaritmasının bağımlı değişken (Öz Sermaye Karlılığı) ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu ifade eder. Analiz sonuçlarına göre, özsermaye aktif oranının kârlılığı, beklendiği gibi %1 anlamlılık seviyesinde pozitif etkilediği, Likit Aktiflerin toplam aktiflere oranının karlılığı beklenilenin tersine 5% anlamlılık düzeyinde pozitif etkilediği, Faiz dışı giderleri/gelir oranı ve Faiz dışı giderleri/likit aktif oranının beklenildiği gibi karlılığı 1% negatif etkilediği görülmüştür. Bankanın büyüklüğünü temsil eden toplam aktifin logaritması, kârlılığı% 1 anlamlılık düzeyinde beklendiği gibi pozitif olarak etkilemiştir. Ancak, banka yoğunlaşma oranı (Bank sektör toplam Aktif / GSYİH) ve borsa kapitalizasyon oranı (Borsa kapitalizasyon / Toplam Aktif) ve makroekonomik faktörler, örneğin TÜFE ile ölçülen enflasyon ve kişi başı reel GSYİH büyümesi (PRGDP) gibi banka-sektör faktörlerinin , statik modelde kârlılık üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Bu durum, banka kaynaklı faktörlerin önemli etkisini bulan ve 23 Tanzania bankasında sabit etkiler regresyon modeli kullanıldığında makroekonomik faktörler için önemli bir etki bulamayan Ally (2014) ile uyumludur.

Tablo 3.3'te sunulan model 2, on dört değişken arasında Faiz Dışı Gelirler/ Toplam Gelir oranı (NIR) katsayısının, özsermaye kârlılığını (ROE) anlamlı ölçüde etkileyen tek değişken olduğunu göstermektedir. Bu sonuç 10% seviyesinde istatistiksel anlamlılık gösterir. Öz Sermaye Karlılığı modelinin , Aktif Karlılığı modeli kadar iyi sonuç yansıtmayacağı beklenen bir durumdur. Çalışmada bağımlı değişkeni en iyi etkileyen değişkenleri keşfetmek için adımsal regresyon analizi kullanılmasına rağmen, sonuçlar değişmemektedir.

Tablo 3.3'te sunulan model 3 ile ilgili olarak Likit Aktifler/Mevduat oranı, Likit Aktifler/toplam Aktif oranı , Faiz Dışı Giderleri/Gelir Oranı, Faiz Dışı Giderleri/ Likit Aktif Oranı, Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelir ve Enflasyon Oranı'nın Net Faiz Marjı üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Diğer yandan Öz Sermaye Karlılığı Oranının, Banka Yoğunlaşma Oranının, Borsa kapitalizasyon Oranının ve kişi başına düşen reel GSYİH büyümesinin Net Faiz Marjı üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Özetle, statik panel çerçevesindeki üç model(1,2 ve 3), etkisi karlılık üzerinde negatif ve anlamlı olan tek bir ortak banka kaynaklı (Faiz dışı giderleri/gelir oranı) faktöre sahiptir. Faiz dışı giderleri/gelir oranı etkinlik oranının anahtarı olarak ifade edilir.

Bir çok araştırma bankaların düşük etkinlik seviyelerinde işletildiğini belirtir. Karlılıkla ilişkisi neredeyse negatiftir (Alexiou ve Sofoklis,2009; Almumani,2013;Ameur ve Mhiri, 2013; Bhatia ve diğerleri., 2012; Bourke, 1989; Cerci ve diğerleri., 2012; Dietrich ve Wanzenried, 2011; Francis, 2013; Hefferman ve Fu, 2008; Kosmidou ve diğerleri., 2005; LiuveWilson, 2010). Bu yüzden bu bulgular alan yazınla tutarlıdır. Bu tezdeki amaçlardan birine yanıt olarak, bu üç modeldeki ortak faktörler olarak belirtilen, Faiz dışı giderleri/gelir oranı anlamlı bir faktördür ve bu durum WAEMU bankalarının karlılığını aşındırır.

Ayrıca Banka faktör analizine dair oluşturulan dinamik modelde daha derinlemesine analiz yapılması amaçlanmıştır.

Tablo 3.3 Model Sonuçları 1,2 ve 3

	Model 1:ROA PCSE		Model 2 ROE Tesadüfi Etki		Model 3: NIM PCSE	
	t-test	Prob	t-test	Prob	t-test	Prob
SHER: Öz sermaye/Toplam Aktifler Oranı	3.37*	0.001	-1.61	0.107	0.62	0.536
LiDR: Likit Aktifler / mevduat oranı	1.02	0.308	1.53	0.127	2.26**	0.037
LiAR: Likit Aktifler / toplam aktifler O	2.54**	0.011	0.52	0.605	-1.74***	0.082
LDR : Kredi/mevduat oranı	1.31	0.189	0.42	0.676	0.29	0.772
LAR: Kredi/Aktifler oranı	1.56	0.119	-1.05	0.292	0.56	0.572
NIR: Faiz dışı giderleri/gelir oranı	-9.31*	0.000	-1.69*	0.091	-6.93*	0.000
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı	-4.02*	0.000	-0.08	0.934	5.82*	0.000
NIIR: Faiz Dışı Gelir/ Toplam gelir	5.41*	0.000	0.31	0.759	-9.59*	0.000
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifler Oranı	0.26	0.795	0.21	0.831	0.28	0.783
LogsizeSmB: Küçük ve Orta Boyutlu Bankalar	1.68***	0.094	0.45	0.649	0.17	0.867
BCR: Banka Yoğunlaşma Oranı	0.29	0.774	-0.05	0.96	1.12	0.263
SMR : Borsa sermaye oranı	-1.04	0.297	-0.85	0.396	-1.35	0.177
CPI (Tüfe) Enflasyon	-0.13	0.899	0.24	0.813	-1.69***	0.091
PRGDP: Kişi başı Reel GSYİH büyümesi	-0.06	0.953	0.9	0.37	-0.67	0.503
Sabit (Constant)	-2.45**	0.014	-0.95	0.344	7.39*	0.000
R²	0.6231		0.0097		0.4925	
F-istatistiği					52.60	0.000
Wald İstatistiği X²	689.20	0.000	8.3	0.87		
Modified Wald X²	19.10⁷	0.000				
Wooldridge	19.073	0.000	1.110	0.295	28.722	0.000
Chow Testi	27.1	0.000	0.59	0.890	52.6	0.000
Breusch-Pagan Testi	3.91	0.024	9.40	0.001	119.73	0.000
Hausman testi	48.40	0.000	13.33	0.345	137.89	0.000
Gözlem sayısı	774	774	774	774	774	774

Not: “*, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen katsayılar, t-istatistikleri ve p-olasılık değerleri olduğu Ek 11’ de gösterilmektedir.

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

b) *Banka Büyüklüğü Banka Karlılığına Etkisinin Analiz Sonuçları*

Banka büyüklüğün banka karlılığına etkisini vurgulamak için, WAEMU bankacılık sektöründeki bankaların büyüklüğüne göre sınıflandırılmıştır (Bkz: Tablo 3.4). Bankaların büyüklük ayrımı toplam aktiflerinin doğal logaritmasına göre belirlenmiştir. Büyük ölçekli bankalar için 3 model, küçük ve orta ölçekli bankalar için 3 model toplam 6 model uygulanmıştır. Bütün modellerde, 14 değişken yer almaktadır. Model 4,5,6,7,8 ve 9'de sırasıyla bağımlı değişkenler büyük ve küçük/orta ölçekli bankalara dayalı Aktif karlılığı, Öz Sermaye Karlılığı ve Net Faiz Marjidir.

Bu modellerde önceki orjinal modellerde olduğu gibi, Chow, Breush pagan ve Hausman testleri uygulanmıştır. Model 4, 6, 8'e ilişkin olarak, modifiye edilmiş Wald varyans testi ve otokorelasyonun Wooldridge testi yapıldıktan sonra, otokorelasyon ve varyans probleminin olmaması nedeniyle, Standart Hataları Düzeltilmiş Panel (PCSE) uygulanmamıştır. Model 5, 7, 9'da ise otokorelasyon ve varyans problemlerinden dolayı PCSE uygulanmıştır. Model 4,6,8'in sonuçları Tablo 3.5'te gösterilmektedir. Tablo 3.5'te model 4, 6 ve 8, bağımlı değişkenlerin (ROA, ROE ve NIM) büyük ölçekli bankaların katsayısından (LogsizelarBk) negatif bir şekilde etkilenmiş olduğunu göstermektedir. Ancak üç model arasında, sadece özermaye kârlılığı (Model 6) büyüklük katsayısında anlamlı ölçüde etkilenmezken, Aktif karlılığı (model 4) ve Net Faiz Marjı (model 8)% 1 anlamlılık düzeyinde bankaların büyüklüğünden önemli ölçüde etkilenmiştir.

Teoride, büyüklük artışının karlılığı arttırabilen unsurlardan biri olabileceği belirtilir. Bununla birlikte, belirli bir noktaya ulaştıktan sonra büyüklük artışı, bankanın bürokrasisi iletişimi engellediği için verimsizliklerin ölçeklenmesine yol açabilir. Daha büyük ölçekliler, bankaların hem risk hem de kârlılık ve karar alma süreçlerini çeşitlendirmesine izin verir.

Bu, olumsuzluk ölçek ekonomileri teorisi olarak adlandırılır. Bu çalışmada, sonuçlar Öz Sermaye Karlılığı oranı hariç, net kar marjı ve Aktif Karlılık üzerine negative ve anlamlı bir etkinin olduğu görülmektedir. Bulgular Staikouras ve Wood (2004) ile uyumludur. Bu durum büyüklük ve karlılık arasındaki belirsizliğini teyit eder. Dahası, bulgular aynı zamanda Chronopoulos ve diğerleri., 2012; Flamini ve diğerleri., 2009; Lee ve Kim, 2013; Mamatzakis ve Remoundos, 2003; Mirzaei ve Mirzaei, 2011; Shen ve diğerleri., 2009 uyumludur. Bu çalışmalarda (doğrusal olmayan ilişki) ve karlılık ile büyüklük arasında negatif ilişki olduğu ifade edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli şey, Büyük ölçekli bankalara ait ROE modeline (6) dahil edilerek, orjinal model (2)den (Faiz Dışı Gelirler/Gelir) daha fazla değişkenin etki ettiğiidir. (Likit Aktifler/Mevduat Oranı, Kredi/Mevduat Oranı, Kredi/Aktifler Oranı, Faiz Dışı gelirler/ Toplam gelir)

Ayrıca ROA modelinde NIM modelinde olduğu gibi, büyük ölçekli bankalar (LogsizeLarBK) kullanılarak, iki modelde orijinal modellerinden daha anlamlı⁴⁸ değişkenler olduğu tespit edilmiştir. Bundan büyük ölçekli bankaların dahil olduğu modelde, en güçlü açıklayıcı değişkenlerin yer aldığı model yorumu yapılabilir.

Tablo 3.4 Küçük ve Orta ve Büyük Bankaların İçine Örneklemin Dağılımı

Ülke	Büyük bank	Küçük ve Orta Ölçekli bank	Toplam
Benin	5	6	11
Burkina Faso	6	4	10
Fildişi Sahilleri	9	6	15
Gine Bissau	0	4	4
Mali	6	5	11
Niger	4	5	9
Senegal	9	6	15
Togo	3	8	11
TOPLAM	42	44	86
Kriterler	Banka ile Toplam Varlık > 100 milyon FCFA	Banka ile Toplam Varlık <= 100 milyon FCFA	

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

⁴⁸ ROA modelinde (4) (LiDR, LiAR, LAR, NIR NAR, NIIR, NPAR LogsizeLARBK) yedi değişken anlamlıdır. NIM modelinde (8) (SHER, LiDR, LiAR, LAR, NIR NAR, NIIR, NPAR LogsizeLARBK, SMR, PRGDP) on değişken anlamlıdır.

Tablo 3.5 Model 4, 6,8 Sonuçları: Kârlılık Üzerindeki Büyük Bankanın Büyüklüğü Etkisi(ROA, ROE, NIM)

	Model 4: ROA		Model 6: ROE		Model 8: NIM	
	Tesadüfi Etki		Sabit Etki		Sabit Etki	
	t-test	Prob	t-test	Prob	t-test	Prob
SHER: Öz sermaye/Toplam Aktifler Oranı	0.26	0.793	-0.32	0.745	-4.38*	0.000
LiDR: Likit Aktifler / mevduat oranı	2.01**	0.044	2.3**	0.022	0.22	0.825
LiAR: Likit Aktifler / toplam aktifler O	-2.47**	0.013	0.54	0.591	-4.36*	0.000
LDR : Kredi/mevduat oranı	3.49*	0.000	2.26**	0.025	2.08**	0.038
LAR: Kredi/Aktifler oranı	4.26*	0.000	-8.36*	0.000	0.23	0.821
NIR: Faiz dışı giderleri/gelir oranı	-43.25*	0.000	-3.18*	0.002	-6.42*	0.000
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı	4.67*	0.000	1.64	0.101	9.78*	0.000
NIIR: Faiz Dışı Gelir/ Toplam gelir	8.76*	0.000	-2.24**	0.026	-12.3*	0.000
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifler Oranı	1.01	0.315	-2.38**	0.018	2.18*	0.030
LogsizeSmb: Küçük ve Orta Boyutlu Bankalar	-2.48**	0.013	-0.56	0.576	-4.2*	0.000
BCR: Banka Yoğunlaşma Oranı	0.46	0.644	0.4	0.690	0.63	0.527
SMR : Borsa sermaye oranı	-2.01**	0.045	1.58	0.114	-2.82*	0.005
CPI (Tüfe) Enflasyon	-1.38	0.167	0.18	0.856	1.22	0.223
PRGDP: Kişi başı Reel GSYİH büyümesi	-0.40	0.693	1.21	0.226	-1.78*	0.076
Sabit	5.53*	0.000	-0.59	0.555	9.6*	0.000
R²	0.7835					
F-istatistiği			11.19	0.000	43.11	0.000
Wald İstatistiği X²	3676	0.000				
Modified Wald X²			68	0.105	72	0.205
Wooldridge	0.100	0.7532	0.452	0.505	0.241	0.250
Chow Testi	114.2	0.000	17.52	0.000	30.94	0.00
Breusch-Pagan Testi	229.54	0.000	19.99	0.000	122.88	0,000
Hausman testi	7.82	0.898	48.1	0.000	83.6	0.000
Gözlem sayısı	374	374	374	374	374	374

Not: “*, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen katsayılar, t-istatistikleri ve p-olasılık değerleri olduğu Ek 11’ de gösterilmektedir

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

Tablo 3,6’te sunulan model 5, 7 ve 9’un sonuçlarına bakıldığında, üç bağımlı (ROA, ROE ve NIM) değişkenin bankaların küçük ve orta büyüklüklerinin (LogsizeSmbK) katsayısından pozitif bir şekilde etkilendiği görülür. Fakat bu etki Öz Sermaye Karlılığı oranını üzerinde anlamsızdır diğer yandan aktif karlılığı ve net kar marjını üzerinde anlamlı bir şekilde sırasıyla 10% ve 5% düzeyde etkiler.. Ölçek ekonomileri teorisine göre, büyüklük artışının kârlılığı artırabilecek faydalar sağladığı düşünülmektedir.

Bu teoriye ve bazı çalışmalara göre (Staikouras ve Wood (2004) WAEMU bölgesindeki küçük ve orta ölçekli bankaları üç modelde (ROA, ROE, NIM) karlılığı pozitif bir şekilde ilişkilendirilir, ama anlamlılık sadece ROA ve NIM modellerinde bulunur. Bu durum, ölçek ekonomileri teorisi ile tutarlıdır.

Tablo 3.6 Model 5, 7, 9'un Sonuçları: Küçük ve Orta Ölçekli Bankalarda Büyüklük ile Kârlılık İlişkisinin Etkisi

	Model 5: ROA PCSE		Model 7: ROE PCSE		Model 9: NIM PCSE	
	t-test	Prob	t-test	Prob	t-test	Prob
SHER: Öz sermaye/Toplam Aktifler Oranı	6.11*	0.000	-1.63	0.104	1.09	0.277
LiDR: Likit Aktifler / mevduat oranı	0.79	0.431	4.63*	0.000	0.78	0.435
LiAR: Likit Aktifler / toplam aktifler O	3.43*	0.001	2.47**	0.013	-2.46**	0.014
LDR : Kredi/mevduat oranı	1.33	0.182	-3.1**	0.002	-1.17	0.243
LAR: Kredi/Aktifler oranı	2.02**	0.043	-1.47	0.140	-0.75	0.453
NIR: Faiz dışı giderleri/gelir oranı	-5.19*	0.000	0.57	0.569	-5.55**	0.000
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı	-2.23**	0.026	0.56	0.574	3.24*	0.001
NIIR: Faiz Dışı Gelir/ Toplam gelir	4.08*	0.000	1.40	0.160	-5.89*	0.000
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifler Oranı	-1.02	0.308	1.51	0.132	-0.19	0.849
LogsizeSmB: Küçük ve Orta Boyutlu Bankalar	1.84***	0.066	0.88	0.1644	1.94**	0.048
BCR: Banka Yoğunlaşma Oranı	0.8	0.424	-0.02	0.987	1.19	0.233
SMR : Borsa sermaye oranı	-0.56	0.574	-2.65*	0.008	-0.91	0.365
CPI (Tüfe) Enflasyon	-0.01	0.988	9.08*	0.000	-1.49	0.136
PRGDP: Kişi başı Reel GSYİH büyümesi	0.04	0.965	0.81	0.419	-0.43	0.666
Sabit	-3.23*	0.001	-2.3**	0.020	2.1**	0.036
R²	0.593		0.015		53.7	
F-istatistiği	31.7*	0.000				
Wald İstatistiği X²			4329	0.00	3517	
Modified Wald X²	11.10 ⁹	0.000			150.10 ⁷	0.000
Wooldridge	21.18	0.000	10.12	0.000	9.48	0.000
Chow Testi	41.87	0.000	32.5	0.000	31.98	0.000
Breusch-Pagan Testi	34.85	0.000	70.42	0.000	62.48	0.000
Hausman testi	25.94	0.010	11.81	0.543	48.8	0.000
Gözlem sayısı	400	400	400	400	400	400

Not: “* , ** , ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen katsayılar, t-istatistikleri ve p-olasılık değerleri olduğu Ek 11’ de gösterilmektedir.

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

b- Dinamik Panel Veri Modeline Dayalı Analiz Sonuçları

WAEMU bankacılık sektöründe etkilerin sürekli olup olmadığını ortaya çıkarmak için *Flamini V, McDonald C. and Schumacher L., (2009)*, Athanasoglou, ve diğerleri. (2006b,); Dietrich ve Wanzenried (2011), Garcia-Herrero ve diğerleri. (2009), Trujillo-Ponce , 2013); ve van Ommeren (2011)) tarafından da uygulanan, N>t olduğu durumda iken daha etkili ve tutarlı değerlendirme yapabilecek Arellano ve Bond (1991) tarafından momentlerin geliştirilmiş yöntemi(GMM) uygulamıştır. Çalışmada GMM modeli için bağımlı değişkenler olan ROA, ROE, ve NIM'in bir periyot gecikmiş değerleri veya endojenlik problemlerini geçersiz kılmak için (endojen) alan yazına göre Growe ve diğerleri (2014), Roodman (2009) çalışmalarında olduğu gibi, ilk olarak farklılaştırılmış açıklayıcı değişkenler arasında tüm banka özgü değişkenleri endojen değişkenler olarak kullanılmış, banka sektörü ve makroekonomik değişkenler ise dışsal değişkenler olarak kullanılmıştır. Bunlar kontrol değişkenleri olarak kabul edilmiştir. Kontrol değişkenleri arasında, borsa kapitalizasyon oranı dış enstrüman değişken olarak düşünülmüştür. Ayrıca, araştırmacı iki aşamalı GMM tahmincisini kullanarak sağlam bir test uygular. Dahası o modeller için zaman değişmezini kontrol edebilmek için zaman kukla değişkenleri kullanmıştır. Tablo 3.8 Model 10,11, ve 12 için sonuçları göstermektedir. GMM tahmincisi ancak açıklayıcı değişkenlerin gecikmeli değerleri geçerli araçlar(enstrümanlar) olduğunda tutarlıdır. Tahmin edilen üç model dışında, sadece Model 10 dinamik GMM modeline uymuştur.

Sargan (Johansen) testi altında yatan aşırı tanımlayıcı kısıtlamaların $Pr(J) > 0.05$ ile geçerli olduğu kanıtlarını sunulmuştur ve seri korelasyon için Arellano-Bond testi ilk olarak (EK 12) kalıntıları farklılaştırarak yanlış belirleme modeline kanıt sunmamıştır. Kendine özgü hataların bağımsız ve aynı şekilde dağılımının vurgulanmasına izin verildiğinde, ilk değişken hatalar seri olarak birinci dereceden korelasyon hatalarıdır, ve test $(AR(1)) < 0.05$.

Bununla birlikte, ikinci dereceden otokorelasyon için değer testi $(AR(2)) > 0.05$, model 10'un varlığın getirisine dayalı moment şartlarının geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Model 11 ve 12'nin geçersizliğinden dolayı kalan analiz, alan yazında belirtildiği gibi banka kârlılığının en önemli vekili olarak kalmaya devam eden ROA modeline odaklanmıştır.

Ayrıca Flamini V, McDonald C. and Schumacher L. (2009) 'un ardından, analiz ROA⁴⁹ modeli (10)üzerinde yoğunlaşmıştır .

⁴⁹ Bilanço dışı faaliyetleri ancak bu faaliyetlerin ihmal edilebilir olduğu düşünülen Sahra altı Afrika'daki (SSA) bankalardaki gibi, WAEMU bankalarında da ihmal edilebilir düzeyde olduğu için ROA modeli taraflı olabilir.

Tablo 3.8’de vurgulandığı gibi Model 10 bağımlı değişken ROA’nın gecikmenin belirtisine ek olarak, banka-spesifik, banka-sektörü ve makroekonomik değişkenler dahil olmak üzere 11 değişken dahil edilmiştir ve bütün modellerde değişkenlerin çoğu bağımlı değişkeni önemli ölçüde etkilemiştir.

Bu değişkenler Özsermaye Aktif oranı(SHER), Likit Aktifler/ Toplam Aktifler(LiAR), Kredi/Mevduat Oranı(LDR), Kredi/Aktifler Oranı(LAR), Faiz dışı giderler/Gelir oranı(NIR), Faiz dışı giderler/Likit aktif oranı(NAR), Faiz dışı gelirler/Toplam gelir(NIIR), Toplam aktifin logaritması, Banka yoğunlaşma oranı (BCR), Enflasyon oranı, ve kişi başına düşen reel GSYİH’dir. Sadece Likit Aktifler/Mevduat oranı (LiDR) ve Takipteki aktifler oranı(NPAR) değişkenleri gibi iki banka-spesifik değişkeni, karlılık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Kukla değişkenler ise dönemler boyunca anlamlıdır.. Bu çalışma süresi boyunca bankacılık sektöründe yapılan çoğu reformlar bankanın karlılığının üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. 2014’dekilerin çoğu, banka karlılığını pozitif şekilde etkilemiştir.

İlişkinin yönü üzerinde analiz esas alındığında, gecikmeye bağımlı değişken ROA’nın 5% seviyesinde pozitif ve anlamlı ölçüde bağımlı değişkeni etkilediği belirtilmiştir. 0.021 katsayısına göre, WAEMU'daki bankaların kârlarının kalıcı olduğu ancak büyüklüğün zayıf olduğu görülmektedir. Dinamik modelde gecikmeli ROA katsayısının anlamlılığı doğrulanmıştır.0.021’in tahmini katsayısı WAEMU bankacılık sektöründe nispeten rekabetçi bir piyasa yapısına işaret eden pazar gücünün varlığını açığa vurma eğilimi göstermektedir. Bu, karların WAEMU'daki denge seviyesine hızlı şekilde uyum sağlama eğiliminde olduğu da görülür.

Bu çalışmada bir dönem geciktirilmiş ROA için 0.021 katsayısı 10% anlamlılık seviyesinde 0.021 katsayısı ile ifade edilirken, bu değer daha önce incelenmiş Sahraaltı Afrika bölgesi için(Flamini⁵⁰ ve diğerleri., 2009) elde edilen 0.21 katsayısından daha düşüktür. Bu sonuç neredeyse alan yazınla tutarlıdır ve Athanasoglou ve diğerleri (2005), Gammadigbe V. (2012), Yunan ticaret bankaları için Gibson (2005) tarafından bildirilenlerle nispeten uyumludur. Kar kalıcılığına ilişkin daha zayıf kanıtlar ise Avrupa bankalarında Goddard ve diğerleri (2004) tarafından bulunmuştur.

Banka kârlılığına ilişkin diğer çalışmalar, gecikmiş kârlılığın mevcut kârlılığı önemli derecede etkilediğini öngörmektedir (Ameur ve Mhiri, 2013; 2005; Ayaydın ve Karakaya, 2014; Chronopoulos ve diğerleri, 2012; Dietrich ve Wanzenried, 2011; Garcia-Herrero ve diğerleri ark.). Bu katsayı değerinin düşük olması, bankacılık sektörünün makroekonomik ve

⁵⁰Flamini ve diğerleri (2009) tahmin edilen 0.21 katsayısının SSA bankacılık sektöründe piyasa gücünü öne sürme eğiliminde olduklarını ancak mükemmel rekabetten ayrılmanın marjinal olduğunu ve kazançların ortalama seviyesine göre oldukça hızlı ayarlama eğiliminde olduğunu tespit etmişlerdir

finansal çevrelerindeki değişimlere yüksek derecede uyum sağladığının bir göstergesidir (Athanasoglou ve diğerleri, 2008). Bu bulgu ayrıca WAEMU bankacılık sektöründe karlılığın devamlılığını bulan Gammadigbe V. (2012) ile tutarlıdır. Modelden çıkarılan 2006 ve 2007 yılları model değişkenleri hariç, bütün zaman kukla değişkenleri önemli ölçüde ve pozitif kanıt olarak bağımlı değişkenlere ilişkin gösterilebilir.

Banka kaynaklı faktörlere ilişkin analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

Sermayeyi temsil ettiği düşünülen öz sermaye Aktif oranı karlılığı % 1 anlamlılık düzeyinde pozitif bir şekilde etkilemiştir. Teorik beklentiler ve ampirik sonuçlar, Özsermaye Aktif oranına baktığımızda, oranın banka kârlılığı ile pozitif yönde etkileneceğini öngörür.. Daha fazla sermaye, dış finansmana daha az ihtiyaç duyulduğu ve arandığı zaman daha düşük bir sermaye maliyeti anlamına gelir. Bu sonuç teori ve ampirik kanıtlarla uyumludur.

Çalışmalar da sermaye seviyesi ile karlılık kapsamının pozitif bir ilişki içinde olduğunu gösterir: Alp ve diğerleri. (2010), Ameer ve Mhiri (2013), Athanasoglou ve diğerleri (2005, 2006), Ayadi ve Boujelbene (2012), Ayaydin ve Karakaya (2014), Ben Naceur ve Goaid (2008); Bourke (1989), Demircuc-Kunt ve Huizinga (1999), Dietrich ve Wanzenried (2011), Flamini ve diğerleri. (2009). Yine de, bu katsayının pozitif işaretli olması, WAEMU finansal sisteminin mükemmel bir pazar olduğu anlamına gelmez.

Bir başka deyişle, bir dönemlik gecikmeli ROA modeli ile gösterilen görece mükemmel pazara rağmen, WAEMU finansal sistemi, artan sermayenin kârlılık üzerindeki etkisi negatif olacak olan simetrik bilgiye sahip mükemmel bir sermaye piyasası olarak karakterize edilmekten uzaktır (Berger, 1995b, Athanasoglou ve diğerleri, 2006, Flamini ve diğerleri, 2009). Likit Aktiflerin Toplam mevduat oranının, kârlılık üzerinde pozitif etki etmesi beklenmektedir fakat beklenen pozitif etkiye sahiptir an sonuçlar ilişkinin anlamsız olduğunu gösterir.

Bankadaki likit ne kadar fazlaysa banka işletmeye o kadar yatkındır. Daha yüksek likidite, iflas riskini azaltarak karlılığı artırmak için hareket etme imkanı verir. Sonuçlar, bu oranın karlılık ile anlamlı olarak ilişkili olmadığını ortaya koyan bazı ampirik kanıtlarla (Almumani, 2013; Ayaydin ve Karakaya, 2014) uyumludur.

Likit Aktiflerin/toplam aktif oranının beklenen negatif etkisine rağmen 1% seviyesinde anlamlı ve pozitif etkilidir. Portföy teorisine göre daha çok risk daha çok karlılığa yönlendirir Düşük seviyede likit daha çok risk anlamına gelir. Bu teori karlılık üzerine negatif etki bulan bazı yazarlarla uyumludur (Alp ve diğerleri, 2010; Goddard ve diğerleri, 2004; Lee ve Hsieh, 2013; Molyneux ve Thornton, 1992). Çalışmalar tipik bir şekilde Likit Aktiflerin bankaların uzun süreli kredilerin yaptığından çok az daha etkinlik kazandırdığına dikkat çekmektedirler

Ama bazı yazarlar karlılık üzerinde pozitif etki bulmaktadırlar ((Bourke, 1989; Kosmidou ve diğerleri, 2005; Poposka ve Trpkoski, 2013; Shen ve diğerleri, 2009). Buna göre daha çok likite sahip bankaların daha az masraflı dış fonlanmaya ihtiyaçları olduklarını gerekçe sunmaktadırlar. Diğer bir deyişle, yatırım masraflarının daha az olması gelir artışı anlamına gelir. Bulgular daha önceki banka alan yazındaki deneysel kanıtların çoğu ile tutarlıdır. WAEMU bankacılık sektöründeki bankalar oldukça likittir ve bu yüzden bu bazı yazarlarla uyumludur.

Kredi riski katsayısıyla ilgili (Kredi/Toplam Mevduat oranı) 1% seviyesinde karlılıkla birlikte pozitif bir anlamlılığın beklendiğini gösterir. Teorik olarak, yüksek fiyat düşük likit anlamına gelir. Flamini ve diğerleri (2009) SSA'da kredi riskinin ana kaynağının banka-spesifik risk olduğuna dikkat çeker. Golin ve Delhaise, (2013)'e göre, 70-90% figür aralığı, uygun olarak görülür (yüksek rakamlar ile riskli tarafta görüldüğü gibi, bu oranın altı da koruyucudur). Bu tezde,WAEMU bankacılık sektöründe ortalama değer oranı 64.5%'de bulunur. Öyle ki bu oran 70% altındadır. Ortalama olarak WAEMU bankalarının kredi riski seviyelerinde tutucu oldukları söylenebilir. Sonuçlar bu oran ve karlılık arasında pozitif ve önemli bir ilişki bulan Flamini ve diğerleri. 2009; Sohail ve diğerleri (2013)'nin çalışmaları ile tutarlıdır. Bu çalışmaların ikisi de ortalama oranı 70% altında rapor etmiştir. Bu durum ayrıca finansal modeller ile bu riskten kaçınan bankaların yüksek kredi risklerini dengelemek için daha büyük gelire ihtiyacı olduğu sonucu ile uyumludur.

Kredi/Aktif oranına bağlı olarak (yaygın bir şekilde likitide ölçmek için kullanılan) 5% seviyesinde karlılık ile beklendiği gibi pozitif ilişkilidir. Krediler bir bankanın ana bileşenleri olan portföy varlıklarından daha az likittir. Bazı yazarlar (Francis (2013), Gul ve diğerleri (2011), Karimzadeh ve diğerleri (2013), Lee (2012), Mamatzakis ve Remoundos (2003), Olson ve Zoubi (2011), bilanço tablosundaki kredi payının daha büyük olması durumunda bankanın karının daha fazla olacağını ifade etmektedirler. Bu yüzden likitide fazlalığı bankanın ödeyememe bağlı risk giderlerini azaltarak karlılığı arttırabilir. Böylelikle, bu çalışmadaki sonuçları alan yazınla uyumludur.

Faiz dışı giderleri/gelir oranı verimliliğin anahtarı olarak düşünüldüğünde, katsayısı 1% seviyesinde anlamlı ve negatiftir. Teorik olarak, yüksek katsayılar bankanın daha az etkinlikle çalıştığını gösterir. Bulgular alan yazında yer alan çalışmaların çoğu ile tutarlıdır (Alexiou ve Sofoklis, 2009; Almumani, 2013; Ameer ve Mhiri, 2013; Bhatia ve diğerleri, 2012; Bourke, 1989; Cerci ve diğerleri, 2012; Dietrich ve Wanzenried, 2011; Francis, 2013; Heffernan ve Fu, 2008; Kosmidou ve diğerleri., 2005; Liu ve Wilson, 2010) . Sonuçlardan

WAEMUdaki bankaların giderlerinin tamamını müşterilerinden karşılamada yeterli olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Ayrıca Faiz dışı giderleri/Aktif oranının karlılık üzerinde 1% anlamlılık seviyesinde pozitif etkisinin olduğu görülmektedir. Bu oran faiz dışı giderleri/gelir oranından daha az önemlidir. Ayrıca, bu katsayının zayıflığı, eğer bankalar işletme masraflarını daha iyi yönetebilirlerse bu daha büyük potansiyel kazanımlara işaret edebilir. Bu sonuçlar bu oranın yüksek değerlerinin düşük karlılığı ifade ettiği çalışmalarla tutarlıdır (Alp ve diğerleri., 2010; Athanasoglou ve diğerleri., 2005, 2006; Demirguc-Kunt ve Huizinga, 1999; Sohail ve diğerleri., 2013; Staikouras ve Wood, 2004; Sufian, 2011; Sufian ve Chong, 2008).

Bu sırada, Faiz Dışı Gelirler/Toplam gelir oranının karlılığa 1% seviyesinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır. WAEMU'daki bu beklenen ve pozitif orandan, bankalara bankacılık dışı faaliyetlerini büyütme için teknolojik değişiklikler ve inovasyonlar verildiği yorumlanabilir. Ama bu faiz karı gibi sürdürülebilir değildir. Bu sebeple, WAEMU bölgesindeki bankaların önemli gelirlerinin çoğu faiz geliridir. Golin ve Delhaise, (2013 bu oranın daha az sürdürülebilir görüldüğünü ve faiz gelir kalitesinin daha altında olduğunu altını çizenlerle uyumludur. Böylelikle, bu çalışmadaki sonuçlar bu oranın pozitif bir şekilde önemli olduğunu bulan yazarlarla tutarlıdır (Alper ve Anbar, 2011; van Ommeren, 2011).

%1 seviyesinde kârlılık üzerinde banka büyüklüğü katsayısı (Logsize) yüksek derecede pozitif ve anlamlıdır. Teorik olarak banka büyüklüğünün artması geliri arttıran bir durumdur ve bu durum karlılığı arttırabilir. Büyük bankaların daha az rekabetçi piyasalarda faaliyet göstermesi, onların yüksek kazanç elde edebilecekleri kâr elde etmelerine olanak verir. Bu sonuçlar, büyüklüğün kârlılıkla kesinlikle pozitif ilişkili olduğunu ifade eden şu çalışmalarla (Alexiou ve Sofoklis, 2009; Flamini ve diğerleri.,2009, Al-Jafari ve Alchami, 2014; Alper ve Anbar, 2011; Alp ve diğerleri, 2010; Athanasoglou ve diğerleri, 2006; Ayadi ve Boujelbene, 2012; Gul ve diğerleri, 2011; Jabbar, 2014; Karimzadeh ve diğerleri, 2013; Khrawish, 2011; Lee, 2012; Mirzaei ve Mirzaei, 2011) uyumludur.

Takipteki aktifler/Toplam aktifler oranının kârlılığa doğrudan bir etkisi yoktur. Negatif belirtilerine rağmen bu katsayı kârlılığı anlamlı bir ölçüde etkilememiştir. Bu oran bir bankanın kredi portföyündeki zorlukların gösterir. Bir bankanın aktif kalitesiyle ilgili problemlerin genellikle kârlılığı düşürdüğü varsayılır. Pek çok araştırma gösteriyor ki bu oran negatif ve önemli bir şekilde kârlılıkla ilişkilidir (Lee, 2012; Macit, 2012; Ongore ve Kusa, 2013; Poposka ve Trpkoski, 2013, Trujillo-Ponce, 2013).

Özet olarak, banka kaynaklı değişkenler beklentilerle uyumludur. Likit Aktifler/toplam aktifler oranı (LiaR) değişkeni dikkate değer bir istisnadır ki bu da pozitif ve anlamlıdır.

Bankacılık sektörüne ait faktörlere ilişkin analizler değerlendirildiğinde; banka yoğunlaşma oranı (BCR) katsayısının, beklendiği gibi, kârlılıkla pozitif bir ilişkisi vardır. Bu katsayı %1 seviyesinde zayıf ve oldukça anlamlıdır. Bankacılık sektörü ne kadar büyüksün o kadar çok rekabetçi olacağını söyleyen teorinin aksine bu durum tek tek bankaların kârlılıklarını düşürür. Bu durum gelişmiş ekonomilerle ilgilidir. Gelişmiş bankacılık sistemleri olan az gelişmiş ekonomilere bakıldığında bu oran, kârlılık için pozitif anlamda önemlidir. Çalışmada anlatılmak istenen durum budur. Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) az gelişmiş ekonomiye sahip olmasına rağmen, oldukça gelişmiş bankacılık sistemlerine sahiptirler. Bulgular, az gelişmiş ülkelerde büyük finansal sistem gelişmelerinin etkinlik ve kârlılığı arttırdığına dikkat çeken Raza ve diğerleri., 2013; Tan ve Floros, 2014 araştırmaları ile tutarlıdır. Katsayının küçüklüğü bu bağlamda şöyle yorumlanabilir: WAEMU bölgesi az gelişmiş ülkelerden oluşmasına rağmen, bölgenin bankacılık sistemi, gelişmekte olan bazı ülkelerle karşılaştırıldığında nispeten gelişmiş görünmektedir.

Makroekonomik faktörlere istinaden, enflasyonun(CPI) banka kârlılığı üzerinde, beklendiği üzere, pozitif etkilerinin kanıtları vardır. 5.89 katsayısı güçlü ve anlamlıdır. Bu, WAEMU bölgesindeki bankaların enflasyondaki değişiklikleri başarılı bir şekilde tam zamanında öngörüp, faiz oranlarını ve marjları ayarlayabildiklerini gösterir. Dahası bu sonuçla, Fisher denkleminin geçerliliği kabul edilirse matematiksel kanıt da bulunabilir. Kredi ve mevduatların faiz oranlarını, sırasıyla r_L ve r_D ile ifade etmekteyiz. Enflasyon π , banka marjı da aşağıdaki gibi sembolik olarak yazılabilir:

$$(1 + r_L)(1 + \pi) - (1 + r_D)(1 + \pi).$$

Bu denklem aşağıdaki gibi ifade edilebilir .

$$(r_L - r_D)(1 + \pi)$$

Net faiz marjlarının banka kârının bir ana parçası olduğu varsayılmaktadır. Bu sebeple, enflasyon dalgalarının etkilerine karşı koymak için bankalar tarafından faiz oranlarını değiştirme girişimi bulunmasa bile enflasyonun banka kârlılığına pozitif bir etkide bulunduğu anlamı çıkar. Sonuçlar, enflasyon ve SSA'daki kârlılık arasında pozitif ve önemli bir ilişki bulan Flamini ve diğerleri. 2009 araştırması ile de tutarlıdır. Ayrıca neticeler gösteriyor ki, diğer araştırmaların da (Athanasoglou ve diğerleri, 2005, 2006; Guru ve diğerleri, 2002; Demircuc-Kunt ve Huizinga, 1999; Flamini ve diğerleri; Garcia-Herrero ve diğerleri, 2009;

Gul ve diğerleri) söylediği gibi, enflasyon ve kârlılık birbirleriyle pozitif yönde önemli derecede ilişkilidir

Üstelik, bu neticeler ayrıca bu araştırmanın yapıldığı dönemde WAEMU bölgesindeki en düşük seviyeli enflasyonun da sonucudur. Bu, ayrıca Birlik'te uygulanan etkili parasal⁵¹ politikaların da bir sonucudur.

Ayrıca kişi başı reel GSYİH büyüme katsayısı (PRGDP), kârlılığı negatif yönde etkilemiştir. Beklenmedik negatif belirtisine rağmen bu katsayı yine de oldukça önemlidir. Negatif ilişki şu şekilde yorumlanabilir: piyasada katılım ve rekabet artınca, kârlılık GSYİH büyümesiyle birlikte azalır. Bazı çalışmalar da (Al-Jafari ve Alchami, 2014; Ayaydin ve Karakaya, 2014; Khrawish, 2011; Liu ve Wilson, 2010; Staikouras ve Wood, 2004) bu negatif ilişkiyi bulmuştur.

Tablo 3.7 Model 10 ve 11 ve 12 İçin Zaman Etkileri Test Sonuçları

Model 10	LM test: $\lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$	P-değerleri
Denklem 3.10	$\chi^2(9) = 4831.$	0.00000
Denklem 3.11	$\chi^2(9) = 14.245.$	0.20455
Model 11	LM test: $\lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$	
Denklem 3.10	$\chi^2(9) = 4831.$	0.000
Denklem 3.11	$\chi^2(2) = 14.245.$	0.1832
Model 12	LM test: $\lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$	
Denklem 3.10	$\chi^2(9) = 4831.$	0.000
Denklem 3.11	$\chi^2(9) = 14.245.$	0.19222

Kaynak:Araştırmacı Hesaplaması

⁵¹Parasal politikaya göre, Birlik'teki standart enflasyon seviyesi %3'ü geçmemelidir. Buna saygı duymak her ülkenin görevidir.

Tablo 3.8 Model 10, 11, 12 Sonuçları (Dinamik Modeller)

	Model 10: ROA		Model 11: ROE		Model 12: NIM	
	GMM ilk fark		GMM ilk fark		GMM ilk fark	
	t-test	Prob	t-test	Prob	t-test	Prob
Bağımlı Değişken (-1)	2.36**	0.019	-2.52*	0.01	25.45*	0.000
SHER: Öz sermaye/Toplam Aktifler Oranı	9.58*	0.000	-3.10*	0.00	-1.81**	0.070
LiDR: Likit Aktifler / mevduat oranı	0.88	0.380	-1.07	0.28	-2.61*	0.009
LiAR: Likit Aktifler / toplam aktifler	3.65*	0.000	-2.90*	0.00	-5.67*	0.000
LDR : Kredi/mevduat oranı	3.64*	0.000	3.03*	0.00	0.12	0.908
LAR: Kredi/aktifler oranı	2.47*	0.014	-1.01	0.31	0.20	0.843
NIR: Faiz dışı giderleri/gelir oranı	-13.0*	0.000	-1.37	0.17	-5.32*	0.000
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı	-3.82*	0.000	-0.78	0.44	5.52*	0.000
NIIR: Faiz Dışı Gelir/ Toplam gelir	6.02*	0.000	0.81	0.42	-12.2*	0.000
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifler O.	-0.09	0.925	0.92	0.36	1.05	0.293
Logsize : Toplam aktifin logaritması	9.14*	0.000	-1.8**	0.08	-4.19*	0.000
BCR: Banka Yoğunlaşma Oranı	3.32*	0.001	-0.44	0.66	-0.91	0.362
CPI (Tüfe) Enflasyon	2.38**	0.018	2.08**	0.04	-1.43	0.153
PRGDP: Kişi başı Reel GSYİH büyümesi	-3.20*	0.001	1.65	0.10	0.92	0.359
D"2008"	-3.68*	0.000	2.36**	0.02	-0.93	0.354
D"2009"	2.3**	0.023	1.69***	0.09	-1.31	0.189
D"2010"	6.94*	0.000	-0.55	0.58	-3.44*	0.001
D"2011"	4.04*	0.000	-0.37	0.71	3.66*	0.000
D "2012"	2.2**	0.027	-2.74*	0.01	-1.40	0.162
D"2013"	5.04*	0.000	2.23	0.03**	-2.4**	0.019
D"2014"	3.52*	0.001	-0.48	0.63	0.00	0.996
J-Statistic	40.815		45.85		26.27	
Pr(J Statistic) ¹	0.09006		0.013		0.503	
Johansen durumu	İyi		İyi değil		İyi	
Arellano-Bond Seri korelasyon Testi						
AR(1) ²	0.0002		0.08		0.203	
AR(2) ³	0.5019		0.455		0.605	
H0: No Otokorelasyon	İyi		İyi değil		İyi değil	
Gözlem sayısı	774	774	774	774	774	774

Not '* ** ***', sırasıyla % 1, % 5 ve % 10 seviyelerinde istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir.

1. GMM dinamik model tahmininde kısıtlamaların aşırı tanımlanması testi

2. Arellano-Bond testi, 1. dereceden kalıntılarda ortalama otokovaryans 0'dır. (H0: Otokorelasyon yok)

3. Arellano-Bond testi, 2. dereceden kalıntılarda ortalama otokovaryans 0'dır. (H0: Otokorelasyon yok)

D: "Kukla"

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

3.4.2.2. Sermaye Yeterlilik Oranına (CAR) Etki Eden Faktörlerin Analizi

Bankaların sermaye yeterlilik oranına etki eden faktörler değerlendirilirken ağırlıklı olarak banka kaynaklı değişkenlere odaklanılmıştır. Bağımlı değişken olarak sermaye yeterlilik oranı kullanılmıştır. Çalışmada, statik panel ve dinamik panel uygulanmıştır. Toplamda, dört model uygulanmıştır ve bunların üçü (Model 13, 14, 15) statik yapıdayken, kalan biri (Model 16) dinamik yapıdadır.

Araştırmaların (Mapuga, 2002) çoğuna kıyasla çalışmada alan yazında yer alan modellerden daha fazla ve farklı değişkenler⁵² kullanılmıştır. Ayrıca Mapuga (2002)'dan farklı olarak, bankalar büyüklük temelinde sınıflandırılarak banka büyüklüğünün CAR üzerindeki etkisi de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca cari yılın sermaye yeterlilik oranının WAEMU bankacılık sisteminin gelecek yılın CAR'ını tahmin edip edemeyeceğini öğrenmek için dinamik model uygulanmıştır. Bir başka deyişle, dinamik model, CAR'ın WAEMU bankacılık sektöründe devamlı olup olmadığını kontrol etmek için uygulanmıştır.

Model 13, 14 ve 15 için, Chow testi (p -değeri < 0.05) uygun modelin sabit etki modeli olduğunu göstermektedir. Breusch Pagan testine göre ise, sıfır hipotezi (p -değeri < 0.05) reddedilerek tesadüfi etki modelinin havuzlanmış OLS modeline tercih edildiği görülmektedir. P -değeri > 0.05 alınıp, sabit etki modeli ile tesadüfi etki modeli arasında bir seçim yapmak için Hausman testi uygulandığında model 13 ve 14'ün sonuçlarına göre tesadüfi etki modeli sürekli ve etkili bir modeldir. Model 15 için ise sabit etki modeli, tesadüfi etki modeline tercih edilmektedir (p -değeri < 0.05). Ayrıca, serilerde modifiye edilmiş varyans ve otokorelasyon sorunları olup olmadığını tespit etmek için sırasıyla modifiye edilmiş Wald varyansı ve Wooldridge testleri uygulanmıştır. İki test de bu sorunların olduğunu göstermiştir. Bu sorunları düzeltmek için, Beck ve Katz (1995) tarafından uygulanan, Standart Hataları Düzeltilmiş Panel (PCSE) uygulanmıştır. Üç modelin sonuçları Tablo 3.9'de belirtilmektedir.

a) Panel Veri Analizi Sonuçları

Tablo 3.9'de gösterilen Model 13'ün sonuçları, Aktif kârlılığı (ROA), Net Faiz Marjı (NFM), özsermaye aktif oranı (SHER) ile ölçülen bankanın temerrüt riski, Likit Aktifler/Mevduat Oranı (LiDR), Likit Aktifler / Toplam Aktif Oranı (LiAR), Kredi/mevduat oranı (LDR), Kredi/aktifler oranı (LAR), Faiz Dışı Giderler/Likit Aktif Oranı (NAR), Toplam aktifin logaritması (Logsize) CAR'ı önemli bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Diğer yandan ise, Öz sermaye Kârlılığı (ROE), Faiz Dışı Gider/Gelir Oranı (NIR), Faiz Dışı Gelirler/ Toplam Gelir oranı (NIIR), Takipteki Aktifler Oranı (NPAR) ve Risk Ağırlıklı

⁵²Kârlılık, sermaye, likidite, etkililik ve aktif kalitesinde 14 değişken kullanılmış ve sınıflandırılmıştır.

Varlıklar/Toplam Aktifler Oranının (RWAR), sermaye yeterlilik oranı (CAR) ile ilişkili olmadığı bulunmuştur.

Özet olarak statik modelde, on dört değişkenden dokuzunun, banka sermaye yeterliliğini etkileyen ilgili faktörler olduğu saptanmıştır. Sermaye kârlılığı oranı, faiz dışı giderleri/gelir oranı, faiz dışı gelir / gelir oranı, Takipteki Aktifler oranı ve risk ağırlıklı varlık ile toplam varlık oranı gibi beş unsurun banka sermayesi ile ilişkisiz olduğu bulunmuştur

Daha kapsamlı bir analiz için ağırlıklı olarak dinamik modele odaklanılmıştır.

b) Banka Büyüklüğün Etkisinin Analizi

Çalışmada büyük ölçekli bankaların sermaye yeterlilik oranına etkisi ile orta ve küçük ölçekli bankaların sermaye yeterlilik oranına etkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Tablo 3,9'de, Model 14, büyük ölçekli bankaların CAR ile negatif olarak ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu (-0.009) katsayısının beklenen negatif belirtisi, %10 seviyesinde CAR ile anlamlı bir derecede ilişkilidir. Bu katsayı gösteriyor ki büyüklükteki 1 birimlik artış, banka sermayesindeki 0.009 birimlik düşüşe yol açmıştır. Bu bulgu, belli bir noktadan sonraki büyüklük artışının, kurumun bürokrasi ile iletişimi engelleyeceğinden dolayı ölçek verimsizliğine yol açabileceğini varsayan olumsuz ölçek ekonomileri teorisiyle tutarlıdır. Üstelik bu alandaki alan yazınla da bağdaşmaktadır. Sonuçlar WAEMU bankacılık sektöründeki olumsuz ölçek ekonomisinin varlığını doğrulamaktadır.

Tüm değişkenleri sabit tutarak, Tablo 3.9 belirtilen model 14'teki büyük ölçekli bankalara ait sonuçlara göre; altı değişkenin (ROA, SHER, LiDR, LDR, LogsizeLarBk ve RWAR) katsayıları CAR ile anlamlı ölçüde ilişkilidir. Bu modelin özelliği ise risk ağırlıklı varlıklar oranının (RWAR) (-0.002), CAR üzerinde etkisinin %1 seviyesinde negatif ve anlamlı olmasıdır. Bu katsayı gösteriyor ki banka risk varlıklarındaki 1 birimlik bir artış banka sermayesinde 0.002 birimlik düşüşe neden olmuştur. Model 13'te ise, bu katsayı anlamsız bulunmuştur. Ayrıca model 13'ün aksine, NIM, LAR ve NAR CAR'da anlamsız bulunmuş fakat katsayılarının belirtileri model 13'teki gibi sabit kalmıştır.

Tablo 3.9'de raporlanmış model 15'e göre, küçük ve orta ölçekli(LogsizeSmbK) katsayısı banka sermayesinde pozitif bir etkiye sahiptir. Beklenen pozitif etkiye rağmen, bu katsayı CAR'da anlamsız kalmaktadır. Pozitif belirtisi şu şekilde yorumlanabilir: artan büyüklük kârlılığı arttıracak yararlar getirmektedir.

Model 15'ten elde edilen bulgular, yüksek değişkenli katsayılar (ROA, NIM, SHER, LiAR, LDR, LAR, NAR ve RWAR) CAR ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu

göstermektedir. RWAR değişkeni hariç tüm katsayılar 13 numaralı modelde olduğu gibi, CAR ile pozitif yönden ilişkili olarak aynı işareti korumuştur.

Özet olarak, banka Sermaye Yeterliliği Oranı analizine bağlı olarak, olumsuz ölçek ekonomileri teorisinin WAEMU bankacılık sektöründe varlığı doğrulanmıştır. Bir başka önemli bulgu ise, öz sermayenin bankanın temerrüt riski olarak düşünülmesi, banka büyüklüğün etkisi analizinin iki modelindeki banka sermayesinin yeterlilik oranını fazlasıyla ve önemli ölçüde etkileyen en önemli faktör olarak kalmasıdır.

Tablo 3.9 Model 13, 14 ve 15 Sonuçları: Büyük Bankaların Büyüklüğünün Sermaye Yeterliliği Oranı (CAR) Üzerindeki Etkisi

	Model 13 : CAR		Model 14: CAR: Büyük Banka		Model 15: CAR: Küçük ve Orta banka	
	Tesadüfi etki /PCSE		Tesadüfi etki / PCSE		Sabit Etki /PCSE	
Bağımlı Değişken :CAR	t-test	Prob	t-test	Prob	t-test	Prob
ROA : Aktif karlılığı Oranı	-3.69*	0.000	-2.45**	0.015	-4.394*	0.000
ROE : Öz Sermaye Karlılığı Oranı	0.080	0.934	0.14	0.892	0.469	0.639
NIM :Net Faiz Marjı	-2.18**	0.029	-1.22	0.224	-2.389**	0.017
SHER:Özsermaye/Toplam Aktifler Oranı	9.15*	0.000	2.41**	0.017	9.051*	0.000
LiDR: Likit Aktifler / mevduat mranı	2.360*	0.023	6.73*	0.000	0.920	0.358
LiAR: Likit Aktifler / toplam aktifler	4.83*	0.000	-0.69	0.488	2.158*	0.032
LDR : Kredi/mevduat oranı	-4.08*	0.000	-3.54*	0.001	-3.993*	0.000
LAR:Kredi/aktifler oranı	-3.15*	0.002	-1.09	0.276	-2.677*	0.008
NIR: Faiz dışı giderleri/gelir oranı	0.000	0.996	-0.98	0.327	-0.356	0.722
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif oranı	2.62*	0.009	1.24	0.217	2.720*	0.007
NIIR: Faiz Dışı Gelir/Toplam gelir	-0.120	0.903	1.62	0.107	-0.352	0.725
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifer O.	-0.400	0.691	0.08	0.936	-0.694	0.488
Logsize: Toplam aktifin logaritması	-2.35**	0.019				
LogsizeLarBk : Büyük banka			-1.89***	0.060		
LogsizeSmBk : Küçük ve Orta B,					1.467	0.143
RWAR/ Risk ağırlıklı Varlıklar oranı	0.120	0.902	-2.64*	0.009	2.280*	0.023
Constant	-0.43	0.667	-2.31*	0.021	0.539	0.590
R ²	59.56		0.3805			
F-istatistiği					29.40	0.000
Wald İstatistiği X ²	593. 0.000		252.04 0.000		4722	0.000
Modified Wald X ²					1300000	0.000
Wooldridge	30.214	0.00	6.66	0.012	31.19	0.000
Chow Testi	79.86	0.00	25.39	0.000	45.19	0.000
Breusch-Pagan Testi	95.67	0.00	108.47	0.000	43.13	0.000
Hausman testi	8.62	0.854	0.87	0.702	41.82	0.001
Gözlem sayısı	774	774	374	374	400	400

Not: “*, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen katsayılar, t-istatistikleri ve p-olasılık değerleri olduğu Ek 11’ de gösterilmektedir.

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

c) Dinamik Panel Veri Modeline Analiz Sonuçları

Sermaye yeterliliğinin WAEMU bankacılık sektöründe devamlılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için, çalışmada bağımlı değişken CAR'ı bir dönem geciktirerek dinamik GMM modelini uygulamıştır. Model 13'de yer alan değişkenlere ek olarak CAR'ın bir dönem gecikmeli değeri de bağımsız değişken olarak modele dâhil edilmiştir. Dolayısıyla da, Arellano ve Bond (1991) tarafından geliştirilen ve statik panel modelinden daha istikrarlı ve etkili olduğu düşünülen *dinamik GMM* yaklaşımı, $N > T$ varsayımına dayanarak *model 16 için uygulanmıştır*. Çalışmada bağımlı değişken CAR'ı bir dönem geciktirilirken ve araç (endojen) değişkenleri 2 dönem (2-2) geciktirilir. Ayrıca, çalışmada iki aşamalı GMM tahminci kullanılarak güçlü bir test elde edilir. Ayrıca zaman etkisini ölçmek için zaman kukla değişkenleri kullanılmıştır. Tablo 3.10, Model 16 için sonuçları ifade etmektedir. GMM tahmincisi ancak açıklayıcı değişkenlerin gecikmeli değerleri geçerli araçlar olduğunda tutarlıdır. Bunun sağlanması için Sargan (Johansen) testi altında bulunan aşırı tanımlayıcı kısıtlamaların $Pr(J) > 0.05$ ile geçerli olduğunu ve ilk fark kalıntılarında seri korelasyon için Arellano-Bond testinin sonuçları sunulmaktadır. Modelde şu noktaya dikkat çekmek gerekir; İdiyosenkratik hatalar bağımsız olarak ve eşit olarak dağıtıldığında, ilk fark edilen hatalar birinci derece sırayla ilişkilendirilir ve test birinci sırada birinci farklı hatalarda sıfır otokorelasyon boşluğunu reddeder. $(AR(1) < 1) 0.05$. Bununla birlikte, ikinci dereceden otokorelasyon $(AR(2) > 0.05)$ için değer testi, modelin moment koşullarının geçerli olduğunu göstermiştir. Ayrıca, kukla değişkenlerin neredeyse tümü yüksek derecede anlamlıdır.

Kârlılık için dinamik modelde olduğu gibi, aynı süreç takip edilmiş olup, farklı olarak harici bir enstrüman (araç) değişkeni dikkate alınmamış ve tüm açıklayıcı değişkenler ilk-farklıdır. Model 16'nın etkililiğini ve istikrarlılığını sağlayan bu koşullardır.

Tablo 3.11'da ifade edilen Model 16 sonuçlarına göre; geciktirmeye bağlı CAR değişkeninin önemine ek olarak, 11 değişken, bağımlı değişkeni önemli derecede etkilemiştir. Bu değişkenler şunlardır: Aktif kârlılığı (ROA), Öz sermaye aktif oranı (SHER), Likit Aktifler/mevduat oranı (LiDR), Likit Aktifler / toplam aktifler oranı (LiAR), kredi/mevduat oranı (LDR), Kredi/Aktifler oranı (LAR), Faiz Dışı Giderleri/Gelir oranı (NIR), Faiz Dışı Giderleri/Likit Aktifler oranı (NAR), Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelir oranı (NIIR), Toplam Aktifin Logaritması (Logsize),Takipteki Aktifler Oranı (NPAR). Diğer yandan, Net Faiz Marjı (NIM), Öz Sermaye Karlılığı (ROE) ve risk ağırlıklı varlıklar/toplam aktifler oranının (RWAR) CAR üzerinde direkt bir etkisi yoktur. Üstelik kukla değişkenleri dönem boyunca anlamlıdır.

Bu durum, araştırma döneminde bankacılık sektöründe yapılan çoğu reformun banka sermaye yeterlilik oranı üzerinde önemli bir etkisi olduğuna dair bir kanıttır. Çoğunlukla 2014 yılındaki reformlar banka sermaye yeterlilik oranını pozitif olarak etkilemiştir.

İlişkinin yönü üzerine yapılan analize bağlı olarak, bir dönemlik gecikmeli CAR katsayısının, %1 seviyesindeki CAR ile önemli derecede ilişkili olduğu görülmüştür. 0.215 katsayısı, WAEMU bölgesinde banka sermaye yeterliliği seviyesinin bir yıldan diğer yıla sürdüğünün önemli bir kanıtını göstermiştir. Buradan şu çıkarım yapılabilir: mevcut yılın banka sermaye yeterliliği seviyesi WAEMU banka sektöründeki gelecek yılın seviyesini bildirebilir.

İlişkinin yönüne bakılacak olursa, Aktif kârlılık (ROA) katsayısı, %1 seviyesinde sermaye yeterlilik oranını negatif ve güçlü bir şekilde etkilemiştir. Bu (-0.477) katsayısının negatif etkisi beklenmediktir ve banka kârındaki 1 birimlik artışın WAEMU bölgesindeki banka sermaye yeterliliğinde 0.477 birimlik düşüşe neden olduğunu gösterir. Goddard, Molyneux, ve Wilson, 2004 tarafından yapılan teorik açıklamaların aksine, bu netice şu şekilde yorumlanabilir: WAEMU bölgesindeki bankalar aşırı muhafazakar bir şekilde çalışmadıkları için, kâr potansiyeli olan ticari fırsatları değerlendirmeyi reddetmezler, böylece kârlılık artınca CAR düşmektedir. Barnor ve Odonkor (2012), Gana bankacılık sektöründe varlık kârlılığı ve sermaye yeterlilik oranı arasında negatif ve anlamsız bir ilişki bulmuşlardır. Bu sonuç, yüksek varlık kârının yüksek sermaye yeterlilik oranı sağladığını savunan diğer bazı ampirik araştırmalarla (Ahmet Büyükşalvarcı ve Hasan Abdioğlu, 2011; Aktas diğerleri.; 2015; Mpuga, 2002, Al-Sabbagh, 2004, Kariuki P. ve Wafula F., 2016) ve takas teorisi ile çelişmektedir.

Diğer yandan, öz sermaye kârlılığı (ROE) (0.00) katsayısı CAR ile pozitif ve anlamsız bir ilişkiye sahiptir. Bu da gösterir ki öz sermaye kârlılığının, bu araştırmanın yapıldığı dönem boyunca WAEMU bölgesindeki CAR üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Diğer araştırmalar (Harold, 1999; Al-Sabbagh, 2004) öz sermaye kârlılığı ve CAR arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmasına rağmen Shingiergi Ali ve Hyseni Marsida (2015) Arnavut bankalarında böyle bir ilişki bulmamıştır.

Net Faiz Marjının (NIM) (0.208) katsayısı sermaye yeterlilik oranında pozitif ve anlamsız bulunmuştur. Bu da, çalışmanın öngördüğü sonuç olan kârlılığın banka sermaye yeterliliğini pozitif olarak etkilediği yönündeki beklentiyle uyumludur.

Fakat bu katsayı kârlılıkla anlamsız ilişki içerisindedir. Bu bulgu, Net Faiz Marjı ve CAR arasında pozitif ve anlamsız bağlantı bulan diğer bazı araştırmalarla (Osei-Assibey ve Asenso, 2015 ve diğerleri) da tutarlıdır.

Yüksek kazancın banka yöneticilerine özsermayeye kolay ulaşım ve risk almayı en aza indirmek için öz düzenleyici teşvikler sağladığı (Cebenoyan ve diğerleri, 1999: ve Saunders ve Wilson 2001) görüşüyle de uyumludur. Diğer çalışmalar (Ahmad, Ariff, ve Skully, 2008) Net Faiz Marjı ve CAR arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Yu'nun (2000) belirttiği üzere, başarısızlık riskinin çok düşük olduğunu varsayılırsa yüksek kâr, banka yöneticilerinin sermaye tamponlamasını azaltmalarına neden olabilir.

Ayrıca, öz sermayenin SHER (0.79) katsayısı %1 seviyesinde CAR üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu katsayının pozitif belirtisi beklendiği gibi sermaye yeterlilik oranını fazlasıyla etkilemiştir. Çalışmada öz sermaye aktif oranı, bankanın temerrüt riskini ölçer ve mevduat sigortası teorisini temsil eder. Buna göre risk arttıkça CAR da artar. Sharpe'a (1977) göre, sermayenin aktiflere oranı (ya da sermayenin mevduata oranı) ne kadar büyükse mevduat o kadar güvenli olur. Sermaye yeterli olduğu sürece mevduat yeterince güvenlidir. Aslında bu bulgu, öz sermayenin CAR ile pozitif bir bağlantısı olduğunu belirten teoriler ve ampirik kanıtlarla (Berger, 1995; Sharpe; 1977, Bateni Leila, Vakilifard Hamidreza ve Farshid Asghari, 2014) da tutarlıdır.

Likit Aktiflerin mevduata oranının (LiDR) katsayısına istinaden görülüyor ki, mevduat oranı CAR ile pozitif olarak ilişkilidir. Bu katsayının (0.136) beklenen pozitif belirtileri %1 seviyesinde gayet güçlü ve anlamlıdır. Buna ek olarak, Likit Aktiflerin mevduata oranı, WAEMU bölgesindeki banka sermaye yeterliliğiyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu oran, bu modeldeki portföy teorisini betimlemiştir. Bulgular, Likit Aktifler/mevduat oranı ve CAR arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkiye dikkat çeken bazı araştırmalarla (Sherman J. Maisel, 1981, Peltzman 1970) da tutarlıdır. Bu oran ne kadar yüksekse, bankaların likidite ve borç ödeme gücünün o kadar iyi olduğunu işaret etmişlerdir.

Likit Aktifler / toplam aktifler (LiAR) oranı sermaye yeterlilik oranını pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir. (0.66) katsayısı %1 seviyesinde gayet güçlü ve anlamlıdır. Bu pozitif belirti, bankaların likiditesi arttıkça sermaye yeterlilik oranlarının arttığını işaret eder. Diğer bir deyişle, banka likiditesindeki 1 birimlik bir artış banka sermayesinde 0.66 birimlik yükselişe yol açar. Finansal hiyerarşi teorisinde⁵³ tahmin edildiği gibi, yüksek Likit aktiflerine

⁵³Finansal hiyerarşi teorisi ilk olarak 1961 yılında Donaldson tarafından ortaya atılmıştır ve Stewart C. Myers ile Nicolas Majluf tarafından 1984 yılında tadil edilmiştir. Bu teori, kurumların finans kaynaklarına (iç finansmandan öz sermayeye) öncelik verdiklerini, finans giderlerine göre, son çare bir finans yolu olarak öz sermaye biriktirdiklerini belirtir. Bu yüzden önce iç fon kullanılır ve o bitince, borç kullanılır. Daha fazla borç kullanmak mantıksızsa, özsermaye kullanılır.

sahip bir banka, yüksek dereceli bir öz sermaye borç alıp elinde tutmaya ihtiyaç duymaz. Bu WAEMU bölgesindeki bankaların bir hayli likit olduklarını söyleyen araştırmalarla da bağdaşmaktadır. Pozitif belirti beklenmesine rağmen kredi/mevduat oranı (LDR) katsayısı sermaye yeterlilik oranını negatif bir şekilde etkilemiştir. Bu katsayı (-0.68) %1 seviyesinde gayet anlamlıdır. Banka kredisindeki 1 birimlik bir artışın WAEMU bölgesindeki banka sermayesindeki 0.68 birimlik azalmaya yol açmaktadır. Diğer bir deyişle, kredi/mevduat oranı ve CAR zıt yönlere hareket eder. Bu bulgu, kredi/mevduat oranı ve CAR arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulan diğer araştırmalarla (Sharpe, 1977; Ali Shingjergji ve Marsida Hyseni, 2015) çelişmektedir. Bu çalışmalarda yüksek kredi/mevduat oranının yüksek sermaye yeterlilik oranına neden olduğunu ileri sürülmektedir.

Toplam krediler/toplam aktifler oranı (LAR), beklenen etkinin aksine, %1 seviyesinde CAR ile negatif ve anlamlı olarak ilişkilidir. Çeşitlendirmeye ilişkisinden dolayı bu durum önemlidir. Bu katsayının (-0.019) negatif belirtisi aktif portföyündeki kredilerin, WAEMU bölgesindeki sermaye üzerinde negatif olduğunu göstermiştir. Bu da daha çok kredinin bankayı daha yüksek risk altına sokacağı anlamına gelir. Risk artmasına rağmen, mevduat sahipleri karşılamadığı için sermaye yeterliliği azalacaktır. Bu sonuç, bazı teorilere ve sermaye yeterlilik oranı ile kredi/aktifler oranı arasında pozitif bağlantı bulan bazı ampirik kanıtlara (Mpuga, 2002; Al- Sabbagh, 2004) aykırıdır.

Ayrıca faiz dışı giderler/gelir oranı (NIR) ya da banka etkililiğini ölçen işletme giderleri oranı, sermaye yeterlilik oranını pozitif olarak etkilemektedir. Bu katsayının (0.075) beklenmedik pozitif etkisine rağmen, %1 seviyesinde anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre, banka giderlerindeki 1 birimlik bir artış banka sermayesinde 0.075 birim artışına yol açar. Aralarında negatif ilişki olduğunu kabul eden teorik ve ampirik kanıtlarla bu sonuç çelişmektedir. Özetlemek gerekirse işletme giderleri, WAEMU bölgesindeki banka sermaye yeterlilik oranı üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir. Bunun anlamı, bankaların, bankanın üretkenliğini arttıracak kaliteli hizmet sunan yüksek maaşlı kalifiye iş gücü çalıştırdığıdır. Bu, keyfi davranışın tercihe bağlı oldu durumlarda, kurum yöneticilerinin kişisel faydalarından ziyade firmanın faydasını maksimuma çıkaracak kararlar alabileceğini belirten Williamson (1963) ve Rees'in (1974) araştırmaları ile de tutarlıdır. Bu bulgu, faiz dışı giderler/likit aktif oranı ile CAR arasında negatif bir bağlantı olduğunu öne süren bazı teori ve ampirik bulgularla zıt yönlüdür.

Modelde, harcama teorisini ile ilintili Faiz Dışı Giderler/Gelirler oranı (NAR) pozitif olarak anlamlıdır. Beklenmedik pozitif etkiye rağmen, katsayı (0.59) sermaye yeterlilik oranında %1 seviyesinde güçlü ve oldukça anlamlıdır. Bu katsayı, işletme giderlerindeki 1

birimlik bir artışın banka sermayesinde 0.59 birim artışa neden olduğunu gösterir.

Buna göre: bankaların benzer şekilde, bankanın üretkenliğini arttıracak kaliteli hizmet sunan yüksek maaşlı kalifiye iş gücü çalıştırdığıdır. Bu bulgu, Faiz Dışı Giderler/Gelirler oranı ile sermaye yeterlilik oranı arasında negatif bir ilişki olduğunu ileri süren teori ve ampirik bulgularla ters düşmektedir.

Faiz dışı gelirler/Toplam gelir (NIIR) oranının CAR üzerine etkisi anlamlı seviyede pozitifdir. Bu etki beklenen bir etkidir. Buradan şu çıkarıma ulaşılır: faiz gelirleri gibi bankaların ana gelir kaynağı olmamasına rağmen faiz dışı gelirler, WAEMU bölgesinin banka sermayesinde göz ardı edilemez bir rol oynamıştır. WAEMU bölgesinin bankalarına, faaliyetlerini banka dışına genişletmeleri için teknolojik değişiklikler ve yenilikler tanınmıştır. Bu bulgu, bankacılık sistemi alan yazınıyla da tutarlıdır.

Takipteki aktifler/Toplam aktifler oranı (NPAR) CAR'ı, (-0.328) katsayısı ile güçlü ve negatif olarak etkilemektedir. Bu katsayının beklenen negatif belirtisi %5 seviyesinde anlamlıdır. WAEMU bölgesinin bankaları genelde takipteki aktiflerle, özelde ise takipteki kredilerle karşı karşıya kalmışlardır. Bu sonuçlar, takipteki aktifler oranının (NPAR) CAR ile negatif ilişkisini bulan teori ve bazı ampirik araştırmalarla (Ali ve Marsida, 2015) da tutarlıdır. Buna ek olarak Baral (2005) ve Rajender (2009), takipteki aktifler oranı modelindeki kredi riskinin, bir bankanın finansal sağlığına etki eden hayati etkenlerden biri olduğunu ileri sürerler. Bu yüzden, büyüyen takipteki aktifler oranı bankalara zorlu bir iş yükü oluşturmaktadır ki bu da bankaların kredi risk oranının performansını ters yönde etkileyecektir. Sonuç olarak, takipteki aktiflerin WAEMU banka sermayesi için kritik bir zorluk oluşturduğu fikrini verir.

Toplam aktifin doğal logaritması (Logsize) , sermaye yeterlilik oranını zayıf ve negatif yönde etkilemiştir. Bu katsayı (-0.011) beklenmeyen negatif etkiyi %1 seviyesinde CAR ile anlamlı ilişkisi olduğu şeklinde ortaya koyar. Bu, WAEMU sermaye yeterliliği ve büyüklük arasındaki zıt ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu sebeple büyük bankalar küçük bankalara göre sermaye oluşturmada daha az baskıyla karşı karşıya kalmışlardır. Negatif belirti bankanın hacmi arttıkça sermaye yeterlilik oranının düştüğünü göstermiştir. Bu araştırmanın örnekleminde, büyük bankalar baskındır. 86 bankadan 42 tanesi büyük ölçekli bankalardır. Bu yüzden bu bankalar, hacimleri sayesinde sermaye seviyelerini arttırmaktan çekinmezler.

Bu bulgu, büyüklük ve CAR arasında anlamlı negatif ilişki olduğunu söyleyen bazı ampirik kanıtlarla (Al-Sabbagh, 2004; Aktas ve diğerleri; 2015, Okuyan, 2013) da tutarlılık göstermektedir. Bazı çalışmalar (Buyuksalvarci ve Abdioglu, 2011) ise büyüklük ve CAR arasında anlamsız negatif ilişki olduğunu öne sürmüştür. Diğer yandan alan yazındaki bazı araştırmalar, büyüklük ve CAR arasında pozitif ilişki olduğunu göstermiştir.

Risk ağırlıklı varlıklar/Toplam varlıkları oranının (RWAR) CAR üzerindeki etkisin, negatif yönlü olduğu görülmektedir. Bu zayıf katsayının (-0.003) beklenen negatif belirtisi, ne yazık ki, banka sermayesi için anlamsızdır. Çoğu araştırma (Mpuga, 2002, Okuyan (2013) ve Bokhari ve diğerleri (2012)) bu iki değişken arasında negatif ilişki olduğunu belirlemektedir. Bankaların portföylerine daha az riskli aktifleri dâhil ederek sermaye yeterliliklerini arttıracaklarını ileri sürmüşlerdir. Aslında, bankanın aktif portföyündeki riskli bir aktif, banka için sermaye yeterlilik oranında bir düşüşe yol açacaktır.

Özet olarak bu oran, WAEMU bölgesinde yapılan bu araştırmanın süresince banka sermaye yeterliliğini anlamlı bir şekilde etkilememiştir.

d) Banka Kârlılığı ve Banka Sermaye Yeterliliği Arasındaki Bağlantının İncelenmesi

Karlılık, CAR ve ortak faktörleri arasındaki bağlantı aşağıdaki satırda ele alınmaktadır.

Çalışmanın amaçlarından biri doğrultusunda, araştırmacı kârlılık ve sermaye yeterliliği arasındaki bağlantıyı değerlendirmiştir. Ampirik olarak, sonuçlar kârlılık (ROA) ve CAR arasında negatif ilişkiye dair kanıtlar göstermiştir. İki değişkeni etkileyen önemli ortak etkenlere istinaden; çalışmada Tablo 3.8 ve 3.11’de sunulan dinamik GMM modellerine odaklanılmıştır.

Tablo 3.12’de belirtilen sonuçlara göre, öz sermaye (SHER), likidite (LiAR), kredi/toplam mevduat oranı (LDR); krediler/toplam aktifler oranı (LAR); etkililik (NIR), faiz dışı giderler/likit aktif oranı (NAR), faiz dışı gelirler/toplam gelir oranı (NIIR) ve aktiflerin kalite hacmi (Logsize) gibi faktörler WAEMU banka sermaye oranını ve banka kârlılığını etkileyen ortak etkenlerdir. Bu etkenlerin katsayılarının CAR üzerinde kârlılıktan daha güçlü bir etkileri vardır. Ayrıca, öz sermaye (SHER), Likit Aktifler/Toplam aktifler oranı (LiAR) ve Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelir (NIIR) pozitif etkileyen ortak etkenlerdir. Zıt yönlü etkiye sahip ortak faktörler ise Faiz Dışı Giderler/Gelir oranı (NIR), Faiz Dışı Giderler/Likit Aktif oranı (NAR) ve Toplam Aktifin Logaritmasıdır (Logsize).

Özetle, banka sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörlerin tespiti için oluşturulan statik ve dinamik modellerde benzer sonuçlar bulmakla birlikte, dinamik modellerde daha anlamlı değişkenlerin olduğu görülmüştür. Buna göre dinamik modelin statik panelden daha etkili olduğu öne sürülebilir.

Dinamik modelde olduğu gibi statik modelde negatif yerine pozitif etki gösteren harcama teorisi hariç, tüm betimlenen teoriler anlamlıdır ve varsayılan hipotezlerle uyumludur. Bu teoriler tampon teorisi, portföy teorisi, harcama teorisi, mevduat sigortası teorileridir; bunlar sırasıyla sermaye yeterliliği, öz sermaye oranı, faiz dışı giderler/aktifler oranı, Likit Aktifler/mevduat oranı ile temsil edilir. Dinamik modele odaklanınca, WAEMU bankacılık sistemindeki sermaye yeterlilik seviyesinin istikrarlı olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle, şu anki yılın sermaye yeterliliği gelecek yılınıkini bildirebilir

Kârlılık, sermaye, likidite, aktiflerin kalitesi ya da etkililiği, WAEMU bankacılık sektöründeki sermaye yeterliliğini en çok etkileyen faktörlerdir. Kârlılığa istinaden, ortalama varlık kârlılığı (ROA) birçok ampirik kanıt ve teorinin tersine, banka sermayesini negatif etkilemiştir. Bunun anlamı şudur: banka varlığı ve sermaye yeterliliği zıt yönde hareket ederler.

Tablo 3.10 Model 16 İçin Zaman Etkileri Test Sonuçları

Model 16	LM test: $\lambda_2 = \lambda_3 \dots = \lambda_T = 0$	P-değerleri
Denklem 3.14	$\chi^2(9) = 4831.$	0.000
Denklem 3.15	$\chi^2(19) = 14.245.$	0.2045

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

Tablo 3.11 Model 16 / Dinamik GMM ilk Farkının Sonuçları

Bağımlı Değişken :CAR	GMM ilk fark		
	Coef	t-test	Prob
CAR(-1) : Sermaye Yeterlilik Oranı	0.215	38.61*	0.000
ROA : Aktif Karlılığı Oranı	-0.477	-9.61*	0.000
ROE : Öz Sermaye Karlılığı Oranı	0.000	0.00	0.997
NIM : Net Faiz Marjı	0.208	1.10	0.271
SHER:Öz sermaye/Toplam Aktifler Oranı	0.739	24.92*	0.000
LiDR: Likit Aktifler / Mevduat Oranı	0.138	4.44*	0.000
LiAR: Likit Aktifler / Toplam Aktifler	0.668	6.62*	0.000
LDR : Kredi/Mevduat Oranı	-0.068	-2.34**	0.020
LAR:Kredi/Aktifler Oranı	-0.004	-4.08*	0.000
NIR: Faiz Dışı Gider/Gelir Oranı	0.071	12.45*	0.000
NAR: Faiz Dışı Gider/Likit Aktif Oranı	0.132	2.82*	0.005
NIIR: Faiz Dışı Gelirler/Toplam gelir	0.115	2.44**	0.015
NPAR: Takipteki Aktifler/Toplam Aktifer o.	-0.328	-8.43*	0.000
Logsize: Toplam aktifin logaritması	-0.011	-2.65*	0.009
RWAR: Risk ağırlıklı Varlıklar oranı	-0.003	-0.97	0.330
D"2008"	0.001	2..10	0.034
D"2009"	0.017	2.72*	0.007
D"2010"	0.005	3.93*	0.000
D"2011"	-0.030	4.44*	0.000
D "2012"	0.013	2.07**	0.039
D"2013"	0.013	3.51**	0.001
D"2014"	0.015	3.22**	0.001
J-İstatistiği	36.14		
Pr (J İstatistiği) ¹	0.112		
Arellano-Bond Seri Korelasyon Testi			
AR(1) ²	0.0294		
AR(2) ³	0.4587		
Gözlem	774	774	774

Not '*' '**' '***' , sırasıyla% 1,% 5 ve% 10 seviyelerinde istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir.

1. GMM dinamik model tahmininde kısıtlamaların aşırı tanımlanması testi
2. Arellano-Bond testi, 1. dereceden kalıntılarda ortalama otokovaryans 0'dır. (H0: Otokorelasyon yok)
3. Arellano-Bond testi, 2. dereceden kalıntılarda ortalama otokovaryans 0'dır. (H0: Otokorelasyon yok)

D: "Kukla"

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

Tablo 3.12 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği Oranının Ortak Önemli Faktörleri (CAR)

Ortak Faktörler	Katsayılar		Olasılık		İşaret	
	ROA	CAR	ROA	CAR	ROA	CAR
SHER :Öz sermaye Aktif Oranı	0.099*	0.739*	0.000	0.000	+	+
LiAR:Likit Aktifler / Toplam Aktifler o.	0.066*	0.668*	0.000	0.0000	+	+
LDR :Kredi/mevduat oranı	0.032*	-0.068**	0.000	0.0200	+	-
LAR:Kredi/Aktifler oranı	0.001**	-0.004*	0.014	0.0000	+	-
NIR :Faiz dışı giderleri/gelir oranı	-0.065*	0.071*	0.000	0.0000	-	+
NAR: Faiz dışı giderleri/likit aktif o.	-0.133*	0.132*	0.000	0.0050	-	+
NIIR/ Faiz Dışı Gelirler/Toplam gelir	0.169*	0.115**	0.000	0.0150	+	+
Logsize/ Toplam aktifin logaritması	0.04*	-0.011*	0.000	0.0090	+	-

Not: “*, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir

Kaynak: Araştırmacı Hesaplaması

SONUÇ

Çalışmanın üçüncü bölümünde, kullanılan veri ve teknikler sunulmakta ve farklı ampirik sonuçlar analiz edilmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın politika çıkarımlar ve politika yapıcılar, düzenleyiciler ve profesyoneller, WAEMU bölgesi uygulayıcıları ve gelecek araştırmalar için önerilerin altı çizilmektedir. Çalışmada önce 86 bankaya ait banka verileri mali tablolardan derlenmiştir. Bu veriler, Batı Afrika Merkez Bankası web sitesinden (BCEAO) alınmıştır ve bazıları makroekonomik verilerdir. Piyasa değeri verileri, Batı Afrika Menkul Kıymetler piyasasının (BRVM) web sitesinden toplanmıştır. Toplanan veriler 2006-2014 yıllarını kapsamakta ve ticari bankaların %92'sinden fazlasını göz önünde bulundurmaktadır.

Araştırmada, üç farklı temaya odaklanılmıştır. Öncelikle Bankaların karlılığına etki eden faktörlerin belirlenmesine ilişkin Aktif Karlılığı (ROA), Öz Sermaye Karlılığı (ROE) ve Net Faiz Marjı (NİM) alan yazın doğrultusunda bağımlı değişkenler olarak belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler, banka kaynaklı faktörler, banka sektör faktörleri ve makroekonomik faktörler gibi üç faktöre ayrılmıştır. Banka kaynaklı faktörler sermaye, likide, etkinlik ve varlık kalite değişkenlerine ayrılmış on değişkenden oluşmaktadır.

Bankacılık sektörü faktörleri ve makroekonomik faktörler her birinde iki değişken yer almaktadır. Alan yazında yer alan diğer çalışmalardan farklı olarak bu modele on dört bağımsız değişken kullanılmıştır.

Sermaye yeterlilik oranı etki eden faktörlerin belirlenmesi için oluşturulan modelde, Basel I bilgilerine dayanılarak hesaplanan Sermaye Yeterlilik Oranı (CAR) alan yazında olduğu gibi bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda, bağımsız değişken olarak banka kaynaklı 14 değişken kullanılmıştır. Banka karlılığını ve sermaye yeterlilik oranını etkileyen faktörlerin tespiti için oluşturulan modellerde statik ve dinamik modeller uygulanmıştır.

Düzenleyicilere ve banka yetkililerine yapılacak analizin ana bulguları aşağıdaki satırda sunulmuştur.

A) Banka Karlılığına Etki Eden Faktörlerin Analizi Özeti Sonuçları

Ampirik kanıtlarla ilgili olarak, maliyet etkinliği teorisine dayalı banka kârlılığının belirleyicilerinin analizi sonucunda, WAEMU'daki banka kârlılığını etkileyen ilgili faktörlerin Sermaye (SHER) , likidite (LIAR, LAR, LDR), verimlilik (NIR, NAR, NIIR), Varlık kalitesi (Banka büyüklüğü) gibi banka kaynaklı faktörler; banka yoğunlaşma oranı (BCR) gibi banka

sektör faktörleri inflasyon (CPI) ve kişi başı Reel GSYİH büyümesi (Kişi Başına Reel GDP) gibi makroekonomik faktörler olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki faktörlerden düzenleyici otoriteler, banka yöneticileri, uzmanlar ve araştırmacılar tarafından ele alınması gereken en önemli ve vazgeçilmez unsurlar; banka yöneticileri; bu tezde ortaya konan zorunlu seviyesiz sermaye (SHER) olup, düzenleyicilerin kontrolü altında olmaksızın bankaların kendilerine özel önemli rollerini yerine getirebilmelerini sağlayamayacaklardır, bankaların temel kaynağını oluşturan Kredi/Mevduat Oranı (LDR); bankaların kârlılığını aşırı seviyeye indirgeyen faktör olan maliyet oranı; bankanın kârlılığını etkileyen en temel makroekonomik faktör olan inflasyondur.

a) Politika Çıkarımlar

Tezin bu kısmı, düzenleyicilerin ve bankacılık makamlarının, 2006-2014 döneminde bankacılık sektöründeki düzenlemelerde uygulanan politikaların ve alınan kararların sonuçlarını ölçmelerini ve fark etmelerini sağlar. Önemli sonuçlarından biri, bankaların aşırı işletme maliyetlerinin banka kârlılığını düşüren bir faktör olmaya devam ettiğidir. Açıkça görüldüğü gibi, etkin maliyet yönetimi, WAEMU bankacılık sisteminin kârlılığı için ön şarttır. Kârlılığın bu değişkene büyük oranda bağlı olması, bankaların yönetim uygulamalarını geliştirdikleri takdirde kazanacakları çok şey olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, bankaların müşterilere kredi sağlamadaki muhafazakâr tavrı da banka kârlılığını artırmaya yardımcı olmamaktadır.

Üstelik bu araştırma onlara, yetersiz kaldıkları noktaları iyileştirmek için politika ve kararlarını inceleme ve başarılı oldukları noktaları daha da geliştirmelerini sağlamaktadır. Örneğin; WAEMU' de banka kârlılığında birleşme içinde kontrol edilen enflasyon seviyesi önemli bir faktördür. Bu araştırma, karar verici ve düzenleyicilere, yüksek bir farkındalık sağlamakta, gelecekteki politikalar ve bankacılık sektöründe alınacak kararlar konusunda onlara rehberlik etmektedir. Bu araştırma, alan yazında olduğu gibi araştırmacılara ve uzmanlara WAEMU bankacılık sektöründeki bilgi eksikliğini veya boşluğunu doldurmada önemli katkıda bulunmaktadır

b) Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarını takiben; araştırmacı, uygulanırsa banka kârlılığının iyileştirilmesine hiç kuşkusuz katkıda bulunacak önerilerde bulunmaktadır. Bu, hissedarlar gibi çeşitli paydaşlar, personel ve yöneticiler; karar verici ve düzenleyici kurumlar; devletler ve diğerleri üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır. Bu nedenle, aşağıdakiler önerilmektedir.

• **Banka Yetkilileri İçin;**

- ✓ Bankacılık etkinliğini artırmak için daha verimli bir kaynak olması adına bankacılık karlılığını yok eden işletme giderlerini azaltmaya odaklanmak;
- ✓ Tarımsal işleme sanayileri ve diğerleri gibi kalkınma açısından yüksek potansiyele sahip sektörlerle, devletlerarası taşımacılık projelerine, orta ve uzun vadeli kredilerin önemli bir bölümünü tahsis etmek ve yönlendirmek;
- ✓ Kriz veya iflasa karşı bankayı korumak için gereken sermaye düzeyini arttırmak ve / veya korumak;
- ✓ Bankalarda, sadece müşterilerin, özellikle KOBİ (SME)'lerin ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi (SMI) 'lerin borçlanma kültürüne yönelik koçluk görevini üstlenen bir bölüm oluşturmak; kredinin girişimci bir rehberlik eşliğinde amacına göre uygun bir şekilde kullanılması,
- ✓ Yalnızca müşterilerin, özellikle de KOBİ'lerin ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayilerin borçlanma kültürünün denetimine ayrılan bankalar arasında bir bölüm oluşturmak; kredinin amacına göre akıllıca bir şekilde girişimci bir danışmanlık ile birlikte kullanılması.

• **Düzenleyici ve Karar Verici Makamlar (Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası) ;**

- ✓ Enflasyon üzerindeki para politikalarını güçlendirmek ve WAEMU içindeki minimum seviyeye uyumu sağlamak;
- ✓ Kalkınma potansiyeli yüksek sektörlerle yönelik orta ve uzun vadeli kredilerin sağlanmasında bankaların korunmasına yönelik politikaları güçlendirmek;
- ✓ Vatandaşların Batı'da olduğu gibi ücretsiz banka hesaplarını açabilmesi için bankaları destekleyerek birleşme içerisinde bankacılığı teşvik etmek ve güçlendirmek; masrafsız borç ve kredi kartlarının verilmesi. Böylece; bankamatik kartları, müşterileri uzun süre beklemek zorunda bırakan bankacılık işlemlerinde akışkanlık sorununu büyük ölçüde çözecektir. Kredi kartları, kullanımdan sonra uygulanan faiz oranları yüksek kalacağı için (% 16 ila % 18 arasında) bankalara daha fazla gelir sağlayacaktır.
- ✓ Araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştırmak ve ilerdeki araştırmaları teşvik etmek için, Batı Afrika Ülkeleri Merkez Bankası (BCEAO) veri bankasında yayınlanan bireysel banka verilerinin (finansal tablolar: bilanço ve gelir tablolarının) Excel ve PDF formatında gösterilmesini sağlamak.

• **Batı Afrika Ekonomi ve Parasal Birliği**

KOBİ'lerin ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayilerin bölgesel düzeyde ve her devlet düzeyinde ve bölümlerinde işletme yönetimi kavramlarıyla ilgili etkili bir koçluk yapısının

(takibi ve izlenmesi) kurulmasını sağlamak; kredi faaliyetlerini kolaylaştırmak için bankalarla birlikte bir garanti fonunun kurulması.

B) Sermaye Yeterlilik Oranı Faktörlerinin Analizinden Elde Edilen Bulgular

Ampirik kanıtlara göre, banka sermaye yeterlilik oranlarının belirleyicilerinin analizi sonucunda, WAEMU bankacılık sektöründe etkili olan banka sermaye yeterliliğini etkileyen faktörlerin kârlılık (ROA), sermaye (SHER), likidite (LiDR, LiAR), etkinlik (NAR, NIIR), varlık kalitesidir (NPAR). Ayrıca, modelde tasvir edilen ve sırasıyla Öz sermaye Aktif Oranı (SHER), Likit Aktifler Mevduat oranı (LiDR), Faiz Dışı Giderleri (NAR) ve gecikmiş CAR tarafından temsil edilen tüm teoriler (portföy, banka mevduat sigortası, harcama ve tampon teorileri) banka sermayesi ile ilgilidir. Ancak, bu faktörler arasında, Basel Standartları, mevduat sahiplerin haklarını korumak için dikkatlerini bu faktör üzerine çektiği için Likit Aktifler Mevduat oranı (LiDR), en ilk önemli faktörü oluşturmaktadır.

a) Politika Çıkarımlar

Düzenleyici kurumlar ve bankalar için sermaye yeterliliği çok önemlidir, böylelikle bu çalışma, bankacılık sektörlerinde uygulanan politika ve reformların etkinliklerinin veya verimsizliklerinin sonuçlarına ışık tutmasına yardımcı olur.

WAEMU' deki bankaların, toplam çerçevedeki (% 11,5) ortalama değere rağmen asgari sermaye yeterlilik oranına (% 8) bağlı kalmayı taahhüt etmediği gösterilmiştir.

Aynı zamanda, Likit Varlıkların Mevduat Oranın (LiDR), Sermaye Yeterlilik Oranı (CAR) ile pozitif korelasyona sahip olduğu da belirtilmektedir. Bu durum, WAEMU bankacılık sektöründe mevduatın arttığını göstermektedir. Yatırımcıların haklarını garanti altına almak için Basel Standartları'na dayanan banka sigorta mevduatı teorisini temsil etmektedir

Ayrıca, WAEMU'de takipteki varlıkların, sermaye yeterlilik oranını yok eden önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır.

Bu araştırma, araştırmacılara, profesyonellere ve alan yazında olduğu gibi, WAEMU'de bankacılık sektörüyle ilgili bilgi eksikliğini gidermek için önemli katkıda bulunmaktadır.

b) Öneriler

- ✓ Düzenleyicilere, politikalarını güçlendirmek ve WAEMU içerisindeki tüm bankaların, Basel'in uluslararası standartta olması gereken asgari sermayeye riayet edilmesini sağlamaları önerilmektedir. Ayrıca, bankaların, bankalar tarafından ödenen sermaye varlığı düzeyindeki artışa rağmen çok fazla teminat

isteyen yatırımcıların ve mudilerin güvenliğini sağlamak için bu artışı derinleştirilmesi gerekmektedir.

- ✓ WAEMU Bankacılık Komisyonuna, uygun politikalar aracılığıyla, bankalardan, sermaye yeterlilik oranını ve Katma 1. ve 2 Katma oranları (Tiers 1 and Tiers 2 ratios) sermayeleri gibi bileşenler ile risk aktif varlıklar oranı ve ağırlıklarını, bankacılık sektöründe yapılacak araştırmalara olanak sağlamak ve teşvik etmek adına, yıllık raporlarında belirtmelerini istemeleri önerilmektedir.
- ✓ WAEMU ve Bankacılık Komisyonu'na yüksek kaliteli sistemler koyması; Ocak 2018'de birliğe dâhil edilmesi planlanan Basel II ve III Anlaşmalarının uygulanmasına ilişkin açık ve sağlam bir izleme süreci gerçekleştirmesi önerilmektedir.
- ✓ Yöneticilere, banka sermayesinin yeterlilik oranına zarar vermeye devam eden takipteki varlıkların seviyesini düşürmek için uygun yönetim mekanizmalarını yerleştirmeleri önerilmektedir.

C) Gelecek Araştırmalar için Öneriler

Araştırmacı ilerdeki araştırmaların aşağıdakilere odaklanmasını önermektedir;

- ✓ Bu faktörleri saptamak için makroekonomik faktörlerin sermaye yeterlilik oranı üzerindeki etkisinin analiz edilmesi
- ✓ Banka kaynaklı faktörleri makroekonomik faktörlerle birleştirerek banka sermaye yeterlilik oranının belirleyicisinin analiz edilmesi,
- ✓ Bankacılık sektörü performansının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin analiz edilmesi,
- ✓ Banka karlılığına etki eden faktörlerin güncellenmesi için burada kullanılanlardan daha yeni veriler kullanılarak analiz yapılması.

Ayrıca, gelecekte, her ülke için sonuçların özgünlüğünü vurgulamak için, zaman serileri analizi kullanarak her bir ülke üzerinde araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Makaleler

- Abarbanell, J. S. ve Bushee, B. J. (1997). Fundamental analysis, future earnings, and stock prices. *Journal of Accounting Research*, 35(1), 1_24.
- Abdel Karim, R. A. (1996). The Impact of the Basel Capital Adequacy Ratio Regulation on the Financial and Marketing Strategies of Islamic Banks. *International Journal of Bank Marketing*, pp. 32-44.
- Abdou, R. (2002) "Les déterminants de la dégradation du portefeuille des banques : une approche économétrique et factorielle appliquée au système bancaire nigérien", (528), Aout/septembre.
- Aburime, U. T. (2008). Determinants of bank profitability: Company-level evidence from Nigeria. *International Journal of Nigerian Studies and Development*, 14, 21_34.
- Adewunmi, W. (1997). "The N500 Million Paid-Up Capital for Bank", *The Nigerian Banker*, Jan-June, pp. 16-19.
- African Development Bank/ African Development Fund (2011). Regional integration strategy paper for West Africa 2011 – 2015, Regional Departments – West (ORWA/ORWB) and Regional Integration and Trade Department (ONRI), March 2011 Aout/Septembre 2003 – Etudes et Recherche. 1-23)
- Agbeja, O., Adelakun, O. J. ve Olufemi, F. I. (2015). Capital Adequacy Ratio and Bank Profitability in Nigeria: A Linear Approach *International Journal of Novel Research in Marketing Management and Economics* Vol. 2, Issue 3, pp: (91-99).
- Agustini, M. (2011). Factors influencing the profitability of listed Indonesian commercial banks before and during financial global crisis. *Indonesian Capital Market Review*, 4(1), 29_40.
- Ahmad, R., Ariff, M. ve Skully, M. J. (2008). The determinants of bank capital ratios in a developing economy. *Asia-Pacific financial markets*, 15(3-4), 255-272
- Aktas, R. , Acikalin, S., Bakin, B. ve Celik, G. (2015) . The Determinants of Banks' Capital Adequacy Ratio: Some Evidence from South Eastern European Countries. *Journal of Economics and Behavioral Studies* Vol. 7, No. 1, pp. 79-88, February 2015 (ISSN: 2220-6140
- Alexiou, C. ve Sofoklis, V. (2009). Determinants of bank profitability: Evidence from the Greek banking sector. *Economic Annals*, 54, 93_118.
- Al-Hashimi, A. (2007). Determinants of Bank Spreads in Sub-Saharan Africa. *IMF Draft*

Working Paper, 05/06.

- Ali, K. , Akhtar, M. F. ve Ahmed, H. Z. (2011). Bank-specific and macroeconomic indicators of profitability _ Empirical evidence from the commercial banks of Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 2, 235_242.
- Al-Jafari, M. K. ve Alchami, M. (2014). Determinants of bank profitability: Evidence from Syria. *Journal of Applied Finance ve Banking*, 4(1), 17_45.
- Alkhazaleh M. A. ve Almsafir, M. (2014). Bank Specific Determinants of Profitability in Jordan. *Journal of Advanced Social Research Vol.4 No.10*, 01-20.
- Al Nimer, M., Warrad, L. , ve Al Omari, R. (2013). The Impact of Liquidity on Jordanian Banks Profitability through Return on Assets. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 5(7).
- Ally, Z. (2014). “Determinants of Banks’ Profitability in a Developing Economy: Empirical Evidence from Tanzania,” *European Journal of Business and Management* 6, 363-375.
- Almumani, M. A. (2013). Impact of managerial factors on commercial bank profitability: Empirical evidence from Jordan. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance ve Management Sciences*, 3(3), 298_310.
- Alp, A., Ban, U., Demirgunes, K. ve Kilic, S. (2010). Internal determinants of profitability in Turkish banking sector. *ISE Review*, 12(46), 1_14.
- Alper, D. ve Anbar, A. (2011). Bank specific and macroeconomic determinants of commercial bank profitability: Empirical evidence from Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 2, 139_152.
- Alrashdan, A. (2002). Profitability Determinants of Jordanian Commercial Banks. Master degree project, Al al-Bayt University, Mafraq, Jordan.
- Ameur, I. G. B. ve Mhiri, S. M. (2013). Explanatory factors of bank performance evidence from Tunisia. *International Journal*, 2(1), 1_11.
- Amidu, M. (2007). Determinants of capital structure of banks in Ghana, an empirical approach. *Baltic Journal of Management*, 2(1), 67-79
- Amoah, B. ve Gyamerah, I. (2015). “Determinants of Bank Profitability in Ghana,” *International Journal of Accounting and Financial Reporting* 5, 173-187
- Angbazo, L. (1997). “Commercial Banks, Net Interest Margins, Default Risk, Interest Rate Risk and Off-Balance Sheet Banking,” *Journal of banking and Finance* 21, 55-87.
- Anyanwaokoro, M. (1996). *Banking Methods and Processes*, Hosanna Publications, Enugu.

- Arellano, M. ve Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58, 277_297.
- Arellano, M. ve Bond, S. (1998). Dynamic panel data estimation using DPD98 for Gauss.
- Arellano, M. ve Bover, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. *Journal of Econometrics* 68, 29-51.
- Athanasoglou, P., Brissimis, S. ve Delis, M.. (2005). Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability. Bank of Greece Working Paper No. 25. pp. 1_32.
- Athanasoglou, P., Delis, M. ve Staikouras, C. (2006). Determinants of bank profitability in the South Eastern European region. Munich Personal RePEc Archive.
- Ayadi, N. ve Boujelbene, Y. (2012). The determinants of the profitability of the Tunisian deposit banks. *IBIMA Business Review*, 1_21.
- Ayaydin, H. ve Karakaya, A. (2014). The effect of bank capital on profitability and risk in Turkish banking. *International Journal of Social Science*,
- Azam, J. P., Biais, B. ve Dia, M. (2004) "Privatisation in developing Economies: the case of West African Banks", *Journal of African Economies* , Vol. 13, No 3
- Bank for International Settlements (2014). Basel III leverage ratio framework and disclosure requirements. Basel Committee on Banking Supervision, January 2014.
- Barnor, C. ve Odonkor, T. A. (2012). Capital Adequacy and the Performance of Ghanaian Banks. *Journal of Business Research*, 6(2), 105–117.
- Bashir, A. (2000). "Assessing the Performance of Islamic Banks: Some Evidence from the Middle East. *Paper presented at the ERF 8th Meeting in Jordan*.
- Batani, L., Vakilifard, H. ve Asghari, F. (2014). The Influential Factors on Capital Adequacy Ratio in Iranian Banks . *International Journal of Economics and Finance; Canadian Center of Science and Education* Vol. 6, No. 11; 2014 ISSN 1916-971X E-ISSN 1916-9728
- Batty, J. (1978). *Management accountancy*, MacDonald and Evans ltd., London, p.63.5(1), 252_271.
- Ben- Naceur, S. ve Goaid, M. (2008). The determinants of commercial bank interest marg and profitability: Evidence from Tunisia. *Frontiers in Finance and Economics*, 5(1), 106_130.
- Benston, G. J. (1992). "The Purpose of Capital for Institutions with Government-Insured Deposits", *Journal of Financial Services Research*, volume 5, pp. 389-64.

- Berger, A. N. (1994). "The Relationship between Capital and Earnings in Banking," Finance. Econ. Discussion Series No. 94-92.
- Berger, A. N. ve Humphrey, D. B. (1994). Bank scale economies, mergers, concentration, and efficiency: The US experience.
- Berger, A.N. ve Udell, G. F (1994). "Did Risk-Based Capital Allocate Bank Credit and Cause a "Credit Crunch" in the United States? J. Money Credit Bank. 26:585-628.
- Berger, N. A., Herring, J., ve Szego, G. P (1995). "The Role of Capital in Financial Institutions", *Journal of Banking ve Finance* 19, June, pp. 393-430.
- Berger, A. N. (1995). The relationship between capital and earnings in banking. *Journal of Money, Credit and Banking*, 27(2), 432_456.
- Berger, A. (1995b). "The Relationship between Capital and Earnings in Banking," J. Money Credit Bank. 27:404-431.
- Berger, A. N. ve DeYoung, R. (1997). Problem loans and cost efficiency in commercial banks. *Journal of Banking and Finance*, 21(6), 849_870.
- Berger, A.N. ve Mester, L. J. (1997). Inside the Black Box: What Explains Differences in the Efficiencies in Financial Institutions? *Journal of Banking and Finance*, Vol. 21, pp. 895-947.
- Berger, A. N., Bonime, S. D., Covitz, D. M., ve Hancock, D. (2000). Why are bank profits so persistent? The roles of product market competition, informational opacity, and regional/macroeconomic shocks. *Journal of Banking ve Finance*, 24(7), 1203_1235.
- Bertrand, M. ve Schoar, A. (2003). Managing with style: The effect of managers on firm policies. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1169_1208.
- Bhatia, A., Mahajan, P., ve Chander, S. (2012). Determinants of profitability of private sector banks in India. *Indian Journal of Accounting*, 42(2), 39_51.
- Bhojraj, S., Lee, C., ve Oler, D. K. (2003). What's my line? A comparison of industry classification schemes for capital market research. *Journal of Accounting Research*, 41(5), 745_774.
- Bikker, J. A. ve Bos J. W.B (2008) . Bank Performance: A theoretical pirical framework for the analysis of profitability, competition and efficiency. *Routledge*
- Blundell, R. ve Bond, S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics* 87, 115-143.
- Bnston, G. J. (1994). "The Purpose of Capital for Institutions with Government-Insured

- Deposits", in Charles A. Stone and A. Zissu, eds., *Global Risk Based Capital Regulation*, volume I, New York: Irwin, pp. 343-62.
- Bobakova, V. (2003). "Raising the Profitability of Commercial Banks," *Narodna Banka Slovanya*, BIATEC, Volume XI, 4/2003. 21-25. http://www.nbs.sk/_img/Documents/BIATEC/BIA04_03/21_25.pdf.(erişim tarihi 13.12. 2015)
- Bokhari, L. H., Syed, M. A. ve Khurram, S. (2012). Determinants of Capital Adequacy Ratio in Banking Sector: An Empirical Analysis from Pakistan. *Academy of Contemporary Research Journal*, 2(1), 1-9.
- Bordeleau, E. ve Graham, C. (2010). The impact of liquidity on bank profitability. *Bank of Canada Working Paper No. 2010*, 38.
- Borio, C. (2003). Towards a macroprudential framework for financial supervision and regulation? *CESifo Economic Studies*, 49(2), 181_215.
- Bourke, P. (1989). Concentration and other determinants of bank profitability in Europe, North America and Australia. *Journal of Banking and Finance*, 13, 65–79. [http://dx.doi.org/10.1016/0378-4266\(89\)90020-4](http://dx.doi.org/10.1016/0378-4266(89)90020-4). (erişim tarihi : 15.01.20169)
- Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics. *Review of Economic Studies*, 47, 239-253.
- Buchs, T. ve Mathiesen, J. (2005). "Competition and efficiency in banking: behavioral evidence from Ghana", January 2005, IMF Working paper.
- Buyuksalvarci, A. ve Abdioglu, H. (2011). Determinants of capital adequacy ratio in Turkish Banks: A panel data analysis. *African Journal of Business Management*, 5(27), 11199-11209.
- Cao, J. ve Chollete, L. (2014). Capital Adequacy and Liquidity in Banking Dynamics. "Norges Bank" Rev. 21.p.
- Cebenoyan, S., Cooperman, E. S., ve Register, C. A. (1999). Ownership structure, charter value and risk-taking behavior of thrifts. *Financial Management*, 28, 43–60. doi:10.2307/3666116 (erişim tarihi : 15.01.2016)
- Cerci, G., Kandir, S. Y., ve Onal, Y. (2012). Profitability analysis of banks: An Application on the Turkish banking industry. *ISE Review*, 13, 29-44.
- Chantapong, S. (2005). Comparative study of domestic and foreign bank performance in Thailand: The regression analysis. *Economic Change and Restructuring*, 38(1), 63-83.
- Chaudhry, M., Chatrath, A., ve Kamath, R. (1995). Determinants of bank profitability.

- American Journal of Business, 10, 41_46.
- Chronopoulos, D., Liu, H., McMillan, F., ve Wilson, J. (2012). The dynamics of US Bank profitability. Available at <http://ssrn.com/abstract=1972835> (erişim tarihi 08.12.2015).
- Coelli, T. J., Rao, D. S. P. ve Battese, G. E. (1998). An introduction to Efficiency and Productivity Analysis in Malaysian Commercial Banks. *Multimedia Working Papers*.
- Daumont, R., Le Gall, F., ve Le Roux, F. (2004). *Banking in Sub-Saharan Africa : What went wrong ?*, April 2004, IMF Working Paper.
- Dave, N. V. (1984) Industrial sickness and some key areas of management”, A thesis submitted for the degree of Ph. D. in comm. Sau. Uni. Rajkot P-61
- Demirguc-Kunt, A. ve Huizinga, H. (1999). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: Some international evidence. *The World Bank Economic Review*, 13, 379_408.
- Demerguc-Kunt, A. ve Huizinga, H. (2001). Financial structure and bank profitability in financial structure and economic growth: A cross-country comparison of banks, markets and development. In Asli Dermirgue-Kunt, ve Rose, L. (Eds
- DeYoung, R. ve Rice, T. (2004). Noninterest income and financial performance at US commercial banks. *Financial Review*, 39(1), 101_127.
- Dietrich, A. ve Wanzenried, G. (2011). Determinants of bank profitability before and during the Crisis: Evidence from Switzerland. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 21, 307_327.
- Dietsch, M. ve Lozano-Vivas, A. (2000) “ How the environment determines banking efficiency : A comparison between French and Spanish industries” *Journal of banking and Finance*, Vol. 24, No 6, June.
- Dowd, K. (1999). Does Asymmetric Information Justify Bank Capital Adequacy Regulation? *Cato Journal*, 19(1), pp. 39-47.
- Edwards, F. R. (1964). Concentration in banking and its effect on business loan rates. *Review of Economics and Statistics*, 46, 294-300.
- Edwards, F. R. ve Edwards, L. (1974). Measuring the effectiveness of regulation: The case of the bank entry regulation. *Journal of Law and Economics*, 17, 445-60
- Edwards, F. R. (1977). Managerial objectives in regulated industries: expense preference behavior in banking. *Journal of Political Economy*, 85, 147-62.
- Eisenbeis, R. A. ve Kwan, S. (2005). “Bank Risk, Capitalization and Inefficiency,” Paper Retrieved on September 8, 2005 from [http:](http://)

- wharton.upenn.edu/fic/papers/96/9635.pdf (erişim tarihi: 28.12.2012).
- Estrella, A. ve Mishkin, F. (1996). The yield curve as a predictor of US recessions. *Current Issues in Economics and Finance*, 2(7), 1_6.
- European Central Bank. (2010). Beyond ROE _ How to measure bank performance. Appendix to the Report on EU Banking Structures.
- Evanoff, D. D. ve Israilevich, P. R. (1991). Productivity Efficiency in Banking. *Federal Reserve Bank of Chicago Economic Perspectives*, pp. 11-32.
- Fama, E. F. ve French, K. R. (2000). Forecasting profitability and earnings. *The Journal of Business*, 73(2), 161_175.
- Firth, M. (1997). An analysis of the stock market performance of new issues in New Zealand. *Pacific-Basin Finance Journal*, 5(1), 63–85.
- Flamini, V., McDonald, C. A. ve Schumacher, L. (2009). The determinants of commercial bank profitability in Sub-Saharan Africa (EPub) (Vol. 9). International Monetary Fund.
- Francis, M. E. (2013). Determinants of commercial bank profitability in Sub-Saharan Africa. *International Journal of Economics ve Finance*, 5(9), 134_147. URL: <http://dx.doi.org/10.5539/ijef.v5n9p134> (erişim tarihi 15.01. 2016).
- Franks ve Broyles (1979). *Morden Managerial Finance*. John witey and sons ltd. Chichester 1979 P-20
- Furlong, F. T (1992). “Capital Regulation and Bank Lending,” *Federal Reserve Bank of San Francisco, Econ. Rev.* 3:23-33.
- Gammadigbe, V. (2012): Macroeconomic stress testing of the WAEMU banking system (2012) . MPRA Munich Personal RePEc Archive Centre de Recherche et de Formation en Sciences Economiques et de Gestion (CERFEG) de l'Université de Lomé. Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/39214/> MPRA Paper No. 39214, posted 5. June 2012 13:25 UTC (erişim tarihi: 17.09. 2016).
- Gammadigbe, V. (2013): New capital requirements of WEAMU banks, banking concentration and cost of crédit in Togo. MPRA Munich Personal RePEc Archive. Centre de Recherche et Formation en Sciences Economiques et de Gestion (CERFEG) de l'Université de Lomé. Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/44633/>. MPRA Paper No. 44633, posted 28. February 2013 18:15 UTC (erişim tarihi: 17.09. 2016).
- Garcia-Herrero, A., Gavila´, S., ve Santaba´rbara, D. (2009). What explains the low profitability of Chinese banks? *Journal of Banking ve Finance*, 33(11), 2080_2092.
- Gelos, G. (2006). “*Banking Spreads in Latin America,*” *IMF Working Paper 06/44*.

- Gics Structure. (n.d.). GICS structure and sub-industry definitions: Effective after close of business. Retrieved from http://www.msci.com/products/indices/sector/gics/gics_structure.html. Accessed on (erişim tarihi :5 .07. 2016)
- Gibson ve Boyer (1979). *Financial Management Analysis*” CBI Publishing Co. inc. Boston 1979 P-189 189-237(erişim tarihi: 02.12. 2014)
- Gilchrist, B. R. (2012). Break-even analysis determines profitability For The Tribune-Democrat Jun 30, 2012
- Goddard, J., Liu, H., Molyneux, P. ve Wilson, J. O. (2011). The persistence of bank profit. *Journal of Banking ve Finance*, 35(11), 2881_2890.
- Goddard, J., Molyneux, P., ve Wilson, H. O. S. (2004). Dynamics of growth and profitability in banking. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 36, 1069-1090
- Golin, J. (2001). *The bank credit analysis handbook: A guide for analysts, bankers and investors* (1st ed.). New York, NY: Wiley.
- Golin, J. ve Delhaise, P. (2013). *The bank credit analysis handbook: A guide for analysts, bank-ers and investors* (2nd ed.). New York, NY: Wiley.
- Grove, G., DeBruine. M., Lee John Y., Maldonado J. F., ve Tudón (2014). "The Profitability and Performance Measurement of U.S. Regional Banks Using the Predictive Focus of the “Fundamental Analysis Research”" *In Advances in Management Accounting*. Published
- Gul, S., Irshad, F. ve Zaman, K. (2011). Factors affecting bank profitability in Pakistan. *The Romanian Economic Journal*, 14, 61_87.
- Gupta, M. C. (1989) “profitability Analysis An empirical approach”, Jaipur pointer publisher
- Gropp, R. ve Heider, F. (2010). The Determinants of Bank Capital Structure. *Review of Finance*, 14, 587-622.
- Gropper, D. M. ve Oswald, S. L. (1996) . Regulation, deregulation and managerial behaviour: new evidence on expense preference in banking. *Applied Financial Economics*, 1996, 6, 1-7
- Guru, B. K., Staunton, J. ve Shanmugam, B. (2002). Determinants of commercial bank profit-ability in Malaysia. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 17, 69_82.
- Hanke, S. H. (2013). Basel’s Capital Curse. *Financial Nigeria: Development and Finance Journal*. 5(54), 34-37.
- Hansen, L. (1982). Large sample properties of generalized method of moments estimators.

Econometrica 50, 1029-1054.

- Harley, T. W. (2011). Determinants of capital adequacy in the Banking Sub-Sector of the Nigeria Economy: Efficacy of Camels. (A Model Specification with Co-Integration Analysis), International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences October 2011, Vol. 1, No. 3 ISSN: 2222-6990. Morocco, December 16-18
- Harold, S. (1999). Capital Adequacy: Will Risk-based Measurements Help? Credit Union Executive Journal, 39(6).
- Harper, W. M. (1969). Management Accounting. Macdonald Evans LTD, London, 11.
- Hassan, M. K. ve Bashir, A. H. M. (2003). Determinants of Islamic banking profitability, in the 10th ERF Annual Conference.
- Haubrich, J. G. ve Wachtel, P. (1993): "Capital Requirements and Shifts in Commercial Bank Portfolios," Federal Reserve Bank of Cleveland, Econ. Rev. 29:2-15.
- Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics, Econometrica 46, 1251-1271
- Heffernan, S. ve Fu, X. (2008). The determinants of bank performance in China (pp. 1_28). Available at <http://ssrn.com/abstract=1247713> (erişim tarihi: 10.02. 2016) .
- Hellmann, T., Murdock, K. ve Stiglitz J. (1997) "Liberalisation, Moral Hazard in Banking, and Prudential regulation: Are Capital Requirements Enough?" Research Paper 1466, Graduate School of Business, Stanford University.
- Hempel, G. H., Coleman, A. B., ve Simonson, D. G. (1990). "Bank Management: Text and Cases", third edition, New York: John Wiley and Sons.
- Imam, P. A. ve Kolerus, C. (2013): West African Economic and Monetary Union (WAEMU) : Financial Depth and Microstability. Cataloging-in-Publication Data Joint Bank-Fund Library Washington, D.C. : International Monetary Fund, c2013, p38.
- Inkman, J. (2000). Finite sample properties of one-step, two-step and bootstrap empirical like-lihood approaches to efficient GMM estimation (No. 00/03). CoFE Discussion Paper.
- Jabbar, H. (2014). Determinants of banks profitability. IOSR Journal of Business and Management, 16(1), 109_113.
- Jacobs, D. (1971). Business Loan Costs and Bank Market Structure. Columbia University Press, New York,
- Javaid, S., Anwar, J., Zaman, K. ve Gafoor, A. (2011). Determinants of bank profitability in Pakistan: Internal factor analysis. Mediterranean Journal of Social Sciences, 2, 59_78.

- Jeff, L. (1990). Capital adequacy: The benchmark of the 1990's. *Bankers' magazine*, 0005545.
- Kablan, S. (2005). Measuring Bank Efficiency in Developing Countries: The Case for West Africa Economic Monetary Union (WAEMU). *Africa Economic Research Consortium Research Paper Series*.
- Kanas, A., Vasiliou, D. ve Eriotis, N. (2012). Revisiting bank profitability: A semi-parametric approach. *International Financial Markets, Institutions, and Money*, 22, 990_1005.
- Kanwal, S. ve Nadeem, M. (2013). The impact of macroeconomic variables on the profitability of listed commercial banks in Pakistan. *European Journal of Business and Social Sciences*, 9(2), 186_201.
- Karimzadeh, M., Akhtar, S. J., ve Karimzadeh, B. (2013). Determinants of profitability of banking sector in India. *Transition Studies Review*, 20(2), 211_219.
- Keeley, M. C. (1990): "Deposit Insurance, Risk, and Market Power in Banking," *American Economic Review* 80(5), 1183–1200..
- Kerstein, J. ve Kozberg, A. (2013). Using accounting proxies of proprietary FDIC ratings to predict bank failures and enforcement actions during the recent financial Crisis. *Journal of Accounting, Auditing ve Finance*, 28(2), 128_151.
- Khrawish, H. A. (2011). Determinants of commercial banks performance: Evidence from Jordan. *International Research Journal of Finance and Economics*, 81, 147_159.
- Kiganda, E. O. (2014). Effect of macroeconomic factors on commercial banks profitability in Kenya: Case of equity bank limited. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 5(2), 46_56.
- Knapp, M., Gart, A. ve Chaudhry, M. (2006). The impact of mean reversion of bank profitability on post-merger performance in the banking industry. *Journal of Banking ve Finance*, 30(12),3503_3517.
- Koehn, M. ve Santomero, M. A. (1980). Regulation of Bank Capital and Portfolio Risk. *The Journal of Finance*, vol Xxxx, No. 5,pp. 1235-1243.
- Kosmidou, K., Tanna, S. ve Pasiouras, F. (2005). Determinants of profitability of domestic UK commercial banks: Panel evidence from the period 1995_2002. In *Money Macro and Finance (MMF) Research Group Conference (Vol. 45*
- Kosmidou, K. (2008) "The determinants of banks' profits in Greece during the period of EU financial integration", *Managerial Finance*, Vol. 34, No. 3, pp.146 – 159
- Kroszner, R. S., Laeven, L. ve Klingebiel, D. (2007). Banking crises, financial dependence,

and growth. *Journal of Financial Economics*, 84(1), 187_228

- Kumbhakar, S. A. ve Lovell, L. C. A. (2000) *Stochastic Frontier Analysis* (Cambridge University Press, Cambridge).
- Kumbirai, M. ve Webb R. (2010). A financial Ratio Analysis of Commercial Bank Performance in South Africa. *African Review of Economics and Finance*, Vol. 2, No. 1, pp 30-53.
- Lee, C. C. ve Hsieh, M. F. (2013). Beyond bank competition and profitability: Can moral hazard tell us more? *Journal of Financial Services Research*, 44(1), 87_109.
- Lee, J. Y. ve Kim, D. (2013). Bank performance and its determinants in Korea. *Japan and the World Economy*, 27, 83_94.
- Lee, S. W. (2012). Profitability determinants of Korean banks. *Economics and Finance Review*, 2(9), 6_18.
- Lee, S. W. (2013). Financial Crisis, regulatory changes and bank profit. *Review of European Studies*, 5(5), 151_158.
- Lev, B., Li, S. ve Sougiannis, T. (2010). The usefulness of accounting estimates for predicting cash flows and earnings. *Review of Accounting Studies*, 15(4), 779_807.
- Levine, R. (1997). Financial development and economic growth: Views and agenda. *Journal of Economic Literature*, 35(2), 688_726.
- Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. *Handbook of economic growth*, 1, 865_934.
- Liu, H. ve Wilson, J. O. S. (2010). The profitability of banks in Japan. *Applied Financial Economics*, 20, 1851_1866.
- Lintner, J. (1965). The Valuation of Risk Assets and the Selection of Risky Investments in Stock Portfolios and Capital Budgets." *Review of Economics and Statistics*, 47, 1965, pp. 13-37
- Llewellyn, D. T. (1989). "Capital regulatory convergence, the Basle Proposals", *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*, pp. 441-48.
- Loughran, T. ve Ritter, J. R. (1997). The operating performance of firms conducting seasoned equity offerings. *The Journal of Finance*, 52(5), 1823_1850.
- Macit, F. (2012). Bank specific and macroeconomic determinants of profitability: Evidence from participation banks in Turkey. *Economics Bulletin*, 32(1), 586_595.
- Madura, J. ve Zarruk, E. R. (1993). Market Reaction to Uniform Capital Adequacy Guidelines in the Banking Industry. *Journal of Economics and Finance*. 17(1), pp.

59-73

- Maisel, S. J. (1981). *Risk and Capital Adequacy in Commercial Banks*. 1st edn, Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Mamatzakis, E. C. ve Remoundos, P. C. (2003). Determinants of Greek commercial banks profitability, 1989_2000. *Spoudai*, 53(1), 84_94.
- Mamatzakis, E. C. ve Remoundos, P. C. (2003). Determinants of Greek commercial banks profitability, 1989_2000. *Spoudai*, 53(1), 84_94.
- Mao Z., ve Gu, Z., (2008) "The Relationship Between Financial Factors and Firm Performance: Empirical Evidence from U.S. Restaurant Firms", *Journal of Foodservice Business Research*, Vol. 11 (2), (2008), 138-159.
- Marco, K. ve Peter, Z. (2006). Bank consolidation and bank efficiency in Europe. *University of Ljubjana, Faculty of Economics, Ljubljana, Slovenia*.
- Marcus, A. J. ve Shaked, I. (1984): "The Valuation of FDIC Deposit Insurance Using Option-Pricing Estimates," *Journal of Money Credit and Banking* 16, 446-60
- Markowitz, H. M. (1959) . *Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments*. New York: Wiley, 1959, 1971.
- Maudos, J., Pastor, J., Perez, F. ve Quesada, J. (2002). Cost and profit efficiency in European banks. *Journal of Financial Markets, Institutions and Money*, 12(1), 33-58. [http://dx.doi.org/10.1016/S1042-4431\(01\)00051-8](http://dx.doi.org/10.1016/S1042-4431(01)00051-8) (erişim tarihi: 15.02. 2016).
- Matutes, C. ve Vives, X (1998): "Imperfect Competition, Risk Taking and Regulation in Banking," *European Economic Review* 44, 1-34.
- Mercia, M. C., Evren, O. ve Hassan, T. (2002). Bank performance around the introduction of subsidiary banks in the US. *Journal of Banking and Finance*, 17, 389-40.
- Merton, R. C. (1977). "An Analytic Derivation of the Cost of Deposit Insurance and Loan Guarantees," *Journal of Banking and Finance* 1, 512-520.
- Mirzaei, A. ve Mirzaei, Z. (2011). Bank-specific and macroeconomic determinants of profitability in middle eastern banking. *Iranian Economic Review*, 15(29), 101_128.
- Modigliani, F. ve Miller, M. (1958). "The Cost of Capital, Corporation finance and the Theory of Investment", *American Economic Reviw*, June, pp. 261-97.
- Molyneux, P. ve Thornton, J. (1992). Determinants of European bank profitability: A note. *Journal of Banking ve Finance*, 16(6), 1173_1178.
- Morris, C. S. (2011). What should banks be allowed to do? *Federal Reserve Bank of Kansas City Economic Review*, 4, 55_80.

- Mpuga, P. (2002). The 1998-99 Banking crises in Uganda: What was the role of the new capital requirements? *International Journal of Financial regulation and compliance*, 10(3), 1145-1168.
- Moulton, B. R. (1986). Random group effects and the precision of regression estimates, *Journal of Econometrics* 32, 385-397.
- Moulton, B. R. (1987). Diagnostics for Group effects in regression analysis, *Journal of Business and Economic Statistics* 5, 275-282.
- Murthy, V. (1978). Management Finance. Vikils Feller and simons Ltd. Bomaby P-79
- Naceur, A. B., Steiner, R. ve Goaid, M., (2003). The Determinants of the Tunisian Banking Industry Profitability: *Panel Evidence*. *ERF Research Fellow; Department of Finance, University of Librede-Tusinia*
- Naceur, B. S. (2003). "Bank Capitalization and Performance in Tunisia", Universite. Librede Tunis, Avenue Khereddine Pacha, 1002 Tunis sbennaceur@eudoramail.com pp. 1-10.
- Naseem, I., Saleem, A., Shah, S. ve Shah, A. (2012). The profitability of banking sector in Pakistan: An empirical analysis from 2006_2010. *Science Series Data Report*, 4(2), 42_53.
- Ncube, M. (2009). Efficiency of the Banking Sector in South Africa, African Economic Conference 2009 *Fostering Development in an Era of Financial and Economic Crises, Addis Ababa*.
- Nyong, O. M. (2001). "Monetary Policy and Commercial Banks' in Nigeria: Some Theoretical and Empirical Extensions", *CBN Econ. Financ. Rev.* 34(3):777-795.
- Ochei, I. A. (2013) .Capital adequacy, management and performance in the Nigerian commercial bank (1986 - 2006). *African Journal of Business Management* Vol. 7(30), pp. 2938-2950, 14 August, 2013. DOI: 10.5897/AJBM09.258.
- Ogere, A. G., Zachariah, P. ve Inyang, E. E. (2013). Capital Adequacy Ratio and Banking Risks in the Nigeria Money Deposit Banks. *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol.4, No.17, 17-25.
- Ojo, A. T. (1992), "The Relative Importance of Banks and Other Institutions in Financing Small Scale Businesses", in Ade T. Ojo (ed.), Nigerian Banks and Small Scale Businesses, FveA Publishers,(1991/92 Edition), Research ve Data Services Ltd., Lagos (pp.8-15).
- Okuyan, H. A. (2013). Capital Structure in Turkish Banking System. *Ege Academic Review*, 13(3), 295-302.
- Oladele, P. O., Sulaimon, A. A. ve Akeke, N. I. (2012). Determinants of Bank Performance in

Nigeria. *International Journal of Business and Management Tomorrow*, 2(2), 1 - 4.

- Olalekan, A. ve Adeyinka S. (2013) .Capital Adequacy And Banks' Profitability: An Empirical Evidence From Nigeria. *American International Journal of Contemporary Research* Vol. 3 No. 10; October 2013, 87-93.
- Olson, D. ve Zoubi, T. A. (2011). Efficiency and bank profitability in MENA countries. *Emerging Markets Review*, 12(2), 94_110
- Ongore, V. O. ve Kusa, G. B. (2013). Determinants of financial performance of commercial banks in Kenya. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 3(1), 237_252.
- Osei-Assibey, E. ve Asenso, J. K. (2015). Regulatory capital and its effect on credit growth, non-performing loans and bank efficiency. *Journal of Financial Economic Policy*,7(4), 401 – 420. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1108/JFEP-03-2015-0018>(erişim tarihi: 15.06. 2016).
- Panayiotis, P., Anthanasoglou, S., Brissimis, N. ve Mathaios, D. D. (2005). Bank specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability. *Bank of Greece Working Paper*, 25.
- Parvesh, K. A., ve Afroze N. (2014). An empirical analysis of capital adequacy in the Indian private sector banks. *American Journal of Research Communication*, 2014, 2(11): 28- 42} www.usa-journals.com, ISSN: 2325-4076.
- Peltzman, S. (1970). Capital Investment in Commercial Banking and Its Relationship to Portfolio Regulation, *Journal of Political Economy*,78, (1), 1-26.
- Peltzman, S. (1965) Entry in commercial banking. *Journal of Law and Economics*, 8, 11-50,
- Phillips, A. (1967). Evidence of concentration in bank markets and interest rates. *Federal Reserve Bulletin*, 53, 916-26
- Penman, S. H. (1992). Return to fundamentals. *Journal of Accounting, Auditing ve Finance*, 7(4), 465_483.
- Perera, S., Skully, M. ve Chaudhry, Z. (2013). Determinants of commercial bank profitability: South Asian evidence. *Asian Journal of Finance ve Accounting*, 5(1), 365_380.
- Perry, P. (1992). Do banks gain or lose from inflation. *Journal of Retail Banking*, 14(2), 25_30.
- Poposka, K. ve Trpkoski, M. (2013). Secondary model for bank profitability management_test on the case of Macedonian banking sector. *Research Journal of*

Finance and Accounting, 4(6), 216_225.

- Rachdi, H. (2013). What determines the profitability of banks during and before the international financial Crisis? Evidence from Tunisia. *International Journal of Economics, Finance and Management*, 2(4), 330_337.
- Rajan, R. G. ve Zingales, L. (1995). What do we know about capital structure? Some evidence from international data. *The Journal of Finance*, 50(5), 1421_1460.
- Ramadan, I. Z., Kilani, Q. A. ve Kaddumi, T. A. (2011). Determinants of bank profitability: Evidence from Jordan. *International Journal of Academic Research*, 3(4), 180-191.
- Raza, S. A., Jawaid, S. T., ve Shafqat, J. (2013). Profitability of the Banking Sector of Pakistan: Panel Evidence from Bank-Specific, Industry-Specific and Macroeconomic Determinants.
- Reding, R. M. (2001). The New Basel Capital Accord. *Arab Bank Review*. October, Vol3.No2
- Rees, R. (1974) A reconsideration of the expense preference theory of the firm, *Econometrica*, 41, 295-307
- Riaz, S. (2013). Profitability Determinants of Commercial banks in Pakistan. In Proceedings of 6th international Business and Social Sciences research conference, Dubai, UAE.
- Richardson, S., Tuna, I. ve Wysocki, P. (2010). Accounting anomalies and fundamental analysis: A review of recent research advances. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2), 410_454.
- Rime, B. (2001). Capital requirements and bank behaviour: Empirical evidence for Switzerland.
- Romdhane, M. (2012). The Determinants of Banks' Capital Ratio in Developing Countries: Empirical Evidence from Tunisia. *Research Journal of Finance and Accounting*, University of Tunis, Tunisia. 3(1).
- Roodman, D. (2009). A note on the theme of too many instruments. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 71(1), 135_158.
- Saeed, M. S. (2014). Bank-related, industry-related and macroeconomic factors affecting bank profitability: A case of the United Kingdom. *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(2), 42_50.
- Santomero, A. ve Watson, R. (1977). "Determining An Optimal Capital Standard For The Banking Industry", *Journal of Finance* 32, September, pp. 1267-82.

- Santos, A. C. J. (2000). Bank Capital Regulation In Contemporary Banking Theory: A Review Of The Literature . BIS WORKING PAPERS .No 90 – September 2000.
- Sarkar, S. ve Zapatero, F. (2003). The tradeoff model with mean reverting earnings: Theory and empirical tests. *The Economic Journal*, 113(490), 834_860.
- Sastroswito, S. ve Suzuki, Y. (2012). The determinants of post-crisis Indonesian banking system profitability. *Economics ve Finance Review*, 1(11), 48_57.
- Seng, D. ve Hancock, J. R. (2012). Fundamental analysis and the prediction of earnings. *International Journal of Business and Management*, 7(3), 32_46.
- Sharpe, W. F. (1964). Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions
- Shen, C. H., Chen, Y. K., Kao, L. F., ve Yeh, C. Y. (2009). Bank liquidity risk and performance. (pp. 1_37). Working Paper. Department of Finance, National University of Kaohsiung.
- Sherman, J. M. (1981) .Risk and Capital Adequacy in Banks. Regulation of Financial Institutions, Chicago: University of Chicago Press, 1981 203-224).
- Shingjergji, A. ve Hyseni, M. (2015). THE DETERMINANTS OF THE CAPITAL ADEQUACY RATIO IN THE ALBANIAN BANKING SYSTEM DURING 2007 – 2014. *International Journal of Economics, Commerce and Management United Kingdom*, Vol. III, Issue 1, Jan 2015. ISSN 2348 0386 1-10p.
- Short, B. K. (1979). The relation between commercial bank profit rates and banking concentration in Canada, Western Europe, and Japan. *Journal of Banking ve Finance*, 3(3), 209_219.
- Sloan, R. G. (2001). Discussion of: “Contextual fundamental analysis through the prediction of extreme returns”. *Review of Accounting Studies*, 6(2_3), 191_195.
- Sohail, N., Iqbal, J., Tariq, H., ve Mumtaz, R. (2013). Determinants of commercial banks profitability: Panel data evidence from Pakistan. *Research Journal of Finance and Accounting*, 4(10), 67_76.
- Souvenir published at IV conference of Asia and pacific accountants (1965), New Delhi, I.P.143.
- Staikouras, C. K. ve Wood, G. E. (2004). The determinants of European bank profitability. *International Business and Economics Research Journal*, 3, 57_68.
- Stickney, C. P. (1997). The academic’s approach to securities research: Is it relevant to the analyst. *Journal of Financial Statement Analysis*, 2(4), 52_60.

- Stiroh, K. J. ve Rumble, A. (2006). The dark side of diversification: The case of US financial holding companies. *Journal of Banking ve Finance*, 30(8), 2131_2161.
- Sufian, F. (2011). Profitability of the Korean banking sector: Panel evidence on bank-specific and macroeconomic determinants. *Journal of Economics and Management*, 7(1), 43_72.
- Sufian, F. ve Chong, R. R. (2008). Determinants of bank profitability in a developing economy: Empirical evidence from the Philippines. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 4(2), 91_112.
- Tanimoune, A. N. (2003). Les déterminants de la profitabilité des banques dans l'UEMOA : une analyse sur données de Panel. *Notes d'information et Statistiques - N° 539*
- Tanimoune, A. (2012). Libéralisation financière et intermédiation bancaire dans l'UEMOA : une analyse sur données de panel, XIVe Journées Internationales d'économie monétaire et bancaire, Lyon 6-7 juin 2002.
- Tsomocos, D. P. (2003). Equilibrium analysis, banking and financial instability. *Journal of Mathematical Economics*, 39(5), 619_655
- Turgutlu, E. (2014). Dynamics of profitability in the Turkish banking industry. *Ege Academic Review*, 14(1), 43_52.
- Uche, C. U. (1998). "Bank Share Capital Regulation in Nigeria", *Journal of International Banking Law* 13(1):30-34.
- Upton, D. (1961). *Introduction to Business Finance*. MCGraw Hill Book Co. P-150
- Van, O. S. (2011). An examination of the determinants of banks' profitability in the European banking sector. Unpublished master's thesis, Erasmus University Rotterdam.
- Valentine, F., Calvin, M. D. ve Lilina, S. (2009). The Determinants of Commercial Bank Profitability in Sub-Saharan Africa. IMF Working Paper, WP09/15
- Vejzagic, M. ve Zarafat, H. (2014). An Analysis of Macroeconomic Determinants of Commercial Banks Profitability in Malaysia for the Period 1995_2011. *Asian Economic and Financial Review*, 4(1), 41_57.
- Verma, B. I. (1988). *Analysis of Financial Statement*. Arihant Publisher, Jaipur P-98
- Vojta, G. J. (1973). "Bank Capital Adequacy", New York: First National City Bank
- Vong, P. I. A. ve Chan, H. S. (2009). Determinants of bank profitability in Macao. *Macau Monetary Research Bulletin*, 93_113.
- Wagster, J. D. (1996). "Impact of the 1988 Basel Accord on International Banks." *Journal of Finance* 51 (4): 1321-46

- Wahidudin, A., Subramanian, U. ve Kamaluddin, P. (2013, April 16). Determinants of profitability .A comparative analysis of Islamic banks and conventional banks in ASEAN countries. (pp. 1_2). Available at <http://ssrn.com/abstract=2251602> (erişim tarihi: 15.12. 2015)
- Wahlen, J. M. ve Wieland, M. M. (2011). Can financial statement analysis beat consensus analysts' recommendations? *Review of Accounting Studies*, 16(1), 89_115.
- Wall, L. (1985). Why are some banks more profitable than others? *Journal of Bank Research*, (Winter), 240_256.
- Wang'ombe, K. P. ve Olanga, W. F. (2016) .Capital Adequacy and Financial Performance of Deposit Taking Saving and Credit Cooperative Societies in Kenya. *The International Journal Of Business ve Management (ISSN 2321–8916)*
- Wesson, B., (1985). "Bank capital and risk", London: The Institute of Bankers.
- Weston, J. F. ve Brigham, E. F. (1978). *Managerial Finance*. Illionis Dryden Press P-150
- Wheelock, D. C. ve Wilson, P.W. (1995). Explaining the Bank Failures. *Deposit Insurance, Regulation and Efficiency. Journal Review of Economics and Statistics*, Vol. 77, pp. 689-700.
- Williamson, O. (1963). Managerial discretion and business behavior, *American Economic Review*, 53, 1032-57, www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online)
- Wilson, J. O. S., Goddard, J. ve Molyneux, P. (2004). The Profitability of European Banks: A Cross-Sectional and Dynamic Panel Analysis. *The Manchester School* Vol 72 No. 3 June 2004 1463–6786 363–381
- Wimboh, S. (1999). CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT IN INDONESIA: An Empirical Study. Doctoral thesis, 1999. : <https://dspace.lboro.ac.uk/2134/7096>. (erişim tarihi: 12.03. 2016)
- Wurgler, J. (2000). Financial markets and the allocation of capital. *Journal of Financial Economics*.
- Yigremachew, B. (2008). Determinants of Private Banks Profitability in Ethiopia: *Panel Evidence*,\Email:yigremb@yahoo.com.
- Yu, H. C. (2000). Banks' capital structure and the liquid asset—policy implication of Taiwan. *Pacific Economic Review*, 5, 109–114. doi:10.1111/1468-0106.00093. (erişim tarihi: 12.03. 2016)
- Yuanjua, D. ve Xiao, S. (2012) Effectiveness of China's Commercial Banks' Capital Adequacy Ratio. *Institute of Interdisciplinary Business Research*, MAY 2012 VOL

4, NO 1, P58-69.

Zimmerman, G. (1996). Factors influencing community bank performance in California. Federal Reserve Bank of San Francisco 1: 26-41.

Kitaplar

Baltagi, B. H. (2014). *Econometric Analyses of Panel Data*. Fifth Edition. Wiley.

Baltagi, (ed.) (2005). *A . Companion of Theoretical Econometrics* (Blackwell Publishers, Massachusetts).

Demitros, A. ve Hall, S. G. (2007). *Applied Econometrics: A modern Approach using Eviews and Microfit Revised Edition* Palgrave Macmillan.

Eakins S. G. (2004) *Finance: Investments, Institutions, and Management - Update* (2nd Edition) (Addison-Wesley Series in Finance), June 11, 2004.

Fisher, I. (1911). *The Purchasing Power of Money: Its Determination and Relation to Credit, Interest and Crises*. New York: Macmillan.

Gujarati, D. (1999). *Essentials of Econometrics*, 2nd Edition, McGraw-Hill, 1999, United States.

Hsiao, C. (2003) *Analysis of Panel Data* (Cambridge University Press, Cambridge)

Hubbard, G. R. (2002). *Money, the Financial System, and the Economy* (4th Edition) , Published by Addison Wesley, 2002 ISBN 10: 0201726149 / ISBN 13: 9780201726145.

Kasprzyk, D., Duncan, G. J., Kalton G., ve Singh M. P, eds. (1989), *panels survey* (Jhon wiley and Son, New York)

Kevin, R. C., Stez G. S, ve Brooks, L. M. (2007). *Project Management Accounting: budgeting, tracking, and reporting costs and profitability*. John Wiley and Son, Inc. ISBN-13: 978-0-470-04469-8. 179P, USA

Koop, G. ve Steel, M. (2011). *Bayesian analysis of stochastic frontier models*, chapter 24 in B.

Tez

Abdallah, W. M. S. (2013). *The Impact Of Financial And Non-Financial Measures On Banks' Financial Strength Ratings: The Case Of The Middle East*. Thesis PhD degree Salford Business School University of Salford, Salford, UK.

Al-Sabbah N. M. (2004). *Determinant of capital adequacy ratio in Jordanian Banks*. Thesis dissertation. University of Yarmouk, Mars 30, 2004.

Li, S. (2003). Financial statement analysis, growth expectations, and equity valuation. Doctoral dissertation, Columbia University.

Myktybekovich, S. T. (2013). Factors Affecting the Profitability of Banking System in Kyrgyzstan. Master thesis in Banking and Finance. Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, North Cyprus, January 2013.

Rapor ve Diğer Yayınlar

BCEAO. (2006). The 2006-2010 Regional Economic program (REP). Summary Report. July 2006. http://www.izf.net/upload/document/Situation/PER/REP_Summary%20report.pdf (erişim tarihi: 08.12. 2016).

BCEAO. (2006) Revue de la stabilité financière dans l'union économique et monétaire ouest africaine N° 1 - Avril 2006

Diery, S. (2013). Fifteen Years of WAEMU: Results and Strategies for the Future. CREPOL (Centre for Research in Political Economy), Dakar, Senegal.

Guorong, J., Tang, J., Law, E., ve Sze, A. (2003). The Profitability of the Banking Sector in Hong Kong, HONG KONG MONETARY AUTHORITY Quarterly Bulletin September 2003.

Mbengue, D. (Contributor), CGAP (2014). Deposit Insurance at the Base of the Pyramid: Pioneering a Regional Approach in the West Africa Economic and Monetary Union. Microfinance Gateway. February 2014.

Tanimoune, A. N. . (1998) : Quelques éléments d'analyse des comportements des banques vis-vis du risque en matière d'offre de crédit l'économie nigérienne : l'exemple de la Société Nigérienne de Banque, étude réalisée la Société Nigérienne de Banque (Sonibank).

Tanimoune, A. (2001) : «Impacts de la libéralisation financière sur l'intermédiation bancaire dans l'UEMOA : essai d'évaluation empirique sur données de panel» in Document de recherche, Laboratoire d'Economie d'Orléans, n 2001-27.

Tanimoune, A. N. (2003) .Les déterminants de la profitabilité des banques dans l'UEMOA : Une analyse sur données de panel. Notes d'information et Statistiques - N° 539 - Août/Septembre 2003 - Etudes et Recherche.

World Bank. (2012). Global Financial Development Report 2013: Rethinking the Role of the State in Finance. World Bank, Washington, DC <http://www.worldbank.org/financialdevelopment> (erişim tarihi: 08.12. 2016).

İnternet Kaynakları

- <http://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/background/financial-development> (erişim tarihi: 02.12. 2015)
- <https://www.microfinancegateway.org/library/deposit-insurance-base-pyramid-pioneering>
- [regional-approach-west-africa-economic-and.](#) (erişim tarihi: 17.06. 2016).
- https://www.en.wikipedia.org/wiki/Economic_Community_of_West_African_States#West_African_Economic_and_Monetary_Union. (erişim tarihi: 03.06.2016)
- http://www.uemoa.int/Pages/UEMOA/L_UEMOA/Historique.aspx. erişim tarihi: 7 Haziran 2016.
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/situation_de_la_microfinance_a_fin_mars_2016.pdf (erişim tarihi : 17.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/bceao_2014_annual_report.pdf (erişim tarihi: 11.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/bceao_s_2012_annual_report.pdf. (erişim tarihi: 11.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/2010_annual_report.pdf (erişim tarihi: 11.06.2016).
- <http://www.bceao.int/IMG/pdf/rpapot2008.pdf> (erişim tarihi: 11.06.2016)
- <http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapportannuelang2006-2.pdf> (erişim tarihi: 11.06.2016)
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapport_annuel_de_la_commission_bancaire_2014.pdf (erişim tarihi: 11.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapport_annuel_2012_cb_version_web.pdf (erişim tarihi: 11.06.2016).
- <http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapcb2010.pdf> 8 erişim tarihi: 07.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/Rapport_annuel_2008_de_la_Commission_Bancaire-2.pdf. (erişim tarihi: 11.06.2016).
- <http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapportannuelcombanc2006.pdf> (erişim tarihi: 11.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/perspectives_economiques_des_etats_de_l_uemoa_en_2014.pdf (erişim tarihi: 11.06.2016).
- <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> (erişim tarihi: 13.12.2015)
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapport_sur_les_conditions_de_banque_dans_l_uemoa_en_2014.pdf. (erişim tarihi: 07.06.2016).
- <http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapport2008-2010cb.pdf>. (erişim tarihi: 11.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/bilans_et_comptes_de_resultats_des_banques_et_etablissemnts_financiers_de_l_umoa_-_2014-2.pdf (erişim tarihi: 07.06.2016).
- http://www.bceao.int/IMG/pdf/bilans_et_comptes_de_resultats_des_banques_et_etablissemnts_financiers_de_l_umoa_-_2014-2.pdf

ts financiers umoa 2011.pdf (erişim tarihi: 07.06.2016).

[http://www.bceao.int/IMG/pdf/BILANS COMPTE DE RESULTATS 2008 vers- elect-
.pdf](http://www.bceao.int/IMG/pdf/BILANS_COMPTE_DE_RESULTATS_2008_vers_electr.pdf) (erişim tarihi: 11.06.2016).

<http://www.bceao.int/IMG/pdf/bilansbef2005uemoa.pdf> (erişim tarihi: 11.06.2016).

[http://www.bceao.int/IMG/pdf/annuaire_statistique_2015_de_la_bceaostatistics_yearbook_20
15_of_bceao.pdf](http://www.bceao.int/IMG/pdf/annuaire_statistique_2015_de_la_bceaostatistics_yearbook_2015_of_bceao.pdf). (erişim tarihi: 11.06.2016).

<http://www.bceao.int/IMG/pdf/rapport2006cb.pdf> (erişim tarihi: 11.06.2016).

[http://www.brvm.org/LinkClick.aspx?fileticket=uZU0B6uwJh8%3dvetabid=133vemid=788v
elanguage=fr-FR](http://www.brvm.org/LinkClick.aspx?fileticket=uZU0B6uwJh8%3dvetabid=133vemid=788v&language=fr-FR). (erişim tarihi: 15.06.2016).

[http://www.brvm.org/Soci%C3%A9t%C3%A9sCot%C3%A9s/Listedessoci%C3%A9t%C3
%A9scot%C3%A9s/Parnom/tabid/98/language/fr-FR/Default.aspx](http://www.brvm.org/Soci%C3%A9t%C3%A9sCot%C3%A9s/Listedessoci%C3%A9t%C3%A9scot%C3%A9s/Parnom/tabid/98/language/fr-FR/Default.aspx). (erişim tarihi:
15.06.2016).

[https://www.microfinancegateway.org/library/deposit-insurance-base-pyramid-pioneering-
regional-approach-west-africa-economic-and](https://www.microfinancegateway.org/library/deposit-insurance-base-pyramid-pioneering-regional-approach-west-africa-economic-and) (erişim tarihi: 17.06.2016)

EKLER**EK 1- BANKA KARLILIK BELİRLEYİCİLERİ İLİŞKİN LİTERATÜR ÖZETİ.**

Yazar	Numune	Araştırma yöntemi	Bankaya özgü değişkenler	Banka Sektörü değişkenleri	Makro ekonomik değişkenler	Önemli bulgular
Demirguc-Kunt & Huizinga (1999)	Dünyadaki 80 ülkede ticari banka 1988-1995	Panel OLS	Özkaynak, boyut, faiz dışı gelirler, Faiz Dışı Giderler / toplam varlıklar, kredi kayıp karşılıkları., Krediler / toplam aktifler (likidite), Müşteri ve kısa vadeli fon / toplam varlıklar, yabancı sahiplik kukla	Pazar yoğunlaşma, Borsa kapitalizasyon / banka aktifleri	Kişi başına düşen GSYİH, Büyüme oranı, Enflasyon oranı Reel faiz oranı , Vergilendirme, Rezervler Vergi oranı	Bulgular, daha büyük banka varlıkları / gayri safi yurt içi hasılanın oranı ve daha düşük piyasa yoğunlaşma oranının bankacılık faaliyeti, kaldıraç ve makroekonomik ortamdaki farklılıklarını kontrol ederek daha düşük marj ve karlara yol açtığını göstermektedir
Kosmidou ve ark.,(2005).	Bilerşik krallık 32 Ticaret Bankası, 1995-2002	Panel Sabit Etki Modeli	Gelir oranı, Müşteri ve kısa vadeli fon / toplam varlık, Brüt kredilere kredi kaybı rezervlerinin oranı, Özsermaye/ Toplam Aktifler oranı, toplam varlık (boyut)	Beş büyük bankanın toplam aktifleri / tüm işlem gören bankaların toplam aktifleri, Borsa kapitalizasyonu	GSYİH büyümesi ve enflasyon oranı	Elde edilen sonuçlar, bu bankaların sermaye güçlerinin kârlılıkları üzerinde olumlu ve baskın bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Diğer önemli faktörler ise harcamalar yönetimi ve banka büyüklüğünde verimlilik olduğunu göstermektedir. Bu bankaya özgü belirleyiciler banka performansının ek makroekonomik ve finansal piyasa ölçütlerini dahil etmede sağlamdır. Bu açıklayıcı güce pek az katkıda bulunur ancak yine de kârlılığı olumlu etkilemiş görünür.
Panayiotis ve diğerleri, 2005	Geeck Ticaret bankaları 1985-2001	Yapı-Davranış-Performans (SCP) hipotezi, Panel GMM Tekniği (Dengesiz Panel)	banka Varlık (Aktif) karlılığı ortalaması (ROA), Özsermaye karlılığı (ROE) Özsermaye/ Toplam Aktifler, Kredi riski (Kredi kayıp karşılıkları / Krediler), Faiz dışı giderleri / varlıklar	Herfindahl-Hirschman endeksi	Enflasyon Çevrimsel çıktı	Büyüklük hariç bankaya özgü tüm belirleyiciler, banka kârlılığını beklenen şekilde anlamlı ölçüde etkiler. Bununla birlikte, yapı-davranış performansı hipotezini destekleyen herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Son olarak, iş çevrimi, banka kârlılığı üzerinde asimetric pozitif bir etkiye, sadece çevrimin üst fazında anlamlı olarak sahiptir.
Athanasoglou ve diğerleri, 2006	1998-2002 yılları arasındaki Güney Doğu Avrupa kredi kuruluşları	Dengesiz Panel verileri: Tesadüfi Etki modeli	Özsermaye/ Toplam Aktifler oranı, Faiz dışı giderleri oranı, krediler/ aktifler oranı, oranındaki kredi kayıp karşılıklar / toplam krediler oranı karşılıklar varlıklarının (logaritma) oranı, yabancı banka için ikili kukla değişkene	3-firma yoğunlaşma oranı ve Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI)	enflasyon ve kişi başı gerçek kişi başı gelir	Tahmin sonuçlarına göre, likidite haricinde tüm bankaya özgü belirleyicilerin banka kârlılığını beklenen şekilde önemli derecede etkilediğini göstermektedir. Temel bir sonuç olarak, yoğunlaşmanın etkisinin olumlu olduğunu gösterir . bu da yapısal davranış performans hipotezini destekleyen kanıtlar sağlar,

El-Haşimi (2007)	10 Sahra altı Afrika ülkeleri	Panel regresyon analizi	Faiz dışı giderleri, likidite, sermaye		Enflasyon, GSYİH büyümesi	Çalışma, kredi riskinin ve operasyonel verimsizliğin, bölgedeki net faiz marjlarındaki değişimlerin çoğunu açıkladığını belirtir. Bu değişkenler, makroekonomik faktörlerle birlikte, performans üzerinde daha az etkiye sahip olurlar.
Alp, Ban, Demirgünes, ve Kılıç, 2010	Türk mevduat faaliyet gösteren Bankalardan Devlet ve özel sahip olduğu sermayeli bankalar 2002-2009	Basit regresyon Analizi	Boyut, likit varlıklar / toplam varlıklar, toplam kredi + alacaklar / toplam borçlar, Faiz dışı giderleri/ toplam varlıklar, Özsermaye/ Toplam Aktifler			Likidite ve Faiz dışı giderler banka kârlılığı üzerinde olumsuz bir etki gösterirken, sermaye verimliliği ve büyüklüğü kârlılığı olumlu etki göstermiştir .Ancak Risk (krediler / T Aktifler) ile kârlılığın herhangi bir ilişki yoktur.
Alper ve Anbar, 2011	10 Ticaret bankaları. 2002 - 2010.Türkiye	Denge paneli Verileri (Panel regresyon analizi)	Özsermaye/ Toplam Aktifler(Sermaye Yeterliliği) Krediler/ Toplam Aktifler,Takipteki krediler /Toplam krediler (net), likit aktifler/Toplam aktifler, Mevduat, Net Faiz Marjı ve Faiz Dışı Gelirler		Reel faiz oranı, enflasyon oranı, Yıllık reel GSYİH büyüme oranı:	Bulgular, varlık büyüklüğü ve faiz dışı gelirin banka kârlılığı üzerinde (ROA, ROE) olumlu ve belirgin bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyuyor. Bununla birlikte, kredi portföyünün boyutu ve takipteki kredilerin banka kârlılığı üzerinde olumsuz ve belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Makroekonomik değişkenler açısından, sadece reel faiz oranı, bankaların performansını olumlu etkiler
Macit, 2012	4 banka (üç aylık veriler) 2005-2010 Türkiye	Regresyon analizi	Takipteki krediler /Toplam kredilerve reel varlıkların logaritması, Özsermaye/ Toplam Aktifler,Toplam aktiflere net kredilerin oranı,		GSYİH büyümesi, döviz kuru, tüketici inâation ve reel faiz oranı	Bulgular, takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ve reel aktiflerin logaritmi gibi bankanın kârlılık belirleyicileriyle beraber çok anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı kârlılık üzerinde negatif bir etkiye sahipken reel aktiflerin logaritmi kârlılık üzerinde pozitif bir etki yaratmaktadır. Öz sermayenin toplam aktiflere oranı, her iki gösterge için de oldukça anlamlıdır, ancak ROA ve ROE üzerinde farklı etkilere sahiptir. Kârlılığın makroekonomik belirleyicileri açısından döviz kurunun seviyesi ve reel faiz oranı, katılım bankalarında anlamlıdır ve beklendiği gibi kârlılık üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu gösterir.
Turgutlu, 2014	Ticaret banklar 2006-2012 Türkiye	Dinamik panel veri modeli (SGMM)	Özsermaye/ Toplam Aktifler, varlıkların logaritması, Faiz Dışı Gelirler/Toplam gelir, toplam kredilerin logaritması, bankaların bilanço dışı pasiflerinin doğal logaritması,	Pazar ve Rosse H istatistiği	GSYİH büyümesi, para piyasası oranı	Elde edilen bulgular, kâr kalıcılığı hipotezinin geçerliliğini göstermektedir. Ayrıca, banka kârlılığı, Basel III döneminde başka etkileri olabilecek sermaye oranından daha fazla etkilendiği görülmüştür. Sonuçlar aynı zamanda, bankaların finansal sağlamlığındaki iyileşmenin, kârlılık üzerinde pozitif etkisini göstermektedir

Raza ve ark., 2013	18 banka 2001 - 2010 Pakistan	Panel eşbütünleşme, Panel Tesadüfi etki	banka büyüklüğü, kredi riski (toplam kredilere kredi kayıp karşılıkları), likidite (toplam aktiflere krediler oranı), vergi oranı (vergi/ Faiz Dışı Gelirler) ve geleneksel olmayan faaliyetleri (toplam faiz gelirin faiz dışı gelirler,)	banka varlıklarının GSYH'ye oranı, borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri GSYİH'ya oranı	Enflasyon,	Pedroni panel eşbütünleşme sonuçlarının, kabul edilen değişkenler arasında geçerli uzun dönemli ilişki bulunduğunu doğruladığını buldular.Ayrıca tesadüfi etki modeli, banka büyüklüğü, kredi riski, likidite, vergilendirme ve geleneksel olmayan faaliyetleri kârlılık ile negatif ve belirgin etkisini ortaya koymaktadır. Aksine, kapitalizasyon , bankacılık sektörü gelişimi ve enflasyonun kârlılıkla pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, borsa gelişimi negatif olmasına rağmen kârlılıkla anlamsız ilişkiye sahiptir..
Tan ve Floros, 2012).	101 banka 2003-2009 Çin	İki adımlı GMM tahmincisi	Faiz dışı giderler oranı, likidite, kredi riski	Banka varlıklarının GSYH'ye oranı, borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri GSYİH'ya oranı	Enflasyon	Ampirik sonuçlara göre,Çin'de maliyet etkinliği, bankacılık sektörü gelişimi, borsa gelişimi , enflasyon ve banka kârlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır . Yazarlar, düşük kârlılığın geleneksel olmayan faaliyetlerin hacmi ve vergilendirmenin yüksek olması nedeniyle açıklanabileceğini bildirmektedir. Dahası, yazarlar, Çin bankacılık sektöründe rekabetçi bir ortam olduğunu onaylıyorlar.
Ally (2014)	23 banka 2009-2013. Tanzanya	sabit etki regresyon modeli	Sermaye, likidite, maliyet etkinliği, boyut		Enflasyon	Banka iç faktörlerinin pozitif bir etkisini bulunurken, makroekonomik faktörler için anlamlı bir etki bulunmamaktadır.
Ayaydın ve Karakaya, 2014	23 ticari bankalar 2003-2011.Türkiye	İki Adımlı Sistem Genelleştirilm iş Moment Yöntemi tekniği (GMM)	Özsermaye/ Toplam Aktifler,kayıp kredirezerveler oranı (Brüt kredilere kayıp kredi rezerveler), krediler (net krediler/toplam aktifler) Likidite Oranı (Müşteri ve Kısa Vadeli Mevduat/Toplam likit aktifler). Yabancı sahipliği (Yabancı sahipliği Yüzdesi)	Yoğunlaşma ((HHI),	Enflasyon, GSYİH büyümesi, Küresel finansal kriz	Sonuçlar, sırasıyla düzenleyici hipotezleri ve ahlaki tehlike hipotezini destekleyerek, banka sermayesinin artan risk üzerindeki etkisini belirgin olarak pozitif ve negatif göstermektedir. Sonuçlar ayrıca, sermaye ve kârlılık arasında pozitif ve negatif bir ilişki olduğuna işaret ediyor. Böylece, örnek yapı-davranış-performans hipotezini de desteklemektedir
Glenn ve ark.(2014)	1994-2011 Amerika Birleşik Devletleri	GMM tahmini tekniği	Özsermaye/ Toplam Aktifler, , kayıp kredi rezerveler oranı (Brüt kredilere kayıp kredi rezerveler), krediler (net krediler/toplam aktifler) Likidite Oranı (Müşteri ve Kısa Vadeli Mevduat/Toplam likit aktifler). Yabancı sahipliği (Yabancı sahipliği Yüzdesi, Dış faiz giderleri	Piyasa değeri, Banka Varlıklar/ / GSYİH' veya toplam banka sektörtlükler	Enflasyon, GSYİH büyümesi	Performans ölçütleri arasında etkinlik oranı ve kredi kayıp karşılıkları negative olarak ve aktiflere öz sermaye kârlılık ile pozitif yönde ilişkilidir. Bununla birlikte, bu ilişkiler ters orantılı (etkinlik oranı ve kredi kayıp karşılığı) veya hedef verimlilikte bir değişiklik olduğunda önemsiz hale gelir (öz sermaye / Aktifler.). Takipteki aktiflerin seviyesi, kullanılan tüm kârlılık kalemleri kârlılıkla pozitif bir ilişki gösterir.

						Makroekonomik değişkenler, ölçülendikleri yıl boyunca elde ettikleri karlıktan büyük ölçüde uzaktır. Bununla birlikte, makroekonomik değişkenler kazanç değişim ölçütleriyle anlamlı bir ilişki içindedirler ve bu da kârlılık üzerinde gecikmeli bir etkiye sahip olduklarını göstermektedir. Verim eğrisinin eğimi bu bağlamda özellikle güçlüdür
Amoah ve Gyamerah (2015)	Yabancı ve yerel bankalar 1999-2010 Gana	Panel regresyon	büyüklik, likidite, giderler, kredi riski ve Mülkiyet, Verimlilik	sermaye yeterliliği, Herfindahl-Hirschman Endeksi, Pazar derinliği	enflasyon (TÜFE) ve para arzındaki büyüme, Reel GSYİH, Pazar Geliştirme	Bulgular, maliyet yönetimi ile karlılık, ters bir ilişki olduğunu gösterirken, banka büyüklüğü ve kredi riski ile karlılık ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır
Topak Talu (2015).	SM, HN 10 banka 2005-2015.Türkiye	Panel regresyon	Kredilerden alınan faiz gelirleri / Mevduat faiz giderleri, Net ücret ve komisyon gelirleri / toplam giderler, Diğer Faaliyet giderleri / toplam faaliyet gelirleri, Takiptekikrediler / toplam kredi ve alacaklar, özsermaye / toplam aktifler, banka toplam aktifleri / toplam bankacılık sektörünün aktifleri.	Bankanın toplam aktifleri / bankacılık sektörünün toplam aktifleri	Yıllık reel GSYİH büyüme oranı, Enflasyon oranı, Döviz kuru oranı sepeti	Net faiz marjı için vekil olarak kullanılan mevduata ödenen kredilere olan faiz oranı, net ücretlerin ve komisyon gelirlerinin toplam faiz dışı giderlerine oranı ve görece büyüklük gibi bankaya özgü özellikleri, Kârlılık (Aktif karlığı ve özsermaye karlığı) üzerinde pozitif ve anlamlı bir etki gösterir. Diğer yandan, kredi riskinin vekâletliği olarak kullanılan takipteki krediler toplam kredilere oranı, ve sermaye yeterliliği ve diğer faiz dışı giderlerinin toplam faiz dışı gelirlerine oranı, karlılık ile negatif bir ilişki gösterir En çarpıcı sonuç, OEI'nin kârlılık üzerinde, bankaya özgü tüm değişkenler arasında, en güçlü etkiye sahip olduğu görülmektedir.
GAMMADIG BE VigninoVu (2012)	WAEMU Banks 1990-2010	GMM Dinamik paneli	Şüpheli alacaklar, net karşıkları çaba, Faiz dışıgiderleri, Personel giderleri, müşterilere verilen kredileri üzerine borç verme ortalama oranı		Enflasyon, Reel GSYİH, Büyüme, Devletin birincil bankalara borcu, Merkez bankasının iskonto oranı, genel bütçe dengesi	Sonuçlar, Birliğin bankalarının parasal şoklara karşı gerçek faaliyetlerden daha savunmasız olduğunu göstermektedir. Özellikle makroekonomik çevrelerindeki değişimlere karşı bir bütün olarak bankacılık sektörünün sağlamlığını desteklemekte, böylece reel ekonominin etkisiyle kârlılığın bozulma riski bulunmaktadır..

Gammadigbe V. (2013)	5 banka. Togo	Dinamik GMM paneli	Takipteki krediler, banka kredileri faiz oranı büyüme, borç verme ortalama oranı, mevduat oranı büyüme, verimli olmayan varlıkların büyümesi	yoğunlaşma oranı	Tüketici fiyatları Endeksi, Bankalararası Piyasa ortalama faiz oranı (3 ay), para piyasa faiz oranı, Sanayi Üretim Endeksi,	Dinamik panelde geliştirilmiş additive modelleri (GAM) ve geliştirilmiş Method of Moment (GMM) kullanarak, güçlü bankacılık yoğunluğunun yüksek borç verme oranlarına uygun olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle, daha az banka arasında daha fazla banka faaliyeti yoğunlaştıkça, kredi maliyeti de o kadar yüksek olur
Poposka ve Trpkoski, 2013	Makedonya bankaları :Dönem Q42001 - Q32012	En küçük kareler yöntemleri	sermaye yeterlilik oranı, sermaye ve rezervler / toplam varlıklar, yüksek likiditeAktifler / toplam Aktifler, takipteki krediler / toplam krediler, net faiz gelirler / toplam gelir, personel giderler / faiz dışı giderler, nüfusa verilen krediler / toplam krediler , kuruluşlara verilen kredileri/ toplam krediler.		GSYİH büyüme oranı	Çalışma , GSYH büyüme oranı, nüfusa verilen krediler / toplam krediler ve ticari krediler / toplam krediler hariç, sermaye yeterliliği oranı, sermaye ve rezervler / toplam aktifler, yüksek likiditeye sahip varlıklar / toplam aktifler, takipteki krediler / toplam krediler, net faiz geliri / toplam gelir ve personel giderleri / faiz dışı giderlerin istatistiksel olarak ROE ve ROA için , anlamlı parametreler olduğunu göstermektedir
Sufian & Noor, 2012	2000-2008 Hindistan		Kredi riski, büyüklüğü, faiz dışı giderleri, likidite			Ampirik bulgular kredi riski, ağ yerleşiklik, faiz dışı giderleri, likidite ve büyüklüğün Hintli bankalarının karlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

EK 2- ÇALIŞMADA YER ALAN BANKALAR

Country	Banks	Country	Banks	Country	Banks
Benin	Atlantique bank Benin (BABN)	GUINEA Bissau	Banco da Africa Ocidental (BAO-SA)	TOGO	Banque Atlantique Togo (Banque Atlantique)
	Bank Of Africa - Bénin (BOA-Bénin)		Banco Da União (BDU-SA)		Banque Internationale pour l'Afrique au Togo (BIA-TOGO)
	Banque de l'Habitat du Bénin (BHB)		ORABANK, Succursale de Guinée-Bissau (ex BRS-GB)		Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce - Togo (BSIC-TOGO)
	Banque Internationale du Bénin (BIBE)	MALI	Banque Atlantique Mali (BAM)		Banque Togolaise pour le Commerce et l'Industrie (BTCI).
	Banque Régionale de Solidarité - Bénin (BRS-Bénin)		Banque Commerciale du Sahel (BCS-M)		Ecobank-Togo
	Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce (BSIC-Bénin)		Banque de Développement du Mali (BDM-SA)		ORABANK TOGO (ex BRS)
	Diamond Bank - Bénin (DBB)		Banque de l'Habitat du Mali (BHM)		ORABANK TOGO (ex BTD)
	Ecobank - Bénin		Banque Internationale pour le Commerce et l'Industrie au Mali (BICIM)		Union Togolaise de Banques (UTB)
	SOCIETE GENERALE BENIN (SGB)		Banque Internationale pour le Mali (BIM)		Société Inter Africaine de Banque (SIAB)
	United Bank for Africa Benin (UBA Bénin)		Banque Malienne de Solidarité (BMS)		Banque populaire (Ex Caisse D epargne)
	Orabank - Bénin (OBB) Ex financial Bank)		Banque Nationale de Développement Agricole (BNDA)		Financial Banque Togo
Burkina	Banque Atlantique du Burkina Faso (BABF)		Bank Of Africa - Mali (BOA-Mali)		
	Banque Commerciale du Burkina Faso (BCB)		Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce (BSIC-Mali)		
	Banque de l'Habitat du Burkina Faso (BHBF)		Ecobank-Mali		
	Banque Internationale pour le Commerce, l'Industrie et l'Agriculture du Burkina (BICIA-B)		Oranbank-Mali (ex BRS)		
	Bank Of Africa – Burkina Faso (BOA- Burkina Faso)	NIGER	Banque Atlantique Niger (BAN)		
	ORABANK-(Ex BRS) DU BURKINA (Orabank-BF)		Banque Internationale pour l'Afrique au Niger (BIA-Niger)		
	Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce - Burkina Faso (BSIC BF)		Banque Islamique du Niger (BIN)		

	COBANK-Burkina (COBANK BF)		ORABANK Côte-d'Ivoire, succursale du Niger (ex BRS-Niger)		
	Société Générale de Banques Burkina Faso (SGBF)		Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce Niger (BSIC-Niger).		
	United Bank for Africa - Burkina (UBA.- Burkina)		COBANK – Niger		
Cote d'Ivoire	Afriland First Bank (ex-Access Bank Côte d'Ivoire)		Société Nigérienne de Banque (SONIBANK)		
	Bank Of Africa - Côte d'Ivoire (BOA-CI)		Banque Commerciale du Niger (BCN)		
	Banque Atlantique Côte d'Ivoire (BACI)	SENEGAL	Banque Atlantique Sénégal (BAS)		
	Banque de l'Habitat de Côte d'Ivoire (BHCI)		Banque de l'Habitat du Sénégal (BHS)		
	NSIA Banque Côte d'Ivoire (ex BIAO-CI)		Banque Internationale pour le Commerce et l'Industrie du Sénégal (BICIS)		
	Banque Internationale pour le Commerce et l'Industrie de la Côte d'Ivoire (BICICI)		Banque des Institutions Mutualistes d'Afrique de l'Ouest (BIMAO)		
	Banque Nationale d'Investissement (BNI)		Banque Islamique du Sénégal (BIS)		
	CITIBANK Côte d'Ivoire (CITIBANK-CI)		Bank Of Africa - Sénégal (BOA -Sénégal)		
	Ecobank Côte d'Ivoire (COBANK-CI)		Banque Sahélo-Saharienne pour l'Investissement et le Commerce (BSIC-Sénégal)		
	Société Générale de Banques en Côte d'Ivoire (SGBCI)		Citibank-Sénégal		
	Société Ivoirienne de Banque (SIB)		Ecobank-Sénégal		
	Standard Chartered Bank-Côte d'Ivoire (SCBCI)		Banques Régional des Marchés		
	Versus Bank SA.		International Commercial Bank - Sénégal (ICB-Sénégal)		
	Banque Internationale pour l'Afrique de l'Ouest (BIAO-CI)		Compagnie Bancaire de l'Afrique Occidentale (CBAO)		
	Orabank (Ex BRS) -CI		Société Générale de Banques au Sénégal (SGBS)		
			ORABANK Senegal (EX BRS)		
			Credit du Senegal (Ex credit Lyon)		

EK 3- TOPLAM SERMAYE YETERLİLİĞİ ORANI VE RİSK AĞIRLIKLIL POZLAMA HESAPLANMASI İÇİN KILAVUZLAR

Toplam Sermayenin Hesaplanmasına İçin Kılavuzlar

Elementler	Tutar
1. Aşama (Tier 1)	
Bankanın sıradan sermayesi payı (veya öz sermayesi); ve	0
Denetlenen gelir rezervleri örn. dağıtılmamış karlar; az	
Cari yıl zararı; -	
Gelecekteki vergi gelirleri; ve -	
Maddi olmayan varlıklar, örneğin şerefiye -	
Toplam Tier 1 Sermaye (A)	
2. Aşama (Tier 2)	
Genel kötü borç provizyonu	
Yeniden Değerleme rezerv (yedek)	
Sermaye benzeri borç 2	
kurtarılabılır İmtiyazlı hisse senetleri ³	
Toplam Tier 2. sermaye (B)	
kesinti	
Diğer bankalarda tutan Paylar	
Toplam Sermaye: (C) = (A + B)	

Risk Ağırlıklı Maruziyetlerin Hesaplanması İçin Kılavuzlar

Bilançoda		
Maruz kalma türleri	Risk ağırlıklandırma	Risk ağırlıklı maruziyetler
Nakit	0%	
Hükümetlere kısa vadeli iddialar<1 yıl	0%	
Hükümetlere kısa vadeli iddialar> 1 yıl	% 10	
Bankalara borç verme /Bankalardaki hak talepleri	% 20	
Ev kredileri / Konut ipotek kredileri	% 50	
Ticari krediler	100%	
Duran varlıklar	100%	
Bilanço toplamı (D)		

Risk Ağırlıklı Maruziyetlerin Hesaplanması İçin Kılavuzlar

Bilanço dışı			
Maruz kalma türleri		Kredi Dönüşüm faktörü	Risk ağırlıklandırma
Doğrudan kredi ikamesi (finansal yükümlülüklerin garantisi)		100%	100%
Rücu ile varlık satışı		100%	100%
Belirli çekilme ile Bağlılık (Varlıkların vadeli alımları)		100%	100%
Orijinal vadesi 1 yıldan fazla olan diğer taahhütler		% 50	100%
Kısa vadeli ticari ilişkili olasılıklar, örneğin akreditifler		% 20	100%
Orijinal vadesi 1 yıldan kısa olan veya herhangi bir zamanda koşulsuz olarak iptal edilen diğer taahhütler		0%	100%
Maruz kalma türleri		Değişirme maliyeti + Potansiyel Pozlama *	Risk ağırlıklandırma
Vadeli sözleşme			% 20
Faiz kredisi takasları			% 20
Toplam Bilanço Dışı (E)			
Toplam risk ağırlıklı maruziyetler: (F) = (D + E)			

Minimum Sermaye yeterliliği hesaplaması	Formül
Aşama 1 (Tier1) sermaye Oranı: (A) / (F)	Aşama 1(Tier 1) Sermaye / Toplam ağırlıklı <i>maruziyetler</i>
Aşama 2 (Tier2) sermaye oran (B) / (F)	Aşama 2 Sermaye / Toplam ağırlıklı <i>maruziyetler</i>
Sermaye yeterliliği Oranı (CAR) :(C) / F	Toplam sermaye / Toplam ağırlıklı <i>maruziyetler</i>
Riskli Ağırlıklı Oranı (RWAR)	Toplam Risk ağırlıklı <i>maruziyetler</i> / Toplam varlık

EK 4 - TANIMLAYICI İSTATİSTİK

	Mean	Median	Maximum	Minimum	Std. Dev	Skewness	Kurtosis	Observations
ROA	0.007	0.009	0.2268	-0.207	0.066	-0.768	21.984	774
ROE	0.028	0.118	0.26632	-0.29749	1.986	-4.058	132.318	774
NIM	0.068	0.064	0.870	0.009	0.043	11.008	181.704	774
CAR	0.118	0.090	0.3613	-0.1472	0.303	4.244	54.630	774
RWEAR	0.904	0.796	33.815	0.145	1.733	16.368	290.869	774
SHER	0.076	0.086	0.650	-0.1448	0.208	-3.190	22.400	774
LAR	0.595	0.578	22.264	0.014	0.805	25.283	678.667	774
LDR	0.647	0.669	1.611	0.005	0.227	-0.181	4.575	774
LiAR	0.894	0.920	1.114	-0.033	0.105	-4.431	29.292	774
LiDR	1.085	1.061	3.137	0.096	0.248	3.084	26.183	774
NAR	0.111	0.084	0.880	0.022	0.090	3.578	21.125	774
NIR	0.805	0.740	8.520	0.262	0.629	5.697	53.070	774
NIIR	0.443	0.434	0.772	0.046	0.148	0.354	3.706	774
NPAR	0.133	0.118	0.595	0.001	0.091	1.387	5.893	774
Logsize	11.307	11.460	13.835	7.852	1.265	-0.384	2.446	774
LosizeLarBK	12.372	12.290	13.835	11.518	0.559	0.376	2.153	774
LosizeSmBK	10.310	10.481	11.659	7.852	0.866	-0.623	2.516	774
BCR	0.608	0.383	130.521	0.009	4.712	27.169	748.726	774
SMR	0.097	0.097	0.120	0.073	0.016	-0.100	1.628	774
PRGDP	0.013	0.012	0.139	-0.068	0.029	0.521	6.758	774
CPI	0.001	0.001	0.002	0.000	0.001	0.005	2.408	774

EK 5- AKTİF KÂRLİLİĞİ İLE BANKA KARLILIĞI BELİRLEYİCİLERİ ARASINDAKİ KORELASYON

	ROA	SHER	LiDR	LiAR	LDR	LAR	NIR	NAR	NIIR	NPAR	Logsize	BCR	SMR	CPI	PRGDP
ROA	1														
SHER	0.4055	1													
LiDR	0.2644	0.4206	1												
LiAR	0.2404	0.0704	0.1577	1											
LDR	0.1721	0.2608	0.3785	0.2428	1										
LAR	0.0234	0.0226	0.0008	-0.0039	0.0024	1									
NIR	-0.4129	-0.239	-1327	-0.2075	-0.1521	-0.0307	1								
NAR	0.482	-0.2902	-0.1499	-0.1892	-0.0991	-0.0258	0.4808	1							
NIIR	0.1086	-0.1135	-0.0705	-0.026	-0.2273	-0.07	-0.0115	0.321	1						
NPAR	-0.0086	-0.0273	0.0727	0.0328	0.3432	0.0546	-0.0415	0.0002	-0.2201	1					
LogSize	0.4098	0.0885	-0.1011	0.1479	-0.0585	0.0147	-0.4417	-0.4514	0.059	-0.0856	1				
BCR	-0.0039	-0.0986	-0.0544	-0.0346	0.0004	0.0046	0.0013	-0.0096	0.0845	0.0468	-0.0179	1			
SMR	0.0092	-0.0205	-0.0564	0.028	0.0063	-0.0422	-0.0471	0.0064	0.0217	-0.0208	0.0982	0.0491	1		
CPI	0.0341	-0.1523	-0.1458	-0.1161	0.0266	0.0423	-0.0817	-0.0026	0.0952	0.0934	0.2875	0.0495	0.1018	1	
PRGDP	0.0268	0.0403	0.0052	0.041	0.0237	-0.0232	-0.0341	0.0076	0.0183	0.0091	0.0378	0.0256	0.303	0.1631	1

EK 6- ÖZSERMAYE KARLILIĞI VE BANKA KARLILIK BELİRLEYİCİLERİ ARASINDAKİ KORELASYON

	ROE	SHER	LiDR	LiAR	LDR	LAR	NIR	NAR	NIIR	NPAR	LogSize	BCR	SMR	CPI	PRGDP
ROE	1														
SHER	0.002	1													
LiDR	0.045	0.6206	1												
LiAR	0.0468	0.0704	0.1577	1											
LDR	0.0352	0.2608	0.3785	0.2428	1										
LAR	-0.0416	0.0226	0.0008	-0.0039	0.0024	1									
NIR	-0.0478	-0.239	-0.1327	-0.2075	-0.1521	-0.0307	1								
NAR	-0.026	-0.2902	-0.1499	-0.1892	-0.0991	-0.0258	0.4808	1							
NIIR	0.0088	-0.1135	-0.0705	-0.026	-0.2273	-0.07	-0.0115	0.321	1						
NPAR	0.0259	-0.0273	0.0727	0.0328	0.3432	0.0546	-0.0415	0.0002	-0.2201	1					
LogSize	0.0285	0.0885	-0.1011	0.1479	-0.0585	0.0147	-0.4417	-0.4514	0.059	-0.085	1				
BCR	0.002	-0.0986	-0.0544	-0.0346	0.0004	0.0046	0.0013	-0.0096	0.0845	0.0468	-0.0179	1			
SMR	-0.017	-0.0205	-0.0564	0.028	0.0063	-0.0422	-0.0471	0.0064	0.0217	-0.020	0.0982	0.0491	1		
CPI	0.0124	-0.1523	-0.1458	-0.1161	0.0266	0.0423	-0.0817	-0.0026	0.0952	0.0934	0.2875	0.0495	0.1018	1	
PRGDP	0.0239	0.0403	0.0052	0.041	0.0237	-0.0232	-0.0341	0.0076	0.0183	0.0091	0.0378	0.0256	0.303	0.1631	1

EK 7- NET FAİZ MARJİ İLE BANKA KARLILIK BELİRLEYİCİLERİ ARASINDAKİ KORELASYON

	NIM	SHER	LiDR	LiAR	LDR	LAR	NIR	NAR	NIIR	NPAR	LogSize	BCR	SMR	CPI	PRGDP
NIM	1														
SHER	-0.0302	1													
LiDR	0.0047	0.6206	1												
LiAR	-0.0958	0.0704	0.1577	1											
LDR	0.1129	0.2608	0.3785	0.2428	1										
LAR	0.0363	0.0226	0.0008	-0.0039	0.026	1									
NIR	-0.029	-0.239	-0.1327	-0.2075	-0.1521	-0.0307	1								
NAR	0.4128	-0.2902	-0.1499	-0.1892	-0.0991	-0.0258	0.4808	1							
NIIR	-0.278	-0.1135	-0.0705	-0.026	-0.2273	-0.07	-0.0115	0.321	1						
NPAR	0.1388	-0.0273	0.0727	0.0328	0.3432	0.0546	-0.0415	0.0002	-0.2201	1					
LogSize	-0.217	0.0885	-0.1011	0.1479	-0.0585	0.0147	-0.4417	-0.4514	0.059	-0.0856	1				
BCR	-0.045	-0.0986	-0.0544	-0.0346	0.0004	0.0046	0.0013	-0.0096	0.0845	0.0468	-0.0179	1			
SMR	-0.042	-0.0205	-0.0564	0.028	0.0063	-0.0422	-0.0471	0.0064	0.0217	-0.0208	0.0982	0.0491	1		
CPI	-0.053	-0.1523	-0.1458	-0.1161	0.0266	0.0423	-0.0817	-0.0026	0.0952	0.0934	0.2875	0.0495	0.1018	1	
PRGDP	-0.023	0.0403	0.0052	0.041	0.0237	-0.0232	-0.0341	0.0076	0.0183	0.0091	0.0378	0.0256	0.303	0.1631	1

EK 8- SERMAYE YETERLİLİK ORANI VE BANKA ORANLARI ARASINDAKİ KORELASYON

	CAR	ROA	ROAE	NIM	SHER	LiDR	LiAR	LDR	LAR	NIR	NAR	NIIR	NPAR	LogSize	RWAR
CAR	1														
ROAA	-0.0107	1													
ROAE	-0.0157	0.0856	1												
NIM	-0.0243	-0.0917	-0.0189	1											
SHER	0.6484	0.4055	0.002	-0.0302	1										
LiDR	0.4537	0.2644	0.045	0.0047	0.6206	1									
LiAR	0.0647	0.2404	0.0468	-0.0958	0.0704	0.1577	1								
LDR	-0.0019	0.1721	0.0352	0.1129	0.2608	0.3785	0.2428	1							
LAR	-0.0495	0.0234	-0.0416	0.0363	0.0226	0.0008	-0.0039	0.000	1						
NIR	0.0993	-0.7129	-0.0478	-0.0299	-0.239	-0.1327	-0.2075	-0.1521	-0.0307	1					
NAR	0.0505	-0.482	-0.026	0.4128	-0.2902	-0.1499	-0.1892	-0.0991	-0.0258	0.4808	1				
NIIR	-0.0028	0.1086	0.0088	-0.2785	-0.1135	-0.0705	-0.026	-0.2273	-0.07	-0.0115	0.321	1			
NPAR	-0.0977	-0.0086	0.0259	0.1388	-0.0273	0.0727	0.0328	0.3432	0.0546	-0.0415	0.0002	-0.2201	1		
LogSize	-0.1553	0.4098	0.0285	-0.2173	0.0885	-0.1011	0.1479	-0.0585	0.0147	-0.4417	-0.4514	0.059	-0.0856	1	
RWAR	-0.0559	0.0248	0.0014	0.0426	-0.0401	-0.0439	0.0016	0.041	0.0267	-0.0262	0.0042	-0.0436	0.1537	0.0144	1

EK 9- BİRİM KÖK TESTLERİ

	Unit root tests	Level		First difference	
		Statistic	Prob**	Statistic	Prob.**
ROA	Levin, LinveChu	-30.0517	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-9.27885	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	395.024	0.0000		
ROE	Levin, LinveChu	-19.1934	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-7.34830	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	387.305	0.0000		
NIM	Levin, LinveChu	-19.9560	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.52427	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	307.814	0.0000		
CAR	Levin, LinveChu	-29.6708	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-7.98624	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	336.942	0.0000		
SHER	Levin, LinveChu	-20.9398	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-6.64020	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	334.343	0.0000		
LAR	Levin, LinveChu	-10.4306	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.13653	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	318.981	0.0000		
LDR	Levin, LinveChu	-12.1533	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.14735	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	307.010	0.0000		
LiDR	Levin, LinveChu	-26.0827	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-7.20489	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	324.670	0.0000		
LiAR	Levin, LinveChu	-27.0415	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-9.72874	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	377.606	0.0000		
NAR	Levin, LinveChu	-17.1193	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-3.71638	0.0001		
	ADF-Fisher Chi-Square	261.613	0.0000		
NPAR	Levin, LinveChu	-3.90743	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-3.90743	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	266.102	0.0000		
Logsize	Levin, LinveChu	-8.19614	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-3.64569	0.0001		
	ADF-Fisher Chi-Square	329.301	0.0000		
BCR	Levin, LinveChu	-26.1916	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-4.19710	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	375.391	0.0000		
SMR	Levin, LinveChu	-23.4122	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-9.27594	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	402.775	0.0000		
RWAR	Levin, LinveChu	-9.65200	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-3.92256	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	296.329	0.0000		
PRGDP	Levin, LinveChu	-20.0346	0.0000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-7.37148	0.0000		

	ADF-Fisher Chi-Square	370.342	0.0000		
CPI	Levin, LinveChu	-10.58201	0.000		
	Im, Pesaran and Shin W-stat	10.01945	0.0000		
	ADF-Fisher Chi-Square	265.616	0.000		

***Note: For all three tests, the hypotheses are as following: H_0 : The series have a unit root. H_1 : the series does not have a unit root.**

EK 10- ARAŞTIRMADA YERALAN TÜM MODELLER İÇİN HAUSMAN TESTİ EK SONUÇLARI

Model 1 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	0.082604	0.0688095	0.0137946	0.0053846
LiDR	0.0161349	0.0095587	0.0065762	0.0052634
LiAR	0.0960065	0.0418048	0.0542017	0.0303255
LDR	0.0289344	0.0134215	0.0155129	0.0085321
LAR	0.0007088	0.0007652	-0.0000564	0.0006502
NIR	-0.0530668	-0.0545035	0.0014367	0.0012541
NAR	-0.1399754	-0.1357884	-0.0041871	0.0093797
NIIR	0.1174436	0.0913332	0.0261104	0.0105314
NPAR	-0.0113743	0.0017135	-0.0130878	0.0171725
LogSize	0.0005705	0.0033917	-0.0028212	0.0032286
BCR	0.0000202	0.0000579	-0.0000377	0.0000793
SMR	-0.0606104	-0.0805578	0.0199474	0.013908
CPI	-1.518118	-0.3705616	-1.147557	3.493118
PRGDP	-0.0002093	-0.0008494	0.0006401	0.0069627
chi2(14) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 48.4				
Prob>chi2 = 0.0000				

Model 2 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	-1.52292	-0.77461	-0.74831	0.25416
LiDR	0.657083	0.624855	0.032228	0.246823
LiAR	0.395535	0.443569	-0.04803	1.441871
LDR	0.693092	0.174269	0.518823	0.397844
LAR	-0.06241	-0.0943	0.031884	0.032224
NIR	-0.01883	-0.08228	0.06345	0.061091
NAR	0.01111	-0.091	0.102113	0.449499
NIIR	0.396274	0.184652	0.211622	0.48962
NPAR	-0.70609	0.201081	-0.90717	0.798647
LogSize	-0.05688	0.038198	-0.09507	0.154288
BCR	-0.00369	-0.00077	-0.00292	0.004266
SMR	-4.19328	-3.84216	-0.35112	1.018656
CPI	206.8724	35.29702	171.5754	164.4153
PRGDP	2.848393	2.27502	0.573373	0.51233
chi2(14) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 13.33				
Prob>chi2 = 0.3452				

Model 3 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	0.0002001	0.001029	-0.00083	0.002246
LiDR	0.0210489	0.010829	0.01022	0.002366
LiAR	-0.08627	-0.03926	-0.04701	0.017982
LDR	-0.00919	-0.00357	-0.00562	0.00442
LAR	-0.000246	-0.00012	-0.00013	0.000133
NIR	-0.027988	-0.02708	-0.00091	0.000461
NAR	0.3384084	0.355397	-0.01699	0.002725
NIIR	-0.173273	-0.16108	-0.0122	0.005187
NPAR	0.0356179	0.017031	0.018587	0.00858
LogSize	-0.007257	-0.00124	-0.00602	0.001963
BCR	0.0000802	0.000113	-3.3E-05	0.000142
SMR	-0.04297	-0.09453	0.051565	0.000223
CPI	0.6493243	-2.56678	3.216102	1.925158
PRGDP	-0.010172	-0.01685	0.006674	0.005024
chi2(14) = (b-B)[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 137.89				
Prob>chi2 = 0.0000				

Model 4 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	-0.00062	0.001666	-0.00228	0.00013693
LiDR	0.032188	0.017561	0.014627	0.0013031
LiAR	-0.0312	-0.01658	-0.01462	0.0045734
LDR	0.001209	0.009629	-0.00842	0.0008178
LAR	0.007723	.0064929	0.00123	0.00011074
NIR	-0.11667	-0.10673	-0.00994	0.0009063
NAR	0.109006	0.04653	0.062476	0.0105375
NIIR	0.023848	0.036159	-0.01231	0.0015343
NPAR	0.001158	.0053373	-0.00418	0.00062684
LogSizeLargBk	-0.00372	-0.0023	-0.00142	0.0001336
BCR	0.000194	.0001681	2.63E-05	0.00000526
SMR	-0.01654	-0.03645	0.019913	0.00219046
CPI	-0.37413	-1.13102	0.756896	0.06812067
PRGDP	-0.00153	-0.0043	0.002774	0.00022191
chi2(14) = (b-B)[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 7.82				
Prob>chi2 = 0.898				

Model 5 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	$\sqrt{\text{diag}(V_b - V_B)}$
	fe	re	Difference	SE
SHER	-0.4180217	-0.66041	0.242387	0.318708
LiDR	4.534416	2.527783	2.006633	1.467476
LiAR	0.9754496	-0.46135	1.436796	1.663787
LDR	1.453718	1.375863	0.077855	0.5004
LAR	-2.607542	-3.08081	0.473266	0.130321
NIR	-1.866463	-1.41132	-0.45514	0.423708
NAR	5.331661	0.829857	4.501805	2.932853
NiIR	-2.205259	-0.65427	-1.55099	0.761179
NPAR	-2.691126	0.072583	-2.76371	0.768954
LogSizeLargBk	-0.1173135	-0.01444	-0.10287	0.169732
BCR	0.0294797	0.056118	-0.02664	0.024144
SMR	5.839493	4.166158	1.673335	0.536269
CPI	32.88708	-103.464	136.3508	136.6291
PRGDP	2.68317	2.802993	-0.11982	0.554978
$\chi^2(14) = (b-B)'[(V_b - V_B)^{-1}](b-B) = 48.41$				
Prob> $\chi^2 = 0.000$				

Model 6 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	$\sqrt{\text{diag}(V_b - V_B)}$
	fe	re	Difference	SE
SHER	-0.041691	-0.0446	0.002907	0.00002
LiDR	0.003235	-0.02193	0.025164	0.0058619
LiAR	-0.0584702	-0.0482	-0.01027	0.0097031
LDR	0.0099031	0.025124	-0.01522	0.0022447
LAR	0.0005211	-2.55E-06	0.000524	0.000211
NIR	-0.027905	-0.00808	-0.01982	0.0020518
NAR	0.2342632	0.069267	0.164996	0.0194362
NiIR	-0.0898685	-0.06417	-0.0257	0.0036129
NPAR	0.0182719	0.024633	-0.00636	0.0009896
LogSizeLargBk	-0.0065009	-0.00444	-0.00206	0.000684
BCR	0.0003458	0.000382	-3.6E-05	0.0000023
SMR	-0.076752	-0.10471	0.027955	0.0006122
CPI	-2.383341	-3.27558	0.892237	0.4776954
PRGDP	0.0199755	0.014249	0.005726	0.00521
$\chi^2(14) = (b-B)'[(V_b - V_B)^{-1}](b-B) = 83.8$				
Prob> $\chi^2 = 0.000$				

Model 7 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	0.0805144	0.0636627	0.016852	0.0086377
LiDR	0.0170366	0.0068476	0.010189	0.0082342
LiAR	0.1230903	0.1305979	-0.00751	0.0454577
LDR	0.0226601	0.0153069	0.007353	0.0145931
LAR	0.0005742	0.000995	-0.00042	0.0010895
NIR	-0.046365	-0.0491743	0.002809	0.0022111
NAR	-0.2000232	-0.149235	-0.05079	0.0243262
NIIR	0.1669256	0.1170738	0.049852	0.0203999
NPAR	-0.0210999	-0.0168363	-0.00426	0.0327835
LogSizeSmBk	0.0074372	0.0081055	-0.00067	0.0064867
BCR	-0.000034	0.0000558	-9E-05	0.000147
SMR	-0.0268876	-0.0576925	0.030805	0.0512072
CPI	0.5860506	-0.0504485	0.636499	7.245106
PRGDP	-0.0134922	0.0015195	-0.01501	0.0407163
chi2(14) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 25.94				
Prob>chi2 = 0.0104				

Model 8 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
SHER	-1.486958	-0.289914	-1.19704	0.4175809
LiDR	0.7063369	0.4724307	0.233906	0.3936333
LiAR	0.3288337	1.106573	-0.77774	2.108799
LDR	0.2606279	-0.2784537	0.539082	0.6807786
LAR	-0.0063808	-0.0130721	0.006691	0.0559749
NIR	0.1009716	0.0413778	0.059594	0.1093656
NAR	0.4745635	0.2885838	0.18598	1.162627
NIIR	0.9943071	0.2893283	0.704979	0.9501972
NPAR	-0.3941495	0.577998	-0.97215	1.529197
LogSizeSmBK	0.0469038	0.1149973	-0.06809	0.2986704
BCR	-0.0046058	-0.0001986	-0.00441	0.0080101
SMR	-10.11012	-9.962673	-0.14745	2.905888
CPI	425.2006	293.9367	131.2639	334.9034
PRGDP	1.976564	0.7012873	1.275277	2.082344
chi2(14) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 11.81				
Prob>chi2 = 0.5433				

Model 9 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	$\sqrt{\text{diag}(V_b - V_B)}$
	fe	re	Difference	SE
SHER	0.0003543	0.0028284	-0.00247	0.0002144
LiDR	0.0212549	0.0176731	0.003582	0.0000421
LiAR	-0.0909884	-0.0722276	-0.01876	0.0094478
LDR	-0.010106	-0.0122952	0.002189	0.0028844
LAR	-0.0002684	-0.00047	0.000202	0.0000032
NIR	-0.0263504	-0.0286594	0.002309	0.0002341
NAR	0.3116803	0.3779215	-0.06624	0.0000645
NIIR	-0.1731078	-0.1828008	0.009693	0.0037615
NPAR	0.0376428	0.0173468	0.020296	0.0034382
LogSizeSmBK	-0.0066763	0.0001634	-0.00684	0.0020943
BCR	0.0000864	0.0001506	-6.4E-05	0.000124
SMR	-0.0260639	-0.0808988	0.054835	0.00102
CPI	-2.628129	-3.363189	0.73506	2.081599
PRGDP	-0.0159967	-0.0136089	-0.00239	0.0001244
chi2(14) = (b-B)'[(V_b - V_B)^(-1)](b-B) = 48.1				
Prob > chi2 = 0.0000				

Model 13 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	$\sqrt{\text{diag}(V_b - V_B)}$
	fe	re	Difference	SE
ROAA	-1.096298	-1.10304	0.006745	0.047741
ROAE	0.005185	0.003599	0.001587	0.000901
NIM	-0.3588524	-0.42318	0.064331	0.104251
SHER	1.150496	1.14822	0.002276	0.020557
LiDR	0.0659386	0.097486	-0.03155	0.018583
LiAR	0.3216545	0.380339	-0.05868	0.120538
LDR	-0.243428	-0.26893	0.025502	0.029866
LAR	-0.0126769	-0.01566	0.002981	0.002313
NIR	0.0006169	5.48E-05	0.000562	0.005553
NAR	0.5694774	0.578227	-0.00875	0.043278
NIIR	-0.0252578	-0.01331	-0.01194	0.04424
NPAR	-0.1309425	-0.08013	-0.05081	0.059714
Logsize	-0.023228	-0.02179	-0.00144	0.011082
RWAR	0.0006304	0.00046	0.000171	0.001442
chi2(14) = (b-B)'[(V_b - V_B)^(-1)](b-B) = 8.62				
Prob > chi2 = 0.8543				

Model 14 için Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
ROAA	-1.20306	-1.02373	-0.17933	0.112038
ROAE	0.00162	0.000658	0.000962	0.012021
NIM	-0.01136	-0.25252	0.241162	0.039596
SHER	0.106945	0.125884	-0.01894	0.031001
LiDR	0.448042	0.477052	-0.02901	0.013965
LiAR	-0.12816	-0.05394	-0.07421	0.026128
LDR	-0.07518	-0.07247	-0.00271	0.00371
LAR	-0.00303	-0.01208	0.009048	0.000584
NIR	-0.0661	-0.05179	-0.0143	0.02005
NAR	-0.00196	0.110109	-0.11207	0.077182
NIIR	0.094541	0.066074	0.028467	0.012458
NPAR	0.016856	0.005702	0.011154	0.00542
LogsizeLarBK	-0.00687	-0.00881	0.001943	0.000985
RWAR	-0.00209	-0.00205	-3.7E-05	0.002001
chi2(14) = (b-B)[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 0.87				
Prob>chi2 = 0.701				

Model 15 İçin Hausman Testi Ek Sonuçları

Coefficients				
	(b)	(B)	(b-B)	sqrt(diag(V_b-V_B))
	fe	re	Difference	SE
ROAA	-1.14277	-1.11979	-0.02299	0.069317
ROAE	0.0057	0.002173	0.003527	0.001023
NIM	-0.55665	-0.79176	0.235111	0.331198
SHER	1.230141	1.211987	0.018154	0.035677
LiDR	0.052794	0.128819	-0.07603	0.030618
LiAR	0.383851	0.410436	-0.02658	0.182997
LDR	-0.30009	-0.38618	0.086094	0.057413
LAR	-0.01489	-0.02099	0.006103	0.003242
NIR	-0.00827	-0.01572	0.007454	0.009308
NAR	0.754956	0.805935	-0.05098	0.101092
NIIR	-0.05431	-0.05411	-0.00019	0.101889
NPAR	-0.25226	-0.09731	-0.15495	0.126969
LogsizeSmBK	-0.04194	-0.03314	-0.0088	0.023536
RWAR	0.042538	0.031019	0.011519	0.008513
chi2(14) = (b-B)[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)= 42.82				
Prob>chi2 = 0.0000				

**EK 11 - ARAŞTIRMADA YERALAN MODELLER (1 + 2+3+
5+7+9+ 13+14+ 15) İÇİN ELDE EDİLEN ANALİZ SONUÇLARI**
Model 14 Ve 15 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

Bağımlı Değişken: ROA	Pool OLS			Sabit Etki			Tesadüfi Etki			Pcse		
	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob
SHER: Sharholder's Equity Ratio	0.067	6.89*	0.000	0.083	7.39*	0.000	0.069	7.02*	0.000	0.067	3.37*	0.001
LiDR: Liquid asset/deposit Ratio	0.008	1.04	0.299	0.016	1.64	0.101	0.010	1.15	0.249	0.008	1.02	0.308
LiAR: Liquid asset /Tot asset Ra	0.040	2.65*	0.008	0.096	2.78*	0.006	0.042	2.55**	0.011	0.040	2.54**	0.011
LDR : Loans /T. Deposit Ratio	0.011	1.46	0.145	0.029	2.44**	0.015	0.013	1.63	0.102	0.011	1.31	0.189
LAR: Loans to T. Asset Ratio	0.001	0.44	0.661	0.001	0.36	0.717	0.001	0.42	0.678	0.001	1.56	0.119
NIR: Cost / Income Ratio	-0.055	-18.8*	0.000	-0.053	-16.7*	0.000	-0.055	-18.7*	0.000	-0.055	-9.31*	0.000
NAR: Cost / liquid asset Ratio	-0.135	-6.02*	0.000	-0.140	-5.74*	0.000	-0.136	-6.04*	0.000	-0.135	-4.02*	0.000
NIIR: Non interest income Ratio	0.087	7.58*	0.000	0.117	7.37*	0.000	0.091	7.63*	0.000	0.087	5.41*	0.000
NPAR: Non performing Asset R.	0.004	0.22	0.823	-0.011	-0.45	0.654	0.002	0.09	0.927	0.004	0.26	0.795
Logsize : Logarithm of Total Ass	0.003	2.3**	0.022	0.001	0.16	0.874	0.003	2.1**	0.036	0.003	1.68***	0.094
BCR: Bank concentration Rat.	0.000	0.22	0.823	0.000	0.06	0.951	0.000	0.18	0.855	0.000	0.29	0.774
SMR : Stock market capitalisation	-0.081	-0.84	0.399	-0.061	-0.64	0.525	-0.081	-0.85	0.393	-0.081	-1.04	0.297
CPI : Inflation	-0.306	-0.11	0.913	-1.518	-0.33	0.740	-0.371	-0.13	0.900	-0.306	-0.13	0.899
PRGDP: percapita GDPgrowth	-0.003	-0.06	0.955	0.000	0.00	0.997	-0.001	-0.02	0.987	-0.003	-0.06	0.953
Constant	-0.076	-3.01*	0.003	-0.128	-2.8	0.005	-0.080	-3.06*	0.002	-0.076	-2.45**	0.014
R²		0.6231			0.6021			0.6229			0.6231	
F-statistics		89.63	0.000		0.635	0.00						
Wald Statistic X ²								1199.2	0.000		689.20	0.000
Modified Wald X ²					190000	0.000						
Wooldridge		19.073	0.000									
Chow Test		27.1	0.000									
Breusch-Pagan		3.91	0.024									
Hausman test		48.40	0.000									
Gözlem sayısı	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774

Not: “ *, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Model 2 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

Dependent Variable : ROE	Pool OLS			Sabit Etki			Tesadüfî Etki		
	Coef	t-test	Prob	coef	t-test	Prob	coef	t-test	Prob
SHER: Sharholder's Equity Ratio	-0.496	-1.05	0.293	-1.523	-2.8*	0.005	-0.77461	-1.61	0.107
LiDR: Liquid asset/deposit Ratio	0.524	1.32	0.188	0.657	1.37	0.17	0.624855	1.53	0.127
LiAR: Liquid asset /Tot asset Rati	0.510	0.69	0.492	0.396	0.24	0.814	0.443569	0.52	0.605
LDR : Loans /T. Deposit Ratio	0.072	0.19	0.851	0.693	1.2	0.23	0.174269	0.42	0.676
LAR: Loans to T. Asset Ratio	-0.106	-1.18	0.237	-0.062	-0.66	0.512	-0.0943	-1.05	0.292
NIR: Cost / Income Ratio	-0.106	-0.75	0.453	-0.019	-0.12	0.903	-0.08228	-1.69*	0.091
NAR: Cost / liquid asset Ratio	-0.086	-0.08	0.937	0.011	0.01	0.993	-0.091	-0.08	0.934
NIIR: Non interest income Ratio	0.141	0.25	0.801	0.396	0.51	0.61	0.184652	0.31	0.759
NPAR: Non performing Asset R.	0.434	0.5	0.619	-0.706	-0.57	0.567	0.201081	0.21	0.831
Logsize : Logarithm of Total asset	0.034	0.46	0.645	-0.057	-0.32	0.746	0.038198	0.45	0.649
BCR: Bank concentration Rat.	0.000	0.02	0.986	0.00	-0.23	0.816	-0.00077	-0.05	0.96
SMR : Stock market capitalisation	-3.641	-0.78	0.434	-4.19	-0.9	0.367	-3.84216	-0.85	0.396
CPI : Inflation	17.394	0.13	0.899	206.87	0.93	0.352	35.29702	0.24	0.813
PRGDP: percapita GDPgrowth	1.969	0.76	0.448	2.85	1.1	0.272	2.27502	0.9	0.37
Constant	-1.100	-0.9	0.37	-0.72	-0.33	0.744	-1.26819	-0.95	0.344
R²		0.0104			0.0021			0.0097	
F-statistics		89.63	0.89		0.93	0.52		8.3	0.87
Wald Statistic X²									
Modified Wald X²					36000000.000				
Wooldridge		1.110	0.295						
Chow Test		0.59	0.890						
Breusch-Pagan		9.40	0.001						
Hausman test		13.33	0.345						
Gözlem sayısı	774	774	774	774	774	774	774	774	774

Not: “ * , ** , ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir

Model 3 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

Dependent variable: NIM	Pool OLS			Sabit Etki			Tesadüfi Etki			PCSE		
	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob
SHER: Sharholder's Equity Ratio	0.006	0.80	0.427	0.000	0.03	0.979	0.001	0.14	0.886	0.000	0.62	0.536
LiDR: Liquid asset/deposit Ratio	0.002	0.33	0.743	0.021	3.18*	0.002	0.011	1.75***	0.080	0.021	2.26**	0.037
LiAR: Liquid asset /Tot asset Rati	-0.023	-2.00**	0.046	-0.086	-3.72*	0.000	-0.039	-2.68*	0.007	-0.086	-1.74***	0.082
LDR : Loans /T. Deposit Ratio	0.002	0.30	0.763	-0.009	-1.15	0.249	-0.004	-0.54	0.590	-0.009	0.29	0.772
LAR: Loans to T. Asset Ratio	0.000	0.18	0.857	0.000	-0.19	0.852	0.000	-0.09	0.929	0.000	0.56	0.572
NIR: Cost / Income Ratio	-0.028	-13.04*	0.000	-0.028	-13.1*	0.000	-0.027	-13.01*	0.000	-0.028	-6.93*	0.000
NAR: Cost / liquid asset Ratio	0.376	22.36*	0.000	0.338	20.63*	0.000	0.355	21.97*	0.000	0.338	5.82*	0.000
NIIR: Non interest income Ratio	-0.152	-17.53*	0.000	-0.173	-16.15*	0.000	-0.161	-17.16*	0.000	-0.173	-9.59*	0.000
NPAR: Non performing Asset R.	0.003	0.20	0.840	0.036	2.09	0.037	0.017	1.15	0.248	0.036	0.28	0.783
Logsize : Logarithm of Total asset	0.000	0.20	0.841	-0.007	-2.99*	0.003	-0.001	-0.87	0.386	-0.007	0.17	0.867
BCR: Bank concentration Rat.	0.000	0.49	0.625	0.000	0.37	0.715	0.000	0.51	0.610	0.000	1.12	0.263
SMR : Stock market capitalisation	-0.119	-1.66***	0.097	-0.043	-0.67	0.503	-0.095	-1.45	0.146	-0.043	-1.35	0.177
CPI : Inflation	-2.370	-1.12	0.262	0.649	0.21	0.833	-2.567	-1.07	0.284	0.649	-1.69***	0.091
PRGDP: percapita GDPgrowth	-0.022	-0.54	0.589	-0.010	-0.28	0.776	-0.017	-0.46	0.645	-0.010	-0.67	0.503
Constant	0.155	8.20***	0.000	0.282	9.2*	0.000	0.182	8.40*	0.000	0.000	7.39*	0.000
R²		0.4925			0.4281			0.4838			0.4925	
F-statistics		52.60	0.000		48.89*	0.000		719.43*	0.000		372.08*	0.000
Wald Statistic X²					380000	0.000						
Modified Wald X²												
Wooldridge		28.722	0.000									
Chow Test		52.6	0.000									
Breusch-Pagan		119.73	0.000									
Hausman test		137.89	0.000									
Gözlem sayısı	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774	774

Not: “ *, **, ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir

Model 5 , 7 ve 9 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

	Model 5: ROA						Model 7: ROE						Model 9: NIM					
	Sabit Etki			PCSE			Tesadüfi Etki			PCSE			Sabit Etki			PCSE		
	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob
SHER: Sharholder's Equity Ratio	0.081	4.97*	0.000	0.06	6.11*	0.000	-0.29	-0.48	0.63	-0.29	-1.63	0.104	0.00	0.04	0.97	0.011	1.09	0.277
LiDR: Liquid asset/deposit Ratio	0.017	1.19	0.233	0.01	0.79	0.431	0.47	0.91	0.36	0.47	4.63*	0.000	0.02	2.89*	0.00	0.009	0.78	0.435
LiAR: Liquid asset /Tot asset Ratio	0.123	2.08**	0.038	0.13	3.43*	0.001	1.11	0.66	0.51	1.11	2.47**	0.013	-0.09	-2.99*	0.00	-0.050	-2.46**	0.014
LDR : Loans /T. Deposit Ratio	0.023	1.12	0.264	0.02	1.33	0.182	-0.28	-0.44	0.66	-0.28	-3.1**	0.002	-0.01	-0.97	0.33	-0.011	-1.17	0.243
LAR: Loans to T. Asset Ratio	0.001	0.21	0.836	0.00	2.02**	0.043	-0.01	-0.12	0.91	-0.01	-1.47	0.140	0.00	-0.19	0.85	-0.001	-0.75	0.453
NIR: Cost / Income Ratio	-0.05	-9.79*	0.000	-0.05	-5.19*	0.000	0.04	0.22	0.82	0.04	0.57	0.569	-0.03	-10.79*	0.00	-0.032	-5.55**	0.00
NAR: Cost / liquid asset Ratio	-0.20	-4.75*	0.000	-0.15	-2.23**	0.026	0.29	0.19	0.85	0.29	0.56	0.574	0.31	14.37*	0.00	0.449	3.24*	0.001
NIIR: Non interest income Ratio	0.167	6.00*	0.000	0.12	4.08*	0.000	0.29	0.34	0.73	0.29	1.40	0.160	-0.17	-12.06*	0.00	-0.183	-5.89*	0.000
NPAR: Non performing Asset R.	-0.02	-0.46	0.643	-0.02	-1.02	0.308	0.58	0.41	0.68	0.58	1.51	0.132	0.04	1.61	0.11	-0.005	-0.19	0.849
LogsizeSmB : Small med. bank	0.007	1.98*	0.062	0.01	1.84***	0.066	0.11	0.65	0.51	0.11	2.88*	0.004	0.04	2.70**	0.04	0.005	1.94**	0.048
BCR: Bank concentration Ratio	0.000	-0.07	0.941	0.00	0.8	0.424	0.00	-0.01	0.99	0.00	-0.02	0.987	0.00	0.37	0.72	0.000	1.19	0.233
SMR :Stock market capitalisation	-0.03	-0.15	0.881	-0.06	-0.56	0.574	-9.96	-1.31	0.19	-9.96	-2.65*	0.008	-0.03	-0.28	0.78	-0.139	-0.91	0.365
CPI/ Inflation	-0.01	-0.13	0.895	-0.05	-0.01	0.988	0.70	0.17	0.87	293.94	9.08*	0.000	-0.02	-0.30	0.76	-3.121	-1.49	0.136
PRGDP/ percapita GDP growth	0.586	0.07	0.948	0.00	0.04	0.965	293.9	1.24	0.21	0.70	0.81	0.419	-2.63	-0.57	0.57	-0.019	-0.43	0.666
Constant	-0.24	-2.93*	0.004	-0.22	-3.23*	0.001	-2.24	-0.87	0.39	-2.24	-2.3**	0.020	0.28	6.40*	0.00	0.140	2.1**	0.036
R²	0.593			0.603			0.11			0.15			0.4728			53.7		
F-statistics	31.7* 0.000			7275 0.000			55.9 0.00			4329 0.000			24.60* 0.000			3517 0.000		
Wald Statistic X ²	11.10 ⁹ 0.000												150.10 ⁷ 0.000					
Modified Wald X ²	21.18 0.00						10.12 0.000						9.48 0.000					
Wooldridge	41.87 0.000						32.5 0.000						31.98 0.000					
Chow Test	25.94 0.010						70.42 0.000						48.8 0.000					
Breusch-Pagan							11.81 0.543											
Hausman test																		
Observation	400	400	400				400	400	400				400	400	400			

Not: “ * , ** , *** ” işaretleri sırasıyla %1 , %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir

Model 13 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

Dep. Capital adequacy ratio CAR	Pool OLS			Sabit Etki			Tesadüfi Etki			PCSE		
	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob
ROA /Return on Asset	-1.09	-6.28*	0.000	-1.10	-6.35*	0.00	-1.103	-6.65*	0.00	-1.092	-3.69*	0.000
ROE /Return on Equity	0.00	0.12	0.901	0.01	1.48	0.14	0.004	1.06	0.29	0.000	0.080	0.934
NIM / Net Interest Margin	-0.52	-2.28**	0.023	-0.36	-1.40	0.16	-0.423	-1.8**	0.07	-0.523	-2.18**	0.029
SHER / Sharholder's Equity Ratio	1.14	24.28*	0.000	1.15	22.2*	0.00	1.148	24.16*	0.00	1.137	9.15*	0.000
LiDR / Liquid asset/deposit Ratio	0.14	3.52*	0.000	0.07	1.50	0.13	0.097	2.45*	0.01	0.136	2.360*	0.023
LiAR / Liquid asset /Tot asset Ratio	0.41	5.69*	0.000	0.32	2.08**	0.04	0.380	3.91*	0.00	0.407	4.83*	0.000
LDR / Loans /T. Deposit Ratio	-0.29	-7.80*	0.000	-0.24	-4.64*	0.00	-0.269	-6.23*	0.00	-0.289	-4.08*	0.000
LAR / Loans to T. Asset Ratio	-0.02	-2.25**	0.025	-0.01	-1.47	0.14	-0.016	1.88**	0.06	-0.020	-3.15*	0.002
NIR / Cost / Income Ratio	0.00	0.01	0.993	0.00	0.03	0.97	0.000	0.00	0.99	0.000	0.000	0.996
NAR / Cost / liquid asset Ratio	0.59	4.26*	0.000	0.57	4.01*	0.00	0.578	4.27	0.00	0.594	2.62*	0.009
NIIR /Non interest income Ratio	-0.01	-0.14	0.891	-0.03	-0.29	0.77	-0.013	-0.18	0.86	-0.009	-0.120	0.903
NPAR /Non performing Asset Ratio	-0.04	-0.49	0.627	-0.13	-1.16	0.25	-0.080	-0.84	0.40	-0.041	-0.400	0.691
Logsize /Logarithm of Total Asset	-0.02	-3.01*	0.003	-0.02	-1.64	0.10	-0.022	-2.46*	0.01	-0.021	-2.35**	0.019
RWAR / Risk Weight Asset/T. Asset	0.00	0.06	0.950	0.00	0.15	0.88	0.000	0.11	0.91	0.000	0.120	0.902
Constant	-0.08	-0.65	0.514	0.08	0.39	0.70	-0.012	-0.08	0.93	-0.078	-0.43	0.667
R²	0.595			0.5904			59.42			59.56		
F-statistics	79.8 0.000			52.52 0.000								
Wald Statistic X²							933.4 0.00			593. 0.000		
Modified Wald X ²				160000 0.00								
Wooldridge	30.214 0.00											
Chow Test	79.86 0.00											
Breusch-Pagan	95.67 0.00											
Hausman test	8.62 0.854											
Observation	774 774			774 774			774 774			774 774		

Not: “ * , ** , ***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Model 14 ve 15 İçin Elde Edilen Analiz Sonuçları

Dependent variable :CAR	Model 14: CAR: Large Bank						Model 15: CAR: Small and M					
	Random Effect			PCSE			Fixed Effect			PCSE		
	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob	Coef	t-test	Prob
ROA /Return on Asset	-1.02	-3.28	0.001	-0.94	-2.45**	0.015	-1.13	-4.394*	0.000	-1.104	-2.37**	0.018
ROE /Return on Equity	0.00	0.43	0.666	0.00	0.14	0.892	0.00	0.469	0.639	0.000	0.16	0.870
NIM / Net Interest Margin	-0.25	-1.31	0.192	-0.31	-1.22	0.224	-0.73	-2.389**	0.017	-0.848	-1.3	0.195
SHER / Sharholder's Equity Ratio	0.13	3.54	0.000	0.13	2.41**	0.017	1.22	9.051*	0.000	1.202	4.56*	0.000
LiDR / Liquid asset/deposit Ratio	0.48	9.72	0.000	0.49	6.73*	0.000	0.10	0.920	0.358	0.153	0.89	0.374
LiAR / Liquid asset /T asset Ratio	-0.05	-1.38	0.169	-0.03	-0.69	0.488	0.40	2.158*	0.032	0.414	2.53**	0.012
LDR / Loans /T. Deposit Ratio	-0.07	-4.51	0.000	-0.07	-3.54*	0.001	-0.35	-3.993*	0.000	-0.415	-1.9***	0.056
LAR / Loans to T. Asset Ratio	-0.01	-1.26	0.206	-0.02	-1.09	0.276	-0.02	-2.677*	0.008	-0.023	-2.52**	0.012
NIR / Cost / Income Ratio	-0.05	-1.46	0.145	-0.04	-0.98	0.327	-0.01	-0.356	0.722	-0.019	-0.25	0.806
NAR / Cost / liquid asset Ratio	0.11	1.83	0.068	0.11	1.24	0.217	0.79	2.720*	0.007	0.826	1.28	0.202
NIIR /Non interest income Ratio	0.07	2.17	0.030	0.06	1.62	0.107	-0.05	-0.352	0.725	-0.065	-0.37	0.712
NPAR /Non performing Asset R.	0.01	0.19	0.848	0.00	0.08	0.936	-0.14	-0.694	0.488	-0.067	-0.19	0.846
Logsize	-0.01	-1.87	0.061									
LogsizeLarBk				-0.01	-1.89***	0.060						
LogsizeSmBk							-0.036	-0.76	0.447	0.028	1.9**	0.051
RWAR / Risk weight A/T. Asset	0.00	-2.96	0.003	-0.002	-2.64*	0.009	0.035	2.280*	0.023	-0.030	-0.76	0.447
Constant	-0.19	-2.10	0.035	-0.221	-2.31*	0.021	-0.161	0.539	0.590	0.099	0.19	0.849
R²	0.3805			0.406			0.612			62.17		
F-statistics							29.40			0.000		
Wald Statistic X²	252.04	0.000		3781	0.000					4722		
Modified Wald X²							1300000			0.000		
Wooldridge	6.66	0.012					31.19			0.000		
Chow Test	25.39	0.000					45.19			0.000		
Breusch-Pagan	108.47	0.000										
Hausman test	0.87	0.702					41.82			0.001		
Observation				374	374	374	400	400	400			

Note '**' '**' '**' showed respectively statistical significance at levels of 1%, 5% and 10%. Note '**' '**' '**' showed respectively statistical significance at levels of 1%,5% and 10%.

EK 12- DİNAMİK MODELLER İÇİN SARGAN / JOHANSEN TESTİ VE ARELLANO VE BOND SERİ KORELASYON TESTİ SONUÇLARI.

Model 10, 11, 12 Ve 16 İçin Sargan / Johansen Testi Elde Edilen Analiz Sonuçları I

	Model 10	Model 11	Model 12	Model 16		Model 10	Model 11	Model 12	Model 16
Mean dependent var	0.0022	0.0697	-0.004	-0.009	S.D. dependent var	0.080	2.768	0.020	0.20
S.E. of regression	0.048	2.791	0.0182	0.164	Sum squared resid	1.384	4526.3	0.189	15.62
J-statistic	40.81	45.85	26.27	36.14	Instrument rank	51	48	48	49.00
Prob(J-statistic)	0.090	0.013	0.503	0.112					
Observation	774								

Model 10, 11, 12 Ve 16 İçin Arellano-Bond Seri Korelasyon Testi Elde Edilen Sonuçları

	Test order	m-Statistic	rho	SE(rho)	Prob.
Model 10	AR(1)	-3.719834	-0.3297	0.088633	0.0002
	AR(2)	-0.671432	-0.154275	0.229771	0.5019
Model 11	AR(1)	-1.72665	-1839.28	1065.227	0.0842
	AR(2)	0.746779	179.0229	239.7268	0.4552
Model 12	AR(1)	-1.27161	-0.08494	0.066798	0.2035
	AR(2)	0.517291	0.006845	0.013232	0.605
Model 16	AR(1)	-2.178464	-3.69452	1.695929	0.0294
	AR(2)	-0.741053	-2.51145	3.389028	0.4587
Observation	774				

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI Kokou ADALESSOSI
Doğum Yeri - Tarihi 17/12/198 Dzafi-TOGO
Uyruk TOGOLESE
E-Posta pascaladalessossi@yahoo.fr

Eğitim Durumu

Lisans Diploması	Lome Üniversitesi/TOGO	İşletme - 2006
Yüksek Lisans Diploması	Poitiers Üniversitesi / Fransa	İşletme - 2008
Yüksek Lisans Diploması	İnstitut de la Francophonie pour l'Entrepreneuriat/ Moritüs	Girişimcilik ve Danışmanlık - 2011
Yüksek Lisans Diploması	Paris 12 Üniversitesi / Fransa	Uluslararası Girişimcilik ve Kobiler - 2013
Doktora Diploması	Akdeniz Üniversitesi/ Antalya /Türkiye	İşletme : Finans- 2017
Tez Konusu	Bankaların Karlılık Ve Sermaye Yeterliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Batı Afrika Ekonomik Ve Parasal Birliği Bankacılık Sektörü Uygulaması	
Yabancı Diller	Francizca, İngilizce, Türkçe	

Bilimsel Faaliyetler

Yayın Makaler Eda Oruc ,ve Adalessossi K	Predicting Bank Failure: Evidence from Turkey and West African Economic and Monetary Union (WAEMU). The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention 4(3): 3385-3393, 2017. DOI: 10.18535/ijsshi/v4i3.06
Adalessossi K,	The level of the financial inclusion in the African countries, and in the world group regions. <i>China-USA Business Review</i> , March 2015, Vol. 14, No. 3, 129-142.
Adalessossi, K.,ve Kaya, N.	Comparison in trade outcome performance between the European union member candidate country turkey and European union member's countries: Suleyman Demirel University <i>The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences</i> Y.2015, Vol.20, No.4, pp.179-196

- Adalessossi, K., ve Kaya, N. The Measure of the Financial Inclusion in the African Countries. *Advances in Management and Applied Economics*, 5(5), p. 23. Dec, (2015)..
- Adalessossi K. Prediction Of Corporate Bankruptcy: Evidence From West African's Smes
Journal of Economics, Finance and Accounting – (JEFA), Volume: 2 Issue: 3, pp. 331-352.. Nov 2015
- Er H. , Al-Masri M. Equity Index futures contracts and share price volatility: Turkey perspective. *Journal of Economics, Finance and Accounting – (JEFA)*, Volume: 2 Issue: 2, pp. 266-276.. 2015
- Adalessossi K., Utku B. Sustainability Practice in Four Jurisdictions' Countries: Germany, Kavuşoğlu K, Al-Masri M, Gezer S. Brazil, India and Turkey, *Journal İktisat İşletme ve Finans* 30(356) 2015, 65-86.
- Adalessossi K. ve Utku B. Financing difficulties of Small and Medium Enterprises (SMEs) in the West African Economic and Monetary union (WAEMU) area. *China-USA Business Review*, February 2015, Vol. 14, No. 2, 79-99.
- Oruç E. ve Adalessossi K. Financial ratios effects on the companies' grouping financing preferences: an application on the Istanbul stock exchange (ISE). *International Journal of. Social Sciences ve Education Research (IJER)*. Volume: 1 Number: 4. 2015
- Oruç E. ve Adalessossi K. Financial failure in the banking sector: an application on turkey and West African banking sector. (Publication in process)

Katılım Konferanslar

- Adalessossi,K.,ve Kaya, N. “*THE MEASURE OF THE FINANCIAL INCLUSION IN THE AFRICAN COUNTRIES*” *International Research Conference on Business, Economics and Social Sciences, IRC-2014* in Istanbul 21, 22 September.
- Adalessossi : K The Level Of The Financial Inclusion In The African Countries, And In The World Group Regions”, 12th INTERNATIONAL CONFERENCE ON KNOWLEDGE, ECONOMY ve MANAGEMENT / ICKEM2014 November 27-30, 2014 in Antalya
- Adalessossi K, Financial ratios effects on the companies' grouping financing preferences: an application on the Istanbul stock exchange (ISE). *International Conference of. Social Sciences ve Education Research (İCSJR)* , 29-31 October 2015 , Antalya/Turkey
- Adalessossi K XV. International Summer Seminar on Economy 2016 held in Pamukkale University Denizli –Turkey from 18 /07 to 26/08/2016 Luctures: Financial Econometrics.
- Adalessossi k, 14th International Summer Seminar on Economy 2015 held in

Pamukkale University Denizli –Turkey: 03 /08 to 11/09/2015
Lectures: “Applied Econometrics with Stata-I/II” and “Applied Panel Data Econometrics I/II”

2nd European Alcohol Policy Youth Conference, 10- 16 November 2014 in Bursa/Turkey

International Sports Science Tourism and Recreation Student Congress organized by ISSTR-SC was held on 21, 22, 23 May 2014 in Antalya –Turkey.

Turkish Language Course held in Ankara University TOMER / Antalya from 02 /11/ 2012 to 28/08/2013 2013,

YTB Turkish Government + DBS Togo Government Scholarships From 2012-2017

Francophonie Scholarship From 2009-2011 to Study in Mauritius

"Sustainable Development and Environmental Education", Organized by UNDP, (Mauritius), 20 -22 January 2011

Quality management system (ISO 9001: 2000), food safety (ISO 22000), social and societal responsibility of the company (standard 26000 and SA 8000) held in IFE, Reduit, Mauritius , 24-30 January 2011

Participation in the "Knowledge of La Francophonie" module organized at the Institute of La Francophonie for Entrepreneurship (IFE) in Mauritius , 10-14 June 2010

Workshop for the launching of the Pan African Cooperative Conference in Togo. 21-25 December 2008

International Seminar on Productivity, Quality and Stock Management, Hosted by Senghor University of Alexandria Lomé / Togo 15-19 December 2007.

Yönlendiren Tezler

Impact de la crise de 2008 sur le processus économique d'intégration des pays membres de la zone Euro : Le cas de l'Irlande. Mémoire de Master Université Paris Sorbone; 2017. Auteur : June Camille Menard.

İŞ Deneyimi

27 ve 28 Mai, 2017 Turkey-Africa 1st Agriculture Ministers Meeting and Agribusiness Forum held in Antalya Interpreter chief officer (English-French-Turkish)

Since 05 Jan, 2016 International Club for Support and Assistance in Africa : Europe and Middle East International Relationship Officer.

06/2016 - 12/2016 Bay International Trade: export and import : Sales Manager, Antalya/Turkey

- Feb.2014-
May 2015** DRAGON MACHINES Company, Driller Machines Company, Musfar/TEMSA Automobile: Sales representative in West Africa.
- 31/03/
2015** I have organized a ‘‘paid’’ seminar titled ‘‘Financial Management: How to drawing up and managing a personal budget, saving in order to finance its project » for Professional and student in Akdeniz university in Antalya-Turkey /
- 16/06/2015** I have organized a ‘‘paid SEMINAR ‘‘ titled ‘‘Project Management: Definition of Mission, objectify, strategy, vision, project initiation, project planning, execution and control , and project closing’’ for Professional and Student in Akdeniz University /Antalya/Turkey.
- 05/2013-
06/2014** Association for Cooperation with Africans countries (ACCA- Turkey: Turkish investors Group): Counsellor of Chairman and Representative of West Africa, Business, investments.. 05/2013 to 06/14.
- 9/2011 -
06/2012** Local tutor of Projects’ carriers enrolled in Virtual Incubator of the Francophonie (IVFE)...
- Since
June 2012** Cabinet ASSOCIES and Consult: (PAC) (Microfinance, Business plan, project, Training Entrepreneurship, assistance in investment projects) : Founder and Chairman
- 03/2011-
09/2012** Ministry of Development of Togo : *External Consultant*
- 26/06-
07/07/2012** UNDP-Ministry of Development –Togo: Training of unemployed graduates and craftsmen in Entrepreneurship (creation and management of business, and writing projects) : *Principal Consultant*
- 06-13
/09/2012** NGO International Handicap: Training of disabled craftsman for the workshop management Deputy consultant (Lome-Togo)
- 0507/2011** Improvment training in Banque Togolaise pour le commerce et l’Industrie (BTCI) –Togo : Trainee.
- 08/2008-
01/2009** *NGO: Investing in Human: IDH* : Chief recovery officer Chief coordinator of the financial cooperative of SMEs and SMIs’ financing (COFINANCE) created in January 2009.(January-September2009 in Lomé). At this time I also used giving courses (Marketing, Entrepreneurship) at IDH University (ISMAD).
- 0107/2012** *University ISMAD Togo: Lecturer for Entrepreneurship, Marketing.*
- 02-09/
2009** *NGO: Investing in Human:* Financial cooperative of SMEs and SMIs’ financing (COFINANCE): Coordinator
- 09/2006-
06/2007** *Technical High School (Lycee CEFORIP) Tsevie-Togo: Teacher for Financial Mathematic, Organisation of Entreprise courses*